

วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย
และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลง

นางสาวณัฐพร นครอินทร์

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๓

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Evolution of process of execution in Thailand
And factor affecting the alteration

Miss Nattaporn Nakornin

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตใน
ประเทศไทยและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลง

โดย

นางสาวณัฐพร นครอินทร์

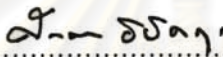
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

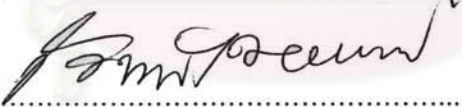
อาจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิติศาสตร์

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ)

ณัฐพร นครอินทร์ : วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลง. (EVOLUTION OF PROCESS OF EXECUTION IN THAILAND AND FACTOR AFFECTING THE ALTERATION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร, ๑๕๒ หน้า.

โทษประหารชีวิตเป็นโทษที่มีความเก่าแก่ที่สุดและรุนแรงที่สุด ซึ่งมีการใช้โทษดังกล่าวมาแต่โบราณกาล โดยเริ่มแรกเป็นการประหารชีวิตกันเองอย่างไม่เป็นทางการระหว่างฝ่ายผู้เสียหายและฝ่ายผู้กระทำความผิด ต่อมา เมื่อคนมารวมกันเป็นสังคม จึงมีการลงโทษประหารชีวิตอย่างเป็นทางการโดยรัฐ ทั้งนี้ การลงโทษประหารชีวิตเป็นการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษ โดยเป็นการแก้แค้นทดแทนแก่ผู้กระทำความผิด อีกทั้งเป็นการข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดในทำนองเดียวกัน และเป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีกด้วย

อย่างไรก็ดี แม้โทษประหารชีวิตจะมีมาอย่างยาวนาน แต่กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตกลับมีวิวัฒนาการและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละสมัย ซึ่งกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตนั้นก็มิได้เปลี่ยนแปลงไปตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจในสมัยนั้นๆ หากแต่วิวัฒนาการดังกล่าวเกิดขึ้นจากปัจจัยด้านต่างๆ ทั้งในด้านคติความเชื่อ ด้านเศรษฐกิจและทรัพยากร ด้านสังคม และด้านวิเทศสัมพันธ์

ทั้งนี้ แม้วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตจะเป็นไปตามปัจจัยหลายด้านซึ่งวิวัฒนาการดังกล่าวนั้นย่อมมิได้เป็นผลมาจากปัจจัยใดเพียงปัจจัยหนึ่ง อย่างไรก็ตามปัจจัยในแต่ละด้านนั้นก็ส่งผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในแต่ละสมัยที่แตกต่างกันไป กล่าวคือปัจจัยทางด้านคติความเชื่อ และปัจจัยด้านสังคมจะมีผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นอย่างมาก แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลางและตอนปลาย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากร รวมถึงปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์จะส่งผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตมากกว่า ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ยังส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยมาจนปัจจุบัน

สาขาวิชานิติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต *ณัฐพร นครอินทร์*

ปีการศึกษา๒๕๕๓..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก *ชัชพล ไชยพร*

5285971034 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : EVOLUTION / PROCESS / EXECUTION / FACTORS / ALTERATION

Nattaporn Nakornin : EVOLUTION OF PROCESS OF EXECUTION IN
THAILAND AND FACTOR AFFECTING THE ALTERATION. ADVISOR : Lect.
Dr. Chachapon Jayaphorn, 152 Pages

Capital punishment has long been the oldest and the most severe form of punishment in history. Initially, capital punishment was conducted arbitrarily and informally between victims and offenders. As the notion of the people's society emerged, capital punishment has then been officially performed by State. Capital punishment serves many purposes: to seek revenge towards the offender, to deter any potential offenders from committing a crime, and to reduce the possibility of having repeated offenders.

Despite its long-standing existence, the process of conducting capital punishment has evolved and changed throughout the time. Such evolution did not occur out of arbitrary decisions by the rulers at the time, but it was the result of various factors such as beliefs, economy and resources, society, and international relations.

Notwithstanding the correlation between the factors and the evolution, each aspect of those factors affects the capital punishment process in different era. It is argued that beliefs and society factors had a vital role in influencing the process of capital punishment in the Ayutthaya and early Rattanakosin eras, while such process in the later years of the Rattanakosin era has been influenced by the factors involving economy, resources, and international relations. These factors remain in effect in influencing the evolution of the capital punishment in Thailand today.

Field of Study : Laws

Student's Signature

Nattaporn Nakornin

Academic Year : 2010

Advisor's Signature

Chachapon Jayaphorn

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจากบุคคลหลายท่าน อันได้แก่ นายสุชาติ และนางเพ็ญจันทร์ นครินทร์ ผู้เป็นบิดามารดาของผู้เขียน ที่อบรมสั่งสอน ให้ความรักและกำลังใจเสมอมา กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งแม้งานในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการของท่านจะหนักหนาเพียงใด แต่ท่านก็ยังสละเวลาอันมีค่าช่วยชี้แนะ ให้คำแนะนำ และตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรื่อยมา ผู้เขียนซาบซึ้งและระลึกในบุญคุณของท่าน และขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์ ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ และอาจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทุกท่านได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น อันเป็นประโยชน์แก่การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเมตตา ตลอดจนให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอบพระคุณอาจารย์สิพิมพ์ วิวัฒน์วัฒนา อาจารย์ปุณยวัจน์ มาลากุล ณ อยุธยา ที่กรุณาแนะนำแหล่งข้อมูลและข้อคิดที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เขียนเสมอมา ขอบพระคุณอาจารย์จงสวัสดิ์ พิสิฐพันธ์พร อาจารย์ณัฐพร รอดเจริญ อาจารย์กุลนันท์ คำเจริญ อาจารย์ณัฐฐเมษ ภิรมย์พานิช อาจารย์วรุตม์ ทรงสุขจรตกุล อาจารย์ภาวิวัฒน์ สัตยานุรักษ์ อาจารย์เทียนเงิน อุดระชัย และอาจารย์ร่มฉัตร เลียงจันทร์ สำหรับไมตรีจิตและความช่วยเหลือตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ ขอบพระคุณนางสาวปุณยวีร์ ประจบลาภ ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำรายการอ้างอิงของวิทยานิพนธ์ อีกทั้ง เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี ผู้เขียนขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

คุณความดีอันเกิดแต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาแก่บิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอน ตลอดจนท่านผู้เขียนตำราและเอกสารต่างๆ ที่ได้นำมาอ้างอิงเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๔
๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย.....	๔
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๕
บทที่ ๒ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตและวิวัฒนาการของ กระบวนการลงโทษประหารชีวิต.....	๖
๒.๑ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต.....	๖
๒.๑.๑ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต ของชาติตะวันตก.....	๗
๒.๑.๑.๑ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต ในยุคโบราณ.....	๗
๒.๑.๑.๒ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต ในยุคกลางและยุคใหม่.....	๘
๒.๑.๑.๓ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต ในยุคปัจจุบัน.....	๑๐
๒.๑.๒ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย.....	๑๑

๒.๑.๒.๑ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น.....	๑๑
๒.๑.๒.๒ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต ในยุคปฏิรูประบบกฎหมายในสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	๑๓
๒.๑.๒.๓ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต ในยุคปัจจุบัน.....	๑๕
๒.๒ วัตถุประสงค์ของการลงโทษประหารชีวิต.....	๑๖
๒.๒.๑ การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน.....	๑๖
๒.๒.๒ การลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปรามอาชญากรรม.....	๑๘
๒.๒.๓ การลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำผิด.....	๑๙
๒.๒.๔ การลงโทษเพื่อป้องกันพิเศษหรือรายบุคคล.....	๒๐
๒.๓ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย.....	๒๐
๒.๓.๑ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยกรุงศรีอยุธยา.....	๒๒
๒.๓.๒ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายตราสามดวง.....	๒๙
๒.๓.๓ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา ความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.๑๑๕.....	๓๔
๒.๓.๔ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมาย ลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗.....	๓๗
๒.๓.๕ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา.....	๔๒
๒.๔ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายอิสลาม.....	๕๕
บทที่ ๓ เปรียบเทียบกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ....	๖๘
๓.๑ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของต่างประเทศ.....	๖๘
๓.๑.๑ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศอังกฤษ.....	๖๙
๓.๑.๑.๑ กระบวนการลงโทษประหารชีวิต ในสมัยแองโกลแซกซอน	๖๙
๓.๑.๑.๒ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยนอร์แมน.....	๗๒

๓.๑.๑.๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกโทษประหารชีวิต ในประเทศอังกฤษ.....	๗๔
๓.๑.๒ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่น.....	๗๖
๓.๑.๓ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศจีน.....	๘๓
๓.๒ เปรียบเทียบกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของ ประเทศไทยและต่างประเทศ.....	๘๙
๓.๓ กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องและกระทบต่อการกำหนด กระบวนการลงโทษประหารชีวิต.....	๙๑
๓.๓.๑ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.....	๙๑
๓.๓.๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและ สิทธิทางการเมือง	๙๒
๓.๓.๓ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือ การลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี	๙๖
๓.๓.๔ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก	๑๐๐
๓.๓.๕ สนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. ๑๙๙๐.....	๑๐๒
 บทที่ ๔ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิต ในประเทศไทย.....	 ๑๐๖
๔.๑ ปัจจัยด้านคติความเชื่อ.....	๑๐๖
๔.๒ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากร.....	๑๑๖
๔.๓ ปัจจัยด้านสังคม.....	๑๑๗
๔.๔ ปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ.....	๑๒๐
๔.๕ ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ.....	๑๒๒
 บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	 ๑๓๑
 รายการอ้างอิง.....	 ๑๔๖
 ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	 ๑๕๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	๘๙
๒	การลงโทษตามพระไอยการกระบดศึก พระสูตรตันตปิฎก และหนังสือไตรภูมิพระร่วง.....	๑๑๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมยุคก่อน มนุษย์มีสภาพความเป็นอยู่ตามธรรมชาติ ไม่มีระเบียบและกฎเกณฑ์ ใช้กำลังเป็นสำคัญในการควบคุมสังคม แต่เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกัน ก็จำเป็นต้องมีระเบียบของสังคมขึ้น เพื่อกำหนดขอบเขตความประพฤติและการกระทำของสมาชิกในสังคม ซึ่งหากไม่มีระเบียบของสังคมเช่นว่านั้นแล้ว สังคมก็จะมีความเป็นอยู่โดยปกติสุขไม่ได้ เพราะความต้องการของแต่ละบุคคลย่อมเป็นมูลเหตุจูงใจให้แต่ละบุคคลมีความประพฤติที่แตกต่างกันไป ทั้งที่สมควรและไม่สมควร และในสังคมที่มารวมกันนั้นก็ย่อมมีความผิดปกติรวมอยู่ด้วยเสมอ ทั้งที่ผิดปกติในทางดีและผิดปกติในทางร้าย ผู้ผิดปกติในทางร้ายย่อมนำมาซึ่งความเป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบเรียบร้อยนั้น^๑ ดังที่มีผู้กล่าวอยู่เสมอว่า การกระทำความผิดเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคม ดังนั้น ระเบียบของสังคมจึงต้องมีขึ้นเพื่อประโยชน์สุขและสวัสดิภาพของส่วนรวม หากมีการฝ่าฝืนระเบียบนั้น ผู้ฝ่าฝืนย่อมต้องถูกลงโทษ

การลงโทษจึงเป็นกระบวนการในการควบคุมสังคม เพื่อจำกัดขอบเขตความประพฤติของแต่ละบุคคล รักษาไว้ซึ่งความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดี และเสถียรภาพทางสังคม

การลงโทษในสมัยแรก เริ่มจากสังคมขนาดเล็กที่สุดคือครอบครัว เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หากเป็นการกระทำความผิดในครอบครัวเดียวกัน การลงโทษจะกระทำโดยหัวหน้าครอบครัว ซึ่งโทษที่ลงนั้นก็จะเป็นโทษที่รุนแรง เช่น ฆ่าผู้กระทำความผิด ขับไล่ออกจากครอบครัว แต่หากเป็นการกระทำความผิดแก่บุคคลในครอบครัวอื่น การลงโทษก็จะเกิดจากฝ่ายของผู้ถูกระทำและพวกพ้อง โดยการลงโทษจะเป็นไปในลักษณะของการแก้แค้น เช่น ฝ่ายของผู้ถูกระทำกลับมาฆ่าหรือทำร้ายผู้กระทำความผิด หรืออาจเป็นการต่อสู้กันระหว่างครอบครัวหรือหมู่เหล่า โดยยึดหลักความมีส่วนผิดกับความผิดที่ได้กระทำ หรือที่เรียกกันว่า หลักตาต่อตา ฟันต่อฟัน (Tit for tat)

^๑ จิตติ ดิงคัทย, กฎหมายอาญา ภาค ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (กรุงเทพมหานคร: จริยการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

ต่อมา เมื่อสังคมมนุษย์พัฒนาจากครอบครัวกลายเป็นชุมชน และมีการปกครองที่เป็นระเบียบแบบแผนมากขึ้น การลงโทษก็มีความชัดเจนมากขึ้นตามไปด้วย โดยบุคคลผู้มีอำนาจในการลงโทษนั้น จากเดิมที่เป็นการลงโทษโดยหัวหน้าครอบครัว หรือมีการแก้แค้นระหว่างครอบครัวหรือหมู่เหล่า ก็มีการเปลี่ยนแปลงเป็นการลงโทษโดยหัวหน้าชุมชน พัฒนาเป็นระบบการแก้แค้นโดยชุมชน และเมื่อชุมชนมีขนาดกว้างใหญ่ขึ้นจนกลายเป็นเมืองหรือนคร และหัวหน้าชุมชนพัฒนามาเป็นกษัตริย์ผู้ทรงอำนาจปกครอง อำนาจในการลงโทษจึงอยู่ที่พระมหากษัตริย์ที่จะมีอำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิด

โทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น จากเดิมที่เป็นการฆ่าผู้กระทำความผิดหรือขับไล่ออกจากสังคม ก็มีวิวัฒนาการเรื่อยมา จนกลายเป็นโทษทางอาญาดังที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ สำหรับโทษทางอาญาตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน มีการบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ ประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดโทษทางอาญาไว้ ๕ สถาน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิ้น

ในบรรดาโทษที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิด โทษประหารชีวิต คือการฆ่าผู้กระทำความผิดให้ตาย เป็นโทษที่ใช้มาตั้งแต่โบราณกาล นับเป็นการลงโทษที่มีความเก่าแก่และรุนแรงมากที่สุด ซึ่งมีการใช้มาอย่างยาวนานตราบนานนับพันปีในปัจจุบัน เหตุที่ยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่นั้น ก็เพื่อเป็นแนวทางในการแก้แค้นทดแทนตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ โดยเป็นการลงโทษตามสัดส่วนของความผิดที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ การลงโทษประหารชีวิตยังเป็นวิธีการที่สามารถยับยั้งผู้อื่นให้เกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์ และเป็นการข่มขวัญผู้กระทำความผิดยิ่งกว่าการลงโทษอย่างอื่น^๒ ทั้งยังเป็นการป้องกันสังคม เพราะการประหารชีวิตเป็นแนวทางในการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมโดยเด็ดขาด และเป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกลับมากระทำความผิดอีก

ทั้งนี้ วิธีการลงโทษประหารชีวิตย่อมเป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจในสังคมหรือรัฐนั้น กำหนด หรือตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ เช่น กฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงได้กำหนดวิธีการลงโทษประหารชีวิตไว้ ๒๑ ประการ อาทิ เอาขวานผ่าอกจนตาย ให้สุนัขกัดกินจนตาย ครั้นกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ก็เปลี่ยนแปลงเป็นการประหารชีวิตด้วยวิธีตัดศีรษะ และประมวลกฎหมายอาญาก็ได้เปลี่ยนวิธีการประหารชีวิตเป็นการยิงให้ตาย ซึ่งต่อมามีการแก้ไขเป็นการใช้วิธีฉีดสารพิษให้ตายดังเช่นในปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึง

^๒ ประเสริฐ เมฆมณี, หลักนิติวิทยา (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๒๓.

วิวัฒนาการของวิธีการประหารชีวิตในแต่ละยุคแต่ละสมัย นอกจากนี้ กระบวนการทั้งก่อนและหลังการประหารชีวิตก็มีความแตกต่างและแปรผันไปตามแต่ละยุคสมัย เนื่องด้วยแนวความคิดที่แตกต่างกันไปเช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ จึงควรที่จะศึกษาถึงวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าว ว่าวิธีการที่ใช้ตลอดจนขั้นตอนและกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และมีปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งกระบวนการดังกล่าวนั้น จริงหรือที่สภาวะทางสังคมส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิต และในปัจจุบัน มีข้อถกเถียงกันอย่างไรว่าสมควรจะคงมีโทษประหารชีวิตอยู่หรือไม่ การศึกษาในทางประวัติศาสตร์ย่อมจะสะท้อนให้เห็นถึงกฎหมายและข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตและกระบวนการลงโทษประหารชีวิตที่ควรเป็นไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต และกระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามที่ปรากฏในกฎหมายสมัยอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน

๒. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย ตามที่ปรากฏในกฎหมายสมัยอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน

๓. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ระบบกฎหมายจารีตประเพณี กฎหมายศาสนา และประเทศที่ปกครองด้วยระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม ในแต่ละช่วงเวลา

๔. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยในแต่ละยุคสมัย รวมถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าว

๕. เพื่อสร้างแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ขอบเขตของการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยทางนิติศาสตร์โดยเน้นหนักในการศึกษาประวัติศาสตร์ของกฎหมาย และสังคมวิทยากฎหมาย มีขอบเขตจำกัดอยู่ในเรื่องกระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามที่ปรากฏในกฎหมายสมัยอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้เข้าใจแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต และกระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามที่ปรากฏในกฎหมายสมัยอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน

๒. ทำให้ตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามที่ปรากฏในกฎหมายสมัยอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน

๓. ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิต สาเหตุที่ทำให้กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในแต่ละยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าว

๔. ทำให้เกิดแนวทางในการกำหนดนโยบายของรัฐและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษประหารชีวิตในอนาคต

สมมติฐาน

กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยมีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แม้พระมหากษัตริย์หรือผู้มีอำนาจปกครองจะเป็นผู้กำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าว หรือเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ตั้งแต่กฎหมายสมัยอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จนกระทั่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ก็ไม่ได้กำหนดตามอำเภอใจไม่ หากแต่วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิต

ที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ย่อมแปรผันตามปัจจัยต่างๆ ทางคติความเชื่อ เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ที่มีกับนานาประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าจากเอกสารภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ จากหนังสือ วารสาร ตั๋วบทกฎหมาย บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๒

แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตและวิวัฒนาการของ

กระบวนการลงโทษประหารชีวิต

ตามแนวความคิดในทางอาชญาวิทยา กลไกในการควบคุมสังคมแบ่งออกเป็น ๒ ประการ กลไกประการแรกคือการให้รางวัล เมื่อใดที่บุคคลปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่กำหนดไว้เพื่อความสงบเรียบร้อยและสวัสดิภาพของสังคม ก็ควรมีการให้รางวัลบุคคลดังกล่าวเพื่อเป็นการแสดงตัวอย่างให้บุคคลอื่นเห็นและปฏิบัติตาม เช่น การยกย่องชมเชย การมอบรางวัล แต่ในทางกลับกัน หากบุคคลใดกระทำการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม บุคคลนั้นก็ต้องถูกลงโทษ การลงโทษจึงนับเป็นแนวทางในการควบคุมสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งการลงโทษนั้นมีมาอย่างยาวนาน นับแต่การลงโทษที่ไม่เป็นทางการ เช่น การต่อสู้กันระหว่างฝ่ายของผู้เสียหายและฝ่ายของผู้กระทำ ความผิดตามแนวทางของการแก้แค้นทดแทน และการลงโทษที่เป็นทางการ เช่น การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลอันเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการลงโทษจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การลงโทษโดยการประหารชีวิตก็เป็นวิธีการที่มีการใช้อยู่เสมอ นับแต่โบราณกาลจนกระทั่งปัจจุบัน ในบทนี้จะกล่าวและศึกษาถึงทฤษฎีและแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตตั้งแต่ยุคโบราณถึงยุคปัจจุบันทั้งของประเทศไทยและชาติตะวันตก วัตถุประสงค์ของการลงโทษประหารชีวิต กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนกระบวนการประหารชีวิตตามกฎหมายอิสลามว่ามีวิธีการและขั้นตอนกระบวนการในการประหารชีวิตอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ต่อไปว่าเหตุใดจึงหวัดตอนใต้ของประเทศไทยซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่นำกระบวนการประหารชีวิตตามกฎหมายศาสนาของตนมาบังคับใช้

๒.๑ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิต

การลงโทษประหารชีวิตที่มีการใช้อยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว โทษประหารชีวิตที่มีขึ้นมักกำหนดขึ้นโดยมีความมุ่งหมายอยู่ด้วยกัน ๓ ประการ ได้แก่ ๑. เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิด ๒. เพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งและปราบปราม

อาชญากรรมมิให้ผู้อื่นในสังคมกระทำความผิดอย่างเดียวกัน เกิดความหวาดกลัวและหวั่นเกรงในโทษที่จะได้รับ และ ๓. เพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิดของผู้ก่ออาชญากรรมซึ่งต้องโทษประหารชีวิตนั้นอย่างเด็ดขาด อันเป็นการป้องกันสังคม อย่างไรก็ดี แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตของชาติตะวันตกและประเทศไทยนั้น แม้จะมีแนวความคิดโดยรวมที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่ก็มีพัฒนาการและแนวความคิดที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา ตั้งแต่ยุคโบราณ ยุคกลาง ยุคใหม่ ตราบจนกระทั่งยุคปัจจุบัน

๒.๑.๑ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตของชาติตะวันตก

๒.๑.๑.๑ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตในยุคโบราณ

แนวความคิดของการลงโทษประหารชีวิตในยุคโบราณนั้น เริ่มตั้งแต่ มนุษย์มีการรวมกลุ่มกันเป็นสังคมหน่วยที่เล็กที่สุด คือ ครอบครัว ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตในช่วงนั้นเป็นเพียงการแก้แค้นทดแทนกันระหว่างครอบครัวของฝ่ายผู้กระทำความผิดและฝ่ายผู้ถูกกระทำ จึงเป็นการลงโทษในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โทษประหารชีวิตที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการฆ่าผู้กระทำความผิดโดยฝ่ายของผู้ถูกกระทำเพื่อเป็นการขจัดใช้สำหรับความผิดที่กระทำเท่านั้น

ต่อมาในสมัยที่เริ่มเกิดอารยธรรมในโลกยุคโบราณ อันได้แก่ อารยธรรมอียิปต์ อารยธรรมเมโสโปเตเมีย อารยธรรมกรีกและโรมัน ซึ่งเป็นยุคที่มนุษย์มีการรวมตัวกันเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้น โดยมีการพัฒนาเป็นเมืองหรือเป็นนครรัฐ มีการคิดค้นและสร้างสัญลักษณ์เพื่อสื่อความเข้าใจ มีแบบอย่างแห่งพฤติกรรมที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” เกิดขึ้น และเมื่อมนุษย์มีการตั้งถิ่นฐานและถ่ายทอดทางวัฒนธรรมต่อมา จึงเกิดเป็นอารยธรรมขึ้น^๑ ในช่วงนี้ สังคมมีขนาดกว้างใหญ่ขึ้น มีประชากรมากขึ้น ดังนั้น กฎระเบียบหรือกฎเกณฑ์ในการควบคุมสังคมจึงเป็นแบบแผนและมีความเคร่งครัดมากขึ้นไปด้วย แต่อย่างไรก็ดี มนุษย์ยังคงไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ของธรรมชาติซึ่งมนุษย์ไม่สามารถควบคุมปรากฏการณ์เหล่านั้นได้ จึงเชื่อว่ามีสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นตัวกำหนดปรากฏการณ์ต่างๆ นั้น รวมทั้งมีความเชื่อในเรื่องของพระเจ้าว่าเป็นผู้กำหนดชีวิตมนุษย์ กฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นในยุคนี้จึงต้องคำนึงถึงความพอใจของพระเจ้าและสิ่งเหนือธรรมชาติที่แต่ละอารยธรรมนับถือ และเมื่อมีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ ก็มีการพิจารณาคดีซึ่งมีรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้น โดยการพิจารณาคดีความนั้นเป็นไปโดยผู้มีอำนาจหรือตุลาการซึ่งรัฐาธิปไตยตั้งขึ้น แต่การพิจารณาคดีนั้นก็ยังไม่เป็นไปตามรูปแบบดังเช่นในปัจจุบัน กล่าวคือ การพิสูจน์ความจริงจะอาศัยความเชื่อว่าพระเจ้าย่อมปกป้องคนดี ดังนั้น การพิสูจน์จึงเป็นการพิสูจน์โดยการดำน้ำ ลุยไฟ หาก

^๑ อธิยา โภมลกกาญจน, อารยธรรมตะวันตก, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๔.

รอดชีวิตมาได้ ก็จะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ หรืออาจพิสูจน์โดยการต่อสู้ระหว่างฝ่ายที่กล่าวหาและฝ่ายที่ถูกกล่าวหา หากฝ่ายใดชนะก็จะถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยอาศัยความเชื่อเช่นเดียวกันว่า พระเจ้าย่อมต้องอยู่ข้างคนดี แต่ในความเป็นจริง ฝ่ายผู้เสียหายจะเป็นผู้แพ้เสมอ เพราะไม่มีทักษะและไม่เชี่ยวชาญในการต่อสู้ ทำให้ในยุคนั้นเกิดการจ้างผู้เชี่ยวชาญในการต่อสู้มาสู้แทนฝ่ายผู้เสียหาย การพิสูจน์การกระทำผิดจึงยังไม่เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริง^๒

สำหรับแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตนั้น เนื่องจากความเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติและพระเจ้า การลงโทษประหารชีวิตจึงเกิดจากความเชื่อที่ว่าผู้กระทำผิดนั้นเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์นั้นก็คือค่านิยมของพระเจ้า ผู้กระทำผิดจึงถือเป็นผู้ที่ไม่เชื่อฟังพระเจ้า ถือว่าผู้กระทำผิดเป็นปีศาจ ดังนั้นจึงต้องตัดผู้ที่มีความประพฤติเบี่ยงเบนนั้นออกจากสังคม เพราะหากไม่ตัดผู้นั้นออกจากสังคมแล้ว ก็เชื่อว่าพระเจ้าหรือสิ่งเหนือธรรมชาติที่เป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์จะไม่พอใจ และจะถูกลงโทษโดยการก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่อาจเป็นภัยอันตรายต่อมนุษย์ในสังคม

๒.๑.๑.๒ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตในยุคกลางและยุคใหม่
ยุคกลางของอารยธรรมตะวันตกนั้น เริ่มขึ้นในช่วงหลังจากอาณาจักรโรมันตะวันตกถูกพวกอนารยชนเยอรมันเข้ารุกรานและทำลาย จนอาณาจักรโรมันตะวันตกล่มสลายลงในปี ค.ศ. ๔๗๖ จึงถือเป็นการสิ้นสุดของยุคโบราณและเข้าสู่ยุคกลาง ซึ่งตอนต้นของยุคกลางนั้นถือได้ว่าเป็น “ยุคมืด” เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าด้านศิลปวิทยาการต่างๆ ของอารยธรรมกรีกโรมันได้หยุดชะงักลง เพราะมีการรุกรานของอนารยชนเผ่าต่างๆ อยู่เสมอ^๓ นอกจากนี้ยังเป็นยุคที่ศาสนาคริสต์มีบทบาทสำคัญ มีอิทธิพลเหนือสังคมและความเชื่อของผู้คนในสมัยนั้น และพระท่านั้นที่จะเป็นผู้นำทางความคิดและความรู้ต่างๆ ประชาชนโดยทั่วไปจึงไม่รู้หนังสือ แต่เรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือการฝึกทักษะ ในด้านการเมืองการปกครองเป็นแบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) กล่าวคือ มีการพึ่งพากันระหว่างขุนนาง ซึ่งเป็นเจ้า (Lord) กับพลเมืองทั่วไป ซึ่งเป็นข้า (Vassals) โดยมีที่ดินเป็นเครื่องผูกพันระหว่างเจ้ากับข้า และทั้งสองฝ่ายต่างมีพันธะระหว่างกัน โดยเจ้าก็จะให้ที่ดินทำกินแก่ข้าและให้การคุ้มครอง ส่วนข้าก็ต้องแบ่งผลผลิตที่ได้จากการทำกินในที่ดินนั้นแก่เจ้า รวมถึงแบ่งเงินที่ได้จากการขายผลผลิตผลต่างๆ ด้วย

^๒ พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิริยะการพิมพ์, ๒๕๐๒), หน้า ๒๓๘.

^๓ อธิยา โคมลกาญจน, อารยธรรมตะวันตก, หน้า ๒๐๕.

สำหรับแนวความคิดในเรื่องของการลงโทษนั้น เนื่องจากบทบาทของศาสนาคริสต์ที่มีอิทธิพลอย่างมากในยุคกลางนี้ จึงทำให้เกิดความเชื่อในกฎเกณฑ์ของพระเจ้ามากยิ่งขึ้น และเชื่อว่าผู้ที่ได้รับอำนาจจากพระเจ้าก็คือ สันตะปาปา (Pope) ดังนั้น กษัตริย์จะขึ้นครองราชย์ได้ ก็ต้องได้รับการยอมรับจากสันตะปาปาก่อน ในเรื่องของการลงโทษจึงถือว่าผู้กระทำผิดเป็นปีศาจที่ไม่เชื่อฟังคำสั่งการของพระเจ้า จึงต้องถูกลงโทษ ซึ่งเป็นแนวความคิดเช่นเดียวกับยุคโบราณ แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากยุคกลางนี้ศาสนจักรมีบทบาทในการปกครองเป็นอย่างมาก ทั้งส่วนของอาณาจักรและศาสนจักร จึงเกิดการก่อตั้งศาลศาสนา (Inquisition Court) ขึ้น เพื่อพิจารณาและตัดสินคดีของพวกที่ไม่เชื่อฟังพระ ไม่เชื่อฟังในคำสอนของศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นพวกนอกรีต เช่นมองว่าเป็นพวกแม่่มด เป็นปีศาจ ดังนั้น การลงโทษก็จะเป็นการลงโทษที่รุนแรง มีการทรมานร่างกายเพื่อให้สารภาพว่าเป็นปีศาจหรือหลงเชื่อปีศาจจึงกระทำความผิดขึ้น และโทษที่ลงก็จะเป็นโทษประหารชีวิตด้วยวิธีการต่างๆ ดังเช่น การประหารชีวิตด้วยการเผาหลุมที่เชื่อว่าเป็นแม่่มด หรือกลุ่มที่มีความคิดความเชื่อแตกต่างไปจากคำสอนของศาสนาคริสต์ เช่น แต่เดิมมนุษย์ถูกสั่งสอนว่าโลกแบน แต่เมื่อกาลิเลโอสังเกตจากกล้องโทรทรรศน์ก็พบว่าโลกมีส่วนโค้ง จึงเชื่อว่าโลกกลม ก็กลายเป็นพวกนอกรีต ถือว่าเป็นปีศาจ ซึ่งต้องถูกลงโทษประหารชีวิตเช่นกัน

สำหรับในยุคใหม่นั้น เริ่มภายหลังจากอาณาจักรโรมันตะวันออกหรือกรุงคอนสแตนติโนเปิลถูกยึดโดยเติร์ก บุกทำลายในปี ค.ศ. ๑๔๕๓ ซึ่งเป็นจุดที่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากยุคกลางไปสู่ยุคใหม่ โดยในยุคใหม่นี้บทบาทของคริสต์ศาสนาลดลง ประชาชนสนใจเรื่องโลกหน้าน้อยลง แต่หันมาสนใจในความเป็นปัจเจกชน (Individual) และความก้าวหน้าทางวัตถุมากขึ้น^๕ อีกทั้งเกิดแนวคิดที่เชื่อในความสามารถของมนุษย์และเชื่อว่ามนุษย์สามารถทำทุกสิ่งด้วยตนเองได้ ไม่ต้องอาศัยพระเจ้า หรือที่เรียกว่า “มนุษยนิยม” (Humanism) ด้วยแนวความคิดหลักที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้แนวความคิดในด้านอื่นๆ ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การค้า สังคม และวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ในส่วนของกรลงโทษนั้น เนื่องจากในยุคกลางมีการลงโทษอย่างรุนแรงด้วยการทรมานร่างกายต่อผู้ที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนา ซึ่งเห็นว่ากฎหมายนั้นไม่เป็นธรรม ในยุคใหม่ที่อิทธิพลของศาสนาน้อยลงนี้จึงเกิดแนวความคิดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือแนวความคิดในทางอาชญาวิทยาที่แตกต่างออกไป โดยเกิดนักคิดที่สำคัญหลายคน เช่น ซีชาร์ เบ็คคาเรีย เจรามี่ เบนทัม

^๕ อธิยา โคมลกาญจน, อารยธรรมตะวันตก, หน้า ๓๒๙.

ซีซาร์ เบ็คคาเรีย เป็นนักคิดชาวอิตาลี ผู้ก่อตั้งสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) เบ็คคาเรียได้เขียน “เรียงความเกี่ยวกับอาชญากรรมและการลงโทษ” (Essay on Crimes and Punishments) ซึ่งเป็นงานเขียนที่ต่อต้านการลงโทษในยุคมืดที่ไม่เป็นธรรม ตามแนวความคิดของเบ็คคาเรียนั้น เห็นว่า การลงโทษนั้นต้องได้สัดส่วนกับอาชญากรรมที่ก่อขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน เบ็คคาเรียก็ต่อต้านและคัดค้านการลงโทษที่โหดร้าย รุนแรง และป่าเถื่อน ทั้งนี้ เบ็คคาเรียเห็นว่า การลงโทษที่จะก่อให้เกิดประสิทธิผลนั้น ไม่ใช่การลงโทษโดยใช้วิธีการที่รุนแรง แต่ต้องมีความแน่นอนและความรวดเร็วในการลงโทษ ในส่วนที่เกี่ยวกับโทษประหารชีวิตนั้น เบ็คคาเรียต่อต้านการลงโทษประหารชีวิต โดยระบุว่า การลงโทษประหารชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่มีประสิทธิภาพและรัฐไม่มีสิทธิที่จะกระทำการดังกล่าวได้^๕ ด้วยเหตุนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตในยุคนี้จึงเป็นไปในทางต่อต้านมากยิ่งขึ้น

๒.๑.๑.๓ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตในยุคปัจจุบัน

ในยุคปัจจุบันนี้ยังคงได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเกี่ยวกับการต่อต้านการลงโทษประหารชีวิตในยุคใหม่ จึงมีหลายประเทศที่มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว และมีกระแสสังคมให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตในอีกหลายประเทศ โดยแนวคิดในการลงโทษประหารชีวิตในยุคปัจจุบันนี้ มีแนวความคิดในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีอิทธิพลอยู่เป็นอย่างมาก โดยแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เริ่มตั้งแต่การประกาศตัวเป็นเอกราช การปฏิวัติ และการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ เช่น การปฏิวัติในอเมริกา ใน ค.ศ. ๑๗๗๖ การปฏิวัติฝรั่งเศส ใน ค.ศ. ๑๗๘๙ และมีการประกาศสิทธิมนุษยชน โดยยึดแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ยังมีการระบุถึงหลักการว่าด้วยสิทธิที่มีอยู่แล้วแต่ดั้งเดิม (Principle of Universal Inherence) กล่าวคือ เป็นสิทธิของมนุษย์ซึ่งมิได้ทำมาหรือได้มาจากการซื้อ และมีไม่ใช่สิ่งที่ได้รับมอบจากผู้ปกครอง แต่เป็นสิ่งที่มิได้อยู่ในตัวมนุษย์มาแต่ดั้งเดิม และสิทธิดังกล่าวอยู่ภายใต้หลักการว่าสิทธิเหล่านั้นไม่อาจโอนให้แก่กันได้ (Principle of Inalienability) กล่าวคือ สิทธิที่มนุษย์มีอยู่นี้มิอาจจะถูกพรากไปได้โดยผู้ปกครอง และแม้แต่เจ้าของสิทธิเองก็ไม่สามารถจำหน่าย ง่ายโอนให้แก่ผู้อื่นได้^๖ ทั้งนี้ สิทธิที่กล่าวมานี้ย่อมรวมถึงสิทธิในการมีชีวิตซึ่งมิอาจมีผู้ใดพรากไปเช่นกัน ดังนั้น การลงโทษประหารชีวิตซึ่งถือเป็นการพรากสิทธิในการมีชีวิตจึงมิอาจกระทำได้ตาม

^๕ ปกรณ มณีปกรณ์, อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: เอ็ม. ที. เพรส, ๒๕๕๓), หน้า ๙๒.

^๖ นพนิธิ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๗), หน้า ๔๗.

แนวความคิดดังกล่าว อีกทั้งปัจจุบันมีระบบของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในรูปของกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งความตกลงระหว่างประเทศ ปฏิญญาสากล และสนธิสัญญาต่างๆ เพื่อประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากขึ้น ซึ่งสิทธิในการมีชีวิตและเสรีภาพจากการถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติก็เป็นสิทธิเสรีภาพประการหนึ่งที่ได้รับการคุ้มครองด้วย แนวโน้มของการยกเลิกโทษประหารชีวิตจึงมีมากขึ้นอย่างสอดคล้องกัน และหากประเทศใดที่ยังคงโทษประหารชีวิตไว้ กระบวนการในการลงโทษก็จะเปลี่ยนจากการลงโทษที่ใช้กระบวนการที่รุนแรง โหดร้าย มาคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษประหารชีวิตถึงแก่ความตายเร็วขึ้น และไม่ต้องเจ็บปวดทรมานเป็นระยะเวลาานาน

๒.๑.๒ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย

แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยมิได้มีการแบ่งยุคอย่างชัดเจนเหมือนของชาติตะวันตก ซึ่งมีการพัฒนาแนวความคิดเรื่อยมาจนเกิดเป็นสำนักความคิดต่างๆ ตั้งแต่สำนักคลาสสิก สำนักกึ่งคลาสสิก และสำนักปฏิฐานนิยม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น แม้มิได้มีการแบ่งสำนักความคิดอย่างชาติตะวันตก แต่แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งอาจแบ่งแนวความคิดตามยุคต่างๆ ได้ ดังนี้

๒.๑.๒.๑ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตในสมัยกรุงศรีอยุธยา

และรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น การลงโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ร้ายแรงที่สุด และวิธีการลงโทษนั้นจะมีการดำเนินการที่รุนแรง ใช้วิธีซึ่งชาวต่างชาติเห็นว่าโหดร้ายทารุณ ซึ่งนอกจากแนวความคิดในเรื่องของการแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นก่ออาชญากรรมในลักษณะเดียวกันอีก และการตัดโอกาสมิให้ผู้กระทำความผิดก่ออาชญากรรมซ้ำแล้ว เมื่อพิจารณาความผิดที่กฎหมายในยุคนั้นกำหนดให้มีโทษถึงประหารชีวิตจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ เช่น ความผิดฐานกบฏ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในกฎหมายตราสามดวงลักษณะอัยการกบฏศึก ซึ่งแบ่งความผิดเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งเกี่ยวกับการคิดกบฏทรยศต่อพระมหากษัตริย์ หรือต่อบ้านเมือง ส่วนหนึ่งเกี่ยวกับความประพฤติอันสมควรหรือไม่สมควร ในระหว่างการรณรงค์สงคราม เช่น ผู้ศึกจนตัวตาย มีบำเหน็จ หรือหนีศึกจนตัวตาย โดยกำหนดฐานความผิดไว้ อาทิ

ในตอนต้นของกฎหมายลักษณะกบฏคือนั้น มีการบัญญัติถึงความผิดที่ต้องลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีทรมานไว้ว่า “ผู้ใดกบฏประทุษร้ายต่อพระมหากษัตริย์ก็ดี โจรคุมพวกเข้าปล้นตีเมืองเผาจนก็ดี ปล้นตีพระนคร เผาพระราชนิเวศน์มณฑลเสวยสถาน วังคลังฉางก็ดี ปล้นอาวาส เผาพระอุโบสถ และสังฆารามจับพระสงฆ์สามเณร จับชาวบ้าน ฆ่าโดยทารุณร้ายกาจ หรือฆ่าบิดามารดา อุปชฌาย์จารย์ เอาพระพุทธรูป พระธรรม มาทุบตีเหยียบย่ำก็ดี เอาเด็กทารกไปตัดมือเท้า ตัดคอก็ดี เรียกว่า เป็นผู้ร้ายยิ่งกว่าโจรธรรมดา ให้ลงโทษ ๒๑ สถาน”^๗

จากลักษณะความผิดที่กำหนดในกฎหมายดังกล่าว จะเห็นถึงแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย ในแง่ของพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์และความเป็นสมมติเทพของพระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวคือ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น มีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุด ดังนั้น หากมีผู้ใดกระทำการกบฏประทุษร้ายต่อพระมหากษัตริย์จึงต้องรับโทษหนัก คือโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต นอกจากนี้ ในฐานะที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์สมมติเทพ คือถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงมิใช่มนุษย์ธรรมดา แต่ทรงเป็นองค์อวตารของเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ และเป็นเจ้าชีวิตของประชาชนทุกคน^๘ ดังนั้น การกระทำความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์จึงถือเป็นการกระทำความผิดต่อเทพเจ้าด้วย เมื่อผู้ใดกระทำความผิดต่อพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นอวตารของเทพเจ้าจึงต้องถูกลงโทษ และต้องเป็นโทษหนักคือการประหารชีวิต

นอกจากนี้ หากพิจารณาอีกแง่หนึ่ง แม้พระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะทรงเป็นองค์สมมติเทพ แต่ด้วยแนวความคิดและคติความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยเสมอมา พระมหากษัตริย์ก็ทรงยึดหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนายังคงเป็นศาสนาสำคัญของประเทศไทย ดังที่เคยเป็นมา ด้วยเหตุนี้ การกระทำความผิดต่อสถาบันศาสนา เช่น การเผาพระอุโบสถ และสังฆาราม การฆ่าพระสงฆ์หรือสามเณรโดยทารุณโหดร้าย หรือการกระทำอันเป็นการลบหลู่สถาบันศาสนา เช่น การนำพระพุทธรูปมาทุบตีเหยียบย่ำ จึงเป็นการกระทำความผิดอย่างร้ายแรง ซึ่งต้องได้รับการลงโทษ และโทษที่ลงนั้นย่อมต้องเป็นโทษหนักคือการประหารชีวิตในทำนองเดียวกับการกระทำความผิดต่อพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นองค์สมมติเทพนั่นเอง

^๗ กฎหมายตราสามดวง

^๘ ธงทอง จันทรางศุ, คณพล จันทน์หอม และชัชพล ไชยพร, เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘, หน้า ๓๘.

๒.๑.๒.๒ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตในยุคปฏิรูประบบกฎหมายในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตในยุคของการปฏิรูปกฎหมายเริ่มขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวตะวันตกได้เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีและมีอิทธิพลในประเทศไทยมากขึ้น เรื่อยมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีการปฏิรูประบบกฎหมายของไทย โดยมีการร่างประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทย คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งในช่วงนั้นแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตได้แปรผันไป โดยได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ในสมัยดังกล่าวเป็นยุคของการล่าอาณานิคม ชาวตะวันตกมักมีข้ออ้างต่างๆ ในการเข้ามาปกครองดูแลประเทศในแถบเอเชีย โดยอ้างเหตุว่าการที่ชาวตะวันตกเข้ามาปกครองนั้นจะทำให้ดินแดนในเอเชียซึ่งยังไม่เจริญนัก เจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศของตน นอกจากนี้ยังอ้างว่ารัฐบาลของประเทศในเอเชียขาดสมรรถภาพ ไม่สามารถรักษาความสงบสุขของราษฎร และผู้พำนักในประเทศได้ จึงสมควรที่ชาวยุโรปจะเข้ามาจำกัดคนอันธพาล เพื่อให้ปลอดภัยซึ่งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อยู่ในประเทศนั้นๆ^๙ ด้วยเหตุนี้บรรดาเจ้านายและข้าราชการจึงได้กราบบังคมทูลถวายความเห็นในการแก้ไขการปกครองแผ่นดินและเสนอบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า การที่จะรักษาบ้านเมืองให้พ้นอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้ด้วยการปกครองของศัตรู ต้องอาศัยความเปลี่ยนแปลงในทางทำนุบำรุงรักษาบ้านเมืองตามทางที่ญี่ปุ่นได้เดินทางตามยุโรปมาแล้ว และซึ่งประเทศทั้งปวงที่มีความศิวิไลซ์ นับว่าเป็นทางเดียวที่จะรักษาประเทศไว้ได้^{๑๐} กล่าวคือ ญี่ปุ่นนั้นได้ใช้วิธีการปรับปรุงกฎหมายของตนให้มีความยุติธรรมและทันสมัยกับหลักสากล ชาวตะวันตกยอมรับนับถือและไม่อาจกล่าวอ้างว่าเป็นประเทศป่าเถื่อนได้อีก

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้มีการปฏิรูประบบกฎหมายของประเทศไทย โดยเริ่มต้นจากกฎหมายอาญาและมีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ขึ้น ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปดังกล่าวก็คือ โครงสร้างของกฎหมายและการปกครองของประเทศไทยในส่วนรวมได้ถูกแก้ไขแทบจะโดยสิ้นเชิง ระบบกฎหมายใหม่ถูกสร้างขึ้นมา ระบบยุติธรรม

^๙ วิลเลียม บรอนศิริ, สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร และศิวพร สุนทรวิภาต, ประวัติศาสตร์ไทย ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓๙-๓๔๐.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๐.

แบบรวมอำนาจไว้ในส่วนกลางและระบบกฎหมายแห่งชาติได้เข้ามาแทนที่โครงสร้างกฎหมายแบบจารีตประเพณี ซึ่งบังคับใช้โดยอาศัยธรรมเนียมปฏิบัติและบุคลากรของท้องถิ่น^{๑๐}

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูประบบกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับโทษประหารชีวิตนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ยังคงมีการบัญญัติให้มีการลงโทษประหารชีวิตอยู่ ทั้งนี้ โดยหลักก็เพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกล้ากระทำความผิดซึ่งมีโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิตอีก แต่หากพิจารณาในแง่ของแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตแล้ว แม้แนวความคิดบางประการจะยังไม่แตกต่างกับในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนัก เช่น การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น การกระทำความผิดต่อพระมหากษัตริย์ เช่น การลอบปลงพระชนม์หรือการประทุษร้ายพระมหากษัตริย์ หรือการกระทำความผิดอันกระทบต่อความมั่นคงในแผ่นดินของพระองค์ เช่น การกระทำความผิดฐานขบถ จึงยังคงมีโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิตอยู่เช่นเดิม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการกระทำความผิดต่อศาสนา เช่น การทำลายพระพุทธรูป การฆ่าพระสงฆ์หรือสามเณร กลับมิได้มีโทษถึงขั้นประหารชีวิตเช่นเดิม แต่มีโทษเพียงจำคุกเท่านั้น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตเพื่อสนองต่อผู้กระทำความผิดต่อสถาบันศาสนานั้นได้เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ดี นอกจากแนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดต่อสถาบันศาสนาที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เนื่องจากการปรับปรุงกฎหมายของไทยนั้น แรงผลักดันส่วนหนึ่งมาจากความต้องการในการหลีกเลี่ยงการตกเป็นอาณานิคม กฎหมายที่ปรับปรุงนั้นจึงต้องแสดงให้เห็นถึงความเป็นสากลทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ เพื่อมิให้ชาวตะวันตกอ้างได้ว่ากฎหมายของไทยล้าหลังและป่าเถื่อน แล้วเข้ามาปกครองประเทศ ด้วยเหตุนี้ แม้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จะยังคงบัญญัติถึงโทษประหารชีวิตอยู่ แต่ในแง่ของกระบวนการและวิธีการในการประหารชีวิตก็ต้องมีความโหดร้ายทารุณน้อยลง อีกทั้งก่อนมีการลงโทษประหารชีวิตนั้น ก็ต้องมีกระบวนการในการตรวจสอบมากขึ้น เพราะการประหารชีวิตนั้นย่อมกระทบถึงสิทธิในการมีชีวิตของบุคคลดังกล่าว ซึ่งในช่วงนี้ชาวตะวันตกได้เริ่มมีแนวความคิดและคำนึงถึงสิทธิความเป็นมนุษย์มากขึ้นเรื่อยๆ ในการปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยจึงรับแนวความคิดดังกล่าวมาด้วยเช่นกัน

^{๑๐} วิจารณ์ สมสวัสดิ์, มองกฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๘๗-๘๘.

๒.๑.๒.๓ แนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตในยุคปัจจุบัน

สืบเนื่องมาจากแนวความคิดในยุคปฏิรูประบบกฎหมายในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประเทศไทยเริ่มรับแนวคิดมาจากชาติตะวันตกเป็นอันมาก ในยุคปัจจุบันนี้ประเทศไทยก็ยังเร่งเดินหน้าสร้างสถาบันตามแบบอย่างตะวันตก ทั้งนี้แนวความคิดหนึ่งซึ่งประเทศไทยรับมาจากตะวันตกและส่งผลต่อแนวความคิดในการลงโทษประหารชีวิตก็คือ แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งอันที่จริงแล้วประเทศไทยก็มีแนวความคิดในเรื่องดังกล่าวมาแต่สมัยกรุงสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา เพียงแต่ยังไม่เป็นรูปธรรมและเห็นได้ชัดเจนนัก แต่แนวความคิดดังกล่าวเริ่มมีอิทธิพลต่อประเทศไทยมากขึ้นนับแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเด่นชัดและเป็นรูปธรรมมากที่สุดในยุคปัจจุบันนี้ ดังจะเห็นได้จากการมีกฎหมายจำนวนมากทั้งกฎหมายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งรับรองและคุ้มครองสิทธิที่เรียกกันว่า สิทธิมนุษยชน และกฎหมายระหว่างประเทศฉบับหนึ่งซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นแม่แบบของกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนก็คือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘ ซึ่งแม้ว่าโดยสถานะทางกฎหมายแล้ว ปฏิญญาสากลดังกล่าวจะเป็นเพียงคำประกาศลอยๆ มิได้มีค่าหรือผลบังคับใดๆ ทางกฎหมาย แต่ก็ป็นเหตุผลสำคัญที่ช่วยให้ทุกฝ่ายรวมขอมยอมรับกันได้^{๑๒} และหากพิจารณาในแง่ของประเทศไทยแล้ว ประเทศไทยก็ให้การยอมรับนับถือในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติด้วยเช่นกัน อนึ่ง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวนี้มีเนื้อหาครอบคลุมถึงความหมายและหลักการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางรอบด้าน ทั้งในด้านสิทธิราษฎร์และการเมือง และในด้านสิทธิเศรษฐกิจและสังคม^{๑๓} ซึ่งสิทธิในการมีชีวิตก็เป็นสิทธิหนึ่งที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนรับรองไว้เช่นกัน

จากแนวความคิดดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสังคมโลก จึงส่งผลต่อแนวความคิดของประเทศไทย โดยเฉพาะในเรื่องการลงโทษ ในปัจจุบันนี้ แม้ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยจะยังมีการบัญญัติให้โทษประหารชีวิตเป็นโทษหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่ แต่แนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนก็ได้ส่งผลและมีอิทธิพลต่อการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ดังนั้น แม้ยังมีการบัญญัติให้ลงโทษประหารชีวิตได้ แต่กระบวนการในการประหารชีวิตก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและความมี

^{๑๒} เสน่ห์ จามริก, สิทธิมนุษยชน: เกณฑ์คุณค่าและฐานความคิด, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๕๐.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๒.

มนุษยธรรมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ในปัจจุบันแนวความคิดในการต่อต้านการลงโทษประหารชีวิต และสนับสนุนให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตมีมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเหตุผลของประสิทธิภาพในการลงโทษประหารชีวิตว่า นอกจากจะเป็นการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดแล้ว การลงโทษประหารชีวิตจะสามารถข่มขู่ยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดได้อีกจริงหรือไม่ นอกจากนี้ การลงโทษประหารชีวิตยังเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร ซึ่งส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสปรับปรุงแก้ไขตนเองได้ จึงขัดกับหลักการลงโทษที่ต้องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อให้ออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้ในปัจจุบัน อีกทั้งการประหารชีวิตนั้นอาจมีการผิดพลาดในกระบวนการตัดสินคดี ซึ่งเมื่อมีการประหารชีวิตแล้วไม่อาจแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นได้ จากแนวความคิดในแง่ประสิทธิภาพของการประหารชีวิตดังกล่าว จึงเกิดการสนับสนุนให้ยกเลิกการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งประเทศไทยก็รับแนวความคิดนี้มาโดยประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมไทย

๒.๒ วัตถุประสงค์ของการลงโทษประหารชีวิต

เมื่อการลงโทษเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการควบคุมสังคมซึ่งมีมาอย่างยาวนาน เพื่อให้บุคคลในสังคมประพฤติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ การลงโทษในแต่ละยุคสมัยนั้น ย่อมคำนึงถึงเหตุแห่งการลงโทษและมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย กล่าวได้ว่า แนวความคิดในเรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษนั้นก็มีการพัฒนาการเชิงเช่นเดียวกับแนวความคิดในเรื่องอื่น ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่แตกต่างและมีพัฒนาการนั้นมีผลให้แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยวัตถุประสงค์ของการลงโทษประหารชีวิตมีอยู่ ๔ ประการ ดังนี้

๒.๒.๑ การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน นับเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่เก่าแก่และแพร่หลายที่สุด ตามทฤษฎีนี้ การลงโทษเป็นไปเพื่อแก้แค้นผู้กระทำความผิด เพราะมีแนวคิดว่าการแก้แค้นนั้นเป็นหนทางเดียวที่เหมาะสมกับการทำให้ผู้ก่ออันตรายแก่ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด^{๑๔} ทฤษฎีนี้สืบเนื่องแนวคิดมาจากการลงโทษในสมัยเริ่มแรกซึ่งฝ่ายผู้ถูกระทำความผิดจะกลับมาแก้แค้นฝ่ายผู้กระทำความผิด หรือมีการสู้รบกันระหว่างครอบครัว อันเป็นการลงโทษแบบใช้กำลังรุนแรง นอกจากนี้ การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนยังเป็นไปตามทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ซึ่งมี

^{๑๔} Wayne R. LaFave & Austin W. Scott, Jr., *Criminal Law* (United State of America: West Publishing, 1972), p.24.

แนวคิดที่ว่า บุคคลมีอิสระที่จะกระทำความดีหรือกระทำความชั่วก็ได้ เมื่อตัดสินใจกระทำความชั่วแล้ว การลงโทษต้องเป็นไปอย่างสาสม ดังนั้น การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจึงต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตก็เป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนรูปแบบหนึ่งเช่นกัน

ปัจจุบันนี้ การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนได้รับการยอมรับน้อยลง เพราะการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนั้น มีจุดอ่อนอยู่หลายประการ ดังนี้^{๑๕}

(๑) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่พิจารณาว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ เป็นการมองย้อนไปในอดีตเพื่อแก้แค้นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเท่านั้น

(๒) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ กล่าวคือ เมื่อได้ลงโทษผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับความผิดที่กระทำตามอัตราโทษที่กำหนดไว้แล้ว ก็ต้องปล่อยตัวผู้นั้นออกมา ทั้งที่ผู้นั้นยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือกรณีการลงโทษด้วยการตัดมือผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์ สังคมก็ไม่ได้อะไรนอกจากเกิดคนพิการที่สังคมต้องเลี้ยงดูต่อไป

(๓) เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในความเป็นจริง สังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใดๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ดี แม้การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจะได้รับการยอมรับน้อยลงและมีจุดอ่อนดังที่กล่าวไปข้างต้น แต่ก็ยังคงมีอยู่ เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสม นอกจากนี้ การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนยังเป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดการเคารพกฎหมายและปราบปรามมิให้มีการแก้แค้นส่วนตัวเกิดขึ้น^{๑๖}

^{๑๕} ปกรณ์ มณีปกรณ์, อาญาวิทยาและทัณฑวิทยา, หน้า ๒๕๗.

^{๑๖} Goodhart, English Law and the Moral Law (1953), pp.92-93.

๒.๒.๒ การลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปรามอาชญากรรมโดยทั่วไป (Deterrence or General Prevention)

เนื่องจากการต่อต้านแนวความคิดของการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ซึ่งเป็นการลงโทษโดยการใช้ความรุนแรงและการทรมานให้เกิดความเจ็บปวดแก่ร่างกาย ตลอดจนความต้องการในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๘ โดยซีซาร์ เบคคาเรีย ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ได้กล่าวว่า เจตนาของการลงโทษไม่ควรจะเป็นการทรมานผู้กระทำความผิดหรือชดเชยความผิด แต่ควรป้องกันมิให้กระทำความผิดเช่นอย่างเดียวกันนั้น^{๑๗} จึงเกิดวัตถุประสงค์การลงโทษรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปรามอาชญากรรม

ตามทฤษฎีนี้ การลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับความเจ็บปวดเป็นไปเพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิด เพราะหากกระทำความผิดก็จะได้ความเจ็บปวดเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า การลงโทษนั้น การที่ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ มิใช่เพราะได้กระทำความผิด แต่เป็นการลงโทษเพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นเลียนแบบอย่างการกระทำผิดนั้นๆ ขึ้นอีกในภายหน้าเป็นสำคัญ^{๑๘} ทั้งนี้ ตามแนวคิดดังกล่าว การลงโทษประหารชีวิตก็เป็นแนวทางหนึ่งในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิด นอกจากนี้ หากกระบวนการที่ใช้ในการประหารชีวิตนั้นยิ่งทารุณโหดร้ายหรือรุนแรงมากเพียงใด ก็ยังสามารถข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดได้มากขึ้นไปด้วย อย่างไรก็ตาม การลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปรามอาชญากรรมโดยทั่วไปยังคงมีข้อโต้แย้งและมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ กล่าวคือ เมื่อมีการลงโทษแล้ว ก็ไม่มีความแน่นอนว่าการลงโทษนั้นจะมีประสิทธิผลที่จะก่อให้เกิดความกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดหรือไม่ นอกจากนี้ ความกลัวในการถูกลงโทษก็เป็นเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้น อาจมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลให้มีการกระทำความผิดได้อีก ทั้งนี้ การลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปรามอาชญากรรมอาจใช้ไม่ได้ผลกับกรณีที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นจากความกดดัน เหตุบันดาลโทสะ หรือหากเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมและฝึกฝนให้กระทำความผิด เช่น พวกนักฆ่า นักล้วงกระเป๋า การลงโทษเพราะการกระทำความผิดดังกล่าวก็อาจไม่มีผลให้เกิดการยับยั้งการกระทำความผิดนั้นได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่จะส่งผลเป็นการข่มขู่หรือ

^{๑๗} วิศิษฐ์ เจนนานนท์, “โทษประหารชีวิต: ศึกษาวิธีการบังคับโทษด้วยการคิดยากับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๑๘} ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑ์วิทยา (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๖๓.

ปราบปรามอาชญากรรมนั้น ขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคม อายุ ความฉลาด และการอบรมด้วย มิใช่เกิดจากความกลัวในการถูกลงโทษเพียงอย่างเดียว

๒.๒.๓ การลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำผิด (Incapacitation)

การลงโทษตามแนวความคิดนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ โดยมีแนวคิดว่าต้องมีการป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิด เพราะบุคคลนั้นอาจกระทำความผิดซ้ำอีก จึงต้องตัดบุคคลเหล่านั้นออกจากสังคม ซึ่งเป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดของบุคคลเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้ โทษที่เหมาะสมตามแนวความคิดนี้ ก็คือการลงโทษประหารชีวิต การจำคุก หรือการกักขัง ซึ่งเป็นการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม และป้องกันไม่ให้เกิดกลับมากระทำผิดได้อีก นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังมีการใช้แนวความคิดนี้กับผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิด แต่มีแนวโน้มที่จะกระทำความผิด โดยการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น การกักกัน การคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล ก็เป็นแนวทางหนึ่งในการตัดโอกาสการกระทำผิดเช่นกัน แต่ในบรรดาโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น โทษประหารชีวิตเท่านั้นที่จะเป็นการตัดโอกาสการกระทำผิด และป้องกันสังคมไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดอีกได้อย่างเด็ดขาด เพราะหากผู้กระทำความผิดได้รับโทษจำคุก เมื่อครบเวลาตามกำหนดโทษก็จะได้รับการปล่อยตัวออกมาสู่สังคมและอาจก่ออาชญากรรมได้อีก หรือหากได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต ก็อาจก่ออาชญากรรมระหว่างที่ถูกจำคุกอยู่ได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำผิดโดยแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม แต่ไม่มีการแก้ไขฟื้นฟูตัวผู้กระทำความผิดควบคู่ไปด้วยนั้น ไม่อาจประสบผลในการป้องกันสังคมได้เลย ดังจะเห็นได้ว่า นักโทษส่วนใหญ่ก็จะกลับเข้าสู่สังคมอีก ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษเหล่านั้น การกระทำความผิดที่จะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงก็ย่อมจะเกิดขึ้นอีก^{๑๙}

^{๑๙} Hall & Glueck, Criminal Law and Enforcement, Second Edition (1958), p.17.

๒.๒.๔ การลงโทษเพื่อป้องกันพิเศษหรือรายบุคคล (Prevention or Particular Deterrence)

การลงโทษเพื่อป้องกันพิเศษเป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษในแนวทางเดียวกับการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือปราบปรามอาชญากรรมโดยทั่วไป เนื่องด้วยมีวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ยับยั้งมิให้ก่ออาชญากรรมเช่นเดียวกัน แต่ทฤษฎีนี้มุ่งที่บุคคลผู้ก่ออาชญากรรมมากกว่าประชาชนทั่วไป โดยมีหลักสำคัญว่า การลงโทษทางอาญานั้นต้องเป็นไปเพื่อยับยั้งมิให้ผู้ก่ออาชญากรรมกระทำความผิดขึ้นอีก ดังนั้น จึงต้องลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเจ็บปวดทรมาน อย่างไรก็ดี การลงโทษตามแนวความคิดนี้ก็ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่า ผู้กระทำความผิดจะไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำจริงหรือไม่ นอกจากนี้ การลงโทษก็อาจก่อให้เกิดความรู้สึกเคียดแค้นแก่ผู้กระทำความผิดและรู้สึกว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรม ต้องการกลับมาแก้แค้นสังคมที่ทำให้ตนต้องอยู่ในสภาวะที่ย่ำแย่ ซึ่งจะก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของความล้มเหลวจากการลงโทษเพื่อป้องกันพิเศษหรือข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำก็คือ การลงโทษจำคุก ซึ่งแม้จะเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดต้องสูญเสียอิสรภาพและอยู่ในภาวะที่ถูกบังคับ แต่ก็ไม่สามารถป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้ ทั้งเรือนจำยังกลายเป็นแหล่งเรียนรู้และสะสมวิธีการก่ออาชญากรรมที่ซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ระหว่างผู้ก่ออาชญากรรมร้ายแรงและผู้ก่ออาชญากรรมเล็กน้อย ส่งผลให้ผู้ที่เคยก่ออาชญากรรมเพียงเล็กน้อยได้พัฒนาเทคนิคในการก่ออาชญากรรม อันก่อให้เกิดผลร้ายต่อสังคมมากยิ่งขึ้น

แต่หากพิจารณาในแง่ของโทษประหารชีวิตแล้ว จะพบว่าโทษประหารชีวิตนั้นย่อมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษดังกล่าว เนื่องจากการประหารชีวิตเป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดอย่างเด็ดขาด และเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำได้อีก

๒.๓ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย

การลงโทษประหารชีวิตเป็นการลงโทษที่มีมาแต่โบราณกาลและมีความเก่าแก่มากที่สุด สำหรับในประเทศไทยนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการใช้โทษประหารชีวิตมาแต่เมื่อใด หากย้อนไปถึงประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัยที่อ้างกล่าวได้ว่าเป็นราชธานีแรกของประเทศไทยนั้น ตามหลักฐานที่ปรากฏ พบว่ากรุงสุโขทัยได้รับการสถาปนาเป็นราชธานีเมื่อ พ.ศ. ๑๗๖๒ โดยมีการปกครองแบบธรรมราชา กล่าวคือการปกครองอยู่บนพื้นฐานของการปกครองโดยธรรม

พระมหากษัตริย์ในสมัยนั้นปกครองแบบบิดาปกครองบุตร พระมหากษัตริย์กับราษฎรมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในลักษณะเครือญาติ และมีการปกครองแบบธรรมาชาซึ่งใช้ธรรมะเป็นปรัชญาในการปกครอง ในส่วนของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น มีศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นหลักฐานที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองและกฎหมายในสมัยนั้น ทั้งในด้านสิทธิเสรีภาพ เช่น ข้อความที่ว่า “ใครจักใครค้าช้างค้า ใครจักใครค้าม้าค้า ใครจักใครค้าเงินค้ำทองค้ำ” อันเป็นการยืนยันถึงเสรีภาพในการค้าขายของประชาชน กฎหมายแพ่ง เช่น ข้อความที่ว่า “สร้างป่าหมากป่าพลูทั่วเมืองทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ ป่าลางก็หลายในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่มัน” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ใดทำการเพาะปลูก ผู้นั้นมีสิทธิเป็นเจ้าของ^{๒๐} อันเป็นการยืนยันถึงกรรมสิทธิ์ของผู้เพาะปลูกไม่เหล่านั้ กฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ข้อความที่ว่า “ได้ข้าเลือกข้าเสีย หัวฟุงหัวรบก็ดี บ่ฆ่าบ่ตี” ซึ่งหมายความว่า ในการสู้รบนั้น หากได้ตัวข้าศึกหรือแม่ทัพนายกองมา ก็จะฆ่าหรือตีไม่ได้ อันตรงกับหลักเกณฑ์ในทางระหว่างประเทศในปัจจุบันซึ่งมีอนุสัญญากรุงเจนีวาให้ความคุ้มครองแก่ผู้ทำการสู้รบในยามสงครามไว้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า กฎหมายในสมัยสุโขทัยนั้น แม้จะมีมาช้านานเป็นพันกว่าปีแล้ว แต่ก็มีหลักการที่ทันสมัยและสอดคล้องกับปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีหลักกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความ ดังที่มีข้อความอยู่ว่า “ในปากประตูมีกะดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หั้น ไพร่ฟ้าหน้าปก กลางบ้านกลางเมือง มีความเจ็บท้องข้องใจ มันจักกล่าวถึงเจ้าขุนบ่ไร ไปลั่นกะดิ่งอันท่านแขวนไว้พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยิน เรียก ทามสอบความแก่มันด้วยชื่อ ไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม” ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการร้องเรียนต่อพระมหากษัตริย์ว่าหากมีความคับข้องใจอันใดและไม่สามารถร้องเรียนต่อเจ้าขุนมูลนายได้ ก็ให้มาลั่นกะดิ่งร้องเรียนต่อพระมหากษัตริย์ และพระมหากษัตริย์จะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีให้ แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายในทางอาญากลับปรากฏอยู่เพียงเล็กน้อย กล่าวคือ มีเพียงกฎหมายลักษณะโจรอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ ๓๘ ซึ่งจารึกไว้ถึงการกระทำความผิดตามกฎหมายในลักษณะนี้ หลักกฎหมายอาญาเรื่องการกระทำโดยละเว้น บทบัญญัติในเรื่องตัวการซึ่งเป็นผู้ร่วมกระทำความผิด แต่การลงโทษจะเป็นไปประการใดนั้นไม่ปรากฏชัด

ทั้งนี้ นอกจากกฎหมายของอาณาจักรสุโขทัยที่พบในศิลาจารึกแล้ว ยังมีกฎหมายในแว่นแคว้นที่เจริญรุ่งเรืองสมัยเดียวกับสุโขทัยด้วย ได้แก่ กฎหมายของพระเจ้ามังรายแห่ง

^{๒๐} พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์, “ศิลาจารึกกฎหมายไทย,” นิติวิทยาสาร ฉบับพิเศษ (สิงหาคม ๒๕๔๖): ๑๑๐.

อาณาจักรล้านนา ซึ่งมีชื่อว่า มังรายศาสตร์ หรือ วินิจฉัยมังราย^{๒๑} ที่ปรากฏหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในทางอาญา ในเรื่องของโทษ โดยมังรายศาสตร์กำหนดโทษหนักไว้ ๓ สถาน ได้แก่ (๑) ประหารชีวิต (๒) ตัดมือตัดตีน (๓) เอาไปขายเสียต่างเมือง หรืออีกนัยหนึ่งคือการขับออกจากเมือง โดยผู้ที่จะถูกลงโทษประหารชีวิตได้แก่ ผู้ที่กระทำความผิดดังต่อไปนี้ (๑) ซ่าผู้ไม่มีความผิด (๒) เกาะกุมลูกท่านหรือซ่านท่านไปซ่าเอาทรัพย์ (๓) ทำลายกฏวิหารพระพุทธรูป (๔) ซุ่มคอยปล้นกลางทาง (ผกท่าผ้าทาง) (๕) ซิงทรัพย์ท่าน (ครูปท่าน) (๖) รับผู้คน (แก้วหาญซ่าน) (๗) ลักของพระสงฆ์ (๘) ลูกซ่าพ่อ (๙) ลูกซ่าแม่ (๑๐) น้องซ่าพี่ (๑๑) ซ่าเจ้า (๑๒) เมียซ่าผัว^{๒๒} นอกจากนี้ ยังปรากฏหลักกฎหมายในเรื่องการกระทำโดยเจตนา ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งความรับผิดชอบทางอาญา หลักเรื่อง การกระทำโดยประมาท เหตุยกเว้นโทษ และความผิดฐานต่างๆ เช่น หนีศึก ลักษณะวิเวท (ด่าตีกัน) ลักษณะลักทรัพย์และลักพา อีกด้วย

๒.๓.๑ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยกรุงศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแห่งที่สองของประเทศไทย โดยพระเจ้าอู่ทองได้สร้างพระนครขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๙๓ ลักษณะทางการเมืองการปกครองในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น แตกต่างจากการปกครองในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นการปกครองแบบบิดาปกครองบุตร โดยในสมัยอยุธยามีการปกครองแบบเทวราชา ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักรเขมร กล่าวคือมีความเชื่อว่า กษัตริย์ทรงเป็น “เทวราชา” เป็นเจ้าชีวิตของประชาชนทุกคน จึงต้องมีการสร้างระเบียบแบบแผน และกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับฐานะในความยิ่งใหญ่ของพระองค์^{๒๓} แต่อย่างไรก็ดี การปกครองสมัยอยุธยาก็ยังคงมีแนวคิดของความเป็นธรรมราชาอยู่ พระมหากษัตริย์มิได้ทรงใช้พระราชอำนาจโดยไม่มีขอบเขต แต่ทรงยึดหลักธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วย ดังนั้น พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยนี้ จึงมีลักษณะเป็น เทวราชาผู้ทรงเป็นธรรมราชา^{๒๔}

ในส่วนของกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า คำว่า กฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา มิได้มีความหมายดังที่เราเข้าใจกันโดยทั่วไปในทุกวันนี้ว่า เป็นกฎเกณฑ์

^{๒๑} ธงทอง จันทรางศุ, คณพล จันทน์หอม และชัชพล ไชยพร, เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๓๒.

^{๒๒} ประเสริฐ ณ นคร, มังรายศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: นูรพาสาน์, ๒๕๒๑), หน้า ๑๐.

^{๒๓} สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, “หน่วยที่ ๖ อาณาจักรอยุธยา,” ใน เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย หน่วยที่ ๑ – ๘, พิมพ์ครั้งที่ ๙ (กรุงเทพมหานคร: ประชาชน, ๒๕๔๒), หน้า ๒๗๒.

^{๒๔} ธงทอง จันทรางศุ และคณะ, เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๓๙.

ที่รัฐอธิปไตยบัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม และถ้าไม่ปฏิบัติตามย่อมได้รับผลร้าย แต่หมายความว่า การบันทึกคำฟ้องในคดีความเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้เป็นหลักฐาน^{๒๕} ส่วนตัวกฎหมายที่ใช้บังคับนั้น เรียกชื่อเป็นเอกเทศแต่ละอย่าง เช่น พระอัยการ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา พระธรรมนูญ เป็นอาทิ

สำหรับกฎหมายที่เป็นกฎเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้น รวมบทมาตราทั้งสิ้นทุกลักษณะแล้ว มีถึง ๑๖๐๓ บท จึงเป็นกฎหมายมากพอควรสำหรับใช้บังคับได้ในทุกกรณีในสมัยนั้น ทั้งนี้ กฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยาดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นพร้อมกันในครั้งเดียวทั้ง ๑๖๐๓ บท หากแต่เกิดขึ้นเป็นแต่ละบทแต่ละเรื่องหรือแต่ละลักษณะไป โดยกฎหมายกรุงศรีอยุธยามีการบัญญัติไว้ตามลำดับรัชกาล ดังนี้^{๒๖}

(๑) ในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ มีกฎหมายลักษณะพยาน กฎหมายลักษณะอาญาหลวง กฎหมายลักษณะรับฟ้อง กฎหมายลักษณะลักพา กฎหมายลักษณะอาญาราษฎร์ กฎหมายลักษณะโจร กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จว่าด้วยที่ดินและสาเหตุ กฎหมายลักษณะฝ่าฝืน

(๒) ในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีกฎหมายศักดินาข้าราชการฝ่ายพลเรือน ทหารและข้าราชการหัวเมือง กฎหมายอาญาหลวงเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะกบฏศึก และกฎหมายทัณฑ์

(๓) ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง มีกฎหมายลักษณะอุทธรณ์ กฎหมายพระธรรมนูญ กฎหมายลักษณะทาส พระราชกำหนดว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จว่าด้วยเช่าทรัพย์ กฎหมายลักษณะอาญาหลวงเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะมฤตก กฎหมายลักษณะกู้หนี้

(๔) ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีกฎหมายลักษณะรับฟ้องเพิ่มเติม มีกฎ ๓๖ ชื่อว่าด้วยคดีความฟ้องร้อง พระราชกำหนดว่าด้วยการฟ้องคดี และพระราชกำหนดห้ามมิให้ชองเสพเมถุนธรรมกับชาวต่างประเทศ

^{๒๕} เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา (กรุงเทพมหานคร: ศิวพร, ๒๕๑๐), หน้า ๑.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

(๕) ในแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา มีกฎหมายลักษณะมูลคดีวิวาท กฎ ๓๖ ข้อ ว่าด้วยจารีตนครบาล กฎหมายลักษณะตระลาการเพิ่มเติม และพระราชกฤษฎีกาให้จัดคนสังกัดวัดในจังหวัดพัทลุง

(๖) ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ มีกฎ ๓๖ ข้อเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความในศาล และพระราชกำหนดต่างๆ

(๗) ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าบรมโกษฐ์ มีกฎหมายลักษณะมูลคดีวิวาท กฎหมายลักษณะทาสเพิ่มเติม และพระราชกำหนดต่างๆ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตและกระบวนการลงโทษประหารชีวิตนั้น มีการบัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะกบฏศึก และกฎมณเฑียรบาล ซึ่งมีขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โดยการใช้กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในกฎหมายทั้งสองฉบับนั้นมีความแตกต่างกันทั้งด้านผู้กระทำความผิดที่จะถูกลงโทษประหารชีวิต และวิธีการที่ใช้ในการประหารชีวิต กล่าวคือ ผู้ที่จะถูกลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายลักษณะกบฏศึคนั้น เป็นบุคคลทั่วไป อาจเป็นไพร่ ทาส หรือขุนนางก็ได้ แต่ผู้ที่จะถูกลงโทษประหารชีวิตตามกฎมณเฑียรบาลนั้น ย่อมเป็นการกำหนดเฉพาะสำหรับกรณีที่เป็นการลงทัณฑ์พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์เท่านั้น นอกจากนี้ โทษที่จะกำหนดโทษถึงขั้นประหารชีวิตและกระบวนการลงโทษที่ใช้ก็มีความแตกต่างกันไปด้วย

กฎหมายกบฏศึก หรือ พระอัยการกระบดศึก เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในสมัยพระบรมราชาธิราชที่ ๒ แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๗๘ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. ๑๙๙๘ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่งในสมัยพระเอกาทศรถ พ.ศ. ๒๑๓๓ ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดโทษสำหรับความผิดฐานกบฏประทุษร้ายต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและบ้านเมือง ซึ่งเป็นความผิดร้ายแรงที่ไม่สามารถผ่อนผันกันได้ อันได้แก่ความผิดดังต่อไปนี้^{๒๗}

๑. ประทุษร้ายและจะล้มล้างราชบัลลังก์

๒. ปล้นเมืองหรือเผาจน

^{๒๗} สมบูรณ์ ประสบเนตร, "โทษประหารชีวิตในประเทศไทย," บทบัญญัติ, ๕๖ (มีนาคม ๒๕๔๓): ๘๓.

๓. ปลิ้นพระนครและเผาพระราชวัง
๔. ปลิ้นเจ้าอาวาสและเผาพระอุโบสถ จับพระ สามเณร และชาวบ้าน มัด พัน
แทง ลงไฟ เอาแหลนหลาวเสียบร้อย ช่มชู่เอาทรัพย์ โดยกระทำทารุณกรรม
ตลอดจนฆ่าพระสามเณรและเจ้าทรัพย์ด้วยประการใดก็ดี
๕. ฆ่าบิดา มารดา คณาญาติ ครู พระอุปัชฌาย์
๖. ทบตี เขี้ยบบ่า หรือทำลามกแก่พระพุทธรูป
๗. ลักขโมยทารกไปตัดมือ เท้า หรือคอ เพื่อเอากำไลหรือเครื่องประดับ

ดังนั้น การลงโทษจึงต้องหนักและสาสมกับการทำความผิด และวิธีการที่ใช้
ในการลงโทษนั้น พบว่ามีความทารุณโหดร้ายและมีความรุนแรงเป็นอย่างมาก รวมถึงความผิดที่
เกี่ยวกับความประพฤติอันไม่สมควรระหว่างศึกสงครามด้วย ทั้งนี้ ตามกฎหมายกบฏศึกดังกล่าว
ได้กำหนดโทษประหารชีวิตไว้ ๒๑ สถาน เรียกว่า “กรรมกร ๒๑ สถาน” ดังต่อไปนี้

๑. ต่อยกระบาสีรษะเล็กออกเสียแล้วเอาคีมคีบก้อนเหล็กแดงใหญ่ใส่ลง ให้
มันสมองศีรษะพุ่งพุ่งขึ้นตั้งหม้อเขี้ยวน้ำส้มพะอูม

๒. ตัดแต่หนึ่งจ่าระเบื่องหน้าถึงไพรปากเบื่องบนทั้งสองข้างเป็นกำหนด ถึงหมวก
หูทั้งสองข้างเป็นกำหนด ถึงเกี้ยวคอชายผมเบื่องหลังเป็นกำหนด แล้วให้หมุนกระหมวดผมเข้า
ทั้งสิ้น เอาท่อนไม้สอดเข้าข้างละคนโยกถอนคลอนสั้นเพิกหนังทั้งผมนั้นออกเสีย แล้วเอากวาด
ทรายหยาบขัดกระบาสีรษะชำระให้ขาวเหมือนพรรณศรีสังข์

๓. ให้เอาขอเกี่ยวปากให้อ้าไว้ แล้วตามประทีปไว้ในปาก หรือเอาสิ่งอันคมนั้น
แทะแหวะผ่าปากจนหมวกหูทั้งสองข้าง แล้วเอาขอเกี่ยวให้อ้าปากไว้ให้โลหิตไหลออกเต็มปาก

๔. เอาผ้าชุมน้ำมันพันให้ทั่วกายแล้วเอาเพลิงจุด

๕. เอาผ้าชุบน้ำมันพันนิ้วมือสิ้นทั้ง ๑๐ นิ้ว แล้วเอาเพลิงจุด

๖. เชือดเนื้อให้เป็นแรงแป่นรื้ออย่าให้ขาดให้เนืองด้วยหนังตั้งแต่ใต้คอไปถึงข้อเท้า
แล้วเอาเชือกผูกจำให้เดินเหยียบย่างรื้อเนื้อรื้อหนังแห่งตน ให้ชู้คร่าตีจำให้เดินไปกว่าจะตาย

๗. เชือดเนื้อให้เนืองด้วยหนังเป็นแรงเป็นริ้วแต่ได้คอดลงมาถึงเอว แล้วเชือดแต่เอวให้เป็นแรงเป็นริ้วตักปกคลุมลงมาเหมือนนุ่งผ้าคารอง

๘. เอาห่วงเหล็กสวมข้อศอกทั้งสองข้าง ข้อเข่าทั้งสองข้างให้มัน แล้วเอาเหล็กสอกลงในวงเหล็ก แยงซึ่งตริ่งลงไว้ในแผ่นดินอย่าให้ไหวตัวลงได้ แล้วเอาเพลิงลนให้รอบตัวกว่าจะตาย

๙. เอาเบ็ดใหญ่มีคม ๒ ข้างเกี่ยวทั่วกาย เพิกหน้าเนื้อและเอนน้อยเอนใหญ่ให้หลุดขาดออกมากกว่าจะตาย

๑๐. เอามีดที่คมเชือดเนื้อให้ตกออกมาจากกายแต่ที่ละตำลึงกว่าจะสิ้นมังสา

๑๑. แล่สับฟันทั่วกาย แล้วเอาแปลงหวีชุบน้ำแสบกิริตครูดชุดเซาะหนังแลเนื้อแลเอนน้อยเอนใหญ่ให้ลอกออกมาให้สิ้น ให้อยู่แต่ร่างกระดูก

๑๒. ให้นำเอนลงโดยข้างๆ หนึ่ง แล้วเอาหลาวเหล็กตอกลงไปโดยช่องหูให้แน่นกับแผ่นดิน แล้วจับเท้าทั้งสองหันเวียนไปตั้งบุคคลทำบังเวียน

๑๓. ทำมิให้เนื้อหนังขาด เอาลูกศิลาบดทุบกระดูกให้แหลกย่อย แล้วรวบผมเข้าทั้งสิ้นยกขึ้นหย่อนลง กระทำให้เนื้อเป็นกองเป็นลอม แล้วพันห่อเนื้อหนังกับทั้งกระดูกทอดวางไว้ทำดั่งตั้งอันทำด้วยฟางซึ่งวางไว้เซ็ดเท้า

๑๔. เคียน้ำมันให้เดือดพลุ่งพล่าน แล้วลัดราดลงมาจากศีรษะจนกว่าจะตาย

๑๕. กักขังสุนัขร้ายทั้งหลายไว้ให้อดอาหารหลายวันให้เต็มหยาก แล้วปล่อยให้ ออกกัดทั้งเนื้อหนังกิน ให้เหลือแต่ร่างกระดูกเปล่า

๑๖. เอาขวานผ่าอกทั้งเป็นแหกออกตั้งโครงเนื้อ

๑๗. แทะด้วยหอกที่ละน้อยๆ กว่าจะตาย

๑๘. ขุดหลุมฝังเพียงเอว แล้วเอาฟางกลบลงครอบด้วยเพลิงพองหนังไหม้ แล้วไถด้วยไถเหล็กใหญ่

๑๙. เชือดเนื้อล่าออกทอดด้วยน้ำมันเหมือนทอดขนมให้กินเนื้อตนเอง

๒๐. ดีด้วยไม้ตะบองสั้นยาว

๒๑. ทวนด้วยไม้หวายทั้งหนาม

วิธีการลงโทษประหารชีวิตที่กำหนดไว้ข้างต้นนั้น นับเป็นความรุนแรงและทารุณโหดร้ายในกฎหมายเก่าของไทย ซึ่งในความเป็นจริง เมื่อมีการลงโทษประหารชีวิตก็จะใช้วิธีฟันคอ ไม่พบว่ามีการใช้วิธีการลงโทษดังที่กำหนดนี้มากนัก คงเป็นการกำหนดไว้เพื่อข่มขู่ยับยั้งหรือปราบปรามอาชญากรรม มิให้มีการกระทำความผิดเป็นสำคัญ แต่ก็มีเชื่อว่าจะไม่มีการใช้วิธีการลงโทษประหารชีวิตดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายกบฏศึกเสียทีเดียว เพราะจากหลักฐานที่ปรากฏก็พบว่ามีการใช้วิธีการลงโทษประหารชีวิตด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ มีหลักฐานจากจดหมายเหตุฟาน ฟลีตที่บันทึกไว้ว่า ในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททองเคยมีการลงโทษมเหสีของพระเจ้าทรงธรรมโดยการสับร่างเป็นสองท่อน ร่างส่วนที่มีหัวติดอยู่ให้ตรึงติดกับขาหยังไม้ไผ่ และมีการลงโทษนางกำนัล ๒ คนด้วยการแหว่ร่างออกเป็นสองซีกแล้วใส่เครื่องถ่างปากไว้ รวมทั้ง บิดาของนางกำนัลทั้งสองก็ถูกประหารชีวิตด้วยการผ่าตลอดตัว แล้วแขวนไว้บนขาหยังด้วยเช่นกัน^{๒๘} หรือในรัชสมัยพระนเรศวรมหาราชก็มีการลงโทษออกญาจักรีด้วยการถลกหนังทั้งเป็นหรือลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการเชือดและให้กินเนื้อตัวเอง^{๒๙} นอกจากนี้ ในสมัยของสมเด็จพระเชษฐาธิราช ก็มีการประหารชีวิตขุนนางด้วยการให้สับร่างออกเป็นท่อนๆ ในฐานะที่เป็นผู้รบกวนความสงบสุขของประชาชน และในฐานะที่ร่วมกันต่อต้านผู้สืบราชสมบัติที่แท้จริงและถูกต้องตามกฎหมาย แล้วให้นำศีรษะและร่างกายส่วนอื่นๆ ของคนเหล่านั้นไปเสียบประจานไว้ตามที่สูงในเมืองหลายแห่ง เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจคนทั้งหลาย ซึ่งอาจต้องการขัดขวางต่อต้านการสืบราชสมบัติ^{๓๐}

นอกจากการกำหนดวิธีการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายกบฏศึกและกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตที่ใช้กันโดยทั่วไปแล้ว ยังมีกฎหมายอีกฉบับที่มีความสำคัญในสมัยอยุธยา คือ กฎมณเฑียรบาล ซึ่งมีบทบัญญัติอยู่ ๑๘๔ มาตรา โดยกล่าวครอบคลุมถึงองค์พระมหากษัตริย์ ระเบียบแบบแผน และนิติราชประเพณีในราชสำนัก ตลอดจนข้อกำหนดของข้า

^{๒๘} ศิลปากร, กรม. *รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลีต (วันวลิต)* (กรุงเทพมหานคร: ไซดิงค์ ปับริ่ง, ๒๕๔๖), หน้า ๓๑๖-๓๑๗.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๐, ๒๒๓.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๔.

ทูลละอองธุลีพระบาททั้งในและนอกราชสำนักด้วย^{๓๑} และบทบัญญัติส่วนหนึ่งที่สำคัญที่บัญญัติ อยู่ในกฎหมายเถรบาลนั้น ก็คือเรื่องของโทษานุโทษ ซึ่งเป็นข้อกำหนดบทลงโทษในระดับชั้นต่างๆ อันเกิดจากการประพฤติผิดกฎหมายเถรบาล^{๓๒} โดยโทษสถานหนักประการหนึ่งในกฎหมายเถร บาลนั้น ก็คือ โทษประหารชีวิต และกระบวนการลงโทษประหารชีวิตก็แตกต่างจากที่บัญญัติไว้ใน กฎหมายกบฏศึก เนื่องจากกฎหมายเถรบาลนั้นจะเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศา นวงศ์ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดกระบวนการลงอาญาไว้เป็นพิเศษเพื่อให้สมกับราชอิสริยยศศักดิ์ ดังเช่นที่กำหนดไว้ในกฎหมายเถรบาลบทที่ ๑๗๕ และ ๑๗๖ ซึ่งกล่าวถึงการลงโทษลูกหลวงไว้ว่า ถ้าจะต้องใส่ตรวนต้องใช้เครื่องทองสำหรับลูกหลวงเอก เครื่องเงินสำหรับลูกหลวงโท ถ้าโทษหนัก ถึงสิ้นชีวิตต้องตีด้วยท่อนจันทน์ แล้วเอาลงขุม^{๓๓} ซึ่งการประหารชีวิตโดยการตีด้วยท่อนจันทน์นั้น จะมีผู้ใส่ร่างผู้ถูกประหารใช้ผ้ากำมะหยี่สีแดงสด โดยมีใบตองปูพื้นดินอีกชั้นหนึ่ง ไม้ที่ใช้ตีจะเป็น ไม้ที่มีน้ำหนัก และที่นิยมเป็นของสูง คือไม้จันทน์ ซึ่งเป็นไม้มีกลิ่นหอม การประหารจะมีผู้ทำการ ๔ คน คือ หมื่นตุม หมื่นตาม หมื่นซำ หมื่นพลอย มีไม้คนละท่อน ผู้ต้องโทษซึ่งนุ่งผ้าขาว ถูกมัด แล้ว จัดให้นอนคว่ำลง หมื่นตุมลงมือก่อนโดยตีที่ก้านคอ หมื่นตามตีตามมาที่กลางกระดูกหลัง หมื่นซำ ตีตรงข้อพับของเข่า หมื่นพลอยตีที่ข้อเท้า ผู้ถูกประหารถูกตีในที่สำคัญดังนี้ยอมตายในที่สุด^{๓๔}

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการประหารชีวิตโดยการสำเร็จ โทษด้วยท่อนจันทน์นั้น แม้ผู้ถูกประหารจะเป็นพระบรมวงศานุวงศ์หรือพระมหากษัตริย์ แต่ก็อาจมี การใส่ตรวนเพื่อควบคุมตัวได้ แต่ต้องเป็นเครื่องทองหรือเครื่องเงินตามแต่ศักดิ์ของผู้ถูกประหาร นั้น แต่เมื่อมีการประหารชีวิตแล้ว ไม่พบว่ามีการให้นำศีรษะหรือร่างกายส่วนอื่นๆ ของผู้ถูก ประหารไปเสียบประจานดังเช่นกรณีของการประหารชีวิตโดยทั่วไปแต่อย่างใด ดังนั้น กระบวนการ ภายหลังมีการประหารชีวิตด้วยท่อนจันทน์จึงแตกต่างกับกรณีของการใช้วิธีการประหารชีวิตวิธีอื่น ดังที่กล่าวมาข้างต้น

^{๓๑} ปรีดี พิศภูมิวิถี, “กฎหมายเถรบาล: ความสำคัญ โครงสร้าง และเนื้อหา,” ใน *กฎหมายเถรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ ผลงานวิจัย* (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยเมธีอาวุโส สกว., ๒๕๔๘), หน้า ๒๖๑.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๖.

^{๓๓} เสนีย์ ปราโมช, *กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา*, หน้า ๖๙.

^{๓๔} อรรถสม สุทธิสาคร, *คุก: ชีวิตในพันธนาการ* (กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒๖.

๒.๓.๒ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายตราสามดวง

ในสมัยของกรุงรัตนโกสินทร์นั้น เกิดหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกฎหมายที่ปรากฏอย่างชัดเจน ซึ่งก็คือ “กฎหมายตราสามดวง” ทั้งนี้ ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เกิดคดีความระหว่างอำแดงป้อม และนายบุญศรี ซึ่งเป็นช่างเหล็กหลวง โดยอำแดงป้อมเป็นฝ่ายขอหย่าจากนายบุญศรี เพราะอำแดงป้อมเป็นชู้กับพระเกษม ตระลาการก็ตัดสินให้หย่า เพราะตามกฎหมายกำหนดว่า หญิงหย่าชาย หย่าได้ นายบุญศรีจึงนำเรื่องมาทูลเกล้าฯถวายฎีกา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงโปรดฯให้ตรวจสอบกฎหมายที่มีอยู่ในสมัยนั้น ก็พบว่ากฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้นจริง นอกจากนี้ ยังพบว่ากฎหมายที่มีอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น ได้สูญหายไปถึงเก้าส่วนในสิบส่วน ดังนั้น จึงทรงโปรดฯให้มีการรวบรวมและจัดทำกฎหมายขึ้นใหม่ ซึ่งเนื้อหาโดยหลักก็มาจากกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระธรรมศาสตร์ รวมถึงพระราชศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกิดจากพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ และโปรดฯให้ประทับตราคชสีห์ ราชสีห์ และบัวแก้ว ลงในกฎหมายที่จัดทำขึ้นนั้น เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวบังคับใช้ได้ทั่วราชอาณาจักร อีกทั้งเป็นการรับรองในความถูกต้องแท้จริงของกฎหมาย จึงเป็นที่มาของชื่อ “กฎหมายตราสามดวง”

เนื้อหาของกฎหมายตราสามดวงนั้น ได้บัญญัติถึงการกระทำอันเป็นความผิดซึ่งจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมาย อีกทั้งยังมีการกำหนดโทษไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย โดยลักษณะความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตราสามดวงนั้น ได้แบ่งเป็น พระโอยการลักษณะฝ่าฝืน พระโอยการลักพา พระโอยการลักขโมย พระโอยการลักขโมยพระพุทธรูป พระโอยการเบียดเสียด พระโอยการลักขโมยวัวควาย พระโอยการลักขโมยโจร นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติในส่วนของพระโอยการกระทำความผิดซึ่งเป็นการผิดร้ายแรง หรือความผิดต่อพระราชอาณาเขต ทั้งนี้ กฎหมายตราสามดวงนั้น โดยหลักแล้วเป็นการนำกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยามารวบรวมและแก้ไขเพิ่มเติมบ้าง แต่เนื้อหาส่วนใหญ่แล้วก็ยังคงเหมือนกับกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา

ในส่วนของกระบวนการลงโทษตามกฎหมายตราสามดวงนั้น ได้มีการจัดหมวดหมู่แยกลักษณะของโทษไว้ดังนี้^{๓๕}

(๑) โทษฆ่าให้ตาย

^{๓๕} ชินันท์ ศรีธีระวิศาล, “การลงโทษประหารชีวิต,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๔๕.

(๒) โทษจำคุก

(๓) โทษปรับ

(๔) โทษทวน หรือโบย

(๕) โทษริบทรัพย์สิน

(๖) โทษทรมานร่างกาย การประจาน และการตัดอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย

สำหรับความผิดที่มีโทษจำคุกให้ตายนี้ เป็นโทษร้ายแรงที่สุด ใช้สำหรับความผิดบางลักษณะที่มีความรุนแรง หรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อาทิ

(๑) ความผิดเกี่ยวกับการเป็นกบฏต่อแผ่นดิน หรือต่อพระมหากษัตริย์ ได้แก่

มาตรา ๑ ว่าด้วยการคิดร้ายด้วยใจใหญ่ใฝ่สูงเกินศักดิ์ มักกบฏประทุษร้ายจะต่าพระองค์ลงจากอำภุฉัตร อนึ่ง ทำร้ายพระองค์ด้วยโหรยาพิศม แลด้วยศเครื่องศาสตราสรรพยุทธให้ถึงสิ้นพระชนม์ อนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวให้ผู้ใดไปขึ้นเมืองครองเมือง แลมิได้เอาสุพรรณบุพผาแลภักษา เข้ามาบังคับถวายแขวงเมือง อนึ่ง ผู้ใดเอาใจไปเพื่อแผ่ข้าศึกศัตรู นัดแนะให้ยกเข้ามาเบียดเบียนพระนครขอขบขันธเสมาธานี้อยใหญ่ อนึ่ง ผู้ใดเอากิจการบ้านเมืองและกำลังเมืองแจ้งให้ข้าศึกฟัง ถ้าผู้ใดกระทำการดังกล่าวนี้ โทษผู้นั้นเป็นอุกฤษโทษ ๓ สถาน สถานหนึ่งให้ริบราชบาทว์ ฆ่าเสียให้สิ้นทั้งโคตร สถานหนึ่งให้ริบราชบาทว์ฆ่าเสีย ๗ ชั่วโคตร สถานหนึ่งฆ่าเสียส่วนโคตรนั้นอย่าให้เลี้ยงสืบไป เมื่อประหารชีวิตนั้น ให้ประหารให้ได้ ๗ วัน จึงให้สิ้นชีวิต เมื่อประหารนั้นอย่าให้โลหิตและอศมตกลงในแผ่นดิน ให้ใส่แพลอยเสียตามกระแสน้ำ

มาตรา ๕ เป็นข้าพระเจ้าอยู่หัวเลี้ยงให้มียศฐาศักดิ์ แลมันโมหะจิต คิดใหญ่ ใจใคร่ใฝ่สูงศักดิ์ ทำกบฏประทุษร้าย ต่อบรุงเมืองท่าน ทำดั่งนั้น ท่านว่าโทษหนัก ให้ฆ่าเสียให้สิ้นทั้งโคตร

มาตรา ๑๐ ข้าศึกราชศัตรูปลอมตัวเข้ามาในขอขบขันธเสมา แลมันคิดองอาจคิดร้ายเป็นจลาจลในแผ่นดินท่านก็ดี ชาวต่างประเทศต่างเมืองเข้ามาอยู่ในขอขบขันธเสมาแล้ว แลมันคิดร้ายต่อแผ่นดินท่านก็ดี ข้าศึกต่างประเทศแปลงปลอมเข้าไปในพระราชวัง แลไปถึงพลับพลาหน้าพระลานสถานก็ดี แลเข้าไปถึงท้องพระโรงมุขมาทสถานใดก็ดี จับได้พิจารณาเป็นสัง

ให้ลงโทษ ๓ สถาน ส่วนผู้รู้เห็นสมรู้กัน ให้สับแลเถื่อนเฝ้าเสีย ธิปไตยผู้ทำจลาจลในแผ่นดินเข้า
พระคลัง

มาตรา ๑๔ ผู้ใดพระเจ้าอยู่หัวแต่งตั้งให้มียศฐาศักดิ์ แลเป็นนายหมวด นายกอง
ทแกล้ว ทหาร โพรฟ้าข้าแผ่นดิน มีการรณรงค์สงคราม มิได้อยู่ช่วยราชการ ภาคครอบครัว อพยพ
หนีไปเข้าด้วยข้าศึก แลไปซุ่มซ่อนอยู่ในป่าดง ท่านว่าเป็นกบฏให้ฆ่าเสียให้สิ้นทั้งโคตร^{๓๖}

(๒) ความผิดเกี่ยวกับการลักข้าง ม้า วัว ควาย ที่เป็นของหลวง

สัตว์พาหนะต่างๆ ที่เป็นของหลวง หรือใช้สำหรับราชการ ถือว่าเป็นของ
พระมหากษัตริย์ด้วย ทั้งนี้ เพราะงบประมาณในการใช้จ่ายในการแผ่นดิน ยังมีได้แยกออกว่า
ทรัพย์สินประเภทใด เป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ของพระเจ้าอยู่หัว หรือเป็นทรัพย์สินของราชการ
แผ่นดิน^{๓๗} และเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงใช้เป็นพาหนะในการเสด็จตรวจหัวเมืองหรือใช้ในเวลา
สงคราม ย่อมถือเป็นพาหนะสำคัญ ดังนั้น จึงกำหนดโทษเกี่ยวกับความผิดฐานนี้ไว้ ว่าผู้ที่ลักข้าง
ม้า วัว ควาย ที่เป็นของหลวง เป็น “โจร” ให้ฆ่าเสีย

(๓) ความผิดฐานวิวาทถึงขั้นทำร้ายร่างกายกัน

เป็นความผิดซึ่งเกิดจากการทำระหว่างบุคคล ๒ ฝ่าย บุคคลฝ่ายหนึ่งจับหอกหรือ
ดาบตัดราวูธ ไปฟันแทงบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งบาดเจ็บสาหัสและตาย ถือว่าผู้นั้นมีความผิดเป็นโจร
กรรโชกบ้านเมืองท่าน โทษให้ใส่คาเอาขึ้นขาห้อยประจาน แลทวนด้วยลวดหนึ่ง ๕๐ ที่ แล้วส่งแพ่ง
พิจารณาค่าปรับ ถ้าฆ่าเขาตายให้ฆ่าผู้กระทำให้ตายตกไปตามกัน เว้นแต่จะทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ลดหย่อนผ่อนโทษให้^{๓๘}

(๔) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินและทำร้ายร่างกาย^{๓๙}

^{๓๖} จตุพร วงศ์ทองสวรรค์, “โทษประหารชีวิต,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๑, (ฉบับที่ ๓ ภาค ๑ ประจำปีการศึกษา
๒๕๒๐): ๑๑๗.

^{๓๗} สวัสดิ์ ศรลัมภ์, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘), หน้า ๑๙.

^{๓๘} ชนินันท์ ศรีธีระวิศาล, “การลงโทษประหารชีวิต”, หน้า ๔๘.

^{๓๙} วิชา มหาคุณ, “วิวัฒนาการของกฎหมายไทยสมัยชุมชนบุพกาล-สมัยอยุธยา”, วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๓, ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๒๐): ๘๐.

ตามกฎหมายลักษณะโจร บทที่ ๖๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดลอบฟันแทงพุ่งชั้ดท่านแล
ยังมีทันทำแก่ท่าน ท่านจับได้ ให้เอามันผู้ลอบทำแก่ท่านนั้นมาจำนองแ่ง เอาขึ้นหาหยั่งประจาน
ปลงทอนด้วยลวดหนึ่ง ๓๐ ที ถ้าตีฟันแทงบาดเจ็บให้ตัดนิ้วมือเสีย ถ้าตีฟันแทงถึงสาหัสให้ตัดนิ้ว
ทั้งนิ้วมือ นิ้วตีน เสียจนสิ้นนิ้ว ถ้าถึงตายให้ฆ่าผู้ร้ายนั้นเสีย”

สำหรับการกำหนดวิธีการลงโทษประหารชีวิตในพระไอยการกระบดศึก ของ
กฎหมายตราสามดวง ก็ยังคงเป็นไปในแนวทางเดียวกับกฎหมายกบฏศึกในสมัยกรุงศรีอยุธยา
และกำหนดวิธีการประหารชีวิตไว้เป็น ๒๑ สถาน ดังที่ปรากฏในกฎหมายกบฏศึกของอยุธยา
ได้แก่

๑. ต่อยกระบดศีรษะเล็กออกเสียแล้วเอาคีมคีบก้อนเหล็กแดงใหญ่ใส่ลง ให้
มันสมองศีรษะพุ่งพุ่งขึ้นตั้งหม้อเขี้ยวน้ำส้มพะอูม

๒. ตัดแต่หนึ่งจ่าระเบื่องหน้าถึงไพรวปากเบื่องบนทั้งสองข้างเป็นกำหนด ถึงหมวก
หูทั้งสองข้างเป็นกำหนด ถึงเกี้ยวคอชายผมเบื่องหลังเป็นกำหนด แล้วให้หมุนกระหมวดผมเข้า
ทั้งสิ้น เอาท่อนไม้สอดเข้าข้างละคนโยกถอนคลอนสิ้นเพิกหนังทั้งผมนั้นออกเสีย แล้วเอากวาด
ทรายหยาบขัดกระบดศีรษะชำระให้ขาวเหมือนพรรณศรีสังข์

๓. ให้เอาขอเกี่ยวปากให้อ้าไว้ แล้วตามประทีปไว้ในปาก หรือเอาสิ่งอันคมนั้น
แทะแหวะผ่าปากจนหมวกหูทั้งสองข้าง แล้วเอาขอเกี่ยวให้อ้าปากไว้ให้โลหิตไหลออกเต็มปาก

๔. เอาผ้าชุมน้ำมันพันให้ทั่วกายแล้วเอาเพลิงจุด

๕. เอาผ้าชุบน้ำมันพันนิ้วมือสิ้นทั้ง ๑๐ นิ้ว แล้วเอาเพลิงจุด

๖. เชือดเนื้อให้เป็นแรงเป็นริ้วอย่าให้ขาดให้เนื้อด้วยหนังตั้งแต่คอไปถึงข้อเท้า
แล้วเอาเชือกผูกจ่าให้เดินเหยียบย่ำริ้วเนื้อริ้วหนังแห่งตน ให้จุดคร่าตีจ่าให้เดินไปกว่าจะตาย

๗. เชือดเนื้อให้เนื้อด้วยหนังเป็นแรงเป็นริ้วแต่ใต้คอกลงมาถึงเอว แล้วเชือดแต่เอว
ให้เป็นแรงเป็นริ้วตักปอกคลุ้มลงมาเหมือนนุ่นผ้าคารอง

๘. เอาห่วงเหล็กสวมข้อศอกทั้งสองข้าง ข้อเข่าทั้งสองข้างให้มัน แล้วเอาหลัก
เหล็กสอดลงในวงเหล็ก แ่่งซึ่งตรึงลงไว้ในแผ่นดินอย่าให้ไหวตัวลงได้ แล้วเอาเพลิงลนให้รอบตัว
กว่าจะตาย

๙. เอาเบ็ดใหญ่มีคม ๒ ข้างเกี่ยวทั่วกาย เพิกหน้าเนื้อและเอนน้อยเอนใหญ่ให้ หลุดขาดออกมากกว่าจะตาย

๑๐. เอามืดที่คมเชือดเนื้อให้ตกออกมาจากกายแต่ที่ละตำลึงกว่าจะสิ้นมังสา

๑๑. แล่สับฟันทั่วกาย แล้วเอาแปลงหวีชุบน้ำแสบกิริตครูดซุดเซาะหนังแลเนื้อแล เอนน้อยเอนใหญ่ให้ลอกออกมาให้สิ้น ให้อยู่แต่ร่างกระดูก

๑๒. ให้นำนกลงโดยข้างๆ หนึ่ง แล้วเอาหลาวเหล็กตอกลงไปโดยช่องหูให้แน่นกับ แผ่นดิน แล้วจับเท้าทั้งสองหันเวียนไปตั้งบุคคลทำบังเวียน

๑๓. ทำมิให้เนื้อหนังขาด เอาลูกศิลาบดทุบกระดูกให้แหลกย่อย แล้วรวบผมเข้า ทั้งสิ้นยกขึ้นหย่อนลง กระทำให้เนื้อเป็นกองเป็นลอม แล้วพันห่อเนื้อหนังกับทั้งกระดูกทอดวางไว้ ทำดั่งตั้งอันทำด้วยฟางซึ่งวางไว้เช็ดเท้า

๑๔. เคียน้ำมันให้เดือดพลุ่งพล่าน แล้วลวดราดลงมาจากศีรษะจนกว่าจะตาย

๑๕. กักขังสุนัขร้ายทั้งหลายไว้ให้อุดอาหารหลายวันให้เต็มหยาก แล้วปล่อยให้ ออกกัดทิ้งเนื้อหนังกิน ให้เหลือแต่ร่างกระดูกเปล่า

๑๖. เอาขวานผ่าอกทั้งเป็นแหกออกตั้งโครงเนื้อ

๑๗. แทะด้วยหอกที่ละน้อยๆ กว่าตาย

๑๘. ชูดหลุมฝังเพียงแหว แล้วเอาฟางกลบลงครอบด้วยเพลิงพอบนังไหม้ แล้วไถ ด้วยไถเหล็กใหญ่

๑๙. เชือดเนื้อล่าออกทอดด้วยน้ำมันเหมือนทอดขนมให้กินเนื้อตนเอง

๒๐. ตีด้วยไม้ตะบองสั้นยาว

๒๑. ทวนด้วยไม้หวายทั้งหนาม

แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นซึ่งมีการใช้กฎหมายตราสามดวงนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการใช้วิธีการลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีการทั้ง ๒๑ สถาน แต่อย่างไร

๒.๓.๓ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.๑๑๕

หลังจากที่ประเทศต่างๆ ในโลกตะวันตกได้ผ่านพ้นช่วงเวลาในสมัยกลางเข้าสู่สมัยใหม่คือในศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดพัฒนาการในด้านต่างๆ เป็นอันมาก โดยเฉพาะวิวัฒนาการในด้านกฎหมายและการปกครองด้วย^{๔๐} โดยเกิดแนวคิดของกฎหมายสมัยใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่แนวความคิดในเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ว่าบุคคลทุกคนที่เกิดมาย่อมมีความเท่าเทียมกันในสายตาของกฎหมาย กล่าวได้ว่า มีความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย อีกทั้งเกิดแนวคิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ที่ถือว่าทรัพย์สินเป็นสิทธิที่สมบูรณ์และเด็ดขาดที่สุดในบรรดาสิทธิของเอกชน เอกชนย่อมมีอิสระที่จะกระทำการใดๆ ตามใจสมัครของตนได้ โดยปราศจากการแทรกแซงหรือยุ่งเกี่ยวโดยรัฐในเรื่องการเลือกคู่สมรส เลือกอาชีพ รวมทั้งเสรีภาพในการนับถือศาสนาด้วย นอกจากนี้ ในทางกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา ก็เกิดแนวความคิดสมัยใหม่ในยุคเรืองปัญญา (Enlightenment) ยกเลิกวิธีการในสมัยกลางซึ่งรัฐหรือศาสนจักรได้ใช้อำนาจอย่างกว้างขวาง มีการจับกุมและการพิจารณาโทษบุคคลในข้อหาว่ากระทำความผิดอย่างเลื่อนลอย ใช้วิธีทรมานโหดร้ายเพื่อรับสารภาพว่ากระทำความผิด แล้วเปลี่ยนแนวความคิดมาเป็นความคิดสมัยใหม่ซึ่งเน้นว่ากฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาต้องเป็นไปโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปราศจากความโหดร้ายดังแต่ก่อน การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยเปิดเผย ฟังความทุกฝ่าย การสืบพยานต้องชอบด้วยเหตุผล และให้ถือหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะได้พิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง จึงจะลงโทษได้^{๔๑}

แนวความคิดของกฎหมายสมัยใหม่ในโลกตะวันตกดังกล่าวข้างต้น ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อประเทศไทยด้วย กล่าวคือ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวต่างชาติได้แผ่อิทธิพลเข้ามายังประเทศไทย มีการทำสนธิสัญญาเบอรินีระหว่างประเทศไทยและประเทศอังกฤษ และต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้มีการทำสนธิสัญญาเบาริง ซึ่งเป็นสัญญาที่ให้อังกฤษมีสิทธิในการค้าเสรี และมีอำนาจศาลกงสุลในประเทศไทย ทั้งนี้ การที่ให้อังกฤษมีอำนาจศาลกงสุล หมายความว่า กรณีพิพาทใดๆ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างคนสยามและคนในบังคับอังกฤษ จะต้องได้รับการพิจารณาและพิพากษาโดยศาลกงสุลอังกฤษร่วมกับเจ้าหน้าที่ของ

^{๔๐} แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๓.

^{๔๑} ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๑ - ๑๗๔.

ประเทศสยามและคดีเกี่ยวกับความผิดทางอาญา ชาวอังกฤษผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษ โดยศาลกงสุลโดยกฎหมายอังกฤษ และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนไทยก็ต้องถูกลงโทษ ตามกฎหมายไทยโดยอำนาจศาลของไทย แต่ศาลกงสุลจะมาเกี่ยวข้องกับในสาระใดๆ เกี่ยวกับคนไทยหรือศาลไทยจะไปเกี่ยวข้องกับปัญหาซึ่งเกี่ยวข้องกับแต่เพียงคนในบังคับอังกฤษไม่ได้^{๔๒} ซึ่งในความเห็นนี้เป็นข้อที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้เสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต เพราะแม้การกระทำความผิดจะเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นชาวอังกฤษ ศาลไทยซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือราชอาณาจักรไทยกลับไม่มีอำนาจในการลงโทษ แต่หากเป็นศาลกงสุลอังกฤษที่มีอำนาจลงโทษคนชาติของตนโดยใช้กฎหมายอังกฤษ และต่อมามีการขยายขอบเขตการบังคับใช้ข้อสัญญาให้ครอบคลุมถึงคนในบังคับของอังกฤษ เช่น พม่า ลาว ดัวย ทำให้ประเทศไทยสูญเสียสิทธิและเกิดความเสียหายเปรียบแก่คนไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เหตุที่ประเทศอังกฤษกำหนดข้อสัญญาดังกล่าว เพราะเห็นว่าการลงโทษตามกฎหมายไทย คือกฎหมายตราสามดวงนั้น เป็นไปอย่างโหดร้ายทารุณ ความผิดบางอย่างต้องระวางโทษอย่างป่าเถื่อน เช่น การริบราชบาตร์ การสักหน้า เอมะพร้าวหัวยัดปาก การลงโทษบุคคลในหลายกรณีไม่ได้กำหนดระยะเวลาจำคุกที่แน่นอน อีกทั้ง ในแง่ของการพิจารณาและพิพากษาคดีความ ซึ่งประเทศไทยใช้จารีตนครบาล คือใช้วิธีทรมานร่างกาย เช่น ตอกเล็บ ปีบขมับ เพื่อบังคับให้ผู้ต้องหารับสารภาพ และใช้วิธีทรมานหรือดำนํ้าลุยไฟในการพิสูจน์ความผิด ซึ่งประเทศอังกฤษเห็นว่าเป็นวิธีการที่ป่าเถื่อนและด้าหลัง ประเทศอังกฤษจึงอ้างเหตุดังกล่าวเพื่อทำสัญญาให้คนชาติและคนในบังคับของตนขึ้นศาลกงสุลอังกฤษและใช้กฎหมายอังกฤษในการพิจารณาพิพากษาคดี

จากเหตุการณ์การเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของประเทศไทยดังกล่าว ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบแก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก จึงเกิดแนวความคิดในการปฏิรูปทั้งด้านการปกครอง กระบวนการยุติธรรมและด้านกฎหมาย เพื่อยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ด้วยเหตุนี้ จึงมีการแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่เดิมและประกาศกฎหมายใหม่จำนวนมาก เพื่อพัฒนาแนวความคิดในทางกฎหมายให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ ซึ่งประการหนึ่งก็คือกฎหมายที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความ โดยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. ๑๑๕ เพื่อชำระความอาญาซึ่งมีโทษ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมีบทบัญญัติซึ่งเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต ซึ่งเป็นโทษสูงสุดที่จะลงได้ตามกฎหมาย ซึ่งวิธีการในการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายตราสามดวงนั้นมีความโหดร้ายทารุณเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้การยกเลิกสิทธิสภาพนอก

^{๔๒} ธงทอง จันทรางศุ และคณะ, เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๑๐๑.

อาณาเขตสัมฤทธิ์ผล พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงมีบทบัญญัติที่ควบคุมการใช้อำนาจของผู้พิพากษาในการลงโทษประหารชีวิต โดยให้มีการควบคุมและตรวจสอบดุลพินิจของศาลชั้นต้นที่ลงโทษประหารชีวิตโดยศาลอุทธรณ์ กล่าวคือ คำตัดสินประหารชีวิตของศาลใดๆ ต้องให้ศาลอุทธรณ์ตัดสินยืนยันด้วยจึงเป็นที่สุด ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติดังต่อไปนี้

มาตรา ๓๘ เมื่อศาลที่ได้พิจารณาชั้นแรกนั้น ได้ตัดสินลงโทษประหารชีวิต ฎีกา ธิปไตยสมบัติ แลจำคุกตลอดชีวิตในคดีเรื่องใด ต้องให้ส่งสำนวนคดีเรื่องนั้น มาให้ศาลอุทธรณ์ตรวจก่อน ศาลอุทธรณ์ตัดสินยืนยันตามนั้นแล้ว จึงจะเปนถึงที่สุดได้^{๔๓}

ทั้งนี้ การบัญญัติบทบัญญัติดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นถึงการตรวจสอบดุลพินิจในการลงโทษของศาลไทยโดยศาลที่สูงกว่า ซึ่งจะก่อให้เกิดหลักประกันความปลอดภัยได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ในส่วนของโทษประหารชีวิต มิได้มีการตรวจสอบโดยศาลอุทธรณ์ จึงจะทำให้คำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น แต่ยังคงนำคำตัดสินโทษประหารชีวิตดังกล่าวทูลเกล้าฯ ถวายพร้อมฎีกาด้วย โดยมีบทบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๓๙ คำตัดสิน อันใดอันหนึ่งซึ่งถึงที่สุดแล้ว แลเปนคำตัดสินมีโทษประหารชีวิต ธิปไตยสมบัติ ฎีกาจำคุกจนตลอดชีวิตก็ดี ต้องให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม นำคำตัดสินนั้นทูลเกล้าฯ ถวาย ถ้ามีฎีกาของผู้ต้องตัดสินโทษนั้นด้วย ก็ให้ทูลเกล้าฯ ถวายพร้อมกัน เมื่อทราบกระแสพระบรมราชโองการให้เปนไปตามคำพิพากษา ฎาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้งดเว้นเสียประการใด จึงให้กระทำตามพระบรมราชโองการนั้นทุกประการ^{๔๔}

ไม่เพียงแต่ในส่วนของโทษประหารชีวิตที่มีปรับปรุงแก้ไขเท่านั้น หากแต่ยังมีการแก้ไขในเรื่องของจารีตนครบาล ซึ่งเป็นการทรมานเพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพ ซึ่งชาวต่างประเทศเห็นว่าเป็นวิธีการที่รุนแรงและป่าเถื่อน อันนำไปสู่การทำสนธิสัญญาเพื่อก่อดิสทิสภาพนอกอาณาเขตให้แก่ประเทศต่างๆ เพื่อเป็นการปรับปรุงกฎหมายในเรื่องดังกล่าว ใน ร.ศ. ๑๑๓ จึงมีการออกพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. ๑๑๓ ขึ้น เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพิพากษาคดี และต่อมา ใน ร.ศ. ๑๑๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริเห็นว่า การที่ข้าราชการผู้ต้องหาว่าเป็นโจรผู้ร้าย โดยการใช้อำนาจตามจารีตนครบาลนั้น แม้ในพระราชกำหนดกฎหมาย มีข้อความจำกัดไว้หลายประการ เพื่อจะให้กระทำแต่เมื่อมีหลักฐานแล้วเท่านั้น

^{๔๓} พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. ๑๑๕, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓ (วันที่ ๒๗ เมษายน ร.ศ. ๑๑๕), มาตรา ๓๘.

^{๔๔} พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. ๑๑๕, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓ (วันที่ ๒๗ เมษายน ร.ศ. ๑๑๕), มาตรา ๓๙.

แต่การใช้จารีตนครบาลดังกล่าว ก็ยังเป็นเหตุให้เกิดการเสื่อมเสียในกระบวนการพิจารณาได้มาก เพราะผู้พิพากษาอาจพลาดพลั้ง หลงลงอาญาแก่ผู้ไม่มีผิดให้เกิดบาปกรรมได้ และถ้อยคำที่ผู้ต้องหาได้ให้การนั้น จะฟังเอาเป็นหลักฐาน เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ย่อมกระทำไม่ได้ เพราะถ้อยคำดังกล่าวอาจเป็นความจริง หรือเป็นความจำเป็นที่ต้องกล่าวเพื่อให้พ้นทุกข์เวทนาจากการถูกทรมานก็ได้ ดังนั้น จึงมีการตราพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล ร.ศ.๑๑๕ เพื่อยกเลิกการใช้จารีตนครบาล เช่น การเขียน การตบปาก การจำชื้อคา เพื่อถามความจากผู้ต้องอาญา และให้ใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.๑๑๓ ในการพิจารณาและพิพากษาคดีแทน

๒.๓.๔ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ นับเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทยที่ดำเนินการร่างตามวิธีการของประเทศตะวันตกตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๔๐ และใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๑ มีบทบัญญัติที่ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศในขณะนั้น นอกจากนี้ยังถือเป็นสัญลักษณ์แห่งการก่อตั้งระบบกฎหมายสมัยใหม่ของประเทศไทยและยังเป็นเครื่องมือชิ้นสำคัญในการเจรจาเพื่อยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับประเทศทั้งหลายด้วย^{๕๕}

มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ นั้น เนื่องจากในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสืบเนื่องจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ชาวตะวันตกได้เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีและมีอิทธิพลในประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเหตุการณ์ที่สำคัญคือการที่เซอร์จอห์น บาวริง (John Bowring) ผู้สำเร็จราชการอินเดียยีสัญชาติอังกฤษได้เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีและทำสนธิสัญญาบาวริงกับประเทศไทย ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องเปิดการค้าเสรีโดยเก็บภาษีขาเข้าได้เพียงร้อยละสาม และที่สำคัญคือต้องยอมเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้แก่ต่างชาติ โดยให้ศาลกงสุลของประเทศอังกฤษมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีระหว่างคนชาติอังกฤษและชาวไทย โดยคนชาติอังกฤษให้ขึ้นศาลอังกฤษ ส่วนชาวไทยต้องขึ้นศาลไทย ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบแก่ประเทศไทยเป็นอันมาก เหตุที่มีการกำหนดข้อสัญญาไว้เช่นนั้น เนื่องจากชาวต่างชาติเห็นว่ากฎหมายดั้งเดิมของไทยที่ใช้อยู่ในขณะนั้น คือกฎหมายตราสามดวง มีบทลงโทษที่รุนแรง เก่าแก่และไม่ทันสมัย จึงไม่ยอมให้คนของ

^{๕๕} คณพล จันทน์หอม, “เหตุใดหลักการในกฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ จึงทันสมัยข้ามศตวรรษ?”, ใน กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

ตนต้องถูกลงโทษตามบทบัญญัติดังกล่าว จึงคุ้มครองคนชาติของตนด้วยการทำข้อสัญญาให้ศาลกงสุลอังกฤษมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเหนือคนชาติของตน ซึ่งต่อมาประเทศอื่นแม้กระทั่งประเทศในเอเชียด้วยกัน เช่น ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ก็ได้เข้ามาทำสัญญาในทำนองเดียวกันด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ใช้มาแต่ดั้งเดิมให้ทันสมัยและมีความเป็นสากลทัดเทียมนานาอารยประเทศ เพื่อยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตดังกล่าว

จากมูลเหตุในเรื่องของกฎหมายดั้งเดิมของประเทศไทยและเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระราชดำริในการปฏิรูประบบกฎหมายของประเทศไทย โดยในเบื้องต้นนั้นประเทศไทยได้นำหลักกฎหมายอังกฤษมาใช้ในส่วน of กฎหมายวิธีสบัญญัติก่อน เช่นการประกาศยกเลิกการพิจารณาคดีแบบจารีตนครบาล และประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษทางอาญาขึ้นใช้แทน ซึ่งกฎหมายวิธีสบัญญัตินี้ได้ร่างขึ้นโดยอาศัยหลักกฎหมายอังกฤษเป็นแบบอย่าง และมีการใช้หลักกฎหมายอังกฤษในการทำคำพิพากษาในศาล ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาจำนวนมากที่มีหลักกฎหมายอังกฤษแทรกอยู่ในชั้นต่อมา จึงมีการตั้งคณะกรรมการชำระร่างประมวลกฎหมายเพื่อปฏิรูปกฎหมายอย่างเป็นทางการ แต่เมื่อประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายนั้น ก็เกิดปัญหาว่าประเทศไทยจะเลือกใช้กฎหมายระบบใด ระหว่างระบบกฎหมายของอังกฤษ (Common Law System) และระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law System) ซึ่งในตอนต้นคณะกรรมการชำระร่างประมวลกฎหมายมีความเห็นว่าจะนำระบบกฎหมายอังกฤษมาใช้ เนื่องจากนักกฎหมายไทยส่วนใหญ่ศึกษากฎหมายจากประเทศอังกฤษ อีกทั้งผู้พิพากษาของไทยก็ได้นำหลักกฎหมายอังกฤษมาใช้อยู่แล้ว ดังนั้น นักกฎหมายไทยจึงคุ้นเคยกับระบบกฎหมายของอังกฤษมากกว่าและสามารถนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทยได้โดยง่าย แต่อย่างไรก็ดี ระบบกฎหมายอังกฤษก็มีข้อที่ไม่เหมาะสมแก่การนำมาปฏิรูประบบกฎหมายไทย เนื่องจากกฎหมายอังกฤษนั้นเป็นกฎหมายที่เกิดจากจารีตประเพณีและคำพิพากษาของศาลอังกฤษ จึงยากแก่การรวบรวม ยากลำบากในการศึกษา ต้องใช้เวลานานในการศึกษาและรวบรวม ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการชำระร่างประมวลกฎหมายจึงเห็นควรใช้ระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย ซึ่งมีการรวบรวมและแบ่งเป็นหมวดหมู่แล้ว จึงมีความเป็นระเบียบ เข้าใจง่าย นอกจากนี้หากพิจารณาจากประเทศที่ทำสนธิสัญญากับประเทศไทยแล้ว พบว่าประเทศส่วนใหญ่ใช้ระบบกฎหมายแบบที่ใช้ประมวลกฎหมาย ยกเว้นประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น หากประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายย่อมได้รับการยอมรับและสะดวกแก่การเจรจาขอแก้ไขสนธิสัญญาที่เสียเปรียบกับประเทศต่างๆ ได้มากกว่า

เมื่อประเทศไทยตัดสินใจที่จะใช้ระบบประมวลกฎหมาย ก็เกิดปัญหาต่อมาว่าจะร่างประมวลกฎหมายแพ่งหรือประมวลกฎหมายอาญาก่อน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่ากฎหมายเดิมของไทยคือกฎหมายตราสามดวงนั้นมีบทบัญญัติส่วนใหญ่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา คนโดยส่วนมากจึงคุ้นเคยกับกฎหมายอาญาเสียมากกว่า นอกจากนี้ กฎหมายอาญายังเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เป็นกฎหมายที่ควบคุมและดูแลบ้านเมืองให้มีความสงบมั่นคง ดังนั้น คณะกรรมการชำระร่างประมวลกฎหมายจึงเห็นควรที่จะร่างประมวลกฎหมายอาญาก่อน ทั้งนี้ คณะกรรมการในการชำระร่างประมวลกฎหมายในครั้งนั้นประกอบด้วยคณะกรรมการทั้งที่เป็นนักกฎหมายไทย อาทิ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเสด็จไปศึกษาต่อยังทวีปยุโรป และทรงสำเร็จการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด ประเทศอังกฤษ เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (ปลื้ม สุจริตกุล) ซึ่งเคยศึกษากฎหมายที่มหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีนักกฎหมายต่างประเทศร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย เช่น เจ้าพระยาอภัยราชา (Gustave Rolin-Jacquemyns) ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการร่างกฎหมายลักษณะอาญาขึ้น ดร.โทคิชิ มาซาโอะ หรือหมอมามาซา ซึ่งสำเร็จการศึกษาปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเยลทางด้านซีวิลลอว์ ผู้ซึ่งมีความรอบรู้ทั้งด้านกฎหมายโบราณของไทยและกฎหมายต่างประเทศ เข้ามามีบทบาทในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา^{๔๖} โดยในเบื้องต้นได้ยกร่างเป็นภาษาอังกฤษก่อน จากนั้นจึงมีการแปลเป็นภาษาไทย และได้พิมพ์เป็น ๓ ภาษา คือ ไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส แล้วนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กระทั่งมีการประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๑ เกิดเป็น “กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗” ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาไม่นาน

จากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ นั้น กฎหมายลักษณะอาญาได้วางหลักเกณฑ์ไว้มากมาย โดยแบ่งเป็น ๒ ภาค โดยภาคหนึ่งว่าด้วยข้อบังคับต่างๆ และภาค ๒ ว่าด้วยลักษณะความผิด ในส่วนของโทษหรืออาญาที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นจะอยู่ในภาคหนึ่งที่ว่าด้วยข้อบังคับต่างๆ โดยมาตรา ๑๒ ของกฎหมายดังกล่าว ได้กำหนดอาญาสำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดไว้เป็นหกฐานดังนี้^{๔๗}

ฐานหนึ่ง	ให้ประหารชีวิต
ฐานหนึ่ง	ให้จำคุก

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗-๑๙.

^{๔๗} กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗

স্থানহ্নং	ইপরিষ
স্থানহ্নং	ইহঁওয়গায়ইনখের্তরীতঁইনমীকঁহনদ
স্থানহ্নং	ইহঁরীষতঁরপী
স্থানহ্নং	ইহঁরীয়কঁপরিষকঁনতঁহনবন

จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นได้ว่ามาตรา ๑๒ นี้ได้กำหนดโทษทางอาญาไว้ ๖ สถาน ซึ่งโทษอาญาหมายถึงการกระทำให้ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับทุกข์ทรมานต่างๆ ซึ่งศาลอาญาเป็นผู้กำหนดลงโทษ เพื่อแสดงให้เห็นปรากฏแก่คนทั้งหลายว่าทั้งการกระทำและตัวผู้กระทำผิดเป็นการเลวทรามสำหรับสังคม ซึ่งจะเห็นว่ากฎหมายในสมัยนั้นมีความทันสมัย กล่าวคือ มีการกำหนดทั้งโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่อย่างไรก็ดี ความคิดเรื่องการแยกโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยออกจากกันยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ดังนั้น จึงได้รวมวิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น การให้อยู่ภายในเขตที่กำหนด เป็นโทษประการหนึ่งด้วย

ในส่วนของโทษนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะอาญาได้กำหนดบทลงโทษประหารชีวิตไว้เป็นบทลงโทษที่รุนแรงที่สุด ซึ่งวิธีการประหารชีวิตนั้น มาตรา ๑๓ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ลงอาญาประหารชีวิตร์ ท่านให้เอามันไปตัดศีรษะเสีย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิธีการประหารชีวิตตามกฎหมายตราสามดวงซึ่งเป็นกฎหมายดั้งเดิมของประเทศไทยที่ใช้กรรมกร ๒๑ สถานนั้น ได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเปลี่ยนมาใช้วิธีการประหารชีวิตโดยการตัดศีรษะผู้กระทำผิดแทน ทั้งนี้ วิธีการประหารชีวิตดังกล่าวจะเป็นการประหารชีวิตด้วยดาบ หรือที่เรียกว่า “กุดหัว” โดยใช้ดาบฟันคอนักโทษให้ขาด ซึ่งดาบที่ใช้ในการประหารจะมีรูปร่างต่างๆ กันไป โดยมีทั้งดาบปลายแหลม ดาบหัวตัด และดาบหัวปลาไหล แต่ในการประหารชีวิตจะใช้ดาบชนิดใดย่อมอยู่ในดุลพินิจของครูเพชรฆาต^{๔๘} แต่กระบวนกรก่อนที่จะมีการประหารชีวิตนั้น นักโทษจะต้องถูกควบคุมตัวโดยมีการใส่โซ่พ่วงคอ ซึ่งเป็นเครื่องพันธนาการชนิดหนึ่งที่มีห่วงหรือแหวนสำหรับสวมผู้ต้องขัง และมีโซ่ล่ามมาที่ข้อเท้า ปลายโซ่มีวงแหวนสวมสำหรับคล้องติดกับตรวนที่เท้าอีกทีหนึ่ง เพื่อป้องกันการหลบหนี^{๔๙}

^{๔๘} คำพูน บุญทวี, เพชรฆาตผู้ล่าคนไม่ผิดกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร: เพลิดเพลินการพิมพ์ (๑๙๘๘), ๒๕๔๔), หน้า ๕๖.

^{๔๙} เขวเรศน์ จารุบุญย์, บันทึก...แดนประหาร: คุกบางขวาง, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐, ๒๕๕๓), หน้า ๕๔.

การประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะนั้น เพชฌฆาตผู้ทำหน้าที่ประหารชีวิตมี ๓ คน คือ ดาบที่หนึ่ง และตัวสำรองอีก ๒ คน เรียกว่า ดาบสอง และดาบสาม ถ้าดาบหนึ่งฟันคอไม่ขาด ดาบสองจะต้องซ้ำ ถ้ายังไม่ขาดดาบสามก็ต้องเชือดให้ขาด^{๕๐}

อนึ่ง การประหารชีวิตด้วยดาบมักทำพิธีกันที่วัด โดยคุมตัวผู้ต้องโทษประหารเดินทางโดยทางเรือออกจากคุกแล้วนำมาประหารชีวิตที่วัด และมีขั้นตอนการประหารชีวิตด้วยดาบ ดังนี้^{๕๑}

(๑) เมื่อลูกขุน ณ ศาลา ลูกขุน ณ ศาลหลวง วางโทษให้ประหารชีวิต ก็จะทำให้ความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประหารชีวิต

(๒) ก่อนจะนำตัวไปประหารชีวิต จะต้องถูกเขียน ๓ ยกๆ ละ ๓๐ ที่ รวม ๙๐ ที่

(๓) ขณะนำตัวนักโทษประหารมาสู่ลานพิธีประหาร นักโทษจะต้องถูกพันธนาการด้วยตรวนใส่เท้า ชื่อข้อมือ โซล่ล่ามคอ คาไม้ และโซ่บันเอว ครบ ๕ ประการ

(๔) จัดอาหารคาวหวานมือสุดท้ายให้นักโทษกินก่อนประหารและนิมนต์พระมาเทศน์ให้ฟัง

(๕) นักโทษประหารจะถูกจับนั่งมัดกับหลักไม้กางเขนแบบกาจับหลัก

(๖) เพชฌฆาตเอาดินเหนียวอุดหู อุดปาก และแปะไว้ที่ต้นคอกนักโทษ เพื่อกำหนดจุดที่จะฟัน จากนั้นเพชฌฆาตดาบสองจะรำยรำไปมา เพื่อรอจังหวะให้จิตใจนักโทษสงบ แล้วเพชฌฆาตดาบหนึ่งจะลงดาบฟันคอทันที

(๗) เมื่อประหารแล้ว เจ้าหน้าที่จะตัดสั้นเท้า เพื่อถอดตรวนออกแล้วล้างร่างกายหรือแช่เนื้อให้ทานแก่แร้งกา

(๘) เอาหัวเสียบประจาน

อย่างไรก็ดี เนื่องจากการลงโทษประหารชีวิตเป็นบทลงโทษที่รุนแรง ดังนั้น มาตรา ๑๔ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จึงได้บัญญัติว่า “ถ้าจะลงอาญาประหารชีวิตแก่ผู้ใด ท่านให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาเสียก่อน ต่อเมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงให้เอาตัวมันไปประหารชีวิต ณ ตำบล แลในเวลาที่เขาพนักงานผู้มีหน้าที่ในการอันนั้นจะเห็นสมควร” ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา

^{๕๐} คำพูน บุญทวี, เพชฌฆาตผู้ฆ่าคนไม่ผิดกฎหมาย, หน้า ๕๖.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๗.

ความมีโทษ ร.ศ. ๑๑๕ ที่ต้องนำคำตัดสินให้ลงโทษประหารชีวิตทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและมีพระบรมราชโองการเสียก่อนจึงจะประหารชีวิตได้ นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตอีกประการเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต ซึ่งตามมาตรา ๑๖ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ได้บัญญัติว่า “หญิงใดจะต้องประหารชีวิต ถ้ามีครรภ์ ท่านให้รอไว้ให้มันคลอดเสียก่อน จึงให้ประหารชีวิต” เหตุที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ มิใช่ว่าเป็นการผ่อนปรนหรือยกเว้นโทษให้แก่หญิงมีครรภ์ที่ต้องโทษประหารชีวิต แต่เข้าใจได้ว่าโทษประหารชีวิตที่มีคำพิพากษานั้น เป็นโทษที่จะลงแก่หญิงผู้กระทำความผิด มิได้รวมถึงเด็กในครรภ์ของหญิงซึ่งกำลังจะเกิดมาด้วย ซึ่งการลงโทษต้องลงแก่ผู้กระทำความผิดเท่านั้น ดังนั้น หากประหารชีวิตหญิงที่ตั้งครรภ์ย่อมเป็นการประหารชีวิตเด็กในครรภ์ซึ่งมิได้มีความผิดด้วย บทบัญญัติในมาตรานี้จึงกำหนดให้หญิงมีครรภ์คลอดก่อน แล้วจึงนำไปประหารชีวิต

ทั้งนี้ ภายหลังจากมีการประหารชีวิตแล้ว มาตรา ๑๕ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ บัญญัติว่า “ศพของคนที่ต้องอาญาประหารชีวิตนั้น ถ้ามีญาติมาขอรับศพไปปลงก็ให้ไป แต่ห้ามมิให้ไปทำการปลงศพคนโทษที่ต้องประหารชีวิตนั้นเป็นการเอิกเกริก” ซึ่งจะเห็นว่า ศพของผู้ที่ต้องลงอาญาประหารชีวิตนั้นจะมอบให้ได้ก็เฉพาะญาติของผู้ต้องลงอาญานั้นเท่านั้น และเหตุที่มิให้ปลงศพโดยเอิกเกริก ก็เพื่อจะไม่ให้บุคคลรู้สึกว่ามีผู้ต้องลงอาญาประหารชีวิตเป็นผู้ที่ควรจะได้รับเกียรติยศ และอาจทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการกระทำของผู้ต้องโทษไม่ใช่การเลวทราม และอาจมีบุคคลบางคนที่ยอมสละชีวิตเพื่อจะให้เห็นศพของตนได้รับการปลงโดยเอิกเกริก ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่เป็นการยุยงให้บุคคลกระทำความผิดอาญาซึ่งมักจะเป็นความผิดที่สำคัญ^{๕๒}

๒.๓.๕ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา

ภายหลังจากที่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ได้ใช้มาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ประเทศไทยก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวหลายครั้งให้ทันต่อสมัยมากขึ้น จนในที่สุดมีการยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ และประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ใน พ.ศ. ๒๔๙๙ และใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวได้แบ่งออกเป็น ๓ ภาค ภาค ๑ เป็นบทบัญญัติทั่วไป ภาค ๒ ว่าด้วยความผิดฐานต่างๆ และภาค ๓ ว่าด้วยความผิดลหุโทษ

^{๕๒} หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๘), หน้า

ในส่วนของ การลงโทษนั้น ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในภาค ๑ บทบัญญัติทั่วไป โดยมาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติว่า

“โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิด มีดังนี้

- (๑) ประหารชีวิต
- (๒) จำคุก
- (๓) กักขัง
- (๔) ปรับ
- (๕) ริบทรัพย์สิน”

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่า เป็นการเรียงลำดับตามความหนักเบาของโทษซึ่งโทษประหารชีวิตยังคงเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดเช่นเดิม

สำหรับวิธีการประหารชีวิตนั้น มาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” ซึ่งอันที่จริงแล้วการประหารชีวิตด้วยการยิงเสียให้ตายหรือการยิงเป้า นั้น มิได้เริ่มต้นในประมวลกฎหมายอาญา หากแต่มีการแก้ไขเพิ่มเติมตั้งแต่มีการใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ โดยมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา ฉบับที่ ๖ พุทธศักราช ๒๔๗๗ เป็นว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ลงโทษอาญาประหารชีวิต ท่านให้เอาไปยิงเสียให้ตาย” ดังนั้น การกำหนดให้ประหารชีวิตด้วยการยิงเสียให้ตายในประมวลกฎหมายอาญาจึงเป็นการใช้บทบัญญัติในทำนองเดียวกับกฎหมายลักษณะอาญาที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่เดิมนั่นเอง

การประหารชีวิตโดยวิธีการยิงเป้าซึ่งเริ่มใช้นับแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นต้นมานั้น จะดำเนินการที่เรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี ตามขั้นตอนดังนี้^{๕๓}

๑. การส่งหมายและคำพิพากษา

ภายหลังได้รับหมายและคำพิพากษา เรือนจำ และทัณฑสถานที่มีผู้ต้องขังได้รับโทษประหารชีวิตจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังดังกล่าวทราบเพื่อให้ดำเนินการ ดังนี้

- (๑) ให้ผู้ต้องขังยื่นเรื่องราวถวายฎีกาทูลเกล้าเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษตามมาตรา ๒๖๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งสามารถทำได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น หรือหากผู้ต้องขังดังกล่าวประสงค์จะทำพินัยกรรมก็ให้ดำเนินการให้

^{๕๓} สมบูรณ์ ประสพเนตร, “โทษประหารชีวิตในประเทศไทย,” บทบัญญัติ ๕๖: ๗๗ - ๘๑.

(๒) ขณะดำเนินการตามข้อ (๑) ห้ามประหารชีวิตผู้ต้องขังดังกล่าว จนกว่าจะพ้นกำหนด ๖๐ วัน นับแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายเรื่องราวหรือกรณีทวง ยกฎีกาเสียก่อนจะพ้นกำหนดดังกล่าว ก็ให้ดำเนินการประหารชีวิตก่อนกำหนดนั้นได้

(๓) กรณีเป็นผู้ต้องขังหญิง หากมีครรภ์ให้รอจนกว่าจะคลอดบุตรแล้วจึง ค่อยประหารชีวิต (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ๒๔๗)^{*}

(๔) กรณีผู้ต้องขังที่มีโทษประหารชีวิตวิกลจริตก่อนถูกประหารชีวิต ให้รอ การประหารไว้ก่อนจนกว่าผู้ต้องขังดังกล่าวจะหาย และถ้าผู้ต้องขังผู้นั้นหายจากการวิกลจริตภาย หลังจาก ๑ ปี นับแต่วันพิพากษา ให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือเป็นจำคุกตลอดชีวิตแทน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ๒๔๘)

๒. ตรวจสอบทะเบียนประวัติผู้ต้องขังให้ถูกต้อง

(๑) ภายหลังจากศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว ให้ถ่ายรูปผู้ต้องขังไว้ ๔ รูป โดย เก็บไว้ที่เรือนจำ ๑ รูป ส่งให้ศาลชั้นต้นติดสำนวน ๑ รูป ส่งให้กองประวัติอาชญากรรมตำรวจ ๑ รูป และกรมราชทัณฑ์ ๑ รูป โดยเขียนวัน เดือน ปี ที่ถ่ายไว้ด้านหลัง

(๒) เมื่อคดีถึงที่สุดโดยมีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต และเมื่อ กระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการประหารให้เรือนจำรับจัดการส่งรูปถ่ายผู้ต้องขังไปตรวจสอบกับ รูปตามข้อ (๑) ทุกรูป โดยเร็วผ่านทางกรมราชทัณฑ์

๓. การประหารชีวิตนักโทษให้ถือปฏิบัติดังนี้

(๑) การประหารชีวิตนักโทษนั้น ให้มีคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการ ๑ ชุด ประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำในท้องที่ที่ทำการประหารเป็นประธาน เจ้าพนักงานเรือนจำที่ จะทำการประหารที่มีตำแหน่งตั้งแต่พัสดีขึ้นไป ๑ คน แพทย์ประจำเรือนจำหรือประจำท้องที่ ๑ คน ถ้าทำการประหารในเรือนจำกองมหันตโทษ (เรือนจำกลางบางขวาง) ให้ข้าหลวงประจำจังหวัด นนทบุรีหรือผู้แทนมาร่วมเป็นคณะกรรมการอีกผู้หนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้คณะกรรมการตรวจระวางให้การ ประหารดำเนินไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนโดยเคร่งครัด

(๒) ก่อนถึงวันกำหนดทำการประหารชีวิต ให้ประธานพร้อมด้วย คณะกรรมการจัดการพิมพ์ลายนิ้วมือนักโทษผู้นั้น ๒ ฉบับ โดยมีคณะกรรมการลงนามกำกับใน แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือนั้นด้วยส่งไปยังตำรวจกองสันติบาล พร้อมด้วยแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้

^{*} อย่างไรก็ตาม ใน พ.ศ.๒๕๕๐ มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “หญิงใดจะต้อง ประหารชีวิต ถ้ามีครรภ์อยู่ ให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอดบุตรแล้ว ให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต เว้นแต่เมื่อ บุตรถึงแก่ความตายก่อนพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ในระหว่างสามปีนับแต่คลอดบุตร ให้หญิงนั้นเลี้ยงดูบุตรตามความเหมาะสมใน สถานที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงดูบุตรภายในเรือนจำ”

ต้องโทษที่มีอยู่ในสำนวนและหมายศาล แต่ถ้าสถานที่ที่ทำการประหารนั้นอยู่ในเขตหรือเรือนจำ กองมหันตโทษ (เรือนจำกลางบางขวาง) ให้กองตำรวจสันติบาลจัดเจ้าหน้าที่ไปทำการพิมพ์ลายนิ้วมือของนักโทษ และรับแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องโทษที่มีอยู่ในสำนวนและหมายศาลมาทำการตรวจสอบ

(๓) ทางเรือนจำซึ่งมีหน้าที่ทำการประหารต้องจัดการตรวจสอบคดี ตำนานรูปพรรณ ตามทะเบียนรายตัวและทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานเพื่อมิให้มีการประหารชีวิตผิดตัว

(๔) ให้เรือนจำที่ทำการประหารชีวิต จัดเตรียมสถานที่สำหรับทำการประหารชีวิตโดยต้องไม่เกิดอันตรายแก่ประชาชนตามลักษณะที่กรมราชทัณฑ์ได้สั่งการ หรือวางระเบียบไว้

(๕) ส่วนเจ้าพนักงานผู้ทำการยิง และปืนที่จะใช้ยิงนั้น ให้กรมราชทัณฑ์ จัดหา โดยวิธีการยิง ให้ยิงด้วยปืนยิงเร็ว (Machine gun) เตรียมไว้คราวละ ๒ กระบอก ใช้ยิง กระบอกหนึ่งและสำรองไว้อีกกระบอกเมื่อมีเหตุฉุกเฉินจำเป็น

(๖) ก่อนถึงวันกำหนดประหารชีวิต ให้เจ้าพนักงานเรือนจำจัดนิมนต์ พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาให้นักโทษผู้ถูกประหารฟัง ๑ กัณฑ์ ส่วนนักโทษที่ไม่ได้นับถือ ศาสนาพุทธ ที่ต้องการประกอบพิธีกรรมตามศาสนาของตน ก็อนุญาตให้ทำภายในเรือนจำได้ตามสมควร

(๗) ก่อนนำไปประหาร ให้ผู้บัญชาการเรือนจำนำคำสั่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ และสำเนาคำพิพากษาไปอ่านให้นักโทษผู้นั้นฟัง

(๘) เมื่อถึงวันกำหนดประหารชีวิต ให้ประธานกรรมการและเจ้าพนักงานผู้ทำการยิง พร้อมทั้งเจ้าพนักงานตำรวจเตรียมการป้องกันเพื่อมิให้เกิดเหตุร้ายขึ้น และนำนักโทษที่จะทำการประหารไปยังที่ซึ่งได้เตรียมไว้ แล้วจัดการยิงเสียให้ตายต่อหน้าคณะกรรมการ

(๙) วิธีปฏิบัติในการยิง มีหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ๕๖๓๖/๒๔๗๘ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๗๘ กำหนดวิธีปฏิบัติในการยิง ดังนี้

- ให้มัดนักโทษติดเข้ากับเสาแขวนกับกางเขนให้แน่นจนไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ หันหน้าเข้ามุลดิน จัดเครื่องหมายวงกลมแดงขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑๐ เซนติเมตร บนฉากให้ตรงกับหัวใจนักโทษผู้นั้น

- ตั้งปืนกระบอกที่จะใช้ยิงบนที่ตั้งปืนและเตรียมปืนกระบอกสำรองไว้ที่ใกล้ๆ กัน โดยให้เส้นเล็งที่หมายยิงจุดจำลองที่ฉาก กับที่ตั้งปืนให้ตรงกันและอยู่ในระดับเดียวกัน

- เมื่อจะลงมือยิง ให้กรรมการตำแหน่งเจ้าพนักงานเรือนจำ เป็นผู้ให้สัญญาณโดยชูธงขึ้นเหนือศีรษะให้พนักงานผู้ทำการยิงเตรียมยิง พอฟ้าตรงสัญญาณลง ให้ยิงไป

หนึ่งชุด (๕ หรือ ๑๐ นัด) ถ้ามีเหตุเชื่อว่ายังไม่ตายก็ให้สัญญาณยิงซ้ำอีก และก่อนแก้มัดออก ให้คณะกรรมการกำกับการยิงตรวจให้แน่ชัดก่อนว่านักโทษผู้นั้นเสียชีวิตแล้ว

- เมื่อตรวจแล้วปรากฏว่านักโทษได้เสียชีวิตแล้ว ให้เจ้าพนักงานผู้ทำการ ยิงรับนำปืนออกไปจากสถานที่ยิงโดยเร็ว และห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ทำการยิงดูศพนักโทษผู้นั้น โดยเด็ดขาด

(๑๐) เมื่อยิงตายแล้ว ให้คณะกรรมการทำบันทึกขึ้นไว้ว่าได้ตรวจนักโทษ ผู้ถูกยิงว่าได้ตายแล้วจริง และให้คณะกรรมการพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ถูกประหาร โดยมี คณะกรรมการลงนามกำกับ รับรองว่าเป็นลายนิ้วมือของผู้ถูกประหาร ๒ สำหรับ ส่งกอง ตำรวจสันติบาลตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เมื่อตำรวจสันติบาลตรวจสอบได้ผลประการใด ก็แจ้งส่ง พิมพ์ลายนิ้วมือคืนไปยังคณะกรรมการ ๑ สำหรับ พร้อมด้วยผลของการตรวจ

(๑๑) ส่วนศพของผู้ถูกประหารนั้น ถ้าญาติจะขอรับไปจัดการบำเพ็ญ กุศลตามประเพณี ก็ให้อนุญาตให้นำศพไปได้ ถ้าไม่มีญาติมาขอรับไปก็ให้รับจัดการฝัง แล้วในวันรุ่งขึ้นให้ประธานคณะกรรมการรับรายงานการปฏิบัติงานโดยละเอียด พร้อมทั้งคืนสำนวนไปที่ กระทรวงมหาดไทยโดยเร็ว

อย่างไรก็ดี ในเวลาต่อมา ท่ามกลางกระแสการต่อต้านการลงโทษประหารชีวิต ด้วยเหตุผลทางด้านสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ประเทศไทยยังคงมีการใช้โทษ ประหารชีวิตอยู่เพื่อป้องกันสังคม โดยการขจัดผู้ที่เป็นอันตรายต่อสังคมให้ออกจากสังคมหรือเพื่อ มุ่งขจัดคนร้ายที่มีพฤติกรรมรุนแรงและยากต่อการแก้ไข แต่แม้กฎหมายไทยจะกำหนดให้มีการ ลงโทษประหารชีวิตอยู่แต่อาชญากรรมก็มิได้ลดลง กลับยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ การ ประหารชีวิตโดยเปิดเผยซึ่งจะส่งผลเป็นการข่มขู่ยับยั้งประชาชนทั่วไปเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวไม่ กล้ากระทำความผิดอย่างเดียวกัน ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ทันทีเพราะต้องผ่านกระบวนการใน การกลั่นกรองแสวงหาความจริง เมื่อภายหลังมีการประหารผู้กระทำความผิด ผลของการข่มขู่ยับยั้งก็จะ ลดลงเนื่องจากคนลืมเรื่องราวไปแล้ว ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดว่าการลงโทษประหารชีวิตไม่จำเป็นต้อง กระทำอย่างเปิดเผยและด้วยวิธีการทารุณโหดร้าย แต่ควรเป็นการประหารที่สะท้อนถึงการมี มนุษยธรรมมากขึ้น ด้วยแนวความคิดดังกล่าวนี้ ประเทศไทยจึงมีการแก้ไขประมวลกฎหมาย อาญา ใน พ.ศ.๒๕๔๖ โดยให้ยกเลิกความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๙ และเปลี่ยนมา ใช้บทบัญญัติความว่า “ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้ดำเนินการด้วยวิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย” และนอกจากนี้ ยังมีเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตในมาตรา ๑๘ วรรค สองความว่า “โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตมิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิด ในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี” และวรรคสามความว่า “ในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มี

อายุต่ำกว่าสิบแปดปีได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุกห้าสิบปี” ด้วยเหตุนี้ หากผู้ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีกระทำความผิดที่มีระวางโทษถึงประหารชีวิต ศาลก็ไม่อาจลงโทษประหารชีวิตผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ หากแต่ต้องเปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุกห้าสิบปีแทน ทั้งนี้ อายุของผู้กระทำความผิดนั้นพึงพิจารณาในขณะที่กระทำความผิดเป็นหลัก แม้ในขณะที่ศาลมีคำพิพากษาผู้กระทำความผิดจะมีอายุเกินกว่าสิบแปดปีแล้ว แต่ขณะกระทำความผิดมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ก็จะลงโทษด้วยการประหารชีวิตไม่ได้

ทั้งนี้ เมื่อมีการเปลี่ยนวิธีการประหารชีวิตมาเป็นการชดเชยหรือสารพินตามประมวลกฎหมายอาญา ก็ได้มีการออกระเบียบเพื่อวางหลักเกณฑ์ในการประหารชีวิตด้วยการชดเชย คือ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยกำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการประหารชีวิตดังต่อไปนี้

๑. เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาให้ประหารชีวิตจำเลยและจำเลยนั้นถูกคุมขังหรือถูกส่งตัวเข้าคุมขังในเรือนจำ ให้เรือนจำถ่ายรูปจำเลยนั้นไว้ ๖ ชุด ชุดหนึ่งประกอบด้วยรูปครึ่งตัวหน้าตรงและรูปด้านข้างทั้งสองข้างขนาดรูปละ ๔ นิ้ว X ๖ นิ้ว ติดไว้ในกระดาดแผ่นเดียวกัน และระบุชื่อ-สกุล, ฐานความผิด, หมายเลขคดีแดง, ศาลที่พิพากษา และวันเดือนปีที่ถ่ายรูป และเจ้าพนักงานเรือนจำลงนามรับรองไว้ที่ด้านหน้ารูปทุกรูป และจัดทำแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือทั้งสองข้างของจำเลยไว้ ๓ แผ่น รวมทั้งจัดทำบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตำหนิรูปพรรณของจำเลยไว้ ๑ ฉบับ แล้วให้ส่งรูปถ่ายไปที่กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีแห่งละ ๑ ชุด พร้อมแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือทั้งสองข้างแห่งละ ๑ แผ่น ส่งรูปถ่ายให้ศาลชั้นต้น ๒ ชุด กรมราชทัณฑ์ ๑ ชุด นอกนั้นให้เก็บไว้ที่เรือนจำเพื่อการตรวจสอบ

เมื่อจำเลยต้องคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้ประหารชีวิตและถูกคุมขังหรือถูกส่งตัวเข้าคุมขังในเรือนจำ ให้เรือนจำดำเนินการ ถ่ายรูป จัดทำแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตำหนิรูปพรรณของจำเลยเช่นเดียวกับวรรคก่อน แต่ให้ระบุรายละเอียดเพิ่มเกี่ยวกับวันที่คดีถึงที่สุดและชั้นศาล เพื่อการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง โดยให้จัดเก็บรูปถ่าย แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับตำหนิรูปพรรณไว้ที่เรือนจำ ๑ ชุด นอกนั้นให้จัดส่งไปกรมราชทัณฑ์เพื่อจะได้ส่งต่อไปยังหน่วยงานตามวรรคหนึ่ง ตรวจสอบยืนยันตัวบุคคลว่าเป็นจำเลยในคดีที่ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตหรือไม่ โดยให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้น พนักงาน

สอบสวนเจ้าของคดี และกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติแจ้งผลการตรวจสอบไปที่กรมราชทัณฑ์

ผลการตรวจสอบรูปถ่ายและลายพิมพ์นิ้วมือให้เก็บรักษาไว้ที่กรมราชทัณฑ์^{๕๔}

๒. ให้เรือนจำจัดให้มีการตรวจสอบสภาพจิตของจำเลยที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิตทุกราย หากเป็นหญิงให้เพิ่มการตรวจการตั้งครรภ์ด้วย และให้แจ้งสิทธิการถวายเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษให้จำเลยทราบ และสอบถามว่ามีความประสงค์จะใช้สิทธิถวายเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษ หรือไม่ถ้าประสงค์จะใช้สิทธิดังกล่าวให้เรือนจำช่วยเป็นธุระจัดการไปตามสมควร

ไม่ว่านักโทษจะถวายเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ก็ตาม ให้เรือนจำรายงานไปกรมราชทัณฑ์โดยด่วน^{๕๕}

๓. ในการประหารชีวิตนักโทษนั้น ให้มีคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการชุดหนึ่งประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำแห่งท้องที่ที่จะทำการประหารชีวิตนักโทษเป็นประธาน มีผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่หรือผู้แทน อัยการจังหวัดแห่งท้องที่หรือผู้แทน และเจ้าพนักงานเรือนจำตำแหน่งตั้งแต่อดีตขึ้นไปแห่งเรือนจำท้องที่ที่ประหารชีวิตนักโทษ ๑ คน ร่วมเป็นคณะกรรมการ และในการนี้ให้มีผู้แทนกรมราชทัณฑ์และผู้กำกับการสถานีตำรวจแห่งท้องที่หรือผู้แทนร่วมเป็นสักขีพยาน และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการที่จะตรวจตราระวังให้การประหารชีวิตนักโทษดำเนินการไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผน^{๕๖}

๔. การประหารชีวิตนักโทษ ณ เรือนจำที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดปริมณฑล ให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จัดเจ้าหน้าที่ไปทำการพิมพ์ลายนิ้วมือของนักโทษ ในขณะก่อนและหลังการประหารชีวิต โดยพิมพ์ลายนิ้วมือเป็น ๓ ชุด เพื่อตรวจสอบกับลายพิมพ์นิ้วมือนักโทษประหารชีวิตของกองทะเบียนประวัติอาชญากรต่อหน้าคณะกรรมการ เมื่อตรวจสอบถูกต้องแล้วให้คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่กองทะเบียนประวัติ

^{๕๔} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๕.

^{๕๕} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๖.

^{๕๖} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๗.

อาชญากรลงนามกำกับในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ หากทำการประหารชีวิต ณ เรือนจำในท้องที่ จังหวัดอื่นให้เป็นหน้าที่ของตำรวจภูธรในจังหวัดนั้นจัดเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบลาย พิมพ์นิ้วมือไปดำเนินการในทำนองเดียวกัน และภายหลังการประหารชีวิตให้เก็บลายพิมพ์นิ้วมือ ดังกล่าวไว้ที่เรือนจำ กรมราชทัณฑ์และกองทะเบียนประวัติอาชญากร แห่งละ ๑ ชุด อนึ่ง ก่อนนำ ตัวไปประหารชีวิตให้ผู้บัญชาการเรือนจำที่จะทำการประหารชีวิตนักโทษนำเอกสารอันเกี่ยวข้องกับ ผลการขอพระราชทานอภัยโทษไปอ่านให้นักโทษผู้นั้นฟัง^{๕๗}

๕. ให้เรือนจำสอบถามนักโทษที่จะถูกประหารชีวิตถึงการจัดการทรัพย์สิน ถ้าหาก นักโทษแสดงเจตนาที่จะจัดการทรัพย์สินของตนก็ให้แสดงเจตนาไว้ หากนักโทษมีความประสงค์จะ เขียนจดหมายหรือส่งข้อความบอกกล่าว หรือจะโทรศัพท์พูดกับญาติหรือผู้ใด หรือมีความประสงค์ จะทำสิ่งใด ซึ่งเจ้าพนักงานเรือนจำพิจารณาแล้วเห็นสมควรก็ให้เรือนจำอำนวยความสะดวกให้ แต่ การส่งข้อความหรือการพูดคุยโทรศัพท์สามารถกระทำได้ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ให้ เรือนจำจัดเตรียมโทรศัพท์หรือเครื่องมือสื่อสารไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ ให้เรือนจำสอบถามนักโทษ ถึงอาหารมื้อสุดท้าย และหากไม่เป็นการเหลือวิสัยให้เรือนจำจัดให้ตามสมควรและเหมาะสม^{๕๘}

๖. ก่อนจะนำตัวไปประหารชีวิตให้นักโทษได้มีโอกาสประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนาหรือลัทธิตามความเชื่อของตนในเวลาที่เหมาะสม^{๕๙}

๗. เมื่อถึงเวลาประหารชีวิตนักโทษ ให้เรือนจำจัดพนักงานเรือนจำรักษาความ ปลอดภัยและระวังเหตุให้อยู่ในความเรียบร้อยตามสมควรแล้วนำนักโทษที่จะทำการประหารชีวิต ไปยังสถานที่ซึ่งได้เตรียมไว้ และดำเนินการดังนี้^{๖๐}

(๑) นำตัวนักโทษที่จะทำการประหารชีวิตให้นอนลงบนเตียงที่จัดเตรียมไว้เพื่อ การประหารชีวิต พร้อมทั้งทำการพันธนาการป้องกันมิให้นักโทษดิ้นรนขัดขืน

^{๕๗} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๙.

^{๕๘} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๑๐.

^{๕๙} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๑๑.

^{๖๐} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๑๖.

(๒) ให้เจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำ จัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการไว้ให้พร้อม และทำการแทงเข็มสำหรับฉีด ยาหรือสารพิษเข้าเส้นเลือดในรูปร่างกายของนักโทษที่จะถูกประหารรอไว้โดยต่อเข้ากับสายท่อหรือ อุปกรณ์บรรจุนยาหรือสารพิษที่จะปล่อยเข้าสู่รูปร่างกายของนักโทษที่จะถูกประหาร พร้อมทั้งติดตั้ง เครื่องตรวจวัดสัญญาณการเต้นของหัวใจเข้ากับรูปร่างกายนักโทษที่จะถูกประหาร Һันจอแสดงให้ คณะกรรมการและสักขีพยานได้สังเกตเห็นโดยชัดเจน

สำหรับยาหรือสารพิษที่ใช้ในการฉีดเข้ารูปร่างกายนักโทษนั้น ได้มีประกาศกรม ราชทัณฑ์ เรื่อง การกำหนดชนิด ประเภท และปริมาณของยาหรือสารพิษที่ใช้ในการประหารชีวิต นักโทษ กำหนดชนิด ประเภท และปริมาณของยาหรือสารพิษที่ใช้ในการประหารชีวิตนักโทษ ดังนี้

๑. Sodium Pentothal ชนิดยา ยาควบคุมพิเศษ ประเภทยา ยาใช้ภายใน ปริมาณที่ใช้ ไม่ต่ำกว่า ๕ กรัม ในสารละลาย ๕๐ ซีซี หรือ Propofol ชนิดยา ยาอันตราย ประเภท ยา ยาใช้ภายใน ปริมาณที่ใช้ ไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ มิลลิกรัม

๒. Pancuronium bromide ชนิดยา ยาอันตราย ประเภทยา ยาใช้ภายใน ปริมาณที่ใช้ ไม่ต่ำกว่า ๕๐ ซีซี (๑๐๐ มิลลิกรัม)

๓. Potassium chloride ชนิดยา ยาอันตราย ประเภทยา ยาใช้ภายใน ปริมาณที่ ใช้ไม่ต่ำกว่า ๕๐ ซีซี (๗.๕ กรัม)

(๓) เมื่อการดำเนินการตามข้อ (๒) เสร็จเรียบร้อยแล้ว และได้รับสัญญาณให้ทำการ ประหารชีวิต ให้เจ้าพนักงานเรือนจำผู้ทำการฉีดยาหรือสารพิษจัดการปล่อยหรือฉีดยาหรือสารพิษ เข้าสู่รูปร่างกายของนักโทษประหารให้ตายเสียต่อหน้าคณะกรรมการและสักขีพยาน

(๔) ให้แพทย์ประจำเรือนจำที่ทำการประหารชีวิตนักโทษหรือแพทย์ของทาง ราชการ ๑ คน ร่วมกับคณะกรรมการตามข้อ ๗ ตรวจพิสูจน์การตายของนักโทษ โดยให้แพทย์และ คณะกรรมการทำบันทึกยืนยันการตายของนักโทษที่ถูกประหารชีวิต และประกาศผลการประหาร ชีวิตให้สักขีพยานทราบในวันนั้น

๘. ให้เรือนจำจัดเก็บศพของนักโทษที่ถูกประหารชีวิตไว้ในเรือนจำเป็นเวลาไม่ต่ำ กว่า ๑๒ ชั่วโมง เมื่อล่วงเลยระยะเวลาดังกล่าวแล้วให้แพทย์ของทางราชการร่วมกับผู้บัญชาการ เรือนจำตรวจสอบโดยทำบันทึกยืนยันการตายอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อนักโทษเสียชีวิตแล้วให้เรือนจำ

แจ้งญาติทราบในโอกาสแรก หากมีญาติมาขอรับให้มอบศพนั้นไป แต่ถ้าไม่มีญาติมาขอรับก็ให้จัดการเผาหรือฝังตามที่เรือนจำจะเห็นสมควรต่อไป^{๖๑}

๙. ให้เรือนจำรายงานผลการดำเนินการประหารชีวิตพร้อมบันทึกของแพทย์และคณะกรรมการยืนยันผลการตรวจพิสูจน์การตาย และผลการตรวจสอบยืนยันภายหลังการตาย ให้กระทรวงยุติธรรมทราบโดยเร็ว^{๖๒}

อย่างไรก็ดี ก่อนที่จะมีการดำเนินการประหารชีวิตตามระเบียบดังกล่าวข้างต้นนั้น ย่อมมีกระบวนการก่อนการประหารชีวิตกล่าวคือ กระบวนการนับแต่ศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตจนกระทั่งถึงเวลาที่มีการประหารชีวิต ซึ่งจะมีกระบวนการดังนี้

ในขั้นแรกเมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตแล้ว หากเป็นนักโทษชายจะถูกควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำบางขวาง ซึ่งแดน ๑ จะเป็นแดนที่ใช้ควบคุมผู้ต้องโทษประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิต โดยการควบคุมตัวนั้น จะมิได้มีการแยกขังเดี่ยวนักโทษประหาร แต่เป็นการขังรวมไว้ในห้องเดียวกัน ทั้งนี้ ในการควบคุมตัวผู้ต้องโทษประหารชีวิตนั้นจะมีการใส่ตรวนนักโทษเพื่อป้องกันนักโทษหลบหนี ซึ่งอันที่จริงแล้วตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ มาตรา ๑๔ ได้วางหลักห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ ผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อผู้อื่น เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม หรืออาจมีการใช้เครื่องพันธนาการผู้ต้องขังได้ เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำ และเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ หรือเมื่อรัฐมนตรีสั่งว่าเป็นการจำเป็นจะต้องใช้เครื่องพันธนาการเนื่องแต่สภาพของเรือนจำหรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น^{๖๓} แต่ในการควบคุมตัวผู้

^{๖๑} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๑๔.

^{๖๒} ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ.๒๕๔๖, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๐ (วันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๖), ข้อ ๑๙.

^{๖๓} พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๔๗๙ มาตรา ๑๔ "ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่

- (๑) เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น
 - (๒) เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตไม่สมประกอบอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อผู้อื่น
 - (๓) เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม
 - (๔) เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ
 - (๕) เมื่อรัฐมนตรีสั่งว่าเป็นการจำเป็นจะต้องใช้เครื่องพันธนาการเนื่องแต่สภาพของเรือนจำหรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น
- ภายใต้บังคับอนุมาตรา (๔) และ (๕) แห่งมาตรานี้ ให้ทัศนเป็นเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง และที่จะเพิกถอนคำสั่งนั้น"

ต้องโทษประหารชีวิตนั้นกลับมีการใช้เครื่องพันธนาการตั้งแต่นักโทษถูกพิพากษาให้ประหารชีวิตตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุด อยู่ระหว่างการอุทธรณ์หรือฎีกา แต่ก็มีการใช้เครื่องพันธนาการเพื่อควบคุมตัวผู้ต้องโทษดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี หากผู้ต้องโทษประหารชีวิตเป็นนักโทษหญิงจะถูกควบคุมตัวไว้ที่ทัณฑสถานหญิง แต่ก็ไม่มีการใช้เครื่องพันธนาการผู้ต้องขังแต่อย่างใด ไม่ว่าจะโทษประหารหรืออุทธรณ์แล้ว และแม้ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังไปศาล ก็จะไม่ใส่เครื่องพันธนาการหรืออุทธรณ์แล้วเช่นเดียวกัน^{๖๔} ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกับนักโทษชายที่มีการใช้เครื่องพันธนาการแม้คดียังไม่ถึงที่สุดก็ตาม

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ไม่มีการอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งตามปกตินั้นคดีย่อมถึงที่สุดตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น แต่หากเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิตจำเลยนั้น แม้ไม่มีการอุทธรณ์ฎีกา แต่ก็ยังไม่ถือว่าคดีถึงที่สุด จนกว่าจะมีการตรวจสอบโดยศาลอุทธรณ์ ทั้งนี้ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตไปยังศาลอุทธรณ์ และคำพิพากษาเช่นนี้จะยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน ตามบทบัญญัติของมาตรา ๒๕๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๖๕} ซึ่งเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น คือให้ลงโทษประหารชีวิตจำเลยแล้ว จึงถือว่าคำพิพากษาถึงที่สุด และจำเลยจะกลายเป็นนักโทษเด็ดขาดในเรือนจำไปทันที แต่แม้จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว มาตรา ๒๖๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ยังวางหลักเพิ่มเติมไว้ว่า เจ้าหน้าที่จะนำตัวผู้จำคุกไปประหารชีวิตทันทีไม่ได้ แต่ต้องรอให้พ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันฟังคำพิพากษาเสียก่อน จึงจะบังคับโทษคือนำตัวไปประหารชีวิตได้

อย่างไรก็ดี ก่อนจะมีการนำตัวนักโทษไปประหารชีวิต จะมีกระบวนการหนึ่งซึ่งนับได้ว่าเป็นความหวังของผู้ต้องโทษประหารชีวิต และนับเป็นสิทธิของนักโทษทุกราย คือการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษ

การพระราชทานอภัยโทษ เป็นประเพณีสืบทอดกันมาตั้งแต่กรุงสยาม สมัยที่มีการปกครองอย่างสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นอกจากพระราชอำนาจที่จะทรงแก้คำพิพากษาลงโทษประหารชีวิตได้แล้ว พระมหากษัตริย์ยังทรงมีพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษไม่ว่าโทษชนิดใดๆ หรือจะทรงลดโทษให้บางส่วนก็ได้ แต่หลังจากได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ

^{๖๔} อรรถ สุธงศาธรรมิกราช, คุก: ชีวิตในพันธนาการ, หน้า ๑๙๔.

^{๖๕} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๕๕ “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๖, ๒๕๗ และ ๒๕๘ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า

ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ไปยังศาลอุทธรณ์ในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้น และคำพิพากษาเช่นนี้จะยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน”

พ.ศ.๒๔๗๕ แล้ว การพระราชทานอภัยโทษจะกระทำในขอบเขตกฎหมายรัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้แน่นอน คือ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ^{๖๖} หนึ่ง หลักการในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษนั้น ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๕๙-๒๖๗ และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๓ วรรค ๒ ซึ่งบัญญัติว่า “คดีใดซึ่งศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาแล้ว คู่ความหาสิทธิที่จะทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไปอีกไม่”^{๖๗} ซึ่งหมายความว่า การฎีกาเพื่อคัดค้านคำพิพากษาอันเป็นที่สุดของศาลฎีกานั้นจะทำได้ แต่การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานั้น ต้องเป็นการขอพระราชทานอภัยโทษ กล่าวคือรับว่าตนกระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาลจริง แต่มีเหตุต่างๆ ซึ่งควรได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ จึงมีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษดังกล่าว

การขอพระราชทานอภัยโทษมี ๒ แบบ คือ การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษโดยผู้ต้องคำพิพากษาหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง และการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(๑) การทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษโดยผู้ต้องคำพิพากษาหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องนั้น เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา ๒๕๙ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใดๆ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าจะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ จะยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้” จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วนั้น ผู้ต้องคำพิพากษาหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องโทษ เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา อาจทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษได้ โดยให้ยื่นเรื่องราวในการขอทูลเกล้าฯ ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และจะมีการยื่นต่อสำนักราชเลขาธิการต่อไป อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ต้องโทษถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ อาจทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษได้ โดยยื่นเรื่องราวต่อพัศดีหรือผู้บัญชาการเรือนจำ และให้พัศดีหรือผู้บัญชาการเรือนจำออกไปรับให้แก่ผู้ยื่นเรื่องราว แล้วส่งเรื่องราวขึ้นไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖๐ แห่งประมวล

^{๖๖} เชาวเรศน์ จารุบุญย์, บันทึก...แดนประหาร: คุณบางขวาง, หน้า ๑๔๙ - ๑๕๐.

^{๖๗} หลักการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ไทย, เอกสารประกอบการเสวนาเรื่อง “เมื่อราชฎีกาถวายฎีกา: กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ”, วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๒.

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๖๘} และในระหว่างที่มีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานี้ ก็ให้ทูลเกล้าฯ ประหารชีวิตไว้จนกว่าจะพ้นกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายเรื่องราวขึ้นไป แต่ถ้าทรงยกเรื่องราวขึ้น ก็ให้จัดการประหารชีวิตก่อนกำหนดนี้ได้ ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๒) ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องมิได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจถวายคำแนะนำ เพื่อขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้ หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควร ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ถวายคำแนะนำดังกล่าวต่อพระมหากษัตริย์ ย่อมส่งผลให้เป็นการทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวขึ้นก่อนกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายคำแนะนำขึ้นไป ตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นกัน แต่ถ้าทรงยกเรื่องราวขึ้น ก็ให้จัดการประหารชีวิตก่อนกำหนดนี้ได้

นอกจากการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาทั้งสองกรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังอาจมีการพระราชทานอภัยโทษได้ในอีกรูปแบบหนึ่ง คือในโอกาสพิเศษและวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา อาจมีการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งมีผลเป็นการพระราชทานอภัยโทษให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาในทำนองเดียวกับการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษเช่นกัน

ทั้งนี้ ในระหว่างที่มีการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษนั้น นักโทษจะไม่รู้ว่าเมื่อใดที่จะมีการพระราชทานอภัยโทษลงมา และไม่รู้ว่าเมื่อไรตนจะถูกประหารชีวิต จะทราบต่อเมื่อผลการขอพระราชทานอภัยโทษไม่ได้รับการพิจารณาลดหย่อนผ่อนโทษ ก็จะต้องถูกบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล กรมราชทัณฑ์ก็จะแจ้งให้เรือนจำรีบทำการประหารชีวิตโดยเร็ว^{๖๙} ซึ่งนักโทษประหารนั้นจะไม่รู้ชะตากรรมของตนเองจนกว่าจะถึงวันที่ถูกนำตัวไปประหารชีวิตนั่นเอง

^{๖๘} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๖๐ “ผู้ถวายเรื่องราวซึ่งต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำจะยื่นเรื่องราวต่อพัศดีหรือผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้ เมื่อได้รับเรื่องราวแล้ว ให้พัศดีหรือผู้บัญชาการเรือนจำออกไปรับให้แก่ผู้ยื่นเรื่องราว แล้วให้รับส่งเรื่องราวขึ้นไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย”

^{๖๙} เขาเวศน์ จารุบุญ, บันทึก...แดนประหาร: คุกบางขวาง, หน้า ๑๒๒.

๒.๔ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายอิสลาม

หากพิจารณาระบบกฎหมายที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน อาจแบ่งระบบกฎหมายได้เป็น ๒ ระบบใหญ่ คือ ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System) และระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) แต่อย่างไรก็ดี ระบบกฎหมายที่ใช้กันอยู่มีได้มีเพียง ๒ ระบบดังกล่าวเท่านั้น หากแต่ยังมีระบบอื่นๆ ซึ่งแม้ไม่ได้รับความนิยมมากนัก ก็ยังคงมีการใช้อยู่ ซึ่งระบบหนึ่งก็คือ กฎหมายศาสนา ซึ่งนำแนวทางและหลักปฏิบัติของศาสนาที่กำหนดเป็นกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมความประพฤติของคนในสังคม และใช้บังคับเป็นกฎหมายของสังคมนั้น

“อิสลาม” เป็นชื่อของศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลก ซึ่งมีประชากรนับถือศาสนานี้กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทั่วโลก^{๗๐}

แต่อย่างไรก็ดี ในความเป็นจริงแล้ว อิสลามมิได้เป็นเพียงแค่ศาสนา แต่เป็นระบอบการดำเนินชีวิต (Way of Life) เป็นทางนำของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งนี้เพราะอิสลามครอบคลุมไปถึงระบอบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมวิทยา การแพทย์และกฎหมาย เป็นต้น^{๗๑} ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาหนึ่งที่ใช้แนวทางและหลักปฏิบัติของศาสนามาเป็นบทบังคับในรูปแบบของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายอิสลามนั้นจะเกี่ยวพันกับชีวิตประจำวันของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามตั้งแต่เกิดจนกระทั่งอวสานแห่งชีวิต

ความเป็นมาของกฎหมายอิสลามที่เกิดขึ้นนั้น มูลเหตุสำคัญประการแรกคือ กฎหมายอิสลามเป็นรากฐานของความเชื่อมั่นและนับถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติศาสนกิจที่อิสลามทุกคนจะละเลยเสียมิได้ ศาสนาอิสลามมีหลักการสอนให้มีความเชื่อว่า อัลลอฮ์สุบฮานะฮูวะตะอาลา เป็นพระเจ้าเป็นเจ้าพระองค์เดียวในสากลจักรวาล เป็นผู้สร้างโลกมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งปวง ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมอยู่ใต้พระบัญชาและอำนาจบันดาลของพระองค์ทั้งสิ้น ท่านนบีมุฮัมมัด ศอลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม เป็นศาสดาองค์สุดท้ายของศาสนาอิสลาม และเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ (สุบฯ) ให้มาประกาศสั่งสอนหลักธรรมแก่นมนุษย์โลก ดังที่ปรากฏข้อความในพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งถือว่าเป็นธรรมนูญสูงสุดและเป็นที่มาอันดับแรกของกฎหมายอิสลาม

ประวัติและแหล่งกำเนิดของกฎหมายอิสลามเริ่มแรกเกิดขึ้นที่นครมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เมื่อประมาณ ๑,๔๐๐ ปีมาแล้ว อันเป็นสมัยที่ท่านนบีมุฮัมมัด (ศอลฯ) ได้ทรงประกาศศาสนาและเข้าถือบังเหียนการปกครองประเทศเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นับว่าเป็นระยะเวลาที่ได้มีการใช้กันมาในหมู่พลเมืองชาวอาหรับผู้นับถือศาสนาอิสลามนานเท่ากับการ

^{๗๐} เคน โต๊ะมีนา, กฎหมายอิสลาม (กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗), ๒๕๒๘), หน้า ๑.

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

ปฏิสนธิของบพัญญัติแห่งพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานทีเดียว ต่อมาได้มีการใช้แพร่หลายทั่วไป ประเทศต่างๆ ที่มีมุสลิม ซึ่งถือเป็นหลักในการพิจารณากระบวนการยุติธรรมอันเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของครอบครัวผิวเมียและการแบ่งปันมรดกของชนชาวมุสลิมตลอดภาคตะวันออกกลางของโลก จากมออคโคและอัลจีเรียถึงสาธารณรัฐอาหรับ (อียิปต์) และชูดาน จากอินเดียเข้าสู่หมู่เกาะทะเลใต้คาบสมุทรมลายูดินแดนเอเชียอาคเนย์ตลอดจนถึงประเทศไทย ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้^{๗๒}

กฎหมายอิสลามมีที่มาจากหลักฐานทางศาสนาที่สำคัญอยู่ ๔ ประการคือ จากพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน พระคัมภีร์อัล-หะดีษ อัล-อิจญ์มาฮ์ และอัล-กียาส

(๑) พระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน ถือว่าเป็นพระอภิเทวราชโองการของอัลลอฮ์ (สุบฯ) พระผู้เป็นเจ้าของที่ทรงประทานลงมาให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ต่างกรรมต่างวาระที่พระองค์เห็นสมควร ปราบกฏว่าภายหลังจากที่ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ได้สิ้นพระชนม์ไปแล้ว จึงได้มีการรวบรวมจากที่กระจัดกระจายอยู่ตามบันทึกที่มีการจดเป็นตัวอักษรไว้ในใบปาล์มบ้างหนังสือบ้าง ตลอดจนถึงการจดจำของบรรดาผู้ใกล้ชิด และผู้เป็นสาวกนำมาเรียงลำดับก่อนหลังจนครบถ้วนบริบูรณ์ รวมทั้งสิ้น ๓๐ บท (ยุซุฮ์) เป็นจำนวน ๖,๐๐๐ กว่าโองการ ฉะนั้นนับได้ว่าเป็นที่มาของกฎหมายอิสลามอันดับแรกที่สำคัญที่สุด^{๗๓}

(๒) พระคัมภีร์อัล-หะดีษ คือข้อบัญญัติจากการกระทำหรือปฏิบัติการต่างๆ และพระวจนะพจนต์ตลอดถึงการวินิจฉัยข้อปัญหากฎหมายบางเรื่องบางอย่าง รวมทั้งการดำเนินตามวิถีทางความเป็นอยู่ทุกอิริยาบถของท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ซึ่งได้มีการบันทึกและจดจำโดยผู้ใกล้ชิด และบรรดาสาวกทั้งหลาย เก็บรักษาไว้เป็นหลักการทางศาสนา และปฏิบัติตามกันตลอดมาที่เรียกว่า “สุนนะหฺ”

พระคัมภีร์อัล-หะดีษ ดังกล่าวนี ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นหนังสือ “กีตาบ” มากเล่ม แต่ที่รู้จักแพร่หลายในวงสังคมนักวิชาการฝ่ายศาสนาอิสลามส่วนมาก คือ อัล-บุคอรีย์ มุสลิม อับูดาวูด นาซาอี ฮัตติรมีซีฮ์ และอิบนุมาญะฮ์ เป็นต้น^{๗๔}

^{๗๒} ณรงค์ ศิริประชนะ, ความเป็นมาของกฎหมายอิสลามและดาโต๊ะยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ นเรศ นโรปกรณ์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๓ - ๑๔.

^{๗๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔ - ๑๕.

^{๗๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

(๓) อัล-อิจญ์มาอ์ คือความเห็นอันเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายอิสลามที่สอดคล้องต้องกันของนักนิติศาสตร์ฝ่ายศาสนาอิสลามผู้ซึ่งเป็นสาวกของท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ในกรณีที่ไม่มีข้อความอันใดปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน หรืออัล-หะดีษ ที่จะยกมาปรับกับปัญหาที่มีขึ้นเป็นข้อชี้ขาดลงไปได้ จึงให้ถือตามความเห็นและการพิจารณาอันสอดคล้องต้องกันในหมู่สาวกผู้ใกล้ชิดของพระองค์ท่าน ซึ่งถือว่าเป็นทางแนะแนวที่ดีที่สุดเช่นกัน^{๗๕}

(๔) อัล-กียาส คือการเปรียบเทียบโดยอาศัยเหตุผลที่ต่อเนื่องด้วยหลักการแห่งที่มาของกฎหมายอิสลามทั้ง ๓ ประการ ดังกล่าวข้างต้นนั้น แต่ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของสังคมมุสลิม จึงจำเป็นต้องหันไปหาวิธีชักเหตุผลโดยอาศัยการเปรียบเทียบกับตัวบทกฎหมายที่ใกล้เคียง และไม่ขัดกับหลักการอันเป็นที่มาของกฎหมายอิสลามทั้ง ๓ ข้อ ที่กล่าวแล้วด้วย หรือถ้าหากยังไม่สามารถกระทำได้อีกให้ดำเนินการวินิจฉัยตามหลักกรรม (ซารีอะ) การปฏิบัติศาสนกิจ หรือตามประเพณีนิยม (อัล-อูรฟุ) ทั่วไปที่ไม่ขัดกับหลักกรรมหรือจริยธรรมของอิสลาม เช่น ในหลักกฎหมายอิสลามที่ใช้บังคับในศาลชั้นต้นในเขต ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยระบุไว้ในมาตราแรกว่า “เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้จะใช้บังคับ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายนี้” ซึ่งนับว่าเป็นตัวอย่างการเปรียบเทียบ (กียาส) และประเพณี (อูรฟุ) ประการหนึ่ง^{๗๖}

ทั้งนี้ กฎหมายอิสลามได้มีวิวัฒนาการมาตามยุคต่างๆ ซึ่งอาจแบ่งออกได้ดังนี้^{๗๗}

ยุคที่ ๑ ระหว่างฮิจญ์เราะห์ศักราช ๑ – ๑๐ (พ.ศ. ๑๑๒๔ – ๑๑๓๓) เป็นระยะเวลาที่ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) มีพระชนมายุอยู่ ยุคนี้นับว่าสำคัญที่สุดในส่วนที่เกี่ยวกับพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน และพระคัมภีร์อัล-หะดีษ ซึ่งเป็นสมัยที่พระองค์ท่านได้ทรงเป็นผู้จับงานการตรากฎหมายอิสลามด้วยตนเอง

ยุคที่ ๒ ระหว่างฮิจญ์เราะห์ศักราช ๑๐ – ๔๐ (พ.ศ. ๑๑๓๓ – ๑๑๖๓) เป็นระยะเวลาของการถือปฏิบัติตามท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ได้ดำเนินการศาสนกิจอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ซึ่งเรียกว่า “สุนนะห์” ทั้งนี้ นับว่าเป็นยุคที่มีการตรวจชำระข้อความในตัวบทกฎหมายต่างๆ

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕ - ๑๖.

^{๗๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗ - ๒๐.

และการประมวลพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานที่อยู่กระจัดกระจายนำเข้ามารวมให้เป็นหมวดหมู่ตั้ง
ปรากฏที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ยุคที่ ๓ ตั้งแต่ฮิจญ์เราะห์ที่ ๔๐ เป็นต้นไป รวมระยะเวลาเกือบ ๓๐๐ ปี และใน
ตอนต้นของยุคนี้เองที่ได้มีการจัดตั้งสำนักกฎหมายอิสลามนิกายซุนนีขึ้น ๔ แห่ง ได้แก่ สำนัก
กฎหมายมัซฮับฮานาฟี สำนักกฎหมายมัซฮับมาลิกี สำนักกฎหมายมัซฮับซาฟีอี และสำนัก
กฎหมายมัซฮับทัมบาเลีย ซึ่งสำนักกฎหมายอิสลามทั้ง ๔ มัซฮับ (นิกาย) นี้ ได้มีการรวบรวม
ขนบธรรมเนียมประเพณีและหลักกฎหมายที่สำคัญเอาไว้ในที่เดียวกัน โดยข้อปฏิบัติและหลักการ
ต่างๆ ที่สำนักทั้งสี่ได้อรรถาธิบายไว้นั้น ในส่วนสำคัญไม่แตกต่างกันอะไรกันมากนัก จะมีบ้างก็เป็น
เรื่องปลีกย่อยอันเป็นการวินิจฉัยและความคิดเห็นของส่วนบุคคลเป็นส่วนใหญ่

อนึ่ง ปรากฏว่าในช่วงระยะ ๑๐๐ ปีแรกแห่งศักราชฮิจญ์เราะห์ อิทธิพลของ
ศาสนาอิสลามได้แผ่ไพศาลใหญ่ยิ่งไปทั่วภาคตะวันออกถึงอินเดีย และขยายไปตอนใต้จนถึงภาค
เอเชียอาคเนย์ ส่วนภาคตะวันตกถึงสเปน ฉะนั้นการใช้กฎหมายอิสลามของสำนักทั้งสี่ จึงได้
แพร่หลายออกไปดังนี้ คือ

(๑) กฎหมายของสำนักมัซฮับ “ฮานาฟี” มีจำนวนผู้ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศ
อินเดียตอนเหนือ ประเทศอาหรับ ซีเรีย อียิปต์ และตุรกี เป็นต้น

(๒) กฎหมายของสำนักมัซฮับ “มาลิกี” มีจำนวนผู้ใช้ส่วนใหญ่อยู่ในทวีปแอฟริกา
ตอนเหนือ ประเทศมอรวอคโคและสเปน เป็นต้น

(๓) กฎหมายของสำนักมัซฮับ “ซาฟีอี” มีจำนวนผู้ใช้ส่วนใหญ่ในประเทศอินเดีย
ตอนใต้ และขยายเขตมาถึงคาบสมุทรมลายู อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์และประเทศไทย

(๔) กฎหมายของสำนักมัซฮับ “ฮัมมาลีย์” มีจำนวนผู้ใช้อยู่ในกลุ่มประเทศอาหรับ
ทั่วไป

ยุคที่ ๔ คือ ตั้งแต่หลังจากฮิจญ์เราะห์ศักราช ๓๐๐ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง
นับว่าเป็นยุคที่กฎหมายอิสลามได้มีการใช้เป็นมาตรฐานแล้วทั่วทุกมุมโลกที่มุสลิมมีภูมิลำเนาอยู่

กฎหมายอิสลามที่มีการใช้อุญัตต์ มีทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายแพ่ง เช่น กฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดก ดังที่มีการใช้ใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย กฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความเป็นอย่างอื่น

ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญานั้น กฎหมายอิสลามได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ หักกุดลอฮฺ และหักกุดอาดะมียฺ โดยมีฮัด (พหุพจน์ คือ หุดูด) เป็นบทลงโทษที่อัลลอฮฺทรงกำหนดไว้ในอัลกุรอาน และซุนนะห์ ซึ่งโดยทั่วไปบทลงโทษฮัดใช้บังคับเฉพาะกับความผิดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของของอัลลอฮฺหรือหักกุดลอฮฺ แม้ความผิดบางลักษณะจะมีหักกุดอาดะมียฺ รวมอยู่ด้วยก็ตาม^{๗๘} ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอิสลาม ความผิดหุดูดในกฎหมายอาญาอิสลาม แบ่งเป็น ๖ ประเภท คือ การดื่มน้ำเมา การลักทรัพย์ การปล้นทรัพย์ การผิดประเวณี การกล่าวหาผู้บริสุทธิ์ว่าผิดประเวณีและการพ้นจากศาสนา นอกจากนี้ ยังมีความผิดอื่นที่มีโทษตามกฎหมายอิสลามอีก เช่น ความผิดฐานฆ่าคนและทำร้ายร่างกาย ซึ่งมีบทลงโทษที่เรียกว่า “กิฮ็อศ” กล่าวคือให้มีการแก้แค้นผู้กระทำผิดเหมือนกับการกระทำที่เขาได้กระทำต่อผู้เสียหาย^{๗๙}

จากความผิดอาญาตามกฎหมายอิสลามทั้ง ๖ ประเภท และความผิดอื่นที่มีโทษตามกฎหมายอิสลามนั้น มีความผิดหลายฐานที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิตและมีกระบวนการประหารชีวิตที่แตกต่างกันไป ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

๑. ความผิดฐานปล้นทรัพย์ (อัล-ฮิรอบะฮฺ) เป็นความผิดที่มีองค์ประกอบพื้นฐานจากความผิดฐานลักทรัพย์คือการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยทุจริต ในขณะที่เดียวกัน องค์ประกอบพื้นฐานของการปล้นทรัพย์โดยใช้อาวุธคือการมีเจตนาเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยใช้กำลัง ดังนั้นถึงแม้ว่าการกระทำผิดฐานปล้นทรัพย์โดยใช้อาวุธไม่สำเร็จแต่ผู้กระทำผิดก็ต้องรับโทษอยู่ดี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การช่มตัวอยู่ริมถนนหนทางที่ประชาชนใช้เดินทางไปมาโดยมีเจตนาปล้นทรัพย์ ถือว่าเป็นความผิดสมบูรณ์แล้ว^{๘๐} และบทลงโทษของความผิดฐานปล้นทรัพย์โดยใช้อาวุธ ถูกจัดในประเภทความผิดฮัด ตามที่อัลกุรอานได้บัญญัติว่า

^{๗๘} มุฮำหมัดซาก็ เจ๊ะหะ, บทลงโทษในกฎหมายอิสลาม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อิสลามิคอะเคเดมี, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗.

^{๗๙} Anderson, Homicide in Islamic Law (Bull. Of the School of Oriental and African Studies, 1951), p.811.

^{๘๐} มุฮำหมัดซาก็ เจ๊ะหะ, บทลงโทษในกฎหมายอิสลาม, หน้า ๒๘.

“แท้จริงการตอนแทนแก่บรรดาผู้ที่ทำสงครามต่ออัลลอฮ์ และรอซูลของพระองค์ และพยายามบ่อนทำลายในแผ่นดิน นั่นก็คือการที่พวกเขาจะถูกฆ่า หรือถูกตรึงบนไม้กางเขนหรือมือของพวกเขาและเท้าของพวกเขาจะถูกตัด สลับข้าง หรือถูกเนรเทศออกไปจากแผ่นดิน นั่นก็คือพวกเขาจะได้รับความอับยศในโลกนี้และจะได้รับการลงโทษอันใหญ่หลวงในปรโลก นอกจากบรรดาผู้ที่สำนึกผิดกลับเนื้อกลับตัว ก่อนจากที่พวกเขาจะสามารถลงโทษพวกเขา ฟังรู้เถิดว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทลงโทษสำหรับความผิดฐานปล้นทรัพย์มีอยู่ด้วยกัน ๔ ประการ ได้แก่ ประหารชีวิต ตรึงบนไม้กางเขน ตัดมือและเท้าโดยการสลับข้าง (มือขวากับเท้าซ้ายหรือมือซ้ายกับเท้าขวา) และเนรเทศ^{๔๑}

สำหรับโทษประหารชีวิตตามบทบัญญัติดังกล่าว นั้น นักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่เห็นว่าการดำเนินการประหารชีวิตจะต้องใช้ดาบ แต่อย่างไรก็ดี ปัจจุบันมีข้อโต้แย้งว่าวิธีการดังกล่าวอาจเหมาะสมกับการลงโทษในสมัยนั้น แต่ปัจจุบันได้ล้าสมัยไปแล้ว จึงไม่จำเป็นที่จะต้องยึดถือในการประหารชีวิตอีกต่อไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงตามพื้นฐานที่เป็นที่ตั้งของการกำหนดกฎเกณฑ์ดังกล่าว ดังนั้นการกำหนดกฎหมายใดๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ส่วนรวมหรือประเพณี จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอหากสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป^{๔๒}

สำหรับบทลงโทษการตรึงบนไม้กางเขนนั้ นักกฎหมายอิสลามแบ่งออกเป็น ๒ ทศนะ กลุ่มแรกให้ทัศนะว่าผู้กระทำผิดต้องถูกตรึงบนไม้กางเขนในขณะที่มีชีวิตอยู่และหลังจากนั้นต้องแทงด้วยหอก ส่วนกลุ่มที่สองแสดงทัศนะว่าผู้กระทำผิดต้องถูกประหารก่อนและหลังจากนั้นเอาศพของเขาตรึงบนไม้กางเขนเป็นเวลา ๓ วันเพื่อให้ผู้พบเห็นเกิดความเกรงกลัวว่าถ้ากระทำผิดแล้วจะได้รับการลงโทษในลักษณะเดียวกันนี้ นอกจากนี้ ยังมีความเห็นเพิ่มเติมของนักกฎหมายอิสลามบางท่านว่าการตรึงบนไม้กางเขนเป็นบทลงโทษต่างหากซึ่งไม่อาจรวมกับบทลงโทษอื่นๆ ไม่ว่าจะก่อนหรือหลัง ดังนั้น ถ้าหากว่าผู้พิพากษาเลือกกำหนดบทลงโทษนี้แล้ว ผู้กระทำผิดต้องถูกตรึงบนไม้กางเขนจนกระทั่งถึงความตาย ทั้งนี้ ความเห็นดังกล่าวเกิดจากทัศนะว่าความมุ่งหมายของบทลงโทษตรึงบนไม้กางเขนคือเพื่อป้องกันการกระทำผิดอุกฉกรรจ์ โดยชู้ด้วยบทลงโทษที่รุนแรง ดังนั้น หากการข่มขู่หรือป้องกันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการกำหนดบทลงโทษ

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

ดังกล่าวแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเพิ่มบทลงโทษประหารชีวิตอีก เพราะบทลงโทษดังกล่าวก็เพียงพอแล้วในการบรรลุมติประสงค์การลงโทษเพื่อข่มขู่หรือป้องกันนั้น แต่อย่างไรก็ดี จากข้อมูลที่พบปรากฏว่า โทษตรึงบนไม้กางเขนนั้นมิได้มีการใช้เท่าไรนัก จึงเห็นได้ว่าโทษดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อข่มขู่มิให้มีการกระทำผิดอาญาอุกฉกรรจ์เท่านั้น^{๔๓}

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า บทลงโทษสำหรับความผิดฐานปล้นทรัพย์โดยใช้อาวุธซึ่งเป็นความผิดร้ายแรง มีอยู่หลายประการ ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตเป็นบทลงโทษประการหนึ่ง แต่ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษเช่นไร ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำผิด เช่น ถ้าผู้กระทำผิดได้ฆ่าผู้เสียหาย ก็สมควรรับโทษประหารชีวิต และถ้าเอาทรัพย์สินของผู้ตายไปด้วย มือขวาและขาซ้ายของผู้กระทำผิดก็ควรถูกตัด และถ้าข่มขู่ผู้เดินทางก็จะต้องถูกเนรเทศ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การกำหนดบทลงโทษขึ้นอยู่กับลักษณะของความผิด แต่มิได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการกระทำผิดแต่อย่างใด^{๔๔}

๒. ความผิดฐานผิดประเวณี (อัช-ชีนา)

ความผิดฐานผิดประเวณีเป็นความผิดซึ่งศาสนาแห่งคัมภีร์ ได้แก่ ศาสนายิว ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามกำหนดไว้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิด และกำหนดบทลงโทษไว้ แต่ทั้งสามศาสนามาดังกล่าวก็มีขอบเขตในการพิจารณาว่าการกระทำใดถือเป็นความผิดและมีบทลงโทษ รวมถึงขอบเขตของบทลงโทษที่แตกต่างกันไป อนึ่ง ในส่วนของศาสนาอิสลาม กฎหมายอิสลามได้ให้คำจำกัดความของความผิดฐานนี้ไว้หลากหลาย แต่ที่สมบูรณ์ที่สุดคือ นิยามที่ว่า “ชีนาคือการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงโดยไม่มีสิทธิทางกฎหมายหรือปราศจากเสมือนสิทธิทางกฎหมาย” กล่าวคือ ความผิดฐานนี้จะใช้กับทั้งการผิดประเวณีระหว่างชายหญิงทั้งที่เคยสมรสแล้ว และระหว่างชายหญิงที่ยังไม่แต่งงาน อย่างไรก็ตาม แม้คำจำกัดความของความผิดฐานนี้จะแตกต่างกันไป แต่นักกฎหมายอิสลามเห็นพ้องต้องกันว่าองค์ประกอบหลักของความผิดคือการมีเพศสัมพันธ์โดยมิชอบ ดังนั้น การมีสัมพันธ์ใดๆ ระหว่างชายหญิงที่ปราศจากการร่วมประเวณี ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษฮัศด

แต่เดิมนั้น มีบทบัญญัติที่ถูกระงับลงมา ซึ่งอัลลอฮฺตรัสไว้ว่า

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔ - ๓๕.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖.

“และบรรดาผู้ที่กระทำสิ่งลามกจากในหมู่สตรีของพวกเขา นั้น จงให้มีพยานสี่คน ของพวกเจ้ายืนยันนางเหล่านั้น ถ้าพวกเขายืนยันแล้ว ก็จงกักขังนางเหล่านั้นไว้ที่บ้าน จนกว่า ความตายจะคร่าพวกนาง หรือไม่ก็จะทรงให้มีทางหนึ่งสำหรับพวกนาง และชายสองคนในหมู่ของ พวกเจ้าที่กระทำการลามกนั้น พวกเจ้าจงลงโทษเขาเสียทั้งสองคน หากทั้งสองสำนึกผิดกลับเนื้อ กลับตัวและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ก็จงระงับการลงโทษเขาทั้งสองเสีย แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัย โทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า บทลงโทษสำหรับการผิดประเวณี ของหญิงที่แต่งงานแล้ว คือการกักตัวภายในบ้านของนางจนถึงแก่ความตายหรือจนกว่าจะมี บทบัญญัติเป็นอย่างอื่น สำหรับชายที่กระทำผิดอย่างเดียวกันจะถูกลงโทษทางร่างกาย

แต่หลังจากนั้น มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานผิดประเวณี ซึ่งอัลกุรอานได้ บัญญัติบทลงโทษไว้ดังนี้

“หญิงมีชู้และชายมีชู้ พวกเจ้าจงโบยแต่ละคนในสองคนนั้นคนละหนึ่งร้อยที และอย่าให้ความสงสารยับยั้งการกระทำของพวกเขาต่อคนทั้งสองนั้น ในบัญญัติของอัลลอฮ์เป็นอัน ขาด หากพวกเขาศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และวันปรโลก และจงให้กลุ่มหนึ่งบรรดาผู้ศรัทธาเป็นพยานใน การลงโทษเขาทั้งสอง”

บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นได้กำหนดบทลงโทษเป็นการโบยจำนวนหนึ่งร้อยทีไว้ สำหรับความผิดประเวณีของชายหญิงที่ยังไม่ผ่านการแต่งงานพร้อมๆ กับบทลงโทษของการขว้าง ก้อนหินสำหรับผู้กระทำผิดทั้งชายและหญิงที่แต่งงานแล้ว ซึ่งนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่แสดง ทศนะว่าบทลงโทษเดิมที่ให้กักตัวหญิงไว้ภายในบ้านจนกว่าจะตายนั้นได้ถูกยกเลิกหลังจากมี บทบัญญัติใหม่ แต่นักกฎหมายบางท่านก็มีทศนะว่าบทลงโทษดังกล่าวยังคงใช้บังคับสำหรับ ความผิดรักร่วมเพศ อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายอิสลามทุกคนต่างเห็นพ้องต้องกันว่าการขว้างก้อนหิน จนถึงตายนั้นเป็นบทลงโทษสำหรับผู้กระทำผิดที่แต่งงานแล้ว^{๔๕}

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า กฎหมายอิสลามนั้นได้มีบทบัญญัติที่แตกต่างไปจาก กฎหมายอาญาทั่วไป เนื่องจากโดยทั่วไปแล้ว การผิดประเวณีไม่ว่าระหว่างชายหญิงที่แต่งงาน แล้วหรือยังไม่ได้แต่งงานจะไม่มีผิดทางอาญา แต่ตามกฎหมายอิสลามนั้นการผิดประเวณี

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๙-๔๒.

เป็นความผิดฐานหนึ่งซึ่งกฎหมายอิสลามกำหนดโทษไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากบทลงโทษของกฎหมายอิสลามนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรม เมื่อมีการละเมิดศีลธรรมก็จะได้รับการลงโทษที่รุนแรง และการดำเนินการลงโทษดังกล่าว ต้องกระทำต่อหน้าสาธารณะ เพื่อป้องกันการกระทำผิด แต่บทลงโทษนั้นจะแตกต่างกันไปสำหรับผู้ที่แต่งงานแล้วและผู้ที่ยังไม่แต่งงาน กล่าวคือ สำหรับชายหญิงที่แต่งงานแล้ว ชุมนนะห์ได้บัญญัติบทลงโทษไว้คือการฆ่าโดยการขว้างก้อนหิน ในขณะที่เดียวกัน สำหรับชายหญิงที่ยังมิได้แต่งงาน อัลกุรอานได้บัญญัติบทลงโทษไว้เป็นการโบยจำนวนหนึ่งร้อยที และหลังจากการโบยแล้ว ผู้กระทำความผิดก็จะถูกเนรเทศไป อนึ่ง บทลงโทษที่มีความแตกต่างกันนั้น อยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ที่แต่งงานแล้วไม่มีเหตุผลที่จะทำความผิดประเวณีเนื่องจากพวกเขาสามารถมีเพศสัมพันธ์อย่างถูกต้องตามกฎหมายกับคู่สมรสของตนเองซึ่งโอกาสดังกล่าวไม่มีสำหรับผู้ที่ยังไม่แต่งงาน ดังนั้นบทลงโทษของผู้ที่ยังมิได้แต่งงานควรจะเบากว่าผู้ที่แต่งงานแล้ว^{๔๖}

ในส่วนของบทลงโทษสำหรับชายหญิงที่แต่งงานแล้วด้วยการประหารชีวิตโดยการขว้างก้อนหินนั้น ทั้งนี้ กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าวนั้นจะมีการเขียนผู้กระทำความผิดก่อน หลังจากนั้นจึงฆ่าให้ตายโดยการขว้างก้อนหิน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะมีการดำเนินการโดยกลุ่มชนที่จะขว้างก้อนหินเพื่อฆ่าชายหรือหญิงที่กระทำความผิดนั้น และขนาดของก้อนหินที่ใช้ขว้างต้องมีขนาดไม่เล็กและไม่ใหญ่จนเกินไป เนื่องจากหากมีขนาดเล็กเกินไปก็จะส่งผลให้ใช้เวลานานในการฆ่าผู้กระทำความผิด แต่หากก้อนหินมีขนาดใหญ่เกินไปก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดตายโดยเร็ว ดังนั้น ขนาดของก้อนหินที่เหมาะสมคือก้อนหินที่มีขนาดเต็มมือพอดี โดยในการประหารชีวิตนั้นพยานซึ่งให้การในคดีจะเป็นผู้ขว้างก้อนหินก่อนเป็นลำดับแรก เพื่อเป็นการยืนยันในคำให้การของตน แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นผู้สารภาพเอง ผู้นำของรัฐหรือผู้แทนก็จะเป็นผู้ขว้างก้อนหินในลำดับแรก^{๔๗}

ในปัจจุบันยังคงมีการดำเนินการตามบทลงโทษดังกล่าวอยู่ในประเทศที่ใช้กฎหมายอิสลาม ซึ่งมีข้อวิจารณ์เป็นอันมากกว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นการป่าเถื่อน ละเมิดสิทธิมนุษยชน และไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้งในบางกรณีการพิสูจน์ความผิดฐาน

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

^{๔๗} Rudolph Peters, *Crime and punishment Islamic Law: Theory and practice from the Sixteenth to the Twenty-first Century* (United Kingdom: Cambridge University Press, 2005), p.37.

ประเวณีก็ไม่มีความขัดแย้ง ไม่อาจพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยได้ แต่ก็มี การดำเนินการตาม บทลงโทษเสียก่อนแล้ว ดังนั้น จึงมีผู้คัดค้านวิธีการลงโทษดังกล่าวเป็นอันมาก

นอกจากนี้ ในหมุ่ นักกฎหมายอิสลามด้วยกันเอง ก็ยังคงมีข้อถกเถียงว่า บทลงโทษด้วยการขว้างก้อนหินนั้นยังมีผลบังคับต่อไปหรือไม่ ฝ่ายที่เห็นว่ายังคงมีผลบังคับนั้น เนื่องจากมีรายงานว่าท่านนบีได้สั่งให้ดำเนินการลงโทษด้วยการขว้างก้อนหินในสี่เหตุการณ์ ซึ่ง เหตุการณ์หนึ่งผู้กระทำผิดเป็นชายและหญิงชาวยิว แต่อีกฝ่ายที่ปฏิเสธการลงโทษด้วยการขว้าง ก้อนหินนั้นให้เหตุผลดังต่อไปนี้^{๔๔}

(๑) การยกเลิกของอายัตอัลกุรอานและบทบัญญัติยังคงใช้บังคับอยู่ยังเป็น ประเด็นถกเถียงกันอยู่ ดังนั้น จึงไม่อาจอ้างว่าอัลกุรอานได้บัญญัติ บทลงโทษของการขว้างก้อน หินไว้

(๒) เป็นไปได้ที่ว่าท่านนบีอาจตัดสินให้ชาวยิวถูกลงโทษด้วยการขว้างก้อนหิน ตามกฎหมายของยิวเอง เนื่องจากอัลกุรอานมิได้บัญญัติบทลงโทษดังกล่าวไว้ ดังนั้นท่านนบีจึงได้ กำหนดบทลงโทษอย่างเดียวกันสำหรับผู้กระทำที่เป็นมุสลิม

(๓) เป็นไปได้ที่ว่าบทลงโทษนี้ได้ถูกบัญญัติโดยอัลกุรอาน ดังที่มีรายงานไว้ แต่ถูก ยกเลิกในเวลาต่อมา

(๔) เคยมีการถามท่านผู้หนึ่งว่าท่านนบีเคยสั่งให้ดำเนินการลงโทษ ด้วยการขว้าง ก้อนหินก่อนหรือหลังจากที่บทบัญญัติของการโบยจำนวนหนึ่งร้อยที่ถูกประทานลงมาหรือไม่ ซึ่ง ท่านผู้นั้นตอบว่าไม่ทราบเรื่องดังกล่าวเลย

อย่างไรก็ดี แม้ในทางวิชาการจะยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ แต่ในทางปฏิบัติก็มีการใช้ บทลงโทษดังกล่าว จึงถือได้ว่า การขว้างก้อนหินเป็นวิธีการประหารชีวิตประการหนึ่งตามกฎหมาย อิสลาม แต่เนื่องด้วยกระบวนการในการประหารชีวิตดังกล่าวเป็นกระบวนการที่รุนแรง ดังนั้นใน การกล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิดฐานผิดประเวณีจึงทำได้ยากและต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการ กระทำความผิดดังกล่าว โดยต้องมีผู้ชายสี่คนมาเป็นพยานให้การเพื่อพิสูจน์ความผิด หรือผู้กระทำ ความผิดให้การรับสารภาพสี่ครั้งในการพิจารณาคดีของศาลแต่ละครั้งไป จึงจะมีการลงโทษในการ

^{๔๔} มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ, บทลงโทษในกฎหมายอิสลาม, หน้า ๔๔.

กระทำคามผิดฐานผิดประเวณีได้ ในทางกลับกัน หากผู้ที่ยกข้อกล่าวหาขึ้นอ้างไม่อาจนำพยาน มาพิสูจน์ความผิดได้ บุคคลนั้นก็จะถูกลงโทษฐานหมิ่นประมาทเสียเอง^{๙๙}

๓. ความผิดฐานฆ่าคนตายและทำร้ายร่างกาย

ความผิดฐานฆ่าคนตายนับเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่สุดในกฎหมายทุกระบบ ตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายอิสลามได้บัญญัติบทลงโทษ “กิศอศ” สำหรับ ความผิดฐานฆ่าคนตายและทำร้ายร่างกาย โดยยึดหลักการแก้แค้นทดแทนเป็นสำคัญ เพื่อให้ ผู้กระทำผิดได้รับผลตอบแทนเช่นเดียวกับที่เขาได้กระทำต่อผู้เสียหาย

ความเป็นมาของกิศอศนั้น เกิดจากความ เป็นปฏิปักษ์หรือการเป็นศัตรูซึ่งเป็น พฤติกรรมดั้งเดิมของชาวอาหรับก่อนอิสลาม ความเป็นมิตรจะเกิดขึ้นกับบุคคลในเผ่าเดียวกัน เท่านั้น สถานการณ์เช่นนี้เป็นสาเหตุของการแก้แค้นให้กับบุคคลในเผ่าเดียวกันในกรณีที่มีการฆ่า ระหว่างเผ่าเกิดขึ้น ความคิดของการแก้แค้นถูกฝังแน่นอยู่ในจิตใจของอาหรับส่วนใหญ่ ประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงเหตุการณ์การแก้แค้นระหว่างบุคคลสองเผ่าหรือมากกว่านั้นซึ่งเกิดจาก สาเหตุเล็กน้อยเท่านั้น เช่น บุคคลของเผ่าหนึ่งฆ่าอูฐของบุคคลอีกเผ่าหนึ่งหรือมีการหมิ่นประมาท ของบุคคลระหว่างเผ่าเกิดขึ้น ทำให้ความขัดแย้งบานปลายเป็นเวลาหลายปี นอกจากนี้ แรงจูงใจ ของการแก้แค้นของชาวอาหรับคือความเชื่อว่าการตายของผู้ถูกฆ่าจะมีนกที่ชื่อฮามบินมา เกาะอยู่บนสุสานของผู้ตายและร้องว่า “ฉันกระหายน้ำ จงให้เครื่องดื่มแก่ฉัน” กล่าวคือการแก้แค้น ต้องกระทำเพื่อดับความกระหายของผู้ตาย ยิ่งกว่านั้นการแก้แค้นจะไม่จำกัดเพียงผู้ฆ่าเท่านั้น แต่ จะรวมถึงคนอื่นๆ ที่อยู่ในเผ่าเดียวกันและรวมทั้งกรณีการทำร้ายร่างกายด้วย

จากหลักปฏิบัติของประเพณีชาวอาหรับก่อนอิสลามทำให้กฎหมายอิสลามได้ บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับกิศอศขึ้นมาโดยบัญญัติการแก้แค้นด้วยการประหารชีวิตผู้ฆ่าหรือ จ่ายดีย์ตหรือเงินเลือดในฐานะเป็นค่าชดเชยแทนการแก้แค้นตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้และไม่มี ความแตกต่างของการกำหนดดีย์ตระหว่างชนเผ่าเหมือนที่ผ่านมา^{๑๐}

บทลงโทษสำหรับความผิดฐานฆ่าคนตายและทำร้ายร่างกายนั้นอาจจะเป็น กิศอศ(การแก้แค้น) หรือจ่ายดีย์ต(เงินเลือด) ซึ่งกิศอศแบ่งออกเป็นสองประเภทได้แก่ กิศอศ

^{๙๙} Terance D. Miethe & Hong Lu, *Punishment: A comparative historical perspective* (United Kingdom: Cambridge University Press, 2005), p.168.

^{๑๐} มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ, *บทลงโทษในกฎหมายอิสลาม*, หน้า ๑๑๘ - ๑๑๙.

สำหรับความผิดฐานฆ่าคนตาย และก็คือสำหรับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้ส่วนใหญ่ก็คือจะถูกใช้กับกรณีแรก โดยอัลกุรอานได้บัญญัติถึงความผิดทั้งฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาและไม่เจตนา สำหรับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา นั้น อัลกุรอานได้บัญญัติบทลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตในกรณีที่ญาติของผู้ตายยินยอม ในกรณีนี้อัลลอฮ์ตรัสว่า

“ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! การประหารฆาตกรให้ตายตามในกรณีที่มิใช่ผู้ถูกฆ่าตายนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว คือชายอิสระต่อชายอิสระ และทาสต่อทาส และหญิงต่อหญิง แล้วผู้ใดที่สิ่งหนึ่งจากพี่น้องของเขาถูกอภัยให้แก่เขาแล้ว ก็ให้ปฏิบัติไปตามนั้นโดยชอบ และให้ชำระแก่เขาโดยดี นั่นคือการผ่อนปรนจากพระเจ้าของพวกเจ้าและคือการเอ็นดูเมตตาด้วย แล้วผู้ใดละเมิดหลังจากนั้นเขาก็จะได้รับการลงโทษอันเจ็บแสบ และในการประหารฆาตกรให้ตายตามนั้นคือการชำระไว้ซึ่งชีวิตสำหรับพวกเจ้า ใ้ผู้มีสติปัญญาทั้งหลาย! เพื่อว่าพวกเจ้า จะได้ยำเกรง”

สำหรับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา นั้น อัลกุรอานได้บัญญัติถึงบทลงโทษสำหรับความผิดฐานนี้ไว้ว่า

“และมีชีวิตของผู้ศรัทธาที่จะฆ่าผู้ศรัทธาคนหนึ่งคนใดนอกจากด้วยความผิดพลาดเท่านั้น และผู้ใดที่ฆ่าผู้ศรัทธาด้วยความผิดพลาดแล้ว ก็ให้มี การปล่อยทาสหญิงที่ศรัทธาคนหนึ่งให้เป็นไท และให้มีค่าทำขวัญซึ่งถูกมอบให้แก่ครอบครัวของเขา นอกจากนี้ครอบครัวของพวกเขาจะทำทานให้เท่านั้น”

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น นักกฎหมายได้วางหลักการว่าไม่มีบทลงโทษก็คือสำหรับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา แต่บทลงโทษที่จะใช้บังคับสำหรับความผิดฐานนี้ คือการจ่ายดีย์ต สำหรับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษก็คือหมายความว่าผู้กระทำผิดจะถูกประหารชีวิต แต่วิธีการลงโทษประหารชีวิตจะใช้วิธีการใดนั้น นักกฎหมายยังคงมีทัศนะที่แตกต่างกันเกี่ยวกับวิธีการประหารชีวิตดังกล่าว ทั้งนี้ นักกฎหมายฝ่ายหนึ่งมีทัศนะว่าผู้กระทำผิดควรถูกประหารชีวิตด้วยดาบโดยไม่คำนึงถึงว่าผู้กระทำผิดได้ฆ่าผู้ตายด้วยการใช้ดาบหรือไม่ ส่วนนักกฎหมายอีกฝ่ายมีทัศนะว่าผู้กระทำผิดควรถูกประหารชีวิตด้วยวิธีเดียวกันกับที่เขาใช้ในการฆ่าผู้ตาย อย่างไรก็ตามมีรายงานว่าท่านนบีได้สั่งให้ผู้ศรัทธาปรับปรุงวิธีการประหารชีวิตอยู่เสมอ ดังนั้น วิธีการที่สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ควรนำมาใช้ในการประหารชีวิต^{๙๐}

^{๙๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๙ - ๑๒๒.

สำหรับกระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายอิสลามนั้น ประเทศหนึ่งที่มีการใช้กฎหมายอิสลามเป็นกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมความประพฤติของคนในสังคมและมีการใช้โทษประหารชีวิตอย่างต่อเนื่อง ก็คือประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการลงโทษประหารชีวิตนั้นจะพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและดำเนินการโดยลับ นอกจากนี้ ยังมีโอกาสที่จำกัดในการอุทธรณ์ และสำหรับการดำเนินการลงโทษประหารชีวิตนั้นจะทำการประหารชีวิตโดยเปิดเผยในที่สาธารณะ ทั้งนี้ ได้มีผู้เสนอข้อเท็จจริงของกระบวนการดังกล่าวไว้ว่า กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศซาอุดีอาระเบียนั้น เริ่มจากการที่ตำรวจจะทำการเตรียมพื้นที่ในการประหารชีวิต ซึ่งเป็นบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของการสัญจรของผู้คน หลังจากนั้นจะวางผ้าพลาสติกสีน้ำเงิน ขนาดประมาณสิบหกคูณสิบหกฟุตไว้บนพื้น ขั้นตอนต่อมาตำรวจก็จะนำตัวนักโทษมายังแดนประหาร ซึ่งก่อนที่จะมีการนำตัวมานั้น จะมีการให้yakalomประสาธแก่นักโทษและทำการปิดตาค้นโทษ รวมทั้งยังมีการใส่โซ่ตรวนทั้งมือและเท้าของนักโทษเรียบร้อยแล้ว เมื่อมาถึงยังแดนประหาร ตำรวจจะพานักโทษมานั่งตรงกลางแผ่นพลาสติกที่วางไว้ และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการอ่านชื่อนักโทษและความผิดที่กระทำต่อหน้าสาธารณชน สุดท้ายจึงมีการประหารนักโทษด้วยดาบโดยการฟันศีรษะ จากนั้นจึงนำศีรษะของนักโทษให้แพทย์ห้ามเลือดและเย็บกลับ แล้วจึงห่อด้วยผ้าพลาสติกสีน้ำเงินที่รองอยู่และนำตัวนักโทษออกไป^{๑๒} หนึ่งความผิดที่มีการลงโทษประหารชีวิตในประเทศซาอุดีอาระเบียนั้นมีเป็นจำนวนมาก เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดเกี่ยวกับการใช้เวทมนตร์และเป็นแม่มด ความผิดฐานผิดประเวณี และความผิดฐานคอร์รัปชันต่อโลก เช่น การค้ายาเสพติด เป็นต้น^{๑๓}

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๒} Associated Press, "Human Rights in Saudi Arabia: A deafening silence," [Human Rights Watch Article](#) (April 2000) in Terance D. Miethe & Hong Lu, *Punishment: A comparative historical perspective* (United Kingdom: Cambridge University Press, 2005), p.182.

^{๑๓} Terance D. Miethe & Hong Lu, *Punishment: A comparative historical perspective*, p.182.

เปรียบเทียบกระบวนการลงโทษประหารชีวิต

ของประเทศไทยและต่างประเทศ

๓.๑ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของต่างประเทศ

การลงโทษประหารชีวิตมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ ๑,๘๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ประมวลกฎหมายฮัมมูราบีก็ได้มีการกำหนดโทษประหารชีวิตไว้สำหรับการกระทำความผิด ๒๕ ประเภท และการลงโทษประหารชีวิตครั้งแรกที่มีการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์นั้นก็เกิดขึ้นราว ๑,๖๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ในสมัยอียิปต์ ซึ่งมีการลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดฐานใช้เวทมนตร์ ซึ่งวิธีการในการลงโทษประหารชีวิตนั้นจะแตกต่างกันตามสถานะทางสังคมของผู้กระทำความผิด หากผู้กระทำความผิดเป็นชนชั้นล่างก็จะใช้ขวานในการประหารชีวิต ครั้นต่อมา ในช่วง ๑,๔๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ประมวลกฎหมายของชาวฮิตไทต์ ก็ได้บัญญัติถึงโทษประหารชีวิตไว้เช่นกัน และต่อมา เมื่อ ๗๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ประมวลกฎหมายตราโคเนี่ยนของชาวเอเธนส์ ได้กำหนดให้ลงโทษประหารชีวิตสำหรับการกระทำความผิดทั้งหมด ครั้นเมื่อสมัยโรมัน กฎหมายสิบสองโต๊ะก็ได้บัญญัติถึงโทษประหารชีวิตไว้เช่นกัน ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตในสมัยนั้นมักใช้วิธีการที่โหดร้ายทารุณ เช่น การตรึงบนไม้กางเขน การถ่วงน้ำ การฝังทั้งเป็น การโบยจนถึงแก่ความตาย^๑ ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตในสมัยต่างๆ เหล่านี้ ได้มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อ การกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในยุคต่อมา ในบทนี้จะกล่าวถึงกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศต่างๆ ทั้งประเทศในแถบตะวันตกและตะวันออก ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ว่ามีประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตอย่างไร และปัจจุบันกระบวนการดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร นอกจากนี้ ยังจะกล่าวถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศต่างๆ ในปัจจุบัน

^๑ Michael H. Reggio, *History of the death penalty* [Online], 23 April 2011. Available from

<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/execution/readings/history.html>

๓.๑.๑ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษนับเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมมาตั้งแต่ยุคโบราณ จนถึงยุคกลาง เรื่อยมาจนยุคใหม่และยุคปัจจุบัน ในเรื่องของกฎหมาย ประเทศอังกฤษเป็นต้นแบบของระบบกฎหมายที่สำคัญของโลกระบบหนึ่ง คือ ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือ ระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งมีได้ยึดกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่ยึดจารีตประเพณีเป็นหลัก ศาลมีบทบาทในการสร้างหลักกฎหมายได้เอง และในส่วนของโทษตามกฎหมายอังกฤษนั้น โทษประหารชีวิตเป็นโทษหนึ่งที่มีการใช้มาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ของอังกฤษ และมีเหตุการณ์ประหารชีวิตที่สำคัญหลายเหตุการณ์ แต่ในปัจจุบัน ประเทศอังกฤษได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว ในหัวข้อนี้จึงจะพิจารณาในทางประวัติศาสตร์ถึงกระบวนการลงโทษประหารชีวิตที่ประเทศอังกฤษเคยนำมาใช้ก่อนจะมีการยกเลิกโทษประหารชีวิต และพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศอังกฤษ

๓.๑.๑.๑ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยแองโกลแซกซอน (Anglo-Saxon England)

- การประหารชีวิตด้วยการถ่วงน้ำให้ตาย (Drowning)^๒

ในสมัยโบราณ การประหารชีวิตด้วยการถ่วงน้ำให้ตายนับเป็นการลงโทษในรูปแบบทั่วไป ซึ่งปัจจุบันไม่มีการลงโทษในลักษณะนี้แล้ว ทั้งนี้ การประหารชีวิตด้วยวิธีการดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๔๕๐ ปีก่อนคริสตกาล โดยมีการประหารชีวิตด้วยวิธีการดังกล่าวตั้งแต่ในสมัยโรมัน ซึ่งกระบวนการในการประหารชีวิตโดยปกติในสมัยนั้นจะมีการถ่วงน้ำหนักไว้ที่คอหรืออวัยวะส่วนอื่นของนักโทษ เพื่อป้องกันไม่ให้นักโทษหลบหนี แต่หากเป็นกรณีที่เป็นการกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ซึ่งผู้ที่ถูกฆ่าเป็นบิดามารดา หรือญาติซึ่งสืบโลหิตสายเดียวกัน นักโทษจะถูกใส่ลงในถุงพร้อมกับสุนัข งูพิษ และลิง แล้วนำตัวไปถ่วงน้ำในเวลาต่อมา^๓

สำหรับในประเทศอังกฤษนั้น โดยทั่วไปแล้ว การประหารชีวิตด้วยการถ่วงน้ำถือเป็นการลดโทษจากวิธีการลงโทษที่รุนแรงอย่างอื่น เหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นและมีการลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีนี้ เช่น กรณีที่หญิงคนหนึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานลักทรัพย์ และถูกลงโทษให้ประหารชีวิตด้วยวิธีถ่วงน้ำ นอกจากนี้ วิธีการลงโทษดังกล่าวยังมีการใช้ในสมัย

^๒ William Andrews, F.R.H.S., *Old-Time Punishments* (London: The Tabard Press, (n.d.)), p.189.

^๓ Scott, George Ryley, *The history of capital punishment, including an examination of the case for and against the death penalty* (London: Torchstream Books, 1950), p.22.

ของพระเจ้าริชาร์ด เพื่อลงโทษทหารที่ฆ่าเพื่อนทหารด้วยกันเองในสงครามศักดิ์สิทธิ์ และมีการลงโทษด้วยวิธีการดังกล่าวในประเทศสกอตแลนด์ใน ค.ศ. ๑๕๕๖ ในกรณีนี้ชายคนหนึ่งถูกตัดสินว่ากระทำผิดฐานลักทรัพย์และหลบหลู่ศาสนาด้วย ซึ่งถือว่าเป็นความกรุนอย่างมากที่สุดที่ทำให้มีการลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีดังกล่าวนี้ แต่อย่างไรก็ดี วิธีการนี้เป็นวิธีการลงโทษที่ล้าสมัยไปแล้วสำหรับประเทศอังกฤษตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๗

- การแขวนคอ (Hanging)

การแขวนคอบนั้เป็นวิธีการลงโทษประหารชีวิตโดยทั่วไปในสมัยแองโกลแซกซอน และมีการลงโทษด้วยวิธีการดังกล่าวเป็นอันมากในสมัยการปกครองของคินดรีอมาจนถึงยุคกลาง การลงโทษด้วยการแขวนคอก็ยังเป็นสิ่งที่พบเห็นได้โดยทั่วไปในประเทศอังกฤษ ทั้งนี้ ในสมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ ๖ โดยตลอดระยะเวลาสามแปดปีแห่งการครองราชย์นั้น มีการประหารผู้กระทำความผิดด้วยการแขวนคอถึง ๗๒,๐๐๐ ราย^๔ ซึ่งการลงโทษในยุคนี้มีความโหดร้ายเป็นอย่างมาก แม้เป็นความผิดเล็กน้อย เช่น การลักเชือก ตาข่าย สายไฟ ขณะอยู่ในท่าเรือหรือช่องแคบ การนำเรือออกสู่ทะเลโดยไม่ได้รับใบอนุญาต เหล่านั้ย่อมต้องถูกลงโทษประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ^๕ นอกจากนี้ หากเป็นการกระทำความผิดในกรณีของการปลอมธนบัตรหรือใช้ธนบัตรปลอม ก็ต้องถูกเนรเทศหรือถูกประหารชีวิตด้วยเช่นกัน^๖ ทั้งนี้ การประหารชีวิตจะกระทำในที่สาธารณะซึ่งประชาชนสามารถเห็นได้โดยทั่วไป แต่ต่อมาก็มีการยกเลิกไปใน ค.ศ. ๑๘๖๘ และมีการลงโทษประหารชีวิตในเรือนจำแทน^๗

ภายหลัง เมื่อ ค.ศ. ๑๗๕๑ รัฐสภาได้ออกกฎหมายซึ่งกำหนดกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตให้ชัดเจนขึ้น คือกฎหมายสำหรับการป้องกันการฆาตกรรมอย่างโหดร้ายทารุณ (Act “for better preventing the horrid crime of murder”) ซึ่งระบุว่าผู้ที่กระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นจะต้องถูกขังและล่ามโซ่ไว้ โดยจะได้รับประทานแค่ขนมปังและน้ำ และจะต้องถูกแขวนคอภายใน ๔๘ ชั่วโมง เว้นแต่หากเป็นวันอาทิตย์ การประหารชีวิตก็จะเลื่อนไปดำเนินการในวันจันทร์ นอกจากนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวยังกำหนดกระบวนการหลังการประหาร

^๔ William Andrews, F.R.H.S., *Old-Time Punishments*, pp.210 - 212.

^๕ *Ibid.*, p.213.

^๖ *Ibid.*, p.218.

^๗ *Ibid.*, p.221.

ชีวิตว่าต้องมีการผ่าแยกร่างของผู้กระทำความผิดหลังจากมีการประหารชีวิต อย่างไรก็ตามก็ดี กฎหมายนี้ไม่ใช้กับนักโทษหญิงซึ่งถูกพิพากษาให้ประหารชีวิต^{๙๕}

นอกจากการลงโทษประหารชีวิตด้วยการแขวนคอแบบทั่วไปแล้ว ยังมีกระบวนการลงโทษประหารชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง คือการแขวนร่างของผู้กระทำความผิดไว้ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด กล่าวคือ ในกรณีดังกล่าว ศาลจะมีคำสั่งว่าภายหลังจากการประหารชีวิตแล้วนั้น ให้แขวนร่างของผู้ถูกประหารไว้ ณ สถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด โดยปกติมักจะกระทำในคดีที่ผู้ถูกประหารเป็นโจรที่มีชื่อเสียง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดอย่างเดียวกันอีก^{๙๖}

- การประหารชีวิตด้วยการเผาให้ตาย (Burning to Death)^{๙๗}

การประหารชีวิตด้วยการเผาให้ตายเป็นวิธีการประหารชีวิตที่ใช้กันบ่อยครั้งในสมัยที่ประเทศต่างๆ ยังมีความป่าเถื่อนและไม่เป็นอารยะ ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษที่มีรากฐานมาจากความเชื่อทางศาสนา ทั้งนี้ ในประเทศอังกฤษเคยมีการใช้วิธีการลงโทษดังกล่าวกับการกระทำความผิดบางประเภท และเป็นวิธีการลงโทษโดยทั่วไปในยุคกลางที่ใช้กับความผิดฐานเป็นแม่มด นับเป็นวิธีการที่ใช้กำจัดพวกนอกรีตอย่างถอนรากถอนโคน ผู้ที่ถูกลงโทษด้วยวิธีการนี้เป็นคนแรกในประเทศอังกฤษ คือ Alban ซึ่งถูกประหารชีวิตด้วยวิธีการนี้เมื่อ ๓๐๔ ปี ก่อนคริสตกาล หลังจากนั้น ก็มีผู้ถูกประหารชีวิตด้วยวิธีการเดียวกันนับพันรายเนื่องด้วยสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา นอกจากนี้ ยังมีการประหารชีวิตด้วยการเผาผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นหญิงสำหรับความผิดอื่นๆ เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น แทนการประหารชีวิตด้วยการแขวนคออีกด้วย

สำหรับกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตโดยวิธีการเผาให้ตายนั้น จะเริ่มด้วยการทาน้ำมันดิบบนเสื้อผ้าของนักโทษที่ต้องโทษประหารชีวิต นอกจากนี้ยังมีการทาสารที่ติดไฟได้ง่ายตามแขนขาและศีรษะของนักโทษด้วย เมื่อถึงเวลาประหารก็จะนำนักโทษออกจากเรือนจำไปยังลานประหาร จากนั้นผู้ทำการประหารจะมัดนักโทษเข้ากับหลัก โดยมัดตั้งแต่ลำตัวไปจนถึงคอของนักโทษ แล้วจึงนำถังน้ำมันดิบมาวางใกล้กับหลักประหารและทำการจุดไฟเพื่อ

^{๙๕} [Timeline of capital punishment in Britain](http://www.capitalpunishmentuk.org/timeline.html) [Online], 28 February 2011. Available from <http://www.capitalpunishmentuk.org/timeline.html>

^{๙๖} William Andrews, F.R.H.S., *Old-Time Punishments*, p.222.

^{๙๗} *Ibid.*, p.191.

ประหารชีวิตนักโทษดังกล่าว ทั้งนี้ การประหารชีวิตด้วยวิธีการนี้มีการใช้เป็นครั้งสุดท้ายใน ค.ศ. ๑๗๘๙ ต่อมา จึงมีการยกเลิกกฎหมายที่ให้ประหารชีวิตด้วยการเผาให้ตายใน ค.ศ. ๑๗๙๐ และให้โทษประหารชีวิตหญิงซึ่งกระทำความผิดด้วยการแขวนคอเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นชาย

๓.๑.๑.๒ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยนอร์แมน (Norman England)

- การตัดศีรษะ (Beheading)^{๑๑}

ในสมัยโรมัน การตัดศีรษะถือเป็นการตายที่มีเกียรติที่สุด ซึ่งวิธีนี้ได้ถูกนำมาใช้ในประเทศอังกฤษโดยกษัตริย์วิลเลียมผู้พิชิต (William the Conqueror) เพื่อใช้กับชนชั้นสูง โดยมีการใช้วิธีการลงโทษดังกล่าวเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๐๖๖ และต่อมาได้นำมาใช้เป็นวิธีการทั่วไปในการประหารชีวิตของประเทศอังกฤษตั้งแต่กลางศตวรรษที่ ๑๒ จนถึงปลายศตวรรษที่ ๑๔ โดยวิธีการลงโทษดังกล่าวจะใช้กับพระราชินีและหญิงชนชั้นสูง แต่ในช่วงหลัง ประมาณ ค.ศ. ๑๓๐๕ การประหารชีวิตโดยการตัดศีรษะด้วยดาบหรือขวานได้นำมาใช้เป็นวิธีการในการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักทรัพย์แทน

- การประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ การลาก และการแยกออกเป็นชิ้นส่วน (Hanging, Drawing and Quartering)^{๑๒}

กระบวนการประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ การลาก และการแยกออกเป็นชิ้นส่วนนั้น มีการอ้างว่าเป็นการฆ่าผู้กระทำความผิดโดยพระเจ้าและเป็นพระบัญชาจากสวรรค์ในการลงโทษดังกล่าว โดยมีผู้พบรายละเอียดของการลงโทษในคัมภีร์ไบเบิล และมีการนำมาใช้เป็นครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๒๔๑ โดยกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าวนี้ จะเริ่มต้นจากการนำตัวผู้กระทำความผิดออกมาจากเรือนจำไปยังสถานที่ที่จะทำการประหารชีวิต โดยผู้กระทำความผิดจะถูกผูกไว้กับหางม้าและถูกลากไปตามท้องถนน ต่อมา ในขั้นตอนของการประหารชีวิต ผู้กระทำความผิดจะถูกประหารชีวิตด้วยการแขวนคอ จนกระทั่งใกล้จะถึงแก่ความตาย ผู้ทำการประหารชีวิตจะตัดเชือกที่แขวนคอ แล้วผ่าเอาอวัยวะภายในของผู้กระทำความผิดออกมาเผา หลังจากนั้น ผู้กระทำความผิดจะถูกตัดศีรษะและถูกผ่าแยกร่างออกเป็นสี่ส่วน โดยศีรษะและชิ้นส่วนของผู้กระทำความผิดจะถูกเสียบประจานไว้ในที่สาธารณะ นอกจากนี้ โดยทั่วไป

^{๑๑} Ibid., pp.200 - 201.

^{๑๒} Ibid., pp.201 - 203.

แล้ว ผู้ทำการประหารชีวิตมักผ่าเปิดหน้าอกและควักหัวใจของผู้กระทำความผิดออกมา แล้วแสดงให้ผู้คนเห็นว่านั่นคือหัวใจของผู้ทรยศต่อชาติ ซึ่งหากพิจารณากระบวนการดังกล่าว จะเห็นว่าไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในปัจจุบัน และเป็นกระบวนการที่มีได้ค้ำจนถึงมนุษยธรรมแต่อย่างใด

- การประหารชีวิตด้วยการนำไปต้มในน้ำเดือดจนตาย (Boiling to Death)^{๑๓}

การประหารชีวิตด้วยการนำไปต้มในน้ำเดือดจนตาย เป็นการลงโทษตามกฎหมายประการหนึ่งที่ใช้ในสมัยก่อน แม้จะไม่มีการใช้บ่อยครั้งเท่าวิธีการประหารชีวิตรูปแบบอื่นก็ตามที่ ทั้งนี้ ใน ค.ศ. ๑๕๓๑ พระเจ้าเฮนรี่ที่ ๘ ได้ออกกฎหมายให้มีการลงโทษประหารชีวิตด้วยการนำไปต้มในน้ำเดือดจนตาย บ่อเกิดของวิธีการลงโทษดังกล่าวเกิดขึ้นจากคดีของริชาร์ด รูส (Richard Roose) ซึ่งกระทำความผิดด้วยการใส่ยาพิษลงในอาหารของผู้อื่น เป็นเหตุให้บุคคลจำนวนมากถึงแก่ความตายและได้รับบาดเจ็บ ซึ่งต่อมาศาลตัดสินว่าผู้ต้องหามีความผิดและให้ลงโทษประหารชีวิตด้วยการนำไปต้มในน้ำเดือดจนตาย โดยมีการลงโทษในวันที่ ๑๕ เมษายน ค.ศ. ๑๕๓๒ ที่สมิธฟิลด์ (Smithfield) จึงเป็นเหตุให้มีการบัญญัติกฎหมายว่า หากมีการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน คือการฆ่าและทำร้ายโดยการใส่ยาพิษลงในอาหารในทำนองเดียวกันนี้ อีก ย่อมต้องถูกลงโทษประหารชีวิตด้วยการนำไปต้มในน้ำเดือดจนตายเช่นกัน ทั้งนี้ กระบวนการในการประหารชีวิตตามวิธีการดังกล่าวนี้ จะมีการมัดผู้กระทำความผิดไว้ แล้วจึงหย่อนลงในน้ำต้มเดือดหลายครั้งจนกว่าผู้กระทำความผิดจะถึงแก่ความตาย

- การทรมานด้วยวิธีต่างๆ ที่รุนแรงจนตาย (Pressing to Death)^{๑๔}

วิธีการลงโทษนี้เป็นหนึ่งในวิธีการลงโทษของประเทศอังกฤษที่ป่าเถื่อนและทารุณโหดร้ายที่สุด โดยพัฒนามาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๔๐๖ จากการประหารชีวิตด้วยการให้อาหารจนตาย ทั้งนี้ วิธีการดังกล่าวมักจะใช้ในกรณีที่จำเลยให้การปฏิเสธ โดยนักโทษจะถูกนำมายังห้องที่มีเพดานต่ำและมีด แล้วให้นอนลง และจะวางก้อนน้ำหนกลงไปบนตัวของนักโทษมากที่สุดเท่าที่ตัวของนักโทษจะรับได้ โดยจะมีเพียงน้ำและขนมปังให้เพื่อประทังชีวิต แต่นักโทษจะเลือกกินได้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งในแต่ละวัน ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะตาย

ในสมัยต่อมา วิธีการจะเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ จะมีการนำนักโทษมายังห้องที่มีเพดานต่ำและมีดเช่นเดิม แล้วให้นอนลงโดยขึงมือและเท้าของนักโทษไว้กับมุมห้อง

^{๑๓} Ibid., p.198.

^{๑๔} Ibid., p.203.

จากนั้นจะวางก้อนน้ำหนักลงไปบนตัวของนักโทษมากที่สุดเท่าที่ตัวของนักโทษจะรับได้ นักโทษจะได้รับประทานขนมปังวันละเล็กน้อย แล้ววางน้ำไว้ข้างตัวนักโทษแต่นักโทษจะไม่สามารถดื่มได้ วัตถุประสงค์ของการลงโทษเช่นนี้กระทำเพื่อให้ นักโทษรับสารภาพในความผิดที่ตนกระทำ หากมีการรับสารภาพก็จะเข้าสู่การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามปกติต่อไป แต่หากยังคงยืนยันกรานที่จะปฏิเสธก็จะต้องลงโทษเช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะตาย อย่างไรก็ตาม เมื่อนักโทษคนดังกล่าวตาย ทรัพย์สินของนักโทษจะเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทต่อไป แต่หากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดจริง ทรัพย์สินก็จะถูกยึดและตกเป็นของรัฐต่อไป

เมื่อพิจารณาจากกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศอังกฤษ ดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าจะมีกระบวนการก่อนที่จะดำเนินการลงโทษประหารชีวิต เช่น การทรมานผู้กระทำความผิด การลากไปตามท้องถนน และในการประหารชีวิตนั้นก็ดำเนินการในที่สาธารณะ ทั้งนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการแสดงตัวอย่างแก่ประชาชนทั่วไปว่าผลลัพธ์ของการกระทำความผิดเป็นเช่นไรและมีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอีก นอกจากนี้ ภายหลังจากการดำเนินการประหารชีวิตแล้วนั้น ก็ยังมีกระบวนการที่สืบเนื่องมา เช่น การควักหัวใจของผู้กระทำความผิดออกมาแสดงต่อประชาชน การแขวนร่างกาย การเสียบศีรษะหรือชิ้นส่วนร่างกายของผู้กระทำความผิดไว้ในที่สาธารณะหรือในสถานที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษในการข่มขู่ยับยั้งผู้อื่นมิให้กระทำความผิดซ้ำด้วยเช่นกัน

๓.๑.๑.๓ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศอังกฤษ

แม้จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์จะแสดงให้เห็นว่าประเทศอังกฤษมีการลงโทษประหารชีวิตมาอย่างยาวนาน และมีกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตที่แตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย ซึ่งกระบวนการที่มีนั้น โดยส่วนมากจะมีความโหดร้ายทารุณ และมีกระบวนการในการทั้งก่อนและหลังการกระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแสดงตัวอย่างแก่ประชาชนโดยทั่วไปและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการปราบปรามและข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอีก แต่อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันประเทศอังกฤษได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว โดยการออกกฎหมายยกเลิกโทษประหารชีวิต (Abolition of Death Penalty) เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๕ เพื่อระงับการใช้โทษประหารชีวิตในสหราชอาณาจักรเป็นเวลา ๕ ปี และต่อมาเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๖๙ สมาชิกผู้แทนราษฎรของประเทศอังกฤษก็ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตอย่างถาวร

เมื่อพิจารณาด้านประวัติศาสตร์ของการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศอังกฤษนั้น อันที่จริงแล้วการยกเลิกโทษประหารชีวิตมีขึ้นเป็นครั้งแรกตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๑ ในสมัยของกษัตริย์วิลเลียมผู้พิชิต (William the Conqueror) ซึ่งในยุคนั้นแม้จะมีการกำหนดโทษประหารชีวิตไว้ แต่ก็มิได้มีการใช้โทษดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ต่อมาก็ได้มีการนำโทษประหารชีวิตกลับมาใช้อีกในสมัยของวิลเลียม รูฟัส และความพยายามในการยกเลิกโทษประหารชีวิตก็ได้เลือนหายไปจนถึงช่วงปลาย ค.ศ. ๑๗๐๐

ใน ค.ศ. ๑๗๗๐ มีผู้เสนอต่อรัฐสภาให้มีการลงโทษที่ได้สัดส่วนมากขึ้น แต่ข้อเสนอดังกล่าวก็ถูกปฏิเสธ แต่อย่างไรก็ดี จากการเสนอดังกล่าวก็ได้ก่อให้เกิดข้อถกเถียงว่า ควรมีการลงโทษประหารชีวิตหรือไม่ และส่งผลให้การต่อต้านการลงโทษประหารชีวิตยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และใน ค.ศ. ๑๘๒๓ ก็มีผู้เสนอต่อรัฐสภาให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดเล็กน้อย เช่น ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลง แต่ก็ถูกคัดค้าน แต่ในที่สุด ใน ค.ศ. ๑๘๓๒ การกระทำผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงก็ไม่ใช่ความผิดที่ต้องลงโทษประหารชีวิตอีก ต่อมา ในช่วงต้นศตวรรษที่ ๑๙ เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อรณรงค์ให้มีการยกเลิกการประหารชีวิตในทัตสธารณะ แต่ในช่วงดังกล่าวก็ยังคงมีอุปสรรค เนื่องจากผู้คนยังคงมีความสุขกับการชมการประหารชีวิตด้วยการแขวนคอและการดิ้นรนของผู้ถูกประหาร และจะผิดหวังมากหากผู้ถูกประหารถึงแก่ความตายเร็วเกินไป อย่างไรก็ตาม ด้วยความพยายามของฝ่ายที่ต่อต้านการประหารชีวิต แนวความคิดของผู้คนก็เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่คนทุกชนชั้นของสังคมจะเฝ้ารอชมการประหารชีวิต โดยคนจะยอมจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อจะได้ที่นั่งชมที่สามารถเห็นการประหารชีวิตได้ชัดเจน แต่ในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ จะมีเพียงชนชั้นล่างเท่านั้นที่ยังเข้าชมการประหารชีวิต^{๑๕}

แม้การต่อต้านการประหารชีวิตจะมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของประเทศอังกฤษเกิดขึ้นภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งผู้คนรู้สึกหดหู่กับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของพวกนาซี และด้วยผลจากการรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนใน ค.ศ. ๑๙๔๘ ทำให้แนวความคิดในการต่อต้านการประหารชีวิตในประเทศอังกฤษชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศอังกฤษนั้น เนื่องจากเกิดการถกเถียงในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนว่า เมื่อทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่ แล้วสังคมมีสิทธิในการพรากสิทธิในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์แต่ละคนหรือไม่ นอกจากนี้ ยังเกิดคำถามว่า มีผู้คนบริสุทธิ์ถูกประหารชีวิตด้วยการแขวนคอไปบ้างหรือไม่ และการประหารชีวิตด้วยการแขวนคอนั้นก่อให้เกิดการปราบปรามและข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดจริงหรือ ทั้งนี้

^{๑๕} [The abolition of hanging in Britain \[Online\], 28 February 2011. Available from](http://www.capitalpunishmentuk.org/abolish.html)

จากที่เคยมีการสอบถามผู้ที่เคยชมการประหารชีวิตด้วยการแขวนคอก็มีได้รู้สึกหวาดกลัวแต่อย่างใด เพราะการประหารชีวิตด้วยการแขวนคอนั้น เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง และการประหารชีวิตยังเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งประเทศอังกฤษให้การรับรองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนด้วยเหตุดังกล่าวทั้งหมดนั้น จึงเป็นปัจจัยให้ประเทศอังกฤษยกเลิกโทษประหารชีวิตอย่างถาวรใน ค.ศ. ๑๙๖๙

๓.๑.๒ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้ระบบชีวิตลอร์ หรือระบบที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นหลัก เช่นเดียวกับประเทศไทยซึ่งใช้ระบบกฎหมายดังกล่าว นอกจากนี้ ในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ของประเทศไทย ยังมีนักกฎหมายชาวญี่ปุ่นท่านหนึ่งซึ่งมีบทบาทสำคัญในการร่างกฎหมายดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ จึงมีบางส่วนที่นำมาจากประมวลกฎหมายอาญาของประเทศญี่ปุ่น หรืออาจมีบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน หากพิจารณาในแง่ของการลงโทษประหารชีวิตซึ่งเป็นโทษทางอาญาประการหนึ่ง ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่ยังคงใช้โทษประหารชีวิต และยังไม่มีความโน้มเอียงที่จะมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตดังกล่าว ในหัวข้อนี้จึงจะพิจารณาถึงกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่น โดยเน้นหนักที่กระบวนการประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นแล้ว พบว่าประเทศญี่ปุ่นนั้นมีการกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในหนังสือของประเทศจีนราวศตวรรษที่ ๑ โดยสังคมญี่ปุ่นในช่วงแรกนั้นยังมีการแบ่งแยกเป็นตระกูลต่างๆ หลังจากนั้น ในศตวรรษที่ ๒ ตระกูลเหล่านั้นจึงมีการรวมตัวกันจนกระทั่ง ในศตวรรษที่ ๓ จึงมีการรวมกันเป็นรัฐภายใต้อำนาจของพระราชินีฮิเมโกะ^{๑๖} ในยุคแรกนี้ ศาสนามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมของญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก กฎหมายในยุคแรกของญี่ปุ่นจึงไม่แตกต่างกับประเทศอื่น กล่าวคือกฎหมายกับกฎของศาสนาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ตามความเชื่อทางศาสนาของญี่ปุ่นจะเชื่อว่าบรรพบุรุษคือพระเจ้า ดังนั้น พระราชินีฮิเมโกะจึงเปรียบดั่งผู้รับใช้พระเจ้าและมีอำนาจจากรากฐานของศาสนา พระราชินีรู้ถึงความปรารถนาของพระเจ้าและประกาศออกมา ซึ่งความปรารถนาที่ประกาศออกมานั้นเองคือกฎหมาย^{๑๗} การลงโทษผู้กระทำผิดตามกฎหมายจึงเป็นการลงโทษผู้กระทำการฝ่าฝืนคำสั่งของพระเจ้า

ครั้นต่อมา ในศตวรรษที่ ๔ แนวความคิดในการลงโทษของประเทศจีนได้เริ่มเข้ามา มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ จึงเริ่มมีการทรมานเพื่อให้มีการรับสารภาพ

^{๑๖} Yosuyuki Noda, *Introduction to Japanese law* (Japan: University of Tokyo press, 1976), p.19.

^{๑๗} Ibid., pp.20 - 21.

และในส่วนของการกระทำความผิด เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานลักทรัพย์ และ ความผิดฐานลักพาตัว จึงมีการลงโทษในหลากหลายรูปแบบ เช่น การประหารชีวิต การจำคุก การเนรเทศ และการโบย^{๑๘} โดยเน้นการแก้แค้นทดแทนเป็นสำคัญ การลงโทษในยุคนี้แบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ แบบธรรมดา และแบบพิเศษ โดยการลงโทษแบบธรรมดา^{๑๙}นั้นได้แบ่งการลงโทษไว้ เป็น ๕ ประเภท ได้แก่ การโบย การตีด้วยไม้ขนาดเล็ก การจำคุก การเนรเทศ และการประหารชีวิต ซึ่งในส่วนของการประหารชีวิต^{๒๐} มีวิธีการในการประหารชีวิตคือ การแขวนคอ และการตัดศีรษะ ซึ่งวิธีการหลัง^{๒๑}นั้นมีความโหดร้ายทารุณมากกว่า^{๒๒}

จนกระทั่งในยุคต่อมา ราวศตวรรษที่ ๗ ประเทศญี่ปุ่นจึงมีการจัดทำประมวลกฎหมายขึ้น แต่จุดมุ่งหมายในการร่างประมวลกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นนั้นมิได้มีขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทดังเช่นในประเทศอื่นๆ แต่มีขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนมิให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ผิด ด้วยเหตุนี้ แม้ประมวลกฎหมายดังกล่าวจะมีการบัญญัติถึงการลงโทษประหารชีวิตไว้ แต่ในระยะเวลาที่สามทศวรรษ นับตั้งแต่ ค.ศ.๘๑๐ ถึง ๑๑๕๖ นั้น ก็ไม่เคยมีการประหารชีวิตผู้ใดเลย^{๒๓} ทั้งนี้ ในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ในสมัยเฮอัน (Heian Period) ซึ่งระบบกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นมีความเบาบางลง สาเหตุที่ไม่มีการลงโทษประหารชีวิตนั้น มีผู้ตั้งสมมติฐานไว้เป็นหลายประการ บ้างเห็นว่าเนื่องมาจากลักษณะที่นุ่มนวลของคนญี่ปุ่น ประกอบการมีสภาพอากาศที่อบอุ่นและมีธรรมชาติรอบล้อมที่ปลอดภัย จึงไม่มีการใช้โทษประหารชีวิต^{๒๔} บ้างเห็นว่ามีสาเหตุมาจากอิทธิพลของศาสนาพุทธ ซึ่งให้ความสำคัญกับความเมตตากรุณาและการห้ามฆ่าสัตว์^{๒๕} และมีความเชื่อในเรื่องของกรรมว่า หากผู้ใดทำความดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน แต่หากผู้ใดทำความชั่วก็ย่อมถูกลงโทษตามกฎหมายแห่งกรรม^{๒๖} แต่ก็มีบางความเห็นที่ได้แย้งว่า เนื่องจากขุนนางในสมัยเฮอัน

^{๑๘} Mihara Kenzo, Study on the abolition of capital punishment, Tokyo: n.p. 1990, Cited in Petra Schmidt, Capital punishment in Japan (Netherlands: n.p., 2002), pp.9 - 10.

^{๑๙} Sukiya Harumasu, The history of Japanese law, Tokyo: n.p. 1980, Cited in Petra Schmidt, Capital punishment in Japan (Netherlands: n.p., 2002), p.10.

^{๒๐} Yosuyuki Noda, Introduction to Japanese law, p.24.

^{๒๑} Riko Mitsuo, Studies on Ritsuryo, Tokyo: n.p. 1981, Cited in Petra Schmidt, Capital punishment in Japan (Netherlands: n.p., 2002), p.11.

^{๒๒} Murano Kaoru, Capital punishment in Japan, Tokyo: n.p. 1990, Cited in Petra Schmidt, Capital punishment in Japan (Netherlands: n.p., 2002), p.12.

^{๒๓} Aoyagi Fumio, The death penalty must be retained, Tokyo: n.p. 1982, Cited in Petra Schmidt, Capital punishment in Japan (Netherlands: n.p., 2002), p.12.

กล่าวถึงวิญญานกลับมาแก้แค้น จึงไม่มีการลงโทษประหารชีวิต^{๒๔} แต่บางความเห็นก็เห็นว่า เนื่องจากการลงโทษเนรเทศให้ผลเฉกเช่นเดียวกับการลงโทษประหารชีวิต จึงไม่มีการใช้การลงโทษประหารชีวิตแต่ลงโทษด้วยการเนรเทศแทน^{๒๕} อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการไม่ลงโทษประหารชีวิตนั้นจะเกิดเพราะเหตุผลใด แต่ก็ทำให้ในสมัยดังกล่าวไม่มีการลงโทษประหารชีวิตเป็นเวลาถึงสามศตวรรษ

ในเวลาต่อมา มีการทำสงครามระหว่างตระกูลโทะระและตระกูลมินาโมโตะ การลงโทษประหารชีวิตจึงมีการนำกลับมาใช้อีกครั้ง โดยเป็นกลไกหลักในการปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตในยุคนี้ถือเป็นการลงโทษอย่างแท้จริง มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความหวาดกลัวแก่ผู้คนทั่วไปแต่อย่างใด ทั้งนี้ กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตนั้นมีแนวโน้มที่จะมีความโหดร้ายทารุณมากขึ้น เนื่องจากอิทธิพลของกฎหมายอาญาของประเทศจีน ซึ่งเป็นรากฐานของระบบกฎหมายอาญาของญี่ปุ่นจนถึงปลายสมัยเอโดะ (Edo Period) (ค.ศ. ๑๖๐๐-๑๘๖๗)^{๒๖}

กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตในยุคนี้เป็นไปในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคมของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด โดยกระบวนการประหารชีวิตในสมัยคามาคูระ (Kamakura Period) นั้นมีทั้งการแขวนคอ การฆ่าอย่างโหดร้ายทารุณ การตัดศีรษะ การตรึงบนไม้กางเขน การเผา และการนำไปต้มในน้ำเดือด แต่หากเป็นซามูไรจะได้รับอนุญาตให้คว้านท้องตนเองเพื่อไม่ให้เกิดความอับอายและเสียเกียรติจากการที่ต้องถูกประหารชีวิตด้วยการแขวนคอหรือตัดศีรษะ^{๒๗} ครั้นต่อมาในสมัยอาชิกางะ หรือมูโรมาชิ (Ashikaga or Muromachi Period) (ค.ศ. ๑๓๙๒-๑๕๙๐) การลงโทษมีความรุนแรงมากขึ้น แต่การลงโทษในยุคนี้มักใช้เพื่อเป็นการแก้แค้นโดยส่วนตัวมากกว่าเป็นการลงโทษโดยรัฐ สำหรับรูปแบบของการลงโทษประหารชีวิตในยุคนี้จะมีทั้งการประหารชีวิตโดยการตรึงบนไม้กางเขน การแทงด้วยหอกหรือดาบ การเลื่อย การใช้ขวานหรือรถลากแยกกว้าง การเผาให้ตาย การต้มในน้ำเดือด การแขวนคอ การตัดศีรษะ และรูปแบบอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก^{๒๘} ซึ่งจะเห็นได้ว่า การลงโทษจะมีความรุนแรงมากที่สุด และมีการทรมานร่วมกับการลงโทษด้วย โดยในการลงโทษนั้น ภริยาและบุตรของผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษ

^{๒๔} Petra Schmidt, *Capital punishment in Japan* (Netherlands: n.p., 2002), p.12.

^{๒๕} Ishio Yoshihira, *The law of Japanese antiquity*, Kyoto: n.p. 1959, Cited in Petra Schmidt, *Capital punishment in Japan* (Netherlands: n.p., 2002), p.12.

^{๒๖} Petra Schmidt, *Capital punishment in Japan* (Netherlands: n.p., 2002), p.13.

^{๒๗} Ibid., p.13.

^{๒๘} Ibid., p.14.

ด้วย แม้แต่เพื่อนบ้านของผู้กระทำความผิดก็จะถูกลงโทษไปด้วยเช่นกัน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ยับยั้งมิให้กระทำความผิดเป็นหลัก ดังนั้น แม้เป็นความผิดเล็กน้อยก็จะถูกลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต

สำหรับกระบวนการประหารชีวิตในยุคนี้ จะขึ้นกับวิธีการประหารชีวิตแต่ละประเภท กล่าวคือ หากมีการลงโทษประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะ นักโทษจะถูกส่งตัวไปให้ญาติของผู้เสียหายหรือพวกจันทาลลงทัณฑ์ก่อน หลังจากนั้นจะถูกมัดไว้กับเสาหลักแล้วนำตัวไปตัดศีรษะ แต่หากมีการลงโทษประหารชีวิตด้วยการฆ่าอย่างโหดร้ายทารุณ หมายความว่าภายหลังที่ผู้กระทำความผิดถูกตัดศีรษะแล้ว ศพของผู้กระทำความผิดจะถูกนำไปใช้ในการลงดาบใหม่ หลังจากนั้นก็จะทิ้งไป แต่หากมีการลงโทษประหารชีวิตด้วยการเจาะกะโหลกศีรษะ จะมีกระบวนการก่อนการประหารชีวิตโดยผู้กระทำความผิดจะถูกแห่ไปรอบเมืองแล้วจึงนำตัวไปประหารชีวิต และภายหลังจากการประหารแล้วผู้กระทำความผิดอาจถูกตัดศีรษะและเสียบประจานไว้เป็นเวลาสามวันสองคืน โดยด้านข้างจะมีป้ายเพื่อให้ประชาชนทราบว่าผู้นั้นกระทำความผิดฐานใด หากในกรณีที่มีการลงโทษประหารชีวิตด้วยการตรึงบนไม้กางเขน จะมีกระบวนการก่อนการลงโทษประหารชีวิตเช่นเดียวกับการประหารชีวิตด้วยการเจาะกะโหลกศีรษะ กล่าวคือผู้กระทำความผิดจะถูกแห่ไปรอบเมืองก่อน จากนั้นผู้กระทำความผิดจะถูกมัดไว้บนไม้กางเขนและถูกแทงด้วยหอกดาบหลายครั้ง กระทั่งครั้งสุดท้ายจะแทงทะลุลำคอเพื่อให้ถึงแก่ความตาย ทั้งนี้ แม้ผู้กระทำความผิดจะตายขณะอยู่ในเรือนจำ ศพของผู้กระทำความผิดก็ต้องถูกนำมาลงโทษอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ ในศตวรรษที่ ๑๖ ภายใต้การปกครองของโตโยโทมิ ฮิเดโยชิ ยังมีการลงโทษประหารชีวิตด้วยการตรึงบนไม้กางเขนอีกรูปแบบหนึ่ง โดยจะนำไม้กางเขนไปไว้ในบริเวณที่น้ำลง และเมื่อถึงช่วงที่น้ำขึ้น น้ำก็จะท่วมศีรษะของผู้กระทำความผิด ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตในรูปแบบนี้จะใช้เวลานานมากกว่าผู้ถูกประหารจะถึงแก่ความตาย แต่หากเป็นการลงโทษประหารชีวิตโดยการเผาให้ตาย ผู้กระทำความผิดจะถูกนำไปแห่รอบเมืองก่อนเช่นกัน หลังจากนั้นจะถูกมัดไว้กับเสาหลักแล้วจุดไฟเผาทั้งเป็น ทั้งนี้ มีการลงโทษประหารชีวิตอีกวิธีการหนึ่งคือการเลื่อยศีรษะ ซึ่งมีการใช้บ่อยครั้งในช่วงที่อยู่ใต้การปกครองของโอดะ โนบุนางะ และฮิเดโยชิ โดยร่างกายของผู้กระทำความผิดจะถูกฝังจนถึงศีรษะ หลังจากนั้นจึงถูกเลื่อยศีรษะทั้งเป็น แม้ผู้กระทำความผิดจะฆ่าตัวตายไปก่อน ศพของผู้กระทำความผิดยังต้องถูกนำมาลงโทษเช่นเดิม สำหรับรูปแบบสุดท้ายคือการคว้านท้องตนเองนั้นจะใช้กับพวกนักรบและจะมีการดำเนินการประหารชีวิตในเรือนจำหรือบ้านของผู้กระทำความผิดเอง^{๒๙}

^{๒๙} Sato Tomoyuki, *The history of capital punishment in Japan*, Tokyo: n.p. 1994, Cited in Petra Schmidt, *Capital punishment in Japan* (Netherlands: n.p., 2002), pp.14 - 15.

อย่างไรก็ดี วิธีการในการประหารชีวิตดังที่กล่าวมาข้างต้น มีการใช้มาจนถึงสมัยโทคุงาวะ (Tokugawa Period) บางส่วนใช้มาถึงสมัยเมจิ (Meiji Period) แต่วิธีการบางประเภทก็ได้หายไป เช่น การแขวนคอ การแยกร่างโดยใช้ขวานควายหรือรถลาก การต้มในน้ำเดือดจนถึงแก่ความตาย การถ่วงน้ำ การให้อดอาหารจนถึงแก่ความตาย ทั้งนี้ เนื่องจากแนวความคิดและปรัชญาของขงจื้อได้เข้ามามีอิทธิพลในประเทศญี่ปุ่นอีกครั้ง จึงมีผลไปถึงการลงโทษด้วยการทรมานและการตัดอวัยวะร่างกายด้วย ดังนั้น ในช่วงศตวรรษที่ ๑๘ การลงโทษด้วยการตัดอวัยวะร่างกายจึงหมดไป และมีการประหารชีวิตน้อยลง^{๓๐} แต่จากแนวความคิดของขงจื้อนั้นจะเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ นายจ้าง ดังนั้น หากมีการกระทำความผิดต่อชีวิต เช่น ในกรณีที่ถูกประหารชีวิตไม่ให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดเพลิงไหม้ และการเกิดเพลิงไหม้นั้นทำให้บิดาหรือมารดาถึงแก่ความตาย บุตรที่ถูกประหารชีวิตไม่ให้ความช่วยเหลือดังกล่าวต้องถูกลงโทษประหารชีวิต แต่หากผู้ที่เกี่ยวข้องถึงแก่ความตายเป็นเพียงพี่น้อง ลูก หรือป้า ผู้ที่ถูกประหารชีวิตไม่ให้ความช่วยเหลือจะถูกลงโทษด้วยการเนรเทศแทน^{๓๑} แต่แม้การประหารชีวิตจะมีน้อยลง หากแต่กระบวนการในการประหารชีวิตยังคงเป็นไปเช่นเดิม กล่าวคือ ก่อนจะมีการดำเนินการประหารชีวิต จะมีการล่ามโซ่หนักโทษแล้วพาเดินรอบเมืองให้สาธารณชนได้เห็น และในขั้นตอนของการประหารชีวิตก็จะประหารชีวิตในที่สาธารณะ และเมื่อดำเนินการประหารชีวิตไปแล้ว ศพของผู้ถูกประหารก็จะนำมาใช้ในการทดลองดาบนั่นเอง^{๓๒} กระทั่งต่อมาในสมัยเมจิ ซึ่งเป็นช่วงเกี่ยวกับการแสวงหาและขยายอาณานิคมของชาติตะวันตก ทำให้ญี่ปุ่นต้องยินยอมเปิดประเทศเพื่อทำการค้าขายกับชาวตะวันตก และเพื่อป้องกันการรุกรานและการเข้ายึดครองประเทศของชาติตะวันตก ประเทศญี่ปุ่นจึงตระหนักถึงการปฏิรูปประเทศให้มีความก้าวหน้าและทันสมัย ประเทศญี่ปุ่นจึงมีการแก้ไขกฎหมายอาญาและประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาขึ้นใหม่ใน ค.ศ. ๑๘๖๘ ซึ่งจากการแก้ไขกฎหมายอาญาในครั้งนี้ทำให้วิธีการในการประหารชีวิตตามกฎหมายญี่ปุ่นเหลือเพียงสามวิธี ได้แก่ การตัดศีรษะ การแขวนคอ และการเผาให้ตายในกรณีที่มีการกระทำความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์^{๓๓} หลังจากมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาในครั้งนี้แล้ว ก็ยังมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวเรื่อยมา จนกระทั่งการประหารชีวิตในสมัยเมจินี้เหลือวิธีการประหารชีวิตเพียงวิธีเดียวคือการแขวนคอ และการประหารชีวิตจะไม่ได้ดำเนินการในที่สาธารณะเช่นเดิม แต่จะดำเนินการในเรือนจำแทนและมีเพียงผู้คุมเรือนจำเท่านั้นที่ได้รับการอนุญาตให้อยู่ในขณะที่มีการประหารชีวิตได้

^{๓๐} Petra Schmidt, *Capital punishment in Japan* (Netherlands: n.p., 2002), p.15.

^{๓๑} Ibid., p.16.

^{๓๒} Ibid., p.19.

^{๓๓} Ibid., pp.19 - 20.

ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ประเทศญี่ปุ่นกำหนดหลักเกณฑ์ว่าการประหารชีวิตต้องดำเนินการโดยลับ^{๓๔} และจากกฎหมายในยุคนี้ส่งผลให้การประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่นเป็นความลับมาจนถึงปัจจุบัน

กระบวนการประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดซึ่งมีโทษถึงขั้นประหารชีวิต ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาในคดีดังกล่าวคือศาลจังหวัด ซึ่งจะมีการพิจารณาคดีโดยองค์คณะผู้พิพากษา ๓ คน และในกรณีที่เป็นการพิพากษาจำคุกหรือประหารชีวิตโดยองค์คณะผู้พิพากษา ๓ คน และเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตจำเลยก็สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ และฎีกาไปยังศาลฎีกาได้ตามลำดับ แต่ในคดีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีในขณะที่กระทำความผิด ศาลจะลงโทษประหารชีวิตไม่ได้ อย่างไรก็ตาม แม้ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลสูงสุด แต่โดยหลักผู้ที่ถูกพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตต้องถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำจนกว่าจะมีการลงโทษ และเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดการคุมขังจะยิ่งมีความเข้มงวดมากขึ้น ทั้งนี้ ระหว่างที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ ผู้ต้องโทษประหารชีวิตของญี่ปุ่นแต่ละรายจะถูกขังแยกกัน^{๓๕} และในขณะที่ถูกคุมขังอยู่นั้นจะไม่สามารถติดต่อกับผู้อื่นนอกจากญาติสนิทหรือทนายความของตนได้ และแม้จะมีโอกาสได้ติดต่อกับญาติหรือทนาย แต่ก็อยู่ภายในขอบเขตที่จำกัดทั้งในด้านของระยะเวลาที่จะติดต่อและเนื้อหาที่มีการติดต่อกันนั้น โดยรัฐให้เหตุผลว่านโยบายดังกล่าวมีขึ้นเพื่อให้ผู้ที่จะถูกลงโทษประหารชีวิตมีอารมณ์สงบและคงที่ เพื่อเตรียมตัวในการถูกประหารชีวิต นอกจากนี้ ในการคุมขัง นักโทษที่ถูกพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตจะมีเวลาในการรับประทานอาหารเพียง ๕-๑๐ นาที และจะสามารถทำกิจกรรมโดยการออกกำลังกายได้ ๒-๓ ครั้ง ต่อสัปดาห์ เป็นเวลาครั้งละ ๑๕ นาที และไม่ได้รับอนุญาตให้อ่านหนังสือพิมพ์และหนังสือต่างประเทศ อีกทั้งไม่อนุญาตให้มีปฏิทินไว้ในห้องที่ถูกคุมขัง^{๓๖} ซึ่งนับเป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ถูกคุมขังอย่างมาก และในการคุมขัง ผู้ต้องโทษประหารชีวิตจะถูกใส่กุญแจมือและถูกผู้คุมเฝ้าอยู่ตลอดเวลา^{๓๗} แม้ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตจะมีสิทธิในการขอ

^{๓๔} Ibid., p.26.

^{๓๕} ปกรณ์ ยิ่งวรการ, “การให้ประชาชนเข้าร่วมการพิจารณาคดีอาญาในกฎหมายญี่ปุ่น,” *ตุลพาท* ๕๗, ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๓): ๑๒๗, ๑๓๐.

^{๓๖} Yoshihiro Yasuda, “The death penalty in Japan,” in *The death penalty: beyond abolition* (Germany: Council of Europe publishing), 2004, p.218.

^{๓๗} David T. Johnson, “The death penalty in Japan: Secrecy, Silence, and Salience,” in *Cultural lives of capital punishment* (United States of America: Stanford University press), 2005, p.254.

^{๓๘} Yoshihiro Yasuda, “The death penalty in Japan,” in *The death penalty: beyond abolition*, p.224.

อภัยโทษได้ แต่การขออภัยโทษนั้นก็มักถูกปฏิเสธ ซึ่งนับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๔๕ เป็นต้นมา มีผู้ต้องโทษ
ประหารชีวิตเพียง ๓ รายเท่านั้น ที่ได้รับการอภัยโทษ^{๓๙}

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่นนั้น เมื่อศาลมีคำ
พิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิตและคำขออภัยโทษถูกปฏิเสธแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญาของญี่ปุ่นกำหนดไว้ว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะต้องมีคำสั่งให้ดำเนินการ
ประหารชีวิตภายในหกเดือนนับแต่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด และภายหลังจากที่มีคำสั่งเช่นนั้น
แล้ว ต้องดำเนินการประหารชีวิตภายใน ๕ วันนับจากมีคำสั่งดังกล่าว โดยการประหารชีวิตต้อง
กระทำต่อหน้าพนักงานอัยการ ผู้ช่วยพนักงานอัยการ และผู้คุมเรือนจำ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการ
ประหารชีวิตนั้นจะไม่กระทำในวันหยุดประจำปี วันสิ้นปี หรือวันขึ้นปีใหม่^{๔๐} คำสั่งให้มีการประหาร
ชีวิตนั้นจะไม่มีคำสั่งไปยังผู้ต้องโทษหรือครอบครัว ดังนั้น ผู้ต้องโทษประหารจึงไม่มี
โอกาสทราบว่าตนจะถูกประหารชีวิตเมื่อใด ทั้งนี้ การประหารชีวิตมักดำเนินการในช่วงเช้า ซึ่ง ๑
ชั่วโมง ก่อนที่จะมีการประหารชีวิต จะมีการออกหมายเรียกผู้ต้องโทษประหารชีวิตเพื่อแจ้งว่าจะ
ถูกนำตัวไปประหารชีวิตและพานักโทษนั้นไปยังแดนประหารทันที โดยไม่มีโอกาสได้รำลากับ
ครอบครัวหรือปรึกษาทนายความแต่อย่างใด^{๔๑} ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการประหารชีวิตของประเทศ
ญี่ปุ่นนั้นมีการดำเนินการโดยลับ เพราะรัฐไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือสื่อมวลชนเข้าชมการ
ดำเนินการประหารชีวิต แม้ข้าราชการที่เข้าไปเป็นพยานในการประหารชีวิตก็ถูกกฎหมายบังคับ
ไม่ให้เปิดเผยสิ่งที่เห็น อย่างไรก็ตาม มีข้าราชการผู้หนึ่งซึ่งเป็นพยานในการประหารชีวิตได้ออกมา
เปิดเผยว่า ในการประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่นนั้น สถานที่ประหารชีวิตเป็นห้องว่างโล่ง มีไฟ
สว่าง ทากาแพงสีขาว มีพื้นที่ประมาณ ๑๘ ตารางฟุต จากเพดานมีเชือกเป็นห่วงสำหรับผูกคอ
ห้อยลงมายาว มีเสียงสวดมนต์เบาๆ เมื่อถึงเวลาฝ่าที่เป็นประตูก็จจะหมุนเปิดออก ผู้คุมสองคนนำ
นักโทษที่มีผ้าปิดตา มือสองข้างมัดไขว้หลัง ทำเปล้าและอยู่ในชุดผ้าฝ้ายขาวเดินเข้ามา และให้ไป
ยืนตรงกลางห้องที่มีกากบาท ผู้คุมคนหนึ่งเอามือคล้องคอ นักโทษจะอยู่ในสภาพจิตที่สงบ
หลังจากนั้นผู้คุมจะถอยออกไป ทิ้งให้นักโทษยืนอยู่ในห้องพร้อมห่วงคล้องคอคนเดียว ทันใดนั้น
พื้นไม้ที่นักโทษยืนอยู่ก็เปิดออกโดยไม่มีคำสั่งล่วงหน้า โดยในการประหารชีวิตนั้นจะมีผู้
ประหาร ๕ คน กดสวิตช์ไฟพร้อมกันโดยอันที่เป็นของจริงมีอยู่เพียง ๑ อัน ไม่มีผู้ใดทราบว่าสวิตช์
ตัวใดเป็นของจริงที่ทำให้พื้นเปิด ทั้งนี้เพื่อลดความเครียดของเจ้าหน้าที่ประหาร เมื่อกดสวิตช์ไฟ
แล้ว ตัวนักโทษจะตกหายไปประตูกลนั้น เชือกที่สวมคอกอยู่ถูกดึงให้ตั้งขึ้นมาทันที และคอของ

^{๓๙} Ibid., p.226.

^{๔๐} Ibid., p.218.

^{๔๑} Ibid., p.226.

นักโทษจะหักในทันที ตัวของนักโทษจะห้อยอยู่ในห้องข้างล่าง ซึ่งกฎหมายญี่ปุ่นบังคับให้ห้อยอยู่ เช่นนั้นไม่ต่ำกว่า ๕ นาที หลังจากนั้น ผู้เป็นพยานในการประหารชีวิตจะไปดูศพนักโทษ เพื่อตรวจสอบว่านักโทษถึงแก่ความตายแล้วหรือไม่ และศพจะถูกพลิกให้ดูว่าไม่มีรอยฟกช้ำบนร่างกายยกเว้นที่คอเท่านั้น^{๔๒}

อย่างไรก็ดี ภายหลังจากการดำเนินการประหารชีวิตไปแล้ว หากปรากฏว่ามีการประหารชีวิตนักโทษไปโดยผิดพลาด กฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าตอบแทนในคดีอาญา (The Criminal Compensation Act) กำหนดให้รัฐจ่ายค่าชดเชยให้ญาติของนักโทษที่ถูกประหารชีวิตเป็นจำนวนเงินไม่เกิน ๓๐ ล้านเยน และในกรณีที่มีความเสียหายทางทรัพย์สินเกิดขึ้น รัฐจะจ่ายค่าชดเชยให้เพิ่มเติมอีกเป็นจำนวนเงินไม่เกิน ๓๐ ล้านเยน ซึ่งจากหลักเกณฑ์ตามกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประเทศญี่ปุ่นยอมรับว่าอาจมีการพิพาทที่ผิดพลาดเกิดขึ้นได้^{๔๓}

หากพิจารณาถึงวิธีการที่ใช้ในการประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่นซึ่งยังคงใช้การแขวนคออยู่นั้น ยังไม่มีการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนวิธีการเป็นการฉีดสารพิษให้ถึงแก่ความตาย และแนวโน้มในการยกเลิกโทษประหารชีวิตก็ยังมีอยู่ไม่มากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการประหารชีวิตของประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นความลับและมีผู้ที่ทราบและรับรู้เกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าวไม่มากนัก กระแสของการเรียกร้องหรือต่อต้านการลงโทษประหารชีวิตจึงยังไม่เกิดขึ้น

๓.๑.๓ กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศจีน

ประเทศจีนเป็นต้นกำเนิดอารยธรรมทางตะวันออก และมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อประเทศในแถบเอเชียหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประเทศจีนและประเทศไทยมีความคล้ายคลึงกันในหลากหลายด้าน เช่น คติความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรม ในแง่ของการปกครอง จีนปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม จึงส่งผลต่อการลงโทษโดยรัฐ ซึ่งหากพิจารณาในทางประวัติศาสตร์จะพบว่า การลงโทษนั้นมีความโหดร้ายทารุณและรุนแรงอยู่มาก และในปัจจุบันนี้ จีนก็ยังคงมีการคงโทษประหารชีวิตไว้ ทั้งนี้ จากสถิติพบว่าประเทศจีนเป็นประเทศที่มีการประหารชีวิตมากที่สุดในโลก โดยมีการประหารชีวิตถึงปีละ ๘,๐๐๐ คน แต่จำนวนดังกล่าวเป็นเพียงการประมาณการ เนื่องจากประเทศจีนยังคงเก็บข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนการ

^{๔๒} วีรกร ตรีเศศ, โทษประหารชีวิตของญี่ปุ่น [ออนไลน์], ๒๓ เมษายน ๒๕๕๔. แหล่งที่มา

<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2005q2/article2005june10p1.htm>

^{๔๓} Yoshihiro Yasuda, "The death penalty in Japan," in *The death penalty: beyond abolition*, p.218.

ประหารชีวิตไว้เป็นความลับ และไม่มีการเปิดเผยต่อสาธารณชน^{๔๔} ในหัวข้อนี้จึงจะพิจารณาถึงวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประวัติศาสตร์ของประเทศจีน โดยเน้นที่กระบวนการประหารชีวิตในปัจจุบัน

กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตในประเทศจีนนั้น มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน ซึ่งแนวทางในการลงโทษประหารชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็มีรากฐานสืบเนื่องมาจากประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีมาในอดีต ทั้งนี้ ในประวัติศาสตร์ของประเทศจีนพบว่ามีการลงโทษประหารชีวิตเป็นจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการควบคุมสังคม การรักษาระเบียบวินัย และเป็นกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับแต่ละชุมชน^{๔๕} หากย้อนไปในอดีตกว่า ๒,๕๐๐ ปีที่ผ่านมา จะพบว่าการฆ่าผู้อื่นเป็นเครื่องมือในการปกครองบ้านเมือง โดยมิได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของบุคคลแต่อย่างใด^{๔๖} อนึ่ง ในยุคโบราณกาลนั้น ประเทศจีนมีการปกครองในรูปแบบของอาณาจักร ซึ่งกฎหมายที่ใช้นั้นมักจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัว อาชญากรรมเกี่ยวกับความรุนแรง และอาชญากรรมที่กระทำต่อรัฐ กฎหมายอาญารวมถึงการลงโทษจึงต้องรุนแรงและเข้มงวดเพื่อให้สอดคล้องกับอาชญากรรมที่ได้กระทำลง^{๔๗}

ในแง่ของการประหารชีวิตนั้น ประเทศจีนมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์ซาง (๑๗๐๐ – ๑๐๒๗ ปีก่อนคริสตศักราช) ซึ่งในยุคนี้พบข้อมูลว่ามีการลงโทษหลัก ๕ ประการ ซึ่งรวมถึงการสั๊กหน้า การตัดจมูก การตัดเท้า การตัดอวัยวะสืบพันธุ์ชาย หรือการกักขังหญิงไว้ในบ้านตลอดชีวิต และการประหารชีวิต^{๔๘} โดยรูปแบบของการลงโทษประหารชีวิตในอดีตจะมีเพียงสามรูปแบบ ได้แก่ การตัดศีรษะ และการหันร่างกายของผู้กระทำผิดออกเป็นขึ้นส่วน โดยมีเป้าหมายในการสั่งสอนและข่มขู่ให้คนเชื่อฟังตลอดจนแสดงความจงรักภักดีต่อผู้ปกครองดูแลอาณาจักร อย่างไรก็ตาม เมื่อลัทธิขงจื้อเข้ามามี

^{๔๔} Wang Guangze, *The mystery of China's death penalty figures* [Online], 30 March 2011. Available from http://hrichina.org/public/PDFs/CRF.2.2007/CRF-2007-2_Mystery.pdf

^{๔๕} David T. Johnson, Franklin E. Zimring, *The next frontier: National development, political change, and the death penalty in Asia* (United States of America: Oxford University Press, 2009), p.243.

^{๔๖} Ibid., p.244.

^{๔๗} Hong Lu, Lening Zhang, "Death penalty in China: The law and the practice," *Journal of Criminal Justice* 33 (July-August 2005): p.367.

^{๔๘} Lu Hong, *China's death penalty: Reforms on capital punishment* [Online], 23 April 2011. Available from <http://www.eai.nus.edu.sg/BB412.pdf>

บทบาทในประเทศจีน จึงส่งผลให้การลงโทษนั้นมีมนุษยธรรมและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น^{๔๙} จนกระทั่งมีบางช่วงเวลาในประเทศจีนได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไป เช่น ในสมัยราชวงศ์ถัง มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตใน ค.ศ. ๗๔๗ ถึง ๗๕๙ และมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตอีกครั้งหนึ่งใน ค.ศ. ๑๒๗๙ ถึง ๑๓๖๘ ซึ่งตรงกับสมัยการปกครองของราชวงศ์หยวน แต่การลงโทษประหารชีวิตก็มีการนำกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง โดยในสมัยราชวงศ์ชิง (ค.ศ. ๑๖๔๔-๑๙๑๑) นั้น มีการลงโทษประหารชีวิตเป็นหลัก และกฎหมายในสมัยราชวงศ์ชิงได้กำหนดความผิดที่มีโทษประหารชีวิตไว้ถึง ๒๗๕ สถานความผิด จนกระทั่งปลายสมัยราชวงศ์ชิง ความผิดที่มีโทษประหารชีวิตกลับเพิ่มขึ้นอีกสามเท่าตัว โดยความผิดที่มีโทษประหารชีวิตมีมากกว่า ๘๔๐ สถานความผิด^{๕๐}

ภายหลังต่อมา เมื่อราชวงศ์ชิงสิ้นสุดลงใน ค.ศ. ๑๙๑๑ ประเทศจีนได้เปลี่ยนระบอบการปกครองมาเป็นระบอบสาธารณรัฐ ซึ่งภายหลังเมื่อมีการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนใน ค.ศ. ๑๙๔๙ แนวความคิดที่มีผลต่อการกระทำ ความผิดและการลงโทษก็คือแนวความคิดของเหมาเจ๋อตงเกี่ยวกับการปฏิบัติและการต่อสู้ของชนชั้นต่างๆ ในสังคม และแนวความคิดเดิมว่าการลงโทษต้องมีความรุนแรง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม และในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๕๐ และ ๑๙๖๐ นั้น การลงโทษประหารชีวิตได้ขยายออกไปเป็นวงกว้าง โดยมุ่งเน้นที่การกระทำ ความผิดทางการเมือง คือการปฏิวัติต่อต้านการปกครอง^{๕๑} อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว กฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิตก็มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยปรากฏในรูปของกฎหมายลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. ๑๙๗๙ ซึ่งได้กำหนดความผิดที่มีโทษประหารชีวิตไว้ ๒๘ สถานความผิด ซึ่ง ๑๕ สถานความผิดนั้น เป็นความผิดเกี่ยวกับการปฏิวัติต่อต้านระบอบการปกครอง นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวยังได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตในประเทศจีนไว้ว่า การลงโทษประหารชีวิตจะใช้กับความผิดที่ร้ายแรงที่สุดเท่านั้น และในกรณีที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หากการประหารชีวิตในทันทีจะไม่เป็นประโยชน์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งในขณะที่มีคำพิพากษา ให้รอการลงโทษประหารชีวิตเป็นเวลาในสองปี และต้องมีการแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำงานและมีการติดตามผลในการทำงานดังกล่าว นอกจากนี้ คำพิพากษาที่ให้ลงโทษประหารชีวิตทุกฉบับต้องได้รับการรับรองโดยศาลสูงสุด (Supreme People's Court) จึงจะมีการลงโทษ

^{๔๙} Hong Lu, Lening Zhang, "Death penalty in China: The law and the practice," p.367.

^{๕๐} David T. Johnson, Franklin E. Zimring, *The next frontier: National development, political change, and the death penalty in Asia*, pp.246-247.

^{๕๑} Hong Lu, Lening Zhang, "Death penalty in China: The law and the practice," p.368.

ประหารชีวิตได้ เว้นแต่ศาลสูงสุดเป็นผู้ทำคำพิพากษานั้นเอง^{๕๒} ก็จะมีผลในทำนองเดียวกับการได้รับการรับรองแล้ว ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตนั้นให้ลงโทษด้วยการยิงเสียชีวิต^{๕๓} นอกจากนี้ยังกำหนดเพิ่มเติมว่า จะลงโทษประหารชีวิตกับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในขณะที่กระทำความผิดหรือหญิงมีครรภ์ไม่ได้ ทั้งนี้ หากบุคคลที่กระทำความผิดมีอายุมากกว่าสิบหกปี แต่ไม่ถึงสิบแปดปี อาจถูกลงโทษประหารชีวิตได้ แต่ให้มีการรอการลงโทษประหารชีวิตเป็นเวลาสองปี^{๕๔} และในกรณีที่บุคคลผู้ได้รับคำสั่งให้มีการรอการลงโทษประหารชีวิตนั้นสามารถกลับใจได้ในระหว่างเวลาที่มีการรอการลงโทษ ก็จะได้รับลดโทษเหลือเพียงการจำคุกตลอดชีวิต ภายหลังจากครบกำหนดระยะเวลาในการรอการลงโทษสองปี และหากผู้กระทำความผิดสามารถกลับใจได้และได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม จะได้รับการลดโทษเหลือเพียงจำคุกเกินกว่าสิบห้าปีแต่ไม่เกินยี่สิบปีเท่านั้น แต่หากยังมีพฤติกรรมที่ชั่วร้ายอยู่ จึงจะมีการลงโทษประหารชีวิต แต่ทั้งนี้ต้องได้รับการรับรองจากศาลสูงสุดแห่งประเทศจีนก่อน^{๕๕} ทั้งนี้ ระบบในการรอการลงโทษประหารชีวิตและการต้องได้รับการรับรองจากศาลสูงของประเทศก่อนมีการลงโทษประหารชีวิตนั้นนับเป็นกระบวนการที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศจีนโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม แม้กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตของประเทศจีนจะกำหนดกระบวนการในการรับรองการลงโทษประหารชีวิตของศาลสูงสุดไว้ แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. ๑๙๗๙ ก็ยังบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ถูกพิพากษาให้ประหารชีวิตในการอุทธรณ์คดีต่อศาลสูงได้ภายในสิบวันนับแต่มีคำพิพากษา แต่หากไม่มีการ

^{๕๒} The 1979 Criminal Code, Article 43 “The death penalty is only to be applied to criminal elements who commit the most heinous crimes. In the case of a criminal element who should be sentenced to death, if immediate execution is not essential, a two-year suspension of execution may be announced at the same time the sentence of death is imposed, and reform through labour carried out and the results observed.”

Except for judgements made by the Supreme People’s Court according to law, all sentences of death shall be submitted to the Supreme People’s Court for approval. Sentences of death with suspension of execution may be decided or approved by a high people’s court.”

^{๕๓} The 1979 Criminal Code, Article 45 “The death penalty is to be executed by means of shooting.”

^{๕๔} The 1979 Criminal Code, Article 44 “The death penalty is not to be applied to persons who have not reached the age of eighteen at the time the crime is committed or to women who are pregnant at the time of adjudication. Persons who have reached the age of sixteen but not the age of eighteen may be sentenced to death with a two-year suspension of execution if the crime committed is particularly grave.”

^{๕๕} The 1979 Criminal Code, Article 46 “If a person sentenced to death with a suspension of execution truly repents during the period of suspension, he is to be given a reduction of sentence to life imprisonment upon the expiration of the two-year period; if he truly repents and demonstrates meritorious service, he is to be given a reduction of sentence t not less than fifteen years and not more than twenty years of fixed-term imprisonment upon the expiration of the two-year period; if there is verified evidence that he has resisted reform in an odious manner, the death penalty is to be executed upon the order or approval of the Supreme People’s Court.”

อุทธรณ์ คำพิพากษาดังกล่าวก็ต้องได้รับการตรวจสอบโดยศาลสูง และทุกคดีที่มีการลงโทษประหารชีวิตต้องได้รับการรับรองจากศาลสูงสุด^{๕๖}

ต่อมา เมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาใน ค.ศ. ๑๙๙๗ ซึ่งกำหนดความผิดที่มีโทษประหารชีวิตไว้ ๖๘ ฐานความผิด ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวให้ความสำคัญกับความผิดทางเศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ในส่วนของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตนั้น ยังมีความเป็นเอกลักษณ์เช่นเดียวกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. ๑๙๗๙ กล่าวคือ มีบทบัญญัติที่กำหนดว่าจะลงโทษประหารชีวิตกับบุคคลที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีในขณะที่กระทำความผิดไม่ได้ และจะลงโทษประหารชีวิตหญิงมีครรภ์ไม่ได้ แต่ในส่วนของกรรการลงโทษประหารชีวิตนั้น แม้จะยังมีการคงบทบัญญัติดังกล่าวไว้ แต่ก็มีกรแก้ไขกฎเกณฑ์ดังกล่าวบางประการ โดยเปลี่ยนหลักเกณฑ์ในการลดโทษในระหว่างการรอการลงโทษประหารชีวิตไว้ว่า ผู้ที่ได้รับคำสั่งให้มีการรอการลงโทษนั้น หากมิได้มีเจตนาในการกระทำความผิดในระหว่างการรอการลงโทษ จะได้รับการเปลี่ยนโทษเป็นการจำคุกตลอดชีวิตภายหลังครบกำหนดเวลาในการรอการลงโทษ และหากมีการบำเพ็ญประโยชน์ จะได้รับการเปลี่ยนโทษเป็นการจำคุกเกินกว่าสิบห้าปี แต่ไม่เกินยี่สิบปี อย่างไรก็ตาม หากมีการกระทำความผิดโดยเจตนาในระหว่างที่มีการรอการลงโทษ ก็ให้มีการลงโทษประหารชีวิตได้ทันทีเมื่อได้รับการรับรองจากศาลสูงสุด^{๕๗} นอกจากนี้ ยังมีการนำรูปแบบการประหารชีวิตโดยการฉีดยาหรือสารพิษมาใช้ใน ค.ศ. ๑๙๙๗ นี้ด้วย

ในส่วนของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศจีนในปัจจุบันนั้น แม้กระบวนการลงโทษประหารชีวิตจะมีการพัฒนาไปมาก แต่ก็ยังมีความโหดร้ายทารุณอยู่ กล่าวคือ ในความผิดที่มีโทษประหารชีวิต เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เมื่อตำรวจจับผู้ต้องหาในคดีดังกล่าวได้ ก็มักจะมีกระบวนการในการทรมานร่างกายและบังคับให้รับสารภาพ และหากยังไม่มี การรับสารภาพ ก็จะไม่ได้รับประทานอาหารหรือน้ำ และเมื่อมีการรับสารภาพแล้ว จะมีการส่งตัวผู้ต้องหาไปคุมขังไว้ในสถานกักกันประจำเขตการปกครอง ซึ่งในสถานกักกันจะมีการขังนักโทษรวมกันโดยไม่แยกประเภทของการกระทำความผิด และในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในสถานกักกันจะมีอาหารให้รับประทานสองมื้อต่อวัน และต้องประสบกับปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับสุขภาพ เนื่องจากความแออัดที่ถูกคุมขัง หากความผิดใดยังไม่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ผู้ต้องขังจะยังไม่

^{๕๖} Hong Lu, Lening Zhang, "Death penalty in China: The law and the practice," p.369.

^{๕๗} Ibid., p.371.

ต้องถูกตีตรวนหรือมีการใช้เครื่องพันธนาการ ตราบจนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นให้ลงโทษประหารชีวิตแล้ว จึงจะมีการพันธนาการนักโทษดังกล่าว^{๕๘}

การประหารชีวิตในประเทศจีนนั้นมักจะมีการประหารชีวิตนักโทษจำนวนมากในคราวเดียว โดยในขั้นตอนของการดำเนินการประหารชีวิต ผู้ที่มีหน้าที่ในการประหารชีวิตจะเป็นตำรวจติดอาวุธ ซึ่งจะได้รับคำสั่งให้ดำเนินการประหารชีวิตและมีการฝึกอบรมเป็นเวลาสองวัน และนักโทษที่จะถูกประหารชีวิตนั้นจะถูกแยกตัวออกมาคุมขังอีกห้องหนึ่ง เพื่อเป็นการเฝ้าระวังมิให้นักโทษที่จะถูกประหารชีวิตดังกล่าวทำร้ายร่างกายตนเองหรือฆ่าตัวตายหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น และเมื่อถึงเวลาที่จะมีการประหารชีวิต นักโทษจะถูกนำตัวขึ้นรถไปโดยที่ไม่ทราบสถานที่ที่จะใช้ดำเนินการประหารชีวิต ซึ่งสถานที่ดังกล่าวจะเป็นความลับ และสถานที่ในการประหารชีวิตแต่ละครั้งจะแตกต่างกันไป โดยจะมีการพิจารณาเลือกสถานที่ทำการประหารชีวิตในแต่ละครั้ง ซึ่งจะพิจารณาจากพื้นที่ การมีผู้สังเกตการณ์ในจำนวนที่ไม่มากนัก สามารถดำเนินการประหารชีวิตได้โดยสะดวก ต้องไม่ห่างไกลจากทางหลวง ต้องมีที่กำบังเพื่อป้องกันมิให้กระสุนไปถูกผู้อื่น ดังนี้เป็นต้น และในขั้นตอนของการประหารชีวิตนั้น ผู้ต้องโทษประหารชีวิตจะถูกบังคับให้นั่งคุกเข่าเรียงกันเป็นแถว แพทย์จะทำการกำหนดจุดที่เป็นหัวใจเพื่อให้ลูกกระสุนเข้าสู่หัวใจ และผู้ที่ทำการประหารชีวิตจะยืนอยู่ด้านหลังโดยจะต้องทำการประหารชีวิตด้วยการยิงผู้ต้องโทษประหารชีวิตให้ถึงแก่ความตายโดยใช้ลูกกระสุนเพียงนัดเดียวเท่านั้น^{๕๙}

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบัน ประเทศจีนมีแนวโน้มที่จะปฏิรูปกระบวนการลงโทษประหารชีวิต โดยมีเป้าหมายในการประหารชีวิตให้น้อยลงและมีกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตอย่างระมัดระวังและมีการตรวจสอบมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๕๘} Gady A. Epstein, *The death penalty in China* [Online], 23 April 2011. Available from http://www.zonaeuropa.com/20041201_1.htm

^{๕๙} Ibid.

๓.๒ เปรียบเทียบกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษากระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศในทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจเปรียบเทียบกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศตามแต่ละยุคสมัยได้ดังนี้

	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศจีน
กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในยุคโบราณ (เริ่มจากช่วงก่อนคริสตกาล จนถึง ค.ศ.๔๗๕)	- ยังไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิต	- มีกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตอย่างโหดร้ายทารุณสืบเนื่องมาจากแนวความคิดของชาวโรมัน มีการทรมานร่างกายก่อนประหารชีวิตและมีการประจานหลังจากประหารชีวิตแล้ว	- เริ่มประวัติศาสตร์ในศตวรรษที่ ๑ เน้นการแก้แค้นทดแทน การลงโทษประหารชีวิตเป็นไปอย่างโหดร้ายทารุณ	- ปรากฏหลักฐานในการลงโทษประหารชีวิตแล้ว เน้นการสั่งสอนคนในสังคม มีการลงโทษประหารชีวิตอย่างโหดร้ายทารุณ
กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในยุคกลางและยุคใหม่ (เริ่มตั้งแต่ ค.ศ.๔๗๖ ถึง ค.ศ.๑๗๗๕)	- เริ่มมีกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตที่ชัดเจนในสมัยอยุธยา โดยมีการ ทรมานร่างกายก่อนประหารชีวิต และการลงโทษประหารชีวิตเป็นไปอย่างโหดร้ายทารุณ และมีการประจานภายหลังประหารชีวิต	- ยังคงใช้กระบวนการลงโทษที่รุนแรงเช่นในยุคก่อน แต่ในช่วงยุคใหม่ เริ่มเกิดแนวความคิดด้านสิทธิมนุษยชนและคำนึงถึงประสิทธิภาพของการลงโทษประหารชีวิต กระบวนการจึงเบาบางลง	- กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตเบาบางลงในช่วงยุคใหม่	- กระบวนการลงโทษประหารชีวิตมีความโหดร้ายทารุณ ยังไม่มีการเปิดประเทศเพื่อติดต่อค้าขายและรับวิทยาการต่างๆ

	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศจีน
กระบวนการลงโทษ ประหารชีวิตในยุค ปัจจุบัน	- ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กระบวนการยังเป็นไปในทำนอง เดียวกับในสมัยอยุธยา แต่ ต่อมา ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนกลาง และตอนปลาย กระบวนการในการลงโทษ ประหารชีวิตเบาบางลง มี กระบวนการที่คำนึงถึงสิทธิ มนุษยชนมากยิ่งขึ้น ประหาร ชีวิตในเรือนจำแทนการประหาร ในที่สาธารณะ	- ยกเลิกโทษประหารชีวิตอย่าง ถาวรแล้ว ใน ค.ศ. ๑๙๖๙	- มีหลักเกณฑ์และกระบวนการใน การปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษประหาร ชีวิตโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน มากขึ้น ประหารชีวิตโดยลับ มี เพียงบุคคลที่กำหนดที่จะสามารถ เข้าไปในสถานที่ที่ทำการประหาร ชีวิตได้	- แม้มีการลงโทษประหารชีวิต มากที่สุดในโลก แต่ก็มีแนวโน้ม ในการประหารชีวิตน้อยลง และ มีการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓.๓ กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องและกระทบต่อการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิต

๓.๓.๑ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

การเกิดขึ้นของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น สืบเนื่องจากการสู้รบในสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สองซึ่งพรากชีวิตมนุษย์ไปไม่น้อยกว่าหกสิบล้านคน และยังส่งผลกระทบในด้านอื่นๆ ต่อความเป็นอยู่และศักดิ์ศรีของมนุษย์ ทั้งในรูปแบบของความอดอยาก การทรมานนักโทษ การใช้แรงงานเยี่ยงทาส และการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ครั้นสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง จึงได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น และเนื่องด้วยเหตุการณ์จากสงครามโลกที่ผ่านมา ประเทศสมาชิกสหประชาชาติจึงได้ให้คำมั่นว่าจะร่วมกันป้องกันมิให้เกิดโศกนาฏกรรมดังกล่าวขึ้นอีก ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงได้ถือกำเนิดขึ้นเพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนทั่วทุกแห่ง^{๖๐} โดยปฏิญญาดังกล่าวได้รับการยกย่องขึ้นในปี พ.ศ.๒๔๙๐ (ค.ศ.๑๙๔๗) จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๙๑ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงได้รับการรับรองของที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สำหรับเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติทางใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ สถานะทางสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และได้กลายเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในเวลาต่อมา^{๖๑}

เมื่อพิจารณาจากคำปรารภของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว จะเห็นได้ว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมุ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับนับถือเกียรติศักดิ์ประจำตัว และสิทธิอันเท่าเทียมกันและโอนมิได้ของมนุษย์ทุกคน เป็นการประกันว่ามนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ในโลกด้วยอิสรภาพในการพูด และความเชื่อถือ และอิสรภาพพ้นจากความหวาดกลัวและความต้องการ นอกจากนี้ ยังเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์อีกด้วย ในที่นี้ จะเห็นได้ว่าสิทธิในการมีชีวิตอยู่ (The right to life) ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งย่อมได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ด้วย

^{๖๐} กระทรวงการต่างประเทศ, ประวัติปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน [ออนไลน์], ๒๓ เมษายน ๒๕๕๔. แหล่งที่มา:

http://www.mfa.go.th/humanrights/2011/index.php?option=com_content&view=article&id=87&Itemid=55

^{๖๑} กระทรวงการต่างประเทศ, กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน [ออนไลน์], ๒๓ เมษายน ๒๕๕๔. แหล่งที่มา:

http://www.mfa.go.th/humanrights/2011/index.php?option=com_content&view=article&id=86&Itemid=54

จากบทบัญญัติของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้มีการกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนซึ่งเกี่ยวข้องกับการลงโทษประหารชีวิตและการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตไว้ในข้อ ๓ ของปฏิญญา โดยวางหลักไว้ว่า คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน^{๖๒} นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องและอาจเชื่อมโยงกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิตได้นั้น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนวางหลักไว้ในข้อ ๕ แห่งปฏิญญาดังกล่าวว่า บุคคลใดๆ จะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้^{๖๓} ทั้งนี้ จากบทบัญญัติทั้งสองข้อของปฏิญญาสากลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีเนื้อความที่เป็นหลักและแนวทางในการลงโทษประหารชีวิตและการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศต่างๆ ซึ่งร่วมรับรองปฏิญญานี้ และประเทศไทย ก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ร่วมรับรองปฏิญญาฉบับนี้ใน พ.ศ.๒๕๓๑ ด้วย

อย่างไรก็ดี เนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้น มิใช่สนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ จึงมิได้เป็นบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศและมิได้ก่อให้เกิดพันธะผูกพันทางกฎหมาย แต่เป็นเพียงเอกสารที่ยืนยันและแสดงถึงหลักการของสิทธิมนุษยชนอันไม่อาจโอนให้แก่กันได้ ด้วยเหตุนี้ ในเวลาต่อมาจึงได้มีการร่างสนธิสัญญาซึ่งมีเนื้อความสอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกับปฏิญญาดังกล่าวอีกหลายฉบับ และสนธิสัญญาบางฉบับก็มีเนื้อความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการลงโทษประหารชีวิตและการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งจะกล่าวในลำดับถัดไป

๓.๓.๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนฉบับหนึ่ง ซึ่งนับเป็นพันธกรณีระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งรัฐภาคีของสนธิสัญญาดังกล่าวต้องปฏิบัติตามและดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกติกา

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๐๙ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๙ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาดังกล่าวโดยการภาคยานุวัติ กล่าวคือ การ

^{๖๒} Universal Declaration of Human Rights, Article 3 “Everyone has the right to life, liberty and security of person.”

^{๖๓} Universal Declaration of Human Rights, Article 5 “No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.”

ให้ความยินยอมเข้าผูกพันตามสนธิสัญญาแม้จะมีได้เข้าร่วมในการเจรจาทำสนธิสัญญาและมีได้ลงนามในสนธิสัญญานั้นมาก่อนก็ตาม^{๖๔} ซึ่งประเทศไทยได้ทำการภาคยานุวัติสนธิสัญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๙ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๐

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบด้วยวรรคอารัมภบทซึ่งกล่าวถึงพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายระหว่างประเทศชาติ รวมทั้งหน้าที่ของบุคคลที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้รับสิทธิทั้งด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติ ๕๓ ข้อ ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนดังต่อไปนี้^{๖๕}

๑. สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง (right to self-determination)
๒. พันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองว่าจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด ประกันสิทธิของบุคคลที่ถูกละเมิดว่าจะได้รับการเยียวยา และไม่ว่าชายหรือหญิงจะได้รับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน
๓. สิทธิซึ่งเป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกกักขังอย่างมีมนุษยธรรม การห้ามบุคคลถูกจำคุกด้วยเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามหรือก่อให้เกิดความเกลียดชังทางเชื้อชาติ สิทธิที่จะชุมนุมอย่างสันติ การรวมกันเป็นสมาคม สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ การรับรองว่า

^{๖๔} อัจฉรา ฉายากุล, ชมพูนุท เฉลิมศิริกุล และปิยนุช จูดีพัฒนา, พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

^{๖๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐-๒๑.

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา และภาษาภายในรัฐ

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติซึ่งเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกา รวมถึงพันธกรณีในการเสนอรายงานของรัฐภาคี ตามมาตรา ๔๐ ของกติการะหว่างประเทศดังกล่าว โดยการเสนอรายงานจะต้องเสนอภายในปีแรก นับจากวันที่กติกามีผลใช้บังคับ และทุกๆ ๕ ปี หลังจากการส่งรายงานฉบับแรก หรือเมื่อได้รับการร้องขอจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการพิจารณาข้อร้องเรียน

จากบทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้มีการกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนซึ่งเกี่ยวข้องกับการลงโทษประหารชีวิตและการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตไว้ในมาตรา ๖ ของกติกา โดยวางหลักไว้ดังนี้

ข้อ ๑. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต ซึ่งสิทธิดังกล่าวต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และไม่มีผู้ใดที่จะพรากชีวิตของผู้อื่นไปตามอำเภอใจได้^{๖๖}

ข้อ ๒. ในประเทศที่ยังมิได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต การกำหนดโทษประหารชีวิตจะต้องใช้กับความผิดที่มีความร้ายแรงที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ขณะกระทำความผิดเท่านั้น และต้องไม่ขัดกับบทบัญญัติแห่งกติกานี้ อีกทั้งต้องไม่ขัดกับอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษในความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และจะมีการลงโทษประหารชีวิตได้เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น^{๖๗}

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๖๖} International Covenant on civil and Political Rights, article 6 (1) "Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life."

^{๖๗} International Covenant on civil and Political Rights, article 6 (2) "In countries which have not abolished the death penalty, sentence of death may be imposed only for the most serious crimes in accordance with the law in force at the time of the commission of the crime and not contrary to the provisions of the present Covenant and to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. This penalty can only be carried out pursuant to a final judgement rendered by a competent court."

ข้อ ๓. บทบัญญัติตามมาตรานี้มิได้ให้อำนาจอัยภาคีในกติกาฉบับนี้ ในการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษในความผิดฐานฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เมื่อมีการพรากชีวิตในกรณีใดซึ่งเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์^{๖๔}

ข้อ ๔. ผู้ที่ต้องโทษประหารชีวิตมีสิทธิที่จะขอภัยโทษหรือลดโทษ การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดโทษสำหรับโทษประหารชีวิตนั้นอาจได้รับการอนุญาตในทุกคดี^{๖๕}

ข้อ ๕. โทษประหารชีวิตจะลงแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งอายุต่ำกว่าสิบแปดปีหรือเป็นหญิงซึ่งตั้งครรภ์อยู่มิได้^{๖๖}

ข้อ ๖. รัฐภาคีไม่อาจยกบทบัญญัติใดตามมาตรานี้ขึ้นอ้างเพื่อชะลอหรือห้ามมิให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต^{๖๗}

นอกจากนี้ ในมาตรา ๗ ของกติกาดังกล่าวได้กำหนดไว้ว่า ไม่มีผู้ใดที่จะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกทดลองทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์โดยไม่ได้รับความยินยอม

อย่างไรก็ดี แม้ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีตามกติการะหว่างประเทศดังกล่าวนี้ แต่ยังมีบทบัญญัติบางมาตราที่ประเทศไทยยังคงมีถ้อยแถลงตีความและข้อสงวนในมาตรา ๖ วรรค ๕ เกี่ยวกับการห้ามประหารชีวิตผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ซึ่งประเทศไทยแถลงตีความว่า ประมวลกฎหมายอาญาของไทย กำหนดว่าเด็กอายุ ๑๔ ปี ไม่ต้องรับโทษ เด็กอายุ ๑๔-๑๗ ปี ศาลสามารถลดโทษลงกึ่งหนึ่ง ส่วนผู้มีอายุเกิน ๑๗ ปี แต่ไม่เกิน ๒๐ ปี ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจลดโทษหรือไม่ก็ได้ รวมถึงโทษประหารชีวิต*

^{๖๔} International Covenant on civil and Political Rights, article 6 (3) "When deprivation of life constitutes the crime of genocide, it is understood that nothing in this article shall authorized any State Party to the present Covenant to derogate in any way from any obligation assumed under the provisions of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide."

^{๖๕} International Covenant on civil and Political Rights, article 6 (4) "Anyone sentenced to death shall have the right to seek pardon or commutation of the sentence. Amnesty, pardon or commutation of the sentence of death may be granted in all cases."

^{๖๖} International Covenant on civil and Political Rights, article 6 (5) "Sentence of death shall not be imposed for crimes committed by persons below eighteen years of age and shall not be carried out on pregnant women."

^{๖๗} International Covenant on civil and Political Rights, article 6 (6) "Nothing in this article shall be invoked to delay or to prevent the abolition of capital punishment by any State Party to the present Covenant."

* ประมวลกฎหมายอาญาของไทยในปัจจุบัน ได้มีการแก้ไขเกี่ยวกับอายุของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นเหตุให้ไม่ต้องรับโทษและเป็นเหตุลดโทษ จากอายุ ๑๔ ปี เป็น ๑๕ ปี และจากอายุ ๑๗ ปี เป็น ๑๘ ปี นอกจากนี้ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ปัจจุบัน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ ได้กำหนดว่าหากบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดซึ่งมีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้เปลี่ยนระวางโทษเป็นจำคุกห้าสิบปีแทน

๓.๓.๓ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นอนุสัญญาซึ่งออกมาโดยคำมั่นถึงข้อ ๕ ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อ ๗ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งทั้งสองฉบับต่างบัญญัติว่า ต้องมิให้บุคคลใดตกอยู่ภายใต้การทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ดังนั้น การออกอนุสัญญานี้จึงเป็นการเน้นย้ำในหลักการดังกล่าว ทั้งยังเป็นการเพิ่มเติมรายละเอียดให้มีความชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการทรมาน และการวางหลักเกณฑ์ให้รัฐภาคีบัญญัติให้การกระทำอันเป็นการทรมานดังกล่าวเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐภาคี อีกทั้งเป็นความผิดที่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้อีกด้วย

ความเป็นมาของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี นั้น สืบเนื่องจากปัญหาการกระทำทรมานต่างๆ รวมถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ที่กระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งดำเนินมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงเกิดการรวมตัวกันของสังคม องค์กรต่างๆ เพื่อต่อต้านการกระทำทรมานดังกล่าว โดยมีการต่อสู้และเคลื่อนไหวให้ได้มาซึ่งความคุ้มครองและป้องกันสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผ่านข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง แต่เนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ใช่สนธิสัญญา จึงไม่มีพันธผูกพันหรือผลบังคับในทางกฎหมาย และไม่ก่อให้เกิดพันธผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศ^{๗๒} จึงไม่สามารถบังคับประเทศต่างๆ ให้ปฏิบัติตามได้ การทรมานจึงยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้อาจมีการรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยการปกป้องบุคคลทุกคนมิให้ตกอยู่ภายใต้การกระทำทารุณกรรมและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่มีลักษณะป่าเถื่อน ไร้มนุษยธรรม หรือลดทอนคุณค่าอื่นๆ แต่เมื่อยังออกมาในรูปของปฏิญญาซึ่งมิใช่สนธิสัญญา และไม่มีผลผูกพัน จึงไม่สามารถบังคับประเทศต่างๆ ให้ปฏิบัติตามได้ ต่อมา เมื่อมีกระแสแรงผลักดันและความตื่นตัวของสังคมระหว่างประเทศเรื่องการต่อต้านการทรมานมากขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับความพยายามที่จะยุติการทรมานและการปฏิบัติอย่างเลวร้าย จึงมีการยกวางอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่

^{๗๒} โอลินท์ วัฒนาวรรณิก, “การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. ๑๙๘๔,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓.

โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๒๗ และมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๓๐

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ ๓๓ ข้อ ซึ่งแบ่งสาระสำคัญออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้^{๗๓}

ส่วนที่ ๑ ในบทบัญญัติข้อ ๑ ถึง ๑๖ กำหนดเกี่ยวกับคำนิยามของ "การทรมาน" บทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดให้การทรมานเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา เขตอำนาจที่เป็นสากลเกี่ยวกับความผิดการทรมาน และหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ส่วนที่ ๒ ในบทบัญญัติข้อ ๑๗ ถึง ๒๔ กำหนดเกี่ยวกับการนำบทบัญญัติไปใช้ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการต่อต้านการทรมานซึ่งเป็นองค์กรกำกับดูแล ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญอิสระจำนวน ๑๐ คน ที่แต่งตั้งโดยภาคีสมาชิกและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะปัจเจกบุคคลตามความสามารถ คำร้องเรียนระหว่างรัฐ คำร้องเรียนของปัจเจกบุคคล อำนาจคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน

ส่วนที่ ๓ ในบทบัญญัติข้อ ๒๕ ถึง ๓๓ กำหนดเกี่ยวกับกระบวนการเข้าเป็นภาคีผลใช้บังคับการแก้ไขอนุสัญญา โดยเฉพาะข้อสงวน การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของอนุสัญญา และการระงับข้อพิพาท

ตามความแห่งบทบัญญัติของอนุสัญญานี้ ได้กำหนดความหมายของการทรมานในข้อ ๑ ว่า "การทรมาน" หมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำ ซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด เมื่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดย หรือด้วยการยุยง หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวสามารถแยกสาระสำคัญของการกระทำทรมานได้ดังนี้

^{๗๓} สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, พันธกรณีระหว่างประเทศ, [ออนไลน์]. ๒๔ เมษายน ๒๕๕๔,

- (๑) เป็นการกระทำขององค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือด้วยการยุยง หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ
- (๒) เป็นการกระทำที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัสไม่ว่าทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคล เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้น
- (๓) เป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะป็นในรูปใด

จากสาระสำคัญของ การกระทำทรมาน จะเห็นได้ว่า กรณีที่จะเข้ากรณีของการกระทำทรมานนั้น ต้องเป็นการกระทำของรัฐ หรือกรณีที่รัฐรู้เห็นในการกระทำดังกล่าวด้วย และต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม หรือเพื่อการลงโทษบุคคลนั้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกระทำทรมานตามอนุสัญญาดังกล่าวนี้แตกต่างจากความผิดตามกฎหมายอาญาโดยทั่วไป กล่าวคือ ในกรณีของการกระทำความผิดตามกฎหมายอาญาโดยทั่วไป จะเป็นความผิดเมื่อมีเจตนา แต่การกระทำทรมานตามอนุสัญญานี้จะต้องมีเจตนาพิเศษ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล หรือคำรับสารภาพ เพื่อการลงโทษหรือข่มขู่ หรือเพราะเหตุผลใดๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะป็นในรูปใด จึงจะเข้าองค์ประกอบของการทรมานตามอนุสัญญานี้

นอกจากนี้ ตามข้อ ๒ ของอนุสัญญาดังกล่าวยังกำหนดพันธะให้แก่อุทธรณ์ว่า ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐดำเนินมาตรการต่างๆ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร ทางตุลาการหรือมาตรการอื่นๆ ที่มีประสิทธิผลเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำทรมานในอาณาเขตใดซึ่งอยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐของตน

อย่างไรก็ดี แม้อนุสัญญาต่อต้านการทรมานจะกำหนดและให้คำนิยามของคำว่า “การทรมาน” ไว้ แต่มิให้คำนิยามของคำว่า “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรืออย่างย่ำยีศักดิ์ศรี” แต่จากการปฏิบัติของหน่วยงานติดตามการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและในระดับภูมิภาค อาจอธิบายได้ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่โหดร้ายที่ไม่มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วนตามนิยามการทรมานดังที่กล่าวมาข้างต้น^{๑๔} กล่าวคือ แม้มิใช่การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่รัฐก็ยังควรมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ดูแลประชาชนของรัฐมิให้ถูกกระทำทรมาน เมื่อมีการละเมิดและมีการ

^{๑๔} ถนอมจิต วนวัฒนากุล, “แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาที่สอดคล้องกับการต่อต้านการทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๑.

กระทำการทรมาน รัฐก็ต่อรับผิด หรือแม้เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ไม่ครบองค์ประกอบตามคำนิยามของคำว่า “การทรมาน” เช่น ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ไม่ได้มีเจตนาพิเศษเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล หรือคำรับสารภาพ เพื่อการลงโทษหรือข่มขู่ หรือเพราะเหตุผลใดๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ กรณีดังกล่าวก็เป็นการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีได้

ตัวอย่างการกระทำที่เข้าข่ายการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ได้แก่

- การบังคับทางกายภาพโดยการคุมตัว
- การลงโทษทางกายภาพต่อเด็กกระทำความผิด
- การกักขังและการจำกัดสถานที่ให้อยู่ในที่แคบ
- บุคคลซึ่งถูกคุมขังและมีปัญหาทางจิตใจ ไม่ได้ได้รับการบำบัดรักษาทางการแพทย์
- การส่งผู้ร้ายข้ามแดนกลับไปยังประเทศของบุคคลนั้น และเป็นดินแดนซึ่งมีความเสี่ยงที่จะมีการกระทำทารุณต่อบุคคลที่ถูกส่งกลับ

ทั้งนี้ การจะพิจารณาว่าการกระทำใดของเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็น “การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี” จะต้องพิจารณาถึงข้อเท็จจริงแต่ละกรณีประกอบ ซึ่งต้องดูหลักการและกระบวนการลงโทษ ได้แก่ อายุ ระยะเวลา สุขภาพของผู้ถูกกระทำ ในช่วงเวลาขณะนั้น^{๑๕}

สำหรับประเทศไทยก็เป็นภาคีของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีนี้เช่นกัน โดยสืบเนื่องจากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาใน พ.ศ. ๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรีไทยได้ลงมติยอมรับหัวข้อที่ ๘ ของ “Bangkok Declaration” ที่ให้คำมั่นว่าจะปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมต่อบุคคลที่ถูกคุมขังก่อนและหลังการพิจารณาคดีโดยสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ ซึ่งยังไม่มีผลผูกพันเป็นกฎหมาย หลังจากนั้น คณะรัฐมนตรีจึงลงมติอนุมัติให้ประเทศเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ จึงได้เข้าภาคยานุวัติสารอนุสัญญาดังกล่าว และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ และปัจจุบันมีประเทศต่างๆ เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าวแล้วจำนวน ๑๔๖ ประเทศ^{๑๖}

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒.

^{๑๖} โอลินท์ วัฒนาวรรณิก, “การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. ๑๙๘๔,” หน้า ๑๕.

อย่างไรก็ดี ในการเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานของประเทศไทย นั้น ประเทศไทยได้ทำถ้อยแถลงตีความในข้อที่ ๑, ๔ และ ๕ และจัดทำข้อสงวนในข้อ ๓๐ ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานไว้ ดังนี้^{๗๗}

(๑) ถ้อยแถลงตีความในข้อที่ ๑ ของอนุสัญญา เรื่องคำนิยามคำว่า “ทรมาน” เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ไม่มีบทบัญญัติจำกัดความ โดยเฉพาะสำหรับการทรมาน ประเทศไทยจึงตีความคำว่า “ทรมาน” ตามประมวลกฎหมายอาญา

(๒) ถ้อยแถลงตีความในข้อที่ ๔ ของอนุสัญญา เรื่องการกำหนดให้การทรมานทั้งปวงเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา และนำหลักการนี้ไปใช้กับการพยายาม การสมรู้ร่วมคิด และการมีส่วนร่วมในการทรมาน ประเทศไทยตีความเข้าใจในกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

(๓) ถ้อยแถลงตีความในข้อที่ ๕ ของอนุสัญญา เรื่องให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการต่างๆ ที่ทำให้รัฐมีเขตอำนาจเหนือความผิดฐานกระทำการทรมาน โดยประเทศไทยตีความเข้าใจว่าเขตอำนาจเหนือความผิดดังกล่าวเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

(๔) การตั้งข้อสงวนในข้อ ๓๐ ของอนุสัญญา เรื่องการให้นำข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือบังคับใช้อนุสัญญา ขึ้นสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ซึ่งการจัดทำข้อสงวนในข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ยอมรับอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นการล่วงหน้า เว้นเสียแต่ว่าจะพิจารณาเห็นสมควรเป็นกรณีๆ ไป

๓.๓.๔ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิของเด็กโดยเฉพาะ ซึ่งตามบทบัญญัติข้อ ๑ แห่งอนุสัญญานี้ได้กำหนดว่า เด็กหมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้น ตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น นอกจากนี้ อนุสัญญาดังกล่าวยังได้วางหลักเกณฑ์เพื่อยืนยันถึงสิทธิของเด็กไว้ว่า เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กยังไม่เติบโตเต็มที่ทั้งทางร่างกายและจิต จึงต้องการการพิทักษ์และการดูแลเป็นพิเศษ รวมถึงต้องการการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสมทั้งก่อนและหลังการเกิดด้วย

^{๗๗} สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, พันธกรณีระหว่างประเทศ, [ออนไลน์], ๒๔ เมษายน ๒๕๕๔,

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ และมีผลบังคับใช้วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๓ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๓๕ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๕

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้นประกอบด้วยบทบัญญัติ ๕๔ ข้อ โดยเน้นหลักพื้นฐาน ๔ ประการ ดังนี้^{๗๔}

- (๑) การห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็ก และการให้ความสำคัญแก่เด็กทุกคนเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก ในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะอื่นๆ ของเด็ก หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครองทางกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กมีโอกาสเท่าเทียมกัน
- (๒) การกระทำหรือดำเนินการทั้งหลายต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก
- (๓) สิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม
- (๔) สิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก และการให้ความสำคัญกับความคิดเห็นเหล่านั้น

นอกจากนี้ ยังมีการตั้งคณะกรรมการสิทธิเด็กเพื่อทำหน้าที่หลักในการตรวจสอบรัฐภาคีว่าได้ปฏิบัติตามพันธกรณีในอนุสัญญานี้หรือไม่ และรัฐภาคีมีหน้าที่ต้องจัดทำและเสนอรายงานสถานการณ์ต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการดำเนินการคุ้มครองสิทธิเด็กตามอนุสัญญานี้ ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรค และมาตรการในการแก้ไขด้วย โดยรัฐภาคีต้องเสนอรายงานดังกล่าวภายใน ๒ ปี นับจากวันที่อนุสัญญามีผลใช้บังคับ และทุก ๕ ปีหลังจากการส่งรายงานฉบับแรก

จากบทบัญญัติของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก พบว่ามีแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษประหารชีวิต กล่าวคือสิทธิในการมีชีวิต และการอยู่รอดของเด็ก ทั้งนี้ ในอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดสิทธิของเด็กเกี่ยวกับเรื่องการลงโทษไว้ในข้อ ๓๗ ว่า

“รัฐภาคีประกันว่า

(ก) จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

^{๗๔} อัจฉรา ฉายากุล, ชมพูนุท เฉลิมศิริกุล และปิยนุช รุติพัฒนะ, พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย, หน้า ๑๕.

(ข) จะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยผลการจับกุมกักขังหรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม”^{๗๙}

ทั้งนี้ จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า รัฐภาคีซึ่งมีพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนี้จะลงโทษเด็กซึ่งกระทำความผิดขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีโดยการใส่โทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตไม่ได้ และจะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า ซึ่งผูกพันและมีผลบังคับแก่รัฐภาคีที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของอนุสัญญาดังกล่าวด้วย

๓.๓.๕ สนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. ๑๙๗๐

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะหากผู้กระทำความผิดหลบหนีไปรัฐอื่น เขตอำนาจของรัฐย่อมสิ้นสุดที่พรมแดนของรัฐของตน ไม่อาจเข้าไปในรัฐอื่นเพื่อนำตัวหรือลักพาตัวผู้กระทำความผิดมาโดยกระทบบอำนาจอธิปไตยของรัฐอื่นได้ ดังนั้น จึงต้องมีกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้นมา จึงถือได้ว่าการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นรูปแบบหนึ่งของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

เหตุผลที่ให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ สืบเนื่องมาจากตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา การคมนาคมระหว่างประเทศต่างๆ เจริญก้าวหน้าทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ ผู้ที่กระทำความผิดในประเทศหนึ่งสามารถหลบหนีไปยังอีกประเทศหนึ่งได้โดยสะดวกและรวดเร็ว โดยประเทศที่ความผิดเกิดขึ้นไม่สามารถติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดข้ามอาณาเขตประเทศของตนเข้าไปในประเทศอื่นได้เพราะทุกประเทศต่างมีอำนาจอธิปไตยในดินแดนของตน ฉะนั้นหากประเทศที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีเข้าไปอาศัยอยู่ไม่ให้ความร่วมมือในการส่งตัวผู้กระทำความผิดกลับคืนให้ไปแล้ว ผู้กระทำความผิดก็สามารถหลบหนีการถูกลงโทษไปได้ง่ายอันเป็นการไม่ถูกต้อง ดังนั้น ทุกประเทศจึงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการปราบปรามอาชญากรรมและไม่ยินยอมให้ผู้กระทำความผิดทางอาญาจากประเทศหนึ่งหลบหนีมาซ่อนตัวอยู่ในดินแดนของ

^{๗๙} Convention on the Rights of Child, article 37 “States Parties shall ensure that:

(a) No child shall be subjected to torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. Neither capital punishment nor life imprisonment without possibility of release shall be imposed for offences committed by persons below eighteen years of age;

(b) No child shall be deprived of his or her liberty unlawfully or arbitrarily. The arrest, detention or imprisonment of a child shall be in conformity with the law and shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time.”

ประเทศตน ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุขของสังคมประชาชาติ^{๕๐} ด้วยเหตุนี้ จึงมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศต่างๆ โดยอาจเป็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาที่มีต่อกันระหว่างรัฐต่างๆ โดยวิธีทางทางการทูต หรือแม้ไม่มีสนธิสัญญาระหว่างกันก็อาจมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกันได้ตามหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัย (Reciprocity)

ปัจจุบัน อนุสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ เช่น การก่อการร้าย การทรมาน การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ มักจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอยู่เสมอ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะมีรัฐที่เกี่ยวข้อง ๒ รัฐหรือมากกว่า เป็นการที่รัฐหนึ่งยินยอมส่งตัวบุคคลที่ต้องการว่ากระทำความผิดอาญา หรือบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดอาญา (กรณีศาลพิพากษาแล้วแต่ผู้นั้นหลบหนี) ให้แก่อีกรัฐหนึ่งที่ร้องขอ ซึ่งเป็นรัฐที่มีอำนาจฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาความผิดของบุคคลดังกล่าวแล้ว

สำหรับกระบวนการในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น ตามปกติ เมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้น ประเทศที่มีเขตอำนาจเหนือการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้นจะมีอำนาจฟ้องร้องได้ในดินแดนของตน แต่หากผู้กระทำความผิดหลบหนีไปในรัฐอื่น รัฐแรกจะเข้าไปจับตัวมาไม่ได้ ต้องแสวงหาความช่วยเหลือโดยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งสามารถร้องขอมายังรัฐที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีไปอาศัยอยู่ให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ทั้งนี้ โดยปกติ รัฐผู้รับคำร้องขอจะมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังนี้

(๑) กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนชาติของรัฐผู้รับคำร้องขอ หรือเป็นผู้มีเอกสิทธิ์หรือความคุ้มครองทางการทูต รัฐผู้รับคำร้องขอจะไม่ดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้

(๒) ความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำ ต้องเป็นความผิดตามกฎหมายทั้งในรัฐที่ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนและรัฐผู้รับคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน อย่างไรก็ตามหากความผิดดังกล่าวเป็นความผิดทางทหารหรือความผิดทางการเมือง รัฐผู้รับคำร้องขอจะไม่ดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้

อย่างไรก็ดี กระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร โดยให้ศาลกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่ง โดยศาลพิจารณาเพียงแค่ว่า คดีมีมูลหรือไม่ เป็นบุคคลเดียวกับที่ร้องขอหรือไม่ ฝ่ายยื่นเงื่อนไขของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือไม่ แต่มิได้พิพากษาว่ากระทำความผิดจริงหรือไม่ ศาลอาจจะส่งคุมขังเพื่อส่งตัวต่อไป หรือปล่อยตัว โดยอาจจะคุมขังภายในระยะเวลาอุทธรณ์ หากไม่มีอุทธรณ์ก็ปล่อยตัวไป จากนั้น ฝ่ายบริหารจะพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่า จะส่งผู้ร้าย

^{๕๐} ประสพสุข บุญเดช, “การส่งผู้ร้ายข้ามแดน,” ใน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๐.

ข้ามแดนหรือไม่ โดยคำนึงถึงสัมพันธไมตรี ผลประโยชน์ และความมั่นคงระหว่างประเทศ ฝ่ายบริหารสามารถใช้ดุลพินิจได้เด็ดขาด

กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น ประเทศต่างๆ มักมีกฎหมายภายใน และสนธิสัญญาไม่ว่าจะเป็นทวิภาคีหรือพหุภาคี แต่อาจมีปัญหาเพราะสนธิสัญญาต่างๆ มักมีข้อปฏิบัติต่างกัน ไม่เป็นระเบียบเดียวกัน สหประชาชาติจึงเห็นว่าเป็นสมควรกฎหมายระหว่างประเทศ สมมาตรเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ และสมมาตรเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มาประชุมกันเรื่องการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และจัดทำสนธิสัญญาต้นแบบ (Model Treaty) ขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีการทำสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. ๑๙๙๐ เพื่อเป็นต้นแบบในการทำสนธิสัญญาทั้งทวิภาคีและพหุภาคีระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อให้หลักเกณฑ์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ตามบทบัญญัติของสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. ๑๙๙๐ ข้อ 4(d)^{๑๑} ได้กำหนดความคุ้มครองไว้สำหรับบุคคลที่ถูกร้องขอตัวไปดำเนินคดีสำหรับความผิดที่มีโทษประหารชีวิต โดยถือว่าการมีโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดที่ร้องขอตามกฎหมายของรัฐผู้ร้องขอนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งรัฐผู้รับคำร้องขออาจจะปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เว้นแต่รัฐผู้ร้องขอจะให้หลักประกันที่รัฐผู้รับคำร้องขอพิจารณาแล้วเห็นว่า เพียงพอในการที่จะเชื่อว่าจะไม่มีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต หรือแม้จะมีคำพิพากษาเช่นว่า ก็จะไม่มีการปฏิบัติตามคำพิพากษาดังกล่าว^{๑๒} นอกจากนี้ ในอนุสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของสหภาพยุโรป ก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มีโทษประหารชีวิตไว้เช่นกัน โดยมีใจความสำคัญว่า ไม่ยินยอมให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิต เว้นแต่จะมีคำรับรองจนเป็นที่พอใจว่า รัฐผู้ร้องขอจะไม่ลงโทษประหารชีวิต^{๑๓} จึงนับเป็นบทบัญญัติที่สำคัญเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีที่มีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อไป

^{๑๑} Model Treaty on Extradition, article 4(d) "If the offence for which extradition is requested carries the death penalty under the law of the requesting State, unless that State gives such assurance as the requested State considers sufficient that the death penalty will not be imposed or, if imposed, will not be carried out. Where extradition is refused on this ground, the requested State shall, if the other State so requests, submit the case to its competent authorities with a view to taking appropriate action against the person for the offence for which extradition had been requested;"

^{๑๒} อุทัย อาทิวาทย์, "การดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนของพนักงานอัยการ: ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต และข้อเสนอแนะ," ใน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓๐.

^{๑๓} ปิติสาร ธารสุวรรณวงศ์, "สนธิสัญญาแม่แบบของสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน: การปรับปรุงกฎหมาย และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๖๗.

ดำเนินคดีที่มีโทษประหารชีวิต เนื่องจากเป็นการกำหนดให้ชัดเจนว่า โดยหลักแล้วรัฐผู้รับคำร้องขออาจปฏิเสธไม่ยอมส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่ก็มีข้อยกเว้นให้รัฐผู้รับคำร้องขอสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีดังกล่าวได้ หากรัฐผู้ร้องขอให้การรับรองว่าจะไม่มีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต หรือแม้มีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตก็จะเป็นการปฏิบัติตามคำพิพากษาดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๔

วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดกระบวนการ ลงทะเบียนอาหารชีวิตในประเทศไทย

การลงทะเบียนอาหารชีวิตเป็นรูปแบบของการลงทะเบียนที่มีอยู่ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่กระบวนการในการลงทะเบียนนั้นมีการวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ จากการศึกษากระบวนการลงทะเบียนอาหารชีวิตในยุคต่างๆ ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบันของประเทศไทย นับตั้งแต่กระบวนการลงทะเบียนอาหารชีวิตตามกฎหมายสมัยอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีการประกาศใช้ใน พ.ศ. ๒๔๙๙ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมาจนถึงฉบับปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบกับกระบวนการลงทะเบียนอาหารชีวิตในประเทศต่างๆ ทั้งที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ระบบกฎหมายจารีตประเพณี และปกครองในระบอบสังคมนิยม รวมทั้งกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยให้ความรับรองและเข้าเป็นภาคีแล้ว พบว่ามีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการกำหนดกระบวนการลงทะเบียนอาหารชีวิตในประเทศไทยซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละสมัย ดังนี้

๔.๑ ปัจจัยด้านคติความเชื่อ

จากการที่ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อย่างยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี รัตนโกสินทร์ รวมระยะเวลาแล้วประมาณ ๗๐๐ ปี และจากที่ตั้งของประเทศไทยซึ่งอยู่บริเวณคาบสมุทรอินโดจีน จึงได้รับอิทธิพลมาจากหลากหลายชาติ และที่มีอิทธิพลอย่างมากคือ ประเทศอินเดียและจีน

อิทธิพลสำคัญที่ประเทศไทยได้รับจากประเทศอินเดียคือ ศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธ โดยศาสนาพุทธนิกายหินยานได้รับการวางรากฐานอย่างเป็นทางการเป็นปีกแผ่นในผืนแผ่นดินไทย อันจะเห็นได้จากสถาบันสงฆ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยและเป็นผู้สืบทอดศาสนามีวิวัฒนาการอย่างเป็นระบบและยาวนาน พระมหากษัตริย์ไทยหลายพระองค์ทรงผนวชเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาและการเข้าพระราชหฤทัยในหลักธรรมและสังคมสงฆ์ ซึ่งประวัติศาสตร์ของประเทศไทยนั้นเรื่องของศาสนาและอาณาจักรจะเกี่ยวข้อประสานกันอย่างแนบแน่น จนแยกกันแทบไม่ออกและมีส่วนต่อการดำรงคงอยู่ของชาติไทยมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน^๑ นอกจากนี้

^๑ จารุณี ฐานตราภรณ์, "อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อระบบกฎหมายไทย", วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์, หน้า ๓.

ศาสนาพุทธจะมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป รวมถึงอิทธิพลต่อสังคมแล้ว ศาสนาพุทธยังกลมกลืนและแทรกซึมอยู่ในระบบกฎหมายของไทยด้วย

หากพิจารณาจากกฎหมายมั่งรายศาสตร์ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในอาณาจักร ล้านนา ในสมัยเดียวกับกรุงสุโขทัยนั้น จะพบว่าการกระทำความผิดด้วยการทำลายกุฏิวิหาร พระพุทธรูป และลักของพระสงฆ์ มีโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิต นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจาก กฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง จะเห็นว่า การกระทำความผิดด้วยการ ปล้นเจ้าอาวาสและเผาพระอุโบสถ จับพระ สามเณร มัด ฟัน แทง ลนไฟ เอาแหลนหลาวเสียบร้อย ช่มชู้เอาทรัพย์ โดยกระทำทารุณกรรม ตลอดจนฆ่าพระสามเณร หรือแม้กระทั่งการทุบตี เหยียบย่ำ หรือทำลามกแก่พระพุทธรูป ก็มีโทษหนักถึงขั้นประหารชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า ศาสนาพุทธเป็น สถาบันที่มีความสำคัญอย่างมาก เมื่อมีการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนา ทั้งใน ส่วนของอุโบสถ พระพุทธรูป รวมถึงพระสงฆ์ ย่อมต้องได้รับโทษที่หนักและรุนแรง

นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิตนั้น จากบทบัญญัติ ของกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงซึ่งกำหนดกระบวนการลงโทษไว้ นั้น จะเห็นได้ ว่ากระบวนการในการลงโทษเป็นไปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มีการทรมานร่างกายก่อนที่จะมี การดำเนินการประหารชีวิต และภายหลังจากการประหารชีวิตแล้ว ก็จะมีการประจาน แต่หากจะ พิจารณาถึงอิทธิพลของศาสนาพุทธที่มีต่อกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตนั้น สิ่งที่แสดงให้เห็น ถึงอิทธิพลของศาสนาพุทธมากที่สุดคงเป็นวิธีการลงโทษประหารชีวิตไว้ซึ่งกำหนดไว้ถึง ๒๑ สถานทั้งตามกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงนั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง แล้วจะพบว่าศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อการกำหนดวิธีการลงโทษเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เมื่อ เปรียบเทียบกับพระธรรมและบทบัญญัติของพระไตรปิฎกซึ่งเป็นพระคัมภีร์ในศาสนาพุทธ จะเห็น ได้ว่าบทบัญญัติในกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงมีความคล้ายคลึงกับพระสูตร และอรรถกถาในพระสุตตันตปิฎกเป็นอย่างมาก กล่าวคือ พระสุตตันตปิฎกเรื่องพาลบัณฑิตสูตร ได้กำหนดถึงบทบัญญัติว่าด้วยกรรมกรรม ๒๖ อย่าง ไว้ดังนี้

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ประการอื่นยังมีอีก คนพาลเห็นราชาทั้งหลายจับโจรผู้ ประพฤติผิดมาแล้ว สั่งลงกรรมกรรมต่างชนิด คือ

๑. โบยด้วยแล้
๒. โบยด้วยหวาย
๓. ตีด้วยตะบองสั้น
๔. ตัดมือ

๕. ตัดเท้า
๖. ตัดทั้งมือทั้งเท้า
๗. ตัดหู
๘. ตัดจมูก
๙. ตัดทั้งหูทั้งจมูก
๑๐. หม้อเคี้ยวหน้าส้ม
๑๑. ขอดสังข์
๑๒. ปากราหู
๑๓. มาลัยไฟ
๑๔. คบมือ
๑๕. รั้วสาย
๑๖. นุ่งเปลือกไม้
๑๗. ยืนกวาง
๑๘. เกี้ยวเหยื่อเบ็ด
๑๙. เหยียบกษาศปณ์
๒๐. แปรงแสบ
๒๑. กางเวียน
๒๒. ตั้งฟาง
๒๓. ชาติด้วยน้ำมันเดือดๆ
๒๔. ให้สุนัขทิ้ง
๒๕. ให้นอนหงายบนหลาวทั้งเป็นๆ
๒๖. ตัดศีรษะด้วยดาบ

ในขณะที่เห็นนั้น คนพาลจะมีความรู้สึกอย่างไรว่า เพราะเหตุแห่งกรรมชั่วปานใด
แล ราชาทรงหลายจึงจับโจรผู้ประพฤตินี้มาแล้ว สั่งลงกรรมกรรมต่างชนิด...”^๒

^๒ มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, พระสูตรและอรรถกถา แปล มัชฌิมนิกายอุปปิณณาสูตร, เล่มที่ ๓ ภาคที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: เฉลิมชาฎการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๔๖-๑๕๓.

ทั้งนี้ นอกจากถ้อยคำในพระสูตร และอรรถกถาในพระสูตรต้นตปิฎกแล้วนั้น สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านคติความเชื่อในด้านของศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อกระบวนการประหารชีวิตของประเทศไทยมากก็คือหนังสือไตรภูมิพระร่วง หรือไตรภูมิกถา ซึ่งพระยาสิทธิไทย หรือพระศรีสุริยมหารธรรมราชา พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๕ ในสมัยกรุงสุโขทัยได้แต่งขึ้น โดยเรื่องไตรภูมินี้ เป็นเรื่องที่นับถือกันแพร่หลายมาแต่โบราณ เนื้อหาในหนังสือไตรภูมิรวบรวมข้อความมาจากคัมภีร์ต่างๆ ของพุทธศาสนา รวม ๓๐ คัมภีร์ ซึ่งล้วนแต่เป็นคัมภีร์ชั้นรอง ซึ่งแต่งขึ้นเพื่ออธิบายเพิ่มเติมข้อความในพุทธศาสนา แต่อันที่จริงแล้วในพุทธศาสนาก็มีได้กล่าวถึงเรื่องเหล่านี้ไว้ ไตรภูมินั้น แปลว่าแดนสาม ซึ่งแยกเป็น กามภูมิ ๑ รูปภูมิ ๑ และอรุณภูมิ ๑ สัตว์ทั้งหลายเกิดมาอยู่เวียนไปมาเกิดใน ๓ ภูมินี้^๓ ตามความในหนังสือไตรภูมิพระร่วงนั้น ได้กล่าวถึงอบายภูมิ ซึ่งเป็นแดนอันเป็นทุกข์เดือดร้อนมาก อันประกอบด้วย แดนนรก แดนเปรต และแดนอสุรกาย สำหรับสัตว์ที่ไปเกิดเป็นสัตว์ในแดนนรกนั้น จะต้องได้รับโทษทัณฑ์หลายประการ เพื่อชดใช้กรรมที่ตนก่อขึ้นในช่วงที่ตนเป็นมนุษย์ และโทษทั้งหลายที่มีการบรรยายไว้ในแดนนรก อันเป็นส่วนหนึ่งของอบายภูมินั้น เป็นการนำแนวความคิดทางศาสนา มาสอนทางอ้อมให้แก่คนชั้นสามัญ ซึ่งได้ผลดีกว่าการสอนทางตรง และหากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า มีความคล้ายคลึงและใกล้เคียงกับการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงเป็นอันมาก

เนื้อหาในหนังสือไตรภูมิพระร่วงนั้น กล่าวถึงเมืองนรกไว้ว่า เป็นที่ที่ผู้กระทำบาปยอมไปเกิด โดยนรกนั้น มีนรกใหญ่ ๘ ชุม ช้อนกันเป็นชั้นลงไปเป็น ๘ ชุม โดยมีชื่อที่แตกต่างกันตั้งสูงไปหาต่ำ คือ สัตยชีพนรก กาศีสถนรก สังฆานรก ไรรุวะนรก มหาไรรุวะนรก ตาปนรก มหาตาปนรก มหาอวีจันนรก นรกใหญ่ ๘ ชุมนี้ มีกำแพงเหล็กแดงลูกเป็นไฟอยู่เสมอล้อม ๔ ด้านรูปสี่เหลี่ยม ข้างบนก็เป็นเหล็กแดง พื้นล่างก็เป็นเหล็กแดงลูกเป็นไฟอยู่เสมอทั้งข้างล่างข้างบนเหมือนกัน นอกจากนี้ นรกใหญ่แต่ละชุมยังมีนรกบริวารที่เรียกว่านรกบ่าวล้อมอยู่ด้านละ ๔ ชุม นรกใหญ่นอกชุมหนึ่งจึงมีนรกบ่าว ๑๖ ชุม นรกใหญ่ ๘ ชุมก็มีนรกบ่าวรวมกันได้ ๑๒๘ ชุม รวมเรียกนรกบ่าว ๑๖ ชุมว่า อุกุทธ (อุสสทนรก) แปลว่านรกมีสิ่งที่ยิ่งแล้ว ทั้งนี้ ในไตรภูมิได้พรรณานาเรื่องนรกบ่าวไว้อย่างละเอียดว่าผู้ทำบาปอย่างไรจะต้องไปตกนรกบ่าวชุมไหน มีโทษอย่างไร แต่เรื่องนรกใหญ่ ๘ ชุมนั้น กลับไม่มีอธิบายไว้

^๓ เสถียรโกเศศ, เล่าเรื่องในไตรภูมิ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕), หน้า ๑๐.

ในหนังสือไตรภูมิพระร่วง ได้อธิบายโทษในนรกบ่าวทั้ง ๑๖ ชุมเอาไว้ ดังนี้

นรกบ่าวชุมที่ ๑ ชื่อว่า เวตรณีนรก โทษของผู้ที่อยู่ในนรกชุมนี้ จะมียมบาลถือเครื่องฆ่าเครื่องแทงซึ่งเป็นเหล็กแดงและมีเปลวไฟพุ่งขึ้น คอยไล่ตีไล่แทงคนนรกในชุมนั้น ในแม่น้ำมีลำห้วยและคู่อห้วย ซึ่งมีหนามใหญ่เท่าจอบและเป็นเหล็กแดงเป็นเปลวไฟลุกอยู่ ใต้คู่อห้วยนั้นก็เป็ชวากใหญ่ยาวและเป็นเหล็กแดง ลุกเป็นเปลวไฟ นอกจากนี้ ยังมีใบบัวหลวง ซึ่งใบบัวเป็นเหล็กแดงเป็นคมรอบเหมือนคมมีด และเป็นเปลวลุกอยู่ตลอด เมื่อคนนรกวิ่งหนีลงไปใแม่น้ำก็จะถูกตัดตัวขาดวินทุกแห่ง

นรกบ่าวชุมที่ ๒ ชื่อว่า สุนัขนรก มีหมา ๕ จำพวกมีตัวเท่าช้างสาร และมีฝูงแร้งและกาซึ่งมีปากเป็นเหล็กแดงเป็นเปลวไฟลุกอยู่ คอยจิกแหวกอกของคนผู้อยู่ในนรกนั้น

นรกบ่าวชุมที่ ๓ ชื่อว่า สโชตินรก ในพื้นนรกนั้นเป็นเหล็กแดงมีเปลวไฟลุกไหม้เท้าคนนรกอยู่ตลอด มีฝูงยมบาลถือค้อนเหล็กแดงอันใหญ่เท่าลำตาลไล่ตีฝูงคนนรกนั้น

นรกบ่าวชุมที่ ๔ ชื่อว่า อังคารกาสุนรก มียมบาลผู้รักษานรกไล่ต้อนให้ตกลงในหลุมซึ่งมีถ่านไฟอันแดงและเอาจุกเหล็กอันใหญ่ตักถ่านไฟแดงรดเหนือหัว ให้ถ่านไฟนั้นไหม้ตัว

นรกชุมที่ ๕ ชื่อว่า โลกุมภีนรก ในนรกนั้นมีหม้อเหล็กแดงใหญ่เต็มไปด้วยเหล็กแดงเชื่อมเป็นน้ำอยู่ ฝูงยมบาลก็จะจับเท้าคนนรกขึ้น แล้วหย่อนหัวลงไปใหม้ออันใหญ่นั้น

นรกชุมที่ ๖ ชื่อว่า อโยทกนรก ในนรกนั้นมีหม้อเหล็กแดงใหญ่ ฝูงยมบาลก็จะเอาเชือกเหล็กแดงที่ลุกเป็นเปลวไฟไล่กระหวัดรัดตัวคนนรก แล้วบิดให้คอขาดออก แล้วเอาหัวเขาทอดลงใหม้อเหล็กแดงนั้น

นรกชุมที่ ๗ ชื่อว่า ฤสปลาสนรก มีแม่น้ำแห่งหนึ่งซึ่งน้ำก็กลายเป็นข้าวสับและกลายเป็นไฟไหม้ตัวคนนรก ทำให้เขาหิวน้ำจนต้องกินข้าวสับและเกลบนั้น เมื่อกินเข้าไปแล้วก็กลายเป็นไฟออกทางเบื้องทวาร

นรกชุมที่ ๘ ชื่อว่า สัตติหตนรก นรคนี้ฝูงยมบาลจะเอาหอกไล่แทงไล่ฟ้งคนนรกทั้งหลายหลายที่

นรกชุมที่ ๙ ชื่อว่า พิลสนรก มีฝูงยมบาลลากเอาเขาไปทอดลงเหนือแผ่นเหล็กแดง แล้วจึงแลเอาเนื้อเขาออกเรียงขายเหมือนเรียงขึ้นเนื้อปลาขายกลางตลาด

นรกชุมที่ ๑๐ ชื่อว่า โปราณมิพहनรก มีแม่น้ำใหญ่ซึ่งเต็มไปด้วยอจาณที่มีกลิ่นเหม็น คนนรกอดทนไม่ได้ ก็กินอจาณนั้นต่างข้าวและน้ำทุกวัน

นรกขุมที่ ๑๑ ชื่อว่า โฉทิตปุพพนรก มีในแม่น้ำใหญ่ที่เต็มไปด้วยเลือดและหนอง คนนรกหาสิ่งใดกินไม่ได้จึงกินเลือดและหนอง เมื่อกินเข้าไปก็กลายเป็นไฟไหม้ตัว

นรกขุมที่ ๑๒ ชื่อว่า โฉทพิสนนรก มียมบาลเอาคีมคาบลิ้น เอาเบ็ดเหล็กใหญ่เท่า ลำตาลเกี่ยวลิ้น แล้วลากคนเหล่านั้นให้ล้มหงายเหนือแผ่นเหล็กแดงที่ลุกเป็นไฟไหม้ตัวเขาอยู่ ตลอด จากนั้นผู้ยมบาลจึงถลกเอาหนังเขาออก แล้วซึ่งเหมือนซึ่งหนังวัว

นรกขุมที่ ๑๓ ชื่อว่า สังฆานนรก ในนรกนี้ตัวคนนรกจมอยู่และถูกฝังในแผ่นเหล็กแดงไปครึ่งตัว มีภูเขาเหล็กแดงลุกเป็นเปลวไฟปลั่งมาทับตัวคนนรกเหล่านั้นให้แหลกตายไป

นรกขุมที่ ๑๔ ชื่อว่า อวังสิรนรก ยมบาลจะจับเท้าทั้ง ๒ ข้างของคนนรก และหย่อนหัวลงในขุมนรกนั้นแล้วจึงเอาค้อนเหล็กแดงตีตัวเขาให้ย่อยยับไป

นรกขุมที่ ๑๕ ชื่อว่า โฉทสิมพลินนรก มีป่าไม้จ้าว ต้นจ้าวสูงหลายโยชน์ นามจ้าวก็เป็น เหล็กแดงเป็นเปลวลุกอยู่ ยมบาลก็เอาหอกดาบหลาวแหลนแทงทำให้ป็นต้นจ้าวขึ้นไป

นรกขุมที่ ๑๖ ชื่อว่า มิจฉาทิฏฐินนรก มียมบาลถือหอกดาบหลาวแหลนและค้อนเหล็กแดงคอยตีแทงและฟันคนนรกนั้น ผู้คนนรกเจ็บปวดเวทนามากกว่าในนรกขุมอื่นๆ มาก

เมื่อพิจารณาจากการลงโทษในนรกขุมต่างๆ ตามหนังสือไตรภูมิพระร่วงจะพบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งสะท้อนอยู่ในหนังสือไตรภูมิพระร่วงนี้ ได้ส่งผลถึงการลงโทษ ประหารชีวิตตามกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงของไทย ประการหนึ่งในแง่ของความผิดที่มีการกำหนดโทษถึงขั้นประหารชีวิต เช่น ความผิดฐานฆ่าบิดามารดา ฆ่าพระภิกษุสงฆ์ ความผิดเกี่ยวกับการทำร้ายสามเณรหรือพระภิกษุสงฆ์ หรือความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ในพระอุโบสถ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความผิดเหล่านั้นนอกจากจะเป็นการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังเป็นความผิดที่หนังสือไตรภูมิพระร่วงกล่าวไว้ว่าเมื่อกระทำความผิดเหล่านี้แล้ว หากตายไปจะต้องถูกลงโทษในนรกอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาว่า คนกระทำความผิดแล้วจะตกนรกต้องถูกลงโทษเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดความผิดที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิตตามกฎหมายในสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงด้วย อีกประการหนึ่งในแง่ของวิธีการลงโทษประหารชีวิต หากเปรียบเทียบวิธีการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง ซึ่งกำหนดวิธีการลงโทษประหารชีวิตไว้ ๒๑ สถาน กับ บทบัญญัติว่าด้วยกรรมกรรม ๒๖ อย่าง ในพระสุตตันตปิฎก และการลงโทษในนรกตามหนังสือไตร

ภูมิพระร่วงแล้ว จะพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน อีกทั้งการลงโทษบางประการยังเป็นไปในลักษณะเดียวกันอีกด้วย ดังแสดงให้เห็นในตารางเปรียบเทียบ ดังนี้

การลงโทษที่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน		
พระไอยการกระบดศึกในกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง	พระสุตตันตปิฎก	หนังสือไตรภูมิพระร่วง
โทษกรรมกรณ์ ๒๑ สถาน -เอาก้อนเหล็กแดงวางบนศีรษะเหมือนหม้อเคียวน้ำส้ม -ถลกหนังศีรษะและขัดกะโหลกให้ขาวเหมือนพรรณสีสังข์ -เชือดเนื้อจากคอถึงเอว จากเอวถึงข้อเท้าให้เหมือนนุ่งผ้าคากรอง -เอาหลาวตอกช่องหูตึงกับพื้นและจับเท้าหมุนเป็นวงเวียน -ทุบกระดูกให้ نرم ทั้งตัวเหมือนตั้งฟาง -เอาน้ำมันร้อนราดตั้งแต่ศีรษะลงมา -พันผ้าชุบน้ำมัน เอาไฟจุด -ผ้าชุบน้ำมันพันนิ้วมือทั้งสิบนิ้ว เอาไฟจุด -ปล่อยสุนัขให้กัดกินเนื้อ -ตีด้วยกระบองสั้นและยาว -เชือดเนื้อออกทีละตำลึง -เอาเบ็ดเกี่ยวเนื้อทั่วร่าง -แทงด้วยหอกทีละน้อย -ทวนด้วยไม้หวายทั้งหนาม	กรรมกรณ์ ๒๖ อย่าง -หม้อเคียวน้ำส้ม -ขอดสังข์ -นุ่งเปลือกไม้ -กางเวียน -ตั้งฟาง -ราดด้วยน้ำมันเดือดๆ -ให้สุนัขทิ้ง -ตีด้วยตะบองสั้น	โทษในนรก ๑๖ ชุม -รดด้วยถ่านไฟแดง -หย่อนลงในหม้อเหล็กแดง -เอาหัวทอดในหม้อเหล็กแดง -สุนัขทิ้ง -ตีด้วยค้อนเท่าลำตาล -พันด้วยพัวและแลเนื้อเหมือนขึ้นปลา -เบ็ดเหล็กเกี่ยวลิ้น -ถูกแทงด้วยหอกดาบ -ถูกไล่แทง -ถูกหนามหวาย ขวากเหล็ก ไบบัวเหล็กแดงบาดทั่วร่างกาย

การลงโทษที่แตกต่างกันหรือที่ไม่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกหรือหนังสือไตรภูมิพระร่วง		
พระโอยการกระบดศึกในกฎหมายสมัย อยุธยาและกฎหมายตราสามดวง	พระสุตตันตปิฎก	หนังสือไตรภูมิพระร่วง
<ul style="list-style-type: none"> -เอาขอเกี่ยวปากให้อ้าแล้วเอาไฟดปาก -เชือดเนื้อเป็นริ้วจากใต้คอถึงข้อเท้าแล้วให้เดินย่ำเนื้อหนังตนเอง -ตรึงศอกเข้ายื่นกับเหล็กเอาไฟลนรอบตัว -เชือดเนื้อเอาแปรงซัดให้แสบถึงกระดูก -ขวานผ่าอก -ขุดหลุมฝังครึ่งตัวแล้วคลอกไฟ -กินเนื้อตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> -โอบด้วยแฉี้ -โอบด้วยหวาย -ตัดมือ -ตัดเท้า -ตัดทั้งมือทั้งเท้า -ตัดหู -ตัดจมูก -ตั้งทั้งหูทั้งจมูก -ปากราหู -มาลัยไฟ -คบบมือ -ริ้วส่าย -ยื่นกวาง -เกี่ยวเหยื่อเบ็ด -เหรียญกษาปณ์ -แปรงแสบ -ให้นอนหงายบนหลาวทั้งเป็นๆ -ตัดศีรษะด้วยดาบ 	<ul style="list-style-type: none"> -เปลวไฟลูกไหม้ กินข้าวสับและเกลบกลายเป็นไฟออกทางทวาร -กินอาจม -กินเลือดและหนอง -ถูกฝังในแผ่นเหล็กแดงไปครึ่งตัวและภูเขาเหล็กแดงใหญ่กลิ้งทับตัว -ตีด้วยค้อนเหล็กแดง -ปั้นดินงิ้ว

จากตารางเปรียบเทียบดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการลงโทษประหารชีวิต ๒๑ สถานตามพระโอยการกระบดศึก ในกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงของไทยนั้น มีวิธีการลงโทษบางสถานที่เป็นวิธีการเดียวกับกรรมกรณ์ ๒๖ อย่าง ในพระสุตตันตปิฎก และบางสถานที่เป็นวิธีการอย่างเดียวกับการลงโทษในนรก ๑๖ ชุม ดังที่กล่าวไว้ในหนังสือไตรภูมิพระร่วง กล่าวคือ การประหารชีวิตด้วยการเอาก้อนเหล็กแดงวางบนศีรษะให้มันสมองพุ่งฟูขึ้นเหมือนหม้อเคี่ยว

น้ำส้ม การประหารชีวิตด้วยการถลกหนังศีรษะและขัดกะโหลกให้ขาวเหมือนพรรณสีสังข์ การประหารชีวิตด้วยการเชือดเนื้อจากคอถึงเอว จากเอวถึงข้อเท้าให้เหมือนนุ่งผ้าคากรอง การประหารชีวิตด้วยการเอาหลาวตอกช่องหูตึงกับพื้นและจับเท้าหมุนเป็นวงเวียน การประหารชีวิตด้วยการทุบกระดูกให้ نرمทั้งตัวเหมือนตังฟาง การประหารชีวิตด้วยการเอาน้ำมันร้อนราดตั้งแต่ศีรษะลงมา และการประหารชีวิตด้วยการปล่อยสุนัขให้กัดกินเนื้อก็คือ หม้อเคี้ยวน้ำส้ม ขอดสังข์ นุ่งเปลือกไม้ กางเวียน ตังฟาง ราดด้วยน้ำมันเดือดๆ และให้สุนัขทิ้ง ในกรรมกรณ์ ๒๖ อย่าง ในพระสูตรตันตปิฎกนั่นเอง นอกจากนี้ วิธีการลงโทษประหารชีวิตบางสถาน อาทิ การประหารชีวิตด้วยการเชือดเนื้อออกทีละตำลึง การประหารชีวิตด้วยการปล่อยสุนัขให้กัดกินเนื้อ การประหารชีวิตด้วยการแทงด้วยหอกทีละน้อย การประหารชีวิตด้วยการตีด้วยกระบองสั้นและยาว และการประหารชีวิตด้วยการทวนด้วยไม้หวายทั้งหนาม ก็คือการฟันด้วยพัวและแล่นเนื้อเหมือนขึ้นปลา สุนัขทิ้ง การถูกไล่แทงและถูกแทงด้วยหอกดาบ การตีด้วยค้อนเท่าลำตาล และการถูกหนามหวาย ขวากเหล็ก ใบบัวเหล็กแดงบาดทั่วร่างกาย ซึ่งเป็นการลงโทษในนรกขุมต่างๆ ตามหนังสือไตรภูมิพระร่วงนั่นเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า วิธีการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยในสมัยอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้รับอิทธิพลมาจากคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ความเชื่อที่ว่าเมื่อคนทำผิดจะต้องตกนรก และต้องได้รับโทษในนรก กฎหมายที่เกิดขึ้นจึงสอดคล้องและเป็นไปในลักษณะเดียวกันว่า เมื่อคนกระทำความผิดต้องได้รับโทษ ซึ่งความผิดที่มีความร้ายแรงในทำนองเดียวกับความผิดซึ่งต้องถูกลงโทษในนรกขุมต่างๆ นั้น ย่อมต้องได้รับโทษถึงขั้นประหารชีวิต และวิธีการประหารชีวิตที่ใช้ก็คือการลงโทษคนพาลตามพระไตรปิฎกและการลงโทษในนรกขุมต่างๆ ตามหนังสือไตรภูมิพระร่วงนั่นเอง

ทั้งนี้ การที่การประหารชีวิตตามกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงมีความคล้ายคลึงกับการลงโทษตามพระสูตรตันตปิฎกและหนังสือไตรภูมิพระร่วงอาจมีผลเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องกฎหมายแห่งกรรม กล่าวคือ เนื่องจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา สอนว่าบุคคลทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลกรรมนั้น ไม่เร็วก็ช้า ไม่ชาตินี้ก็ชาติต่อไป สุดแต่กรรมนั้นจะส่งผลเมื่อใด การรับผลของกรรมที่ทำในชาตินี้จึงอาจเกิดในชาตินี้หรือชาติต่อไป ก็ได้ ซึ่งหากผลของกรรมไม่ส่งผลในชาตินี้ ก็ต้องไปรับผลในนรกหรือชาติหน้า แต่หากมีการลงโทษตามกฎหมายก็คือผู้ที่ถูกกรรมลงโทษในชาตินี้^๕ ดังนั้น การลงโทษประหารชีวิตในลักษณะเดียวกับการลงโทษในนรกก็คือการรับกรรมตามแนวคิดของกฎแห่งกรรมในทางพระพุทธศาสนานั่นเอง

^๕ ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ, คุณค่าและการประเมินคุณค่าเกี่ยวกับชีวิตและสังคม: โทษประหารชีวิต (กรุงเทพมหานคร: วี.พี.รินทร์

อย่างไรก็ดี แม้วิธีการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าวจะมีความโหดร้ายทารุณ และมีความเห็นว่าอันที่จริงแล้ววิธีการลงโทษประหารชีวิต ๒๑ สถานที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้นไม่มีการใช้จริง มีเพียงเป็นการข่มขู่มิให้คนกล้ากระทำความผิด หรือแม้มีการใช้ก็เป็นจำนวนน้อย แต่หากบทบัญญัติดังกล่าวมีเพื่อการข่มขู่จริง ก็ยังเห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยทางด้านคติความเชื่อตามแนวทางของพระพุทธศาสนาว่า หากกระทำความผิดร้ายแรงจะได้รับโทษเหมือนกับการลงโทษในนรก กล่าวคือ เป็นการนำความเชื่อในเรื่องในเรื่องนรกสวรรค์มาใช้ในการข่มขู่ อีกทั้ง แม้ต่อมามีการยกเลิกกฎหมายตราสามดวง และมีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ขึ้นมาใช้แทน โดยกำหนดวิธีการประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะแทน ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการของประหารชีวิตนั้น อาจมีความเห็นว่าเหตุที่ใช้วิธีการประหารชีวิตดังกล่าว เนื่องจากในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะมีการกำหนดวิธีการประหารชีวิตไว้เป็น ๒๑ สถานที่ แต่ในความเป็นจริงแล้ว วิธีการที่ใช้ก็คือการตัดศีรษะ เมื่อมีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จึงนำวิธีการที่มีใช้กันอยู่มาบัญญัติไว้ในกฎหมายนี้ แต่หากพิจารณาในแง่ของปัจจัยทางคติความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่า การตัดศีรษะด้วยดาบ ก็เป็นหนึ่งในกรรมกรรม ๒๖ อย่าง ซึ่งใช้ลงโทษคนพาล ตามพระสูตรต้นตปิฎก นอกจากนี้ ตามประวัติศาสตร์ของไทย จะเห็นว่า การประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะของไทยนั้นจะเป็นการตัดศีรษะด้วยดาบเสมอ ไม่เคยปรากฏว่ามี การตัดศีรษะด้วยขวานดังที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของอังกฤษ หรือญี่ปุ่น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าวิธีการประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะด้วยดาบนี้ ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ดี ปัจจัยทางด้านคติความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ส่งผลต่อวิธีการประหารชีวิตตามกฎหมายไทยเพียงเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อกระบวนการประหารชีวิตอีกด้วย กล่าวคือ หากพิจารณาการลงโทษในนรกขุมต่างๆ ทั้ง ๑๖ ขุม ตามหนังสือไตรภูมิพระร่วง จะเห็นได้ว่า คนนรกในนรกแต่ละขุมนั้นต้องได้รับโทษและถูกทรมานอย่างแสนสาหัส และมีการลงโทษหลายขั้นตอน ซึ่งในส่วนี้ อาจส่งผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายไทย ดังจะเห็นได้ว่ากระบวนการก่อนลงโทษประหารชีวิตนั้นจะต้องมีการทรมาน เช่น การเขียนตี การโบย เสียก่อน จึงจะดำเนินการประหารชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นอิทธิพลของพระพุทธศาสนาเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายไทย

แต่ในแง่ของคติความเชื่อทางด้านศาสนาอื่นๆ นอกจากพระพุทธศาสนา เช่น ศาสนาอิสลาม ซึ่งกฎหมายที่ใช้เป็นกฎหมายศาสนานั้น กลับไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของไทยแต่อย่างใด แม้ปัจจุบันผู้คนทางใต้ของประเทศไทยส่วนมากจะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็มีได้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษตามกฎหมายศาสนา

ของตนมาใช้ด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะศาสนาอิสลามมิใช่ศาสนาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยดังเช่นศาสนาพุทธ และการแผ่ขยายของศาสนาอิสลามก็มีอิทธิพลในประเทศไทยเพียงบางส่วนเท่านั้น และกฎหมายของไทยที่ใช้อยู่ในนั้นก็เพียงพอและสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ตลอดจนกระบวนการประหารชีวิตที่มีอยู่บางส่วนก็ใกล้เคียงกับกฎหมายศาสนาของอิสลาม ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำกฎหมายศาสนาของอิสลามมาใช้อีก ศาสนาอิสลามจึงมิได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดกระบวนการประหารชีวิตในประเทศไทย

๔.๒ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากร

นอกจากปัจจัยทางด้านคติความเชื่อ ซึ่งรวมถึงความเชื่อทางด้านศาสนาแล้ว ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตก็คือปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรของประเทศ ซึ่งหมายความว่าความสามารถในการจัดหาและพัฒนาทรัพยากรของรัฐในการนำมาใช้เพื่อกำหนดกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตด้วย ทั้งนี้ ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีแรงผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายด้วย^๕ หากพิจารณาถึงเศรษฐกิจในสมัยสุโขทัยนั้นจะพบว่าในสมัยดังกล่าวมีระบบเศรษฐกิจที่เป็นแบบเกษตรกรรม แม้จะมีอุตสาหกรรมบ้างแต่ก็เป็นเพียงการผลิตเพื่อใช้เป็นหลัก แร่ธาตุมีความสำคัญมากเพราะใช้ในการผลิตอาวุธ โดยพื้นฐานทางเศรษฐกิจในสมัยสุโขทัยมีลักษณะเป็นการมุ่งสู่เป้าหมายหลักของอาณาจักร คือการสะสมทรัพยากรในการทำสงครามและเน้นเสรีภาพทางการค้า^๖ ซึ่งหากพิจารณาในแง่ของอาวุธที่ประเทศไทยใช้ในการทำสงครามในขณะนั้นจะเห็นว่าอาวุธที่ใช้ยังไม่มีอำนาจรุนแรงมากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นดาบ หอก หรือธนู แม้ต่อมาในสมัยอยุธยาจะมีการพัฒนาเศรษฐกิจ และเกิดการค้าขายกับพ่อค้าต่างประเทศมากขึ้น แต่ก็ได้มุ่งประสงค์ในการซื้อขายด้านอาวุธยุทธโปกรณ์มากนัก แม้ในสมัยนี้จะมีอาวุธที่มีอำนาจรุนแรงมากขึ้น เช่น การใช้ปืนและปืนใหญ่ แต่ทรัพยากรดังกล่าวก็ยังมีต้นทุนสูงและไม่ใช่ว่าจะหาได้โดยง่าย ดังนั้น จึงมีการใช้ในการทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าการนำมาใช้เพื่อควบคุมสังคมในประเทศหรือนำมาใช้ในการลงโทษแต่อย่างใด ครั้นต่อมาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมมาสู่โครงสร้างเศรษฐกิจแบบกึ่งเกษตรกรรมและกึ่งอุตสาหกรรมมากขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับมา^๗ ซึ่งการ

^๕ กฤตยชญ์ ศรีเขต, “กฎหมายกับสังคมไทยในอดีต” ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ ๑-๗, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๗๖.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจดังกล่าวย่อมเป็นผลควบคู่กับการเปิดประเทศและติดต่อดำขายกับชาวต่างชาติของประเทศไทย เมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรไปสู่การค้า และไปสู่การอุตสาหกรรม ย่อมส่งผลต่อความสามารถในการจัดหาและพัฒนาทรัพยากรของรัฐที่จะนำมาใช้ในการลงโทษ ทั้งนี้ จากรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตซึ่งเป็นการตัดศีรษะด้วยดาบและเปลี่ยนมาเป็นการยิงเสียชีวิตให้ตายนั้น การแก้ไขกฎหมายในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ซึ่งมีการใช้อาวุธปืนกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น ประกอบกับในขณะนั้นผู้ปกครองเป็นทหาร จึงมีความสามารถในการจัดหาทรัพยากรเพื่อใช้ในการลงโทษประหารชีวิตได้ และเมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาอีกครั้งเพื่อเปลี่ยนรูปแบบการลงโทษประหารชีวิตมาเป็นการฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย ก็มีการพิจารณาถึงต้นทุนในการดำเนินการและต้นทุนของสารพิษที่นำมาใช้^๔ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ต้นทุนของสารพิษที่ใช้ในการประหารชีวิตนั้นมีราคาถูกกว่ากรณีของการใช้ปืน อีกทั้ง ยาหรือสารพิษดังกล่าวมีการนำมาใช้ในทางการแพทย์อยู่แล้ว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรจึงส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในช่วงนี้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ หากพิจารณาในแง่ของกระบวนการควบคุมตัวนักโทษที่มีคำพิพากษาให้ประหารชีวิตนั้น เหตุที่ต้องมีการใช้เครื่องพันธนาการเพื่อป้องกันการหลบหนีของนักโทษประการหนึ่งก็คือ รัฐยังไม่สามารถจัดหาบุคลากรหรือทรัพยากรอื่นที่เพียงพอในการดูแลและป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นได้ ตลอดจนภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลระบบเรือนจำและปัจจัยทางการเงินของรัฐก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนว่าการลงโทษประหารชีวิตยังคงควรมีอยู่ ทั้งนี้ เพื่อลดจำนวนคนในเรือนจำและลดค่าใช้จ่ายของรัฐในการควบคุมดูแล

๔.๒ ปัจจัยด้านสังคม

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทางด้านสังคมแล้ว จะเห็นได้ว่าพื้นฐานทางสังคมของไทยมีความแตกต่างกันไปในแต่ละสมัย ซึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นยุคสมัยที่มีสังคมแบบศักดินา มีแนวความคิดและปรัชญาในการปกครองบ้านเมืองมาจากรากฐานของความเชื่อที่ว่ากษัตริย์ทรงเป็นเทวราชา การกระทำความผิดใดอันเป็นการละเมิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ เช่น ความผิดฐานกบฏ ความผิดฐานประทุษร้ายพระมหากษัตริย์ ย่อมเป็นความผิดที่ร้ายแรง ต้องได้รับโทษถึงประหารชีวิต ซึ่งย่อมส่งผลต่อการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตว่ากระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตย่อมต้องรุนแรงตามไปด้วย กล่าวคือ ต้องมีการทรมาน เช่น การเสียนตี่ ก่อนที่จะมีการประหารชีวิต นอกจากนี้ เนื่องจากลักษณะการปกครอง

^๔ สมบูรณ์ ประสพเนตร, "โทษประหารชีวิตในประเทศไทย," *บทบัญญัติ* ๕๖: ๗๗ - ๘๑.

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นนั้น มุ่งที่จะรักษาเสถียรภาพของบ้านเมืองในระยะการก่อตั้งรากฐานความมั่นคงของกรุงศรีอยุธยา การสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคมจึงเป็นนโยบายหลัก ดังนั้นนโยบายกฎหมายในสมัยนี้จึงมุ่งส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในสถาบันต่างๆ ในสังคม^๕ ดังนั้นนโยบายที่เกี่ยวกับการลงโทษย่อมต้องส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงและรักษาเสถียรภาพของบ้านเมืองไว้ด้วยเช่นกัน จึงต้องมีการลงโทษประหารชีวิตด้วยกระบวนการที่โหดร้ายทารุณเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักในการสร้างบ้านเมืองให้มีเสถียรภาพนั่นเอง นอกจากนี้ เนื่องจากสภาพสังคมและการปกครองของกรุงศรีอยุธยามีการแบ่งชนชั้น และมุ่งรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ให้มั่นคง ดังนั้น จึงมีการกำหนดรูปแบบการลงโทษที่ร้ายแรงในกรณีที่มีการกระทำความผิดต่อพระมหากษัตริย์ในกฎหมายลักษณะกบฏศึก ประกอบกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประหารชีวิตในสมัยนั้น เริ่มต้นจากแนวความคิดในการแก้แค้นทดแทน จึงส่งผลให้เป้าหมายของการลงโทษนั้นต้องสอดคล้องกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลง ดังนั้น กระบวนการลงโทษประหารชีวิตจึงต้องมีความโหดร้ายเพื่อให้สอดคล้องกับความผิดที่ได้กระทำไป อีกทั้ง การลงโทษประหารชีวิตนั้นเป็นการลงโทษที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษในการข่มขู่ยับยั้งและปราบปรามมิให้ผู้อื่นหรือประชาชนทั่วไปในสังคม กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอีก กระบวนการลงโทษประหารชีวิตจึงต้องมีความรุนแรงและแสดงให้เห็นภาพของความเจ็บปวดและทรมานมากพอที่จะเป็นตัวอย่างของผลที่จะได้รับจากการกระทำความผิดและสามารถปราบปรามมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอีกได้ ประกอบกับสภาพสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ยังมีขนาดไม่ใหญ่นัก ยังมีการรวมตัวกันเป็นชุมชนขนาดเล็ก แต่ครอบครัวยังเป็นครอบครัวขยาย^๖ ซึ่งแต่ละบ้านหรือแต่ละครอบครัวจะรู้จักกันทั้งหมด มีการไปมาหาสู่กันโดยง่าย ดังนั้น หากมีการลงโทษประหารชีวิตในที่ใดก็จะมีที่รู้จักกันโดยทั่วทั้งชุมชน ประสิทธิภาพในการปราบปรามมิให้กระทำความผิดจึงสามารถเกิดขึ้นได้อย่างดี ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยทางด้านสังคมจึงสะท้อนถึงการประหารชีวิตในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นซึ่งมีการประหารในที่สาธารณะที่ผู้คนเห็นได้ง่าย ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดผลในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดของบุคคลอื่นนั่นเอง และกระบวนการหลังการประหารชีวิตก็จะมีภาระงาน เช่น การตัดหัวเสียบประจานไว้ในบริเวณชุมชน หรือในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการข่มขู่มิให้คนกระทำ

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๓.

^๖ ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์, "กฎหมายกับสังคม" ใน เอกสารการสนทนาวิชาการกฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ ๑-๗, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๓๒.

ความผิดตาม เป็นการป้องกันการทำคามผิดของบุคคลอื่นในลักษณะเดียวกัน นับเป็นกลไกในการควบคุมสังคมประการหนึ่งในสมัยนั้น

อย่างไรก็ดี เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องมาจากการปรับปรุงระบบและสถาบันต่างๆ ในสังคม ซึ่งเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีการส่งเสริมด้านการศึกษา^{๑๑} จัดตั้งโรงเรียนอันเป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษา ทำให้คนในสังคมมีความรู้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการส่งคนไปศึกษาเล่าเรียนในต่างประเทศ ทำให้คนในสังคมเกิดความคิดที่กว้างขวางขึ้น ซึ่งการส่งเสริมด้านการศึกษาในองที่ส่งผลให้สังคมมีการพัฒนาและส่งผลต่อทัศนคติของคนในสังคม ประกอบกับการปกครองในสมัยรัตนโกสินทร์มิได้มีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างเสถียรภาพของบ้านเมืองหรือเสริมสร้างความมั่นคงดังเช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังนั้น เมื่อเป้าหมายของสังคมเปลี่ยนแปลงไป กระบวนการในการลงโทษก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตาม อีกทั้ง วัตถุประสงค์ในการลงโทษของสังคมได้แปรเปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์ในการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิด การข่มขู่ยับยั้งผู้อื่นอันเป็นการป้องปรามมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอีก เปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับเป้าหมายในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้และใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ การลงโทษประหารชีวิตจึงไม่สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว นอกจากนี้ ทัศนคติของผู้คนในสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ความรู้สึกหวาดกลัวกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตและไม่กล้ากระทำความผิดในลักษณะเดียวกันเริ่มลดน้อยลง เพราะเมื่อเป้าหมายของสังคมเปลี่ยนแปลงจากแนวความคิดในการแก้แค้นทดแทนและการข่มขู่ยับยั้งไปเป็นการแก้ไขฟื้นฟู ดังนั้น คนในสังคมจึงไม่ได้ถูกปลุกฝังและสร้างทัศนคติให้หวาดกลัวต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิต อีกทั้งต่อมา สังคมก็มีวิวัฒนาการทางด้าน การปกครอง จากการปกครองในระบบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและสามารถเรียกร้องสิทธิต่างๆ ที่ตนพึงจะได้รับ การรับรองและคุ้มครองจากรัฐได้ ดังนั้น ทัศนคติต่อการประหารชีวิตที่มีกระบวนการซึ่งโหดร้ายทารุณ มีการทรมาน จึงแปรเปลี่ยนจากความหวาดกลัวเป็นการต่อต้านด้วยเหตุนี้ เมื่อเป้าหมายของสังคม และทัศนคติของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง จึงส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยทางด้านสังคมย่อมมีผลและมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตด้วยเช่นกัน

^{๑๑} กฤตยชญ์ ศิริชิต, “การพัฒนาสังคมไทยกับการพัฒนาสถาบันทางกฎหมาย” ใน เอกสารการสนทนาวิชาการกฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ ๑-๗, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๗.

๔.๔ ปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก คงปฏิเสธไม่ได้กับการติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์กับนานาประเทศในโลกนี้ อันที่จริงแล้วปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์กับนานาประเทศมิได้เพิ่งเริ่มมีในสมัยรัตนโกสินทร์ แต่หากมีมาอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในยุคเริ่มแรกตั้งแต่สมัยสุโขทัยนั้น ประเทศไทยก็มีการรับแนวความคิดและอิทธิพลทางกฎหมายจากมานวธรรมศาสตร์ของอินเดียโดยผ่านมาทางมอญ ครั้นต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่รับแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นเทวราชาของพระมหากษัตริย์มาจากขอม ซึ่งแนวความคิดดังกล่าว ส่งผลต่อการกำหนดโทษประหารชีวิตและกระบวนการลงโทษประหารชีวิตกล่าวคือ เนื่องจากแนวความคิดในเรื่องความเป็นเทวราชาของพระมหากษัตริย์ส่งผลให้การกระทำความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ เช่น การลอบปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ ถือเป็น การกระทำความผิดต่อเทพเจ้า หรือการกระทำความผิดต่อความมั่นคงของบ้านเมือง เช่น การกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ จึงเป็นการกระทำความผิดต่อแผ่นดินของพระมหากษัตริย์ซึ่งเปรียบเสมือนพระเจ้า และกระทบต่อการใช้อำนาจในการดูแลบ้านเมืองของพระองค์ ด้วยเหตุนี้ การกระทำความผิดดังกล่าวจึงเป็นความผิดร้ายแรงที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิต และกระบวนการในการลงโทษจึงต้องมีกระบวนการในการทรมานร่างกายก่อนการประหารชีวิต และต้องใช้วิธีการประหารชีวิตที่โหดร้ายทารุณ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์คือความสัมพันธ์กับนานาประเทศนั้นมีอิทธิพลที่สำคัญยิ่งต่อวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง กฎหมาย และแนวความคิดในด้านต่างๆ ของประเทศไทย ซึ่งความสัมพันธ์กับนานาประเทศในที่นี้มิได้หมายความว่าเพียงประเทศในแถบตะวันตกเท่านั้น หากแต่ยังหมายถึงประเทศเพื่อนบ้านในแถบตะวันออกซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศไทยมาแต่อดีต เช่น มอญ และขอมด้วย

อย่างไรก็ดี ความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์กับนานาประเทศนั้น จะเห็นได้ชัดเจนขึ้นในช่วงปฏิรูประบบกฎหมายในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในช่วงเวลานั้นประเทศไทยมีการติดต่อและมีความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะชาติตะวันตกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาในด้านสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยต้องเร่งปรับปรุงบ้านเมือง และปฏิรูประบบกฎหมาย ทั้งนี้ กฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตก็เป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยดังกล่าว เนื่องจากชาติตะวันตกมองว่าการลงโทษในประเทศไทยนั้นมีความป่าเถื่อน รุนแรง เป็นการทรมานอย่างโหดร้ายทารุณ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการทำสนธิสัญญาท่อนอกอาณาเขตของชาติตะวันตก เพื่อให้ชาวตะวันตกและคนในบังคับของประเทศดังกล่าวสามารถขึ้นศาลกงสุลของตนเองได้ ไม่ต้องขึ้นศาลไทย ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวกระทบต่อการปกครองบ้านเมืองและ

เอกสารทางการศาลของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ จึงมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการลงโทษ ซึ่งโทษประหารชีวิตก็เป็นการลงโทษประการหนึ่งซึ่งมีวิวัฒนาการจากปัจจัยดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการออกพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ ร.ศ. ๑๑๕ ซึ่งกำหนดกระบวนการก่อนการลงโทษประหารชีวิต ให้กรณีศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษประหารชีวิต มีการพิจารณาตรวจสอบโดยศาลอุทธรณ์อีกชั้นหนึ่ง เมื่อมีการส่งสำนวนคดีนั้นมายังศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ตรวจแล้วตัดสินยืนยันตามนั้น จึงจะเป็นที่สุด สามารถลงโทษประหารชีวิตได้ ซึ่งเป็นการยืนยันถึงระบบการตรวจสอบของประเทศไทย และจากปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการออกพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ ร.ศ. ๑๑๕ ในครั้งนี้ ยังผลสืบเนื่องมาจนถึงกระบวนการลงโทษประหารชีวิตที่มีการกำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยในปัจจุบัน กล่าวคือ ตามบทบัญญัติมาตรา ๒๔๕ วรรค ๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วางหลักว่า ในกรณีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนดังกล่าวไปยังศาลอุทธรณ์ในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้น และคำพิพากษานั้นจะยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะพิพากษายืน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการใช้ระบบการตรวจสอบโดยศาลอุทธรณ์เช่นเดียวกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ ร.ศ. ๑๑๕ และคำพิพากษาที่ให้ลงโทษประหารชีวิตนั้นจะเป็นที่สุดเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษายืน กล่าวคือ เห็นควรในทำนองเดียวกับศาลชั้นต้นว่าควรลงโทษประหารชีวิต จึงจะมีการลงโทษประหารชีวิตได้ นอกจากนี้ หากคำตัดสินลงโทษประหารชีวิตได้ถึงที่สุดแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นำคำตัดสินนั้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์เพื่อให้ทรงตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งว่าจะยังคงให้ลงโทษประหารชีวิตตามนั้นหรือไม่ หากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้งดเว้นเสีย ก็ต้องเป็นไปตามนั้น ซึ่งในปัจจุบันกระบวนการที่ให้พระมหากษัตริย์ทรงตรวจสอบการลงโทษประหารชีวิตก็ยังคงมีอยู่ในรูปแบบของการขอพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งการขอพระราชทานอภัยโทษในที่นี้มีใช้การอุทธรณ์คำพิพากษาว่าไม่ถูกต้องหรือขอให้ทรงพิจารณาโทษที่จะลงเสียใหม่ว่าควรลงโทษประหารชีวิตหรือไม่ แต่เป็นการยอมรับตามคำพิพากษาว่ากระทำความผิดตามนั้นจริง แต่มีเหตุที่ไม่ควรลงโทษประหารชีวิต จึงขอพระราชทานอภัยโทษดังกล่าว แต่อันที่จริงแล้ว การพระราชทานอภัยโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบันหรือแม้กระทั่งการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้งดเว้นโทษประหารชีวิตตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ ร.ศ. ๑๑๕ นั้น ก็ได้เป็นเพราะปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์หากแต่เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่มีมาแต่เดิมตั้งแต่สมัยสุโขทัย

ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ ร.ศ. ๑๑๕ ที่ตราขึ้นใหม่ เป็นเพียงวิวัฒนาการในเบื้องต้นเท่านั้น ในเวลาต่อมาจึงมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอาญา โดยร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ขึ้น เพื่อปฏิรูปกฎหมายให้มีความเป็นสากลทัดเทียมนานาอารยประเทศ ซึ่งในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์มิได้มีอิทธิพลต่อการลงโทษหรือ

กระบวนการลงโทษประหารชีวิตเพียงเท่านั้น หากแต่มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของประเทศไทย ด้วยการปฏิรูปกฎหมายอาญาด้วยการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ในครั้งนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการลงโทษประหารชีวิตจากการใช้วิธีการที่รุนแรงตามกฎหมายตราสามดวง ๒๑๑ มาเป็นการลงโทษประหารชีวิตโดยการตัดศีรษะ ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่มีมนุษยธรรมมากขึ้น ปราศจากการทรมานก่อนมีการลงโทษประหารชีวิตดังเช่นสมัยก่อน อีกทั้ง กระบวนการภายหลังการประหารชีวิตก็ไม่มีการตัดหัวเสียบประจานดังเช่นแต่ก่อน แต่กลับอนุญาตให้ญาติของผู้ถูกประหารชีวิตมารับศพกลับไปได้ เพียงแต่ห้ามจัดพิธีปลงศพเป็นการเอิกเกริกเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวความคิดเกี่ยวกับการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทำนองเดียวกับแนวความคิดของชาติตะวันตกที่เริ่มส่งผลต่อการกำหนดกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยแล้ว

๔.๕ ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

ในเวลาต่อมา เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในชาติตะวันตก โดยเริ่มจากนักคิดที่มีความสำคัญหลายคน เช่น ซีซาร์ เบ็คคาเรีย เจรามี่ เบนทัม ซึ่งต่อต้านและคัดค้านการลงโทษที่โหดร้าย รุนแรง และป่าเถื่อน และจากแนวความคิดของนักคิดเหล่านั้นก็ส่งผลต่อการปฏิวัติในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส โดยแนวความคิดดังกล่าวได้มีอิทธิพลมายังประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ สืบเนื่องจากกรณีของสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งมีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว และประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมในสงครามครั้งนั้นโดยเป็นฝ่ายอักษะร่วมกับประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่สองนี้ส่งผลให้ผู้คนตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนมากขึ้น จึงก่อให้เกิดองค์การสหประชาชาติและเกิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.๑๙๔๘ ซึ่งประเทศไทยก็ให้การรับรองปฏิญญาดังกล่าวนี้ด้วย กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในยุคปัจจุบันนี้จึงไม่เพียงแต่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศในลักษณะที่เป็นอิทธิพลของแต่ละประเทศเพียงเท่านั้น แต่ยังมีพันธกรณีต่อนานาประเทศทั่วโลกที่มีความสัมพันธ์ต่อกันภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ รวมทั้งสิทธิหน้าที่ระหว่างรัฐหนึ่งต่ออีกรัฐหนึ่ง และจากการที่ประเทศไทยให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงนับเป็นการที่กฎหมายเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยอย่างชัดเจน และสิทธิในการมีชีวิตอยู่ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง จึงมีผลกระทบต่อกรรมสิทธิประหารชีวิตของประเทศไทยด้วย แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวมิได้มีฐานะเป็นสนธิสัญญาซึ่งเป็นบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศ จึงไม่มีผลผูกพันหรือมีผลบังคับต่อประเทศไทยมากนัก แต่ต่อมาเมื่อมีการทำสนธิสัญญาระหว่างนานาประเทศและจากการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าว จึงส่งผลให้มีพันธกรณีตามสนธิสัญญานั้นด้วย และในการเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาหลายฉบับ ซึ่งบางฉบับนั้นได้กระทบต่อ

กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย สนธิสัญญาดังกล่าวนั้นจึงเป็นปัจจัยต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย

ภายหลังจากการมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ ซึ่งเป็นผลจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่สอง แต่เนื่องจากปฏิญญาดังกล่าวไม่ใช่กฎหมายจึงไม่มีผลผูกพันและไม่อาจบังคับประเทศต่างๆ ให้ปฏิบัติตามได้ จึงมีการออกกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ ซึ่งประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศนี้โดยการภาคยานุวัติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามกติกาดังกล่าวนี้นี้ด้วย ทั้งนี้ บทบัญญัติตามกติการะหว่างประเทศดังกล่าวมีเนื้อความเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตไว้ ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์สำคัญว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต ซึ่งสิทธิดังกล่าวต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และไม่มีผู้ใดที่จะพรากชีวิตของผู้อื่นไปตามอำเภอใจได้ ซึ่งจากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์อันเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง และบุคคลอื่นไม่อาจพรากสิทธิดังกล่าวไปได้ จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาว่าการมีโทษประหารชีวิตในประเทศไทยจะขัดกับบทบัญญัติตามกติการะหว่างประเทศดังกล่าวที่คุ้มครองสิทธิในการมีชีวิตอยู่หรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี กติกาดังกล่าวนั้นก็ได้บังคับว่าประเทศที่เข้าเป็นภาคีจะต้องไม่มีการลงโทษประหารชีวิต แต่กำหนดขอบเขตว่าหากมีการลงโทษประหารชีวิต โทษประหารชีวิตดังกล่าวจะให้ได้กับความผิดร้ายแรงที่สุดตามกฎหมาย ในขณะที่มีการกระทำความผิดเท่านั้น และจะใช้โทษประหารชีวิตกับเด็กที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในขณะที่กระทำความผิดหรือหญิงมีครรภ์ไม่ได้

นอกจากนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งคือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำกติการะหว่างประเทศดังกล่าว เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีในกติกานี้ของประเทศต่างๆ ที่เป็นภาคี ทำหน้าที่ในการตรวจรายงานของรัฐบาล และให้ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลในการตีความพันธกรณี รวมทั้งการให้ข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ทั้งนี้ สำหรับบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำกติการะหว่างประเทศดังกล่าวมีการแสดงความเห็นทั่วไปว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต โดยให้ความเห็นว่า มาตรา ๖ (๒) ถึง (๖) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองระบุว่า รัฐบาลไม่ได้ถูกกำหนดให้ต้องยกเลิกโทษประหารชีวิตโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ยังคงมีพันธกรณีในการจำกัดการใช้บทลงโทษดังกล่าวนี้ และอาจใช้เพียงแคในกรณีที่เป็น “อาชญากรรมร้ายแรงที่สุด” เท่านั้น และดังนั้น จึงต้องมีการทบทวน

กฎหมายอาญา เพื่อให้เป็นไปตามนี้ และมีพันธกรณีที่จะต้องจำกัดการใช้โทษประหารชีวิตเฉพาะกรณี “อาชญากรรมร้ายแรงที่สุด” จริงๆ^{๑๒} และคณะกรรมการมีความเห็นว่า คำว่า “อาชญากรรมร้ายแรงที่สุด” จะต้องมีการตีความอย่างจำกัด ให้หมายถึงว่า โทษประหารชีวิตจะต้องเป็นมาตรการเฉพาะเจาะจงจริงๆ และตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๖ ของกติกา การใช้บทลงโทษนี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายที่มีการใช้ในขณะเกิดอาชญากรรม และต้องไม่ขัดกับกติกา นอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับการอภัยโทษและลดโทษแล้ว กระบวนการที่เป็นารับประกันต่างๆ ต้องได้รับการเคารพ ไม่ว่าจะเป็สิทธิในการพิจารณาที่เป็นธรรมโดยคณะตุลาการที่เป็นอิสระ การสันนิษฐานว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ การประกันสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหาของผู้ต้องหา ตลอดจนสิทธิที่จะอุทธรณ์ต่อองค์คณะผู้พิพากษาในระดับสูงขึ้นไป^{๑๓}

นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองยังกำหนดให้รัฐภาคีนั้นต้องส่งรายงานเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางด้านสิทธิมนุษยชนในรัฐภาคีให้แก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนตามกติกานี้ด้วย ซึ่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นภาคีของกติกาก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีในข้อนี้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงได้ทำการเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๖ ซึ่งจากการรายงานดังกล่าว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยังคงมีข้อกังวลเกี่ยวกับการดำเนินการตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองอยู่หลายประการ ทั้งนี้ มีข้อกังวลบางประการที่เกี่ยวกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิต ดังนี้

(๑) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีความกังวลที่โทษประหารชีวิตไม่ได้ถูกจำกัดใช้เฉพาะกับ “คดีอาญาที่ร้ายแรงที่สุด” เท่านั้นตามความหมายในมาตรา ๖ วรรค ๒ และยังใช้ลงโทษผู้ต้องหาค้ายาเสพติด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแสดงความเสียใจที่แม้ว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในพ.ศ.๒๕๔๖ ไม่ให้ใช้โทษประหารชีวิตกับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี แต่รัฐภาคีสมาชิกยังมิได้ถอนประกาศข้อสงวนในมาตรา ๖ วรรค ๕^{๑๔}

(๒) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มีความกังวลเกี่ยวกับความแออัดและสภาพสถานที่คุมขัง โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพอนามัย และการเข้าถึงการรักษาพยาบาล รวมทั้งการได้รับ

^{๑๒} สำนักงานสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาสังคม, ความเห็นทั่วไปว่าด้วย สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่รับรองโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า ปรินต์ติ้ง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^{๑๔} สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, สหพันธ์สิทธิมนุษยชนสากล, สรุปข้อสังเกตของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในการพิจารณา รายงานของประเทศไทยตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์เพรส, ๒๕๔๔), หน้า ๘.

อาหารที่พอเพียง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มีความกังวลอีกว่าสิทธิของผู้ต้องขังในการพบ
 หมายหรือครอบครัวมักจะไม่ได้รับการเหลียวแลในทางปฏิบัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเห็นว่า
 ระยะเวลาในการควบคุมตัวบุคคลก่อนถูกนำตัวไปพบผู้พิพากษานั้นไม่สอดคล้องกับข้อกำหนด
 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
 ขอแสดงความรังเกียจการตีตรวนนักโทษที่รอกการประหารชีวิต และรายงานเกี่ยวกับการขังเดี่ยว
 เป็นเวลานาน ผู้ต้องขังที่รอกการพิจารณาคดียังถูกขังร่วมกับผู้ต้องโทษที่คดีสิ้นสุดแล้ว นอกจากนี้
 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มีความกังวลเกี่ยวกับจำนวนของผู้ต้องขังหญิงที่สูงมาก และผู้ต้องขัง
 เยาวชนที่ถูกขังร่วมกับผู้ใหญ่^{๑๕}

ทั้งนี้ ภายหลังจากการมีรายงานซึ่งแสดงถึงข้อกังวลและความเห็นของ
 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
 มาแล้ว รัฐบาลไทยก็มีหน้าที่ต้องตอบคำถามชี้แจงเพิ่มเติมจากรายงานดังกล่าวนั้น อย่างไรก็ตาม
 ข้อกังวลดังกล่าวข้างต้นนั้น แม้อาจไม่มีผลบังคับต่อประเทศไทยโดยตรง แต่ก็มีผลต่อ
 ความคิดของนานาประเทศที่มีต่อประเทศไทย ซึ่งย่อมเป็นปัจจัยอันสำคัญยิ่งที่ส่งผลต่อการ
 ปรับเปลี่ยนกระบวนการประหารชีวิตให้สอดคล้องกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าว

นอกจากนี้ หลังจากมีการออกกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิ
 ทางการเมืองดังกล่าวข้างต้น ก็ยังมีการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการ
 ประทบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งสหประชาชาติได้ให้การ
 รับรองเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ และประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีตามอนุสัญญานี้โดยการภาคยานุวัติใน
 พ.ศ. ๒๕๕๐ และมีผลบังคับใช้ในปีดังกล่าวด้วยเช่นกัน ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติ
 ตามอนุสัญญาดังกล่าวนี้ด้วย ซึ่งตามบทบัญญัติของอนุสัญญาดังกล่าวได้วางหลักเกณฑ์สำคัญ
 เกี่ยวกับการต่อต้านการทรมานไว้ว่า ต้องมิให้บุคคลใดตกอยู่ภายใต้การทรมาน หรือการปฏิบัติ
 หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และกำหนดว่าการทรมานนั้นหมายถึง
 การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะ
 ทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อสนเทศหรือ
 คำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำ ซึ่งบุคคล
 นั้นหรือบุคคลที่สามกระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัวหรือเป็นการบังคับขู่
 เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะ
 เป็นในรูปใด เมื่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดย หรือด้วยการยุยง หรือโดยความ
 ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

ทางการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ขอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตย่อมเป็นการลงโทษประการหนึ่งที่อยู่ในความหมายของการทรมานภายใต้อนุสัญญานี้ได้ อย่างไรก็ตาม นอกจากการทรมานแล้ว อนุสัญญาดังกล่าวยังมีเนื้อความรวมไปถึงการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย เช่น การใช้เครื่องพันธนาการ การตีตรวนผู้ต้องโทษประหารชีวิตตั้งแต่ที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือการขังเดี่ยว นักโทษประหารชีวิตในบางเวลาซึ่งมีการขังเดี่ยวเป็นระยะเวลาอันนานนั้น ก็เป็นการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของอนุสัญญานี้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ยังเป็นการขัดต่อมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ ที่ได้รับการรับรองโดยที่ประชุมองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งวางหลักว่า บรรดาเครื่องพันธนาการ เช่น กุญแจมือ โซ่ ตรวน และสายรัดแขน จะต้องไม่นำมาใช้เพื่อการลงโทษ นอกจากนี้จะใช้โซ่ตรวนในการจองจำนักโทษไม่ได้ ส่วนเครื่องพันธนาการอย่างอื่นจะใช้ได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์เพื่อป้องกันการหลบหนีในระหว่างขนย้ายนักโทษ หรือด้วยเหตุผลทางการแพทย์ตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ หรือโดยคำสั่งของผู้บัญชาการเรือนจำในกรณีที่การควบคุมตัวนักโทษด้วยวิธีอื่นใช้ไม่ได้ผลเท่านั้น^{๑๖} จึงเห็นได้ว่ากระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยยังไม่สอดคล้องและเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน การประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีนี้ รวมถึงมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ ซึ่งกรณีดังกล่าวย่อมจะส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยที่จะเป็นไปในอนาคตต่อไป

นอกจากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน การประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีอนุสัญญาอีกฉบับที่เป็นปัจจัยต่อวิวัฒนาการของกระบวนการประหารชีวิตของประเทศไทยกล่าวคืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ให้การรับรองเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๒ และมีผลบังคับใช้ใน พ.ศ.๒๕๓๓ และประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าวโดยการภาคยานุวัติ เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๕ และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยใน พ.ศ.๒๕๓๕ ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าวด้วย

^{๑๖} กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์ ผู้แปล, มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๘), หน้า ๖.

เช่นกัน ทั้งนี้ บทบัญญัติตามอนุสัญญาดังกล่าว ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “เด็ก” ว่า หมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี และมีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการลงทะเบียนประชากรชีวิตไว้ว่า จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงทะเบียนที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงทะเบียนประชากรชีวิต หรือจำกัดตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ซึ่งจากบทบัญญัติในข้อนี้ส่งผลอย่างชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการลงทะเบียนประชากรชีวิตของประเทศไทย โดยเมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีตามอนุสัญญานี้แล้ว จึงมีการแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔ ใน พ.ศ.๒๕๔๖ โดยวางหลักว่าในกรณีที่ผู้ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในขณะที่กระทำความผิดได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้ถือว่าระวางโทษดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุกห้าสิบปี ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่กำหนดว่าจะลงทะเบียนประชากรชีวิตหรือจำกัดตลอดชีวิตเด็ก กล่าวคือผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในขณะที่กระทำความผิดมิได้ จึงสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์ประการหนึ่งมีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงทะเบียนประชากรชีวิตของประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัด

อย่างไรก็ดี การยังคงมีโทษประหารชีวิตของประเทศไทยกลายเป็นอุปสรรคของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างประเทศประการหนึ่ง โดยอาจเป็นอุปสรรคต่อการร้องขอให้รัฐที่มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้วส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศไทย อนึ่ง บทบัญญัติของสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ.๑๙๙๐ ได้วางหลักเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวไว้ว่า ในกรณีที่บุคคลถูกร้องขอตัวไปดำเนินคดีสำหรับความผิดที่มีโทษประหารชีวิต โดยถือว่าการมีโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดที่ร้องขอตามกฎหมายของรัฐผู้ร้องขอนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งรัฐผู้รับคำร้องขออาจจะปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ เว้นแต่รัฐผู้ร้องขอจะให้หลักประกันที่รัฐผู้รับคำร้องขอพิจารณาแล้วเห็นว่า เพียงพอในการที่จะเชื่อว่าจะไม่มีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต หรือแม้จะมีคำพิพากษาเช่นว่า ก็จะไม่มีการปฏิบัติตามคำพิพากษาดังกล่าว

ดังนั้นจากสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนดังกล่าวย่อมเห็นได้ว่า แม้ประเทศผู้ร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อไปดำเนินคดีสำหรับความผิดที่มีโทษประหารชีวิต รัฐผู้รับคำร้องขอก็อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ หากรัฐผู้ร้องขอให้หลักประกันที่เพียงพอว่าจะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือแม้จะมีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตก็จะไม่มีการปฏิบัติตามคำพิพากษาดังกล่าว คือไม่มีการลงโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษานั้นจริง

ทั้งนี้ จากบทบัญญัติดังกล่าวเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีของการส่งตัวมาดำเนินคดีสำหรับความผิดที่มีโทษประหารชีวิตนั้น เนื่องจากประเทศไทยได้ยึดตามหลักเกณฑ์ของสนธิสัญญาต้นแบบดังกล่าว อีกทั้ง เพื่อความสะดวกและเป็นการขจัดอุปสรรคในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยซึ่งยังคงมีโทษประหารชีวิต ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงมีการแก้ไขพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยยกเลิกพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.๒๔๗๒ ซึ่งใช้มาเป็นเวลานาน และมีการออกพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.๒๕๕๑ ขึ้นมาแทน

ตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๒๙ ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกรณีที่มีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดที่มีโทษประหารชีวิตในประเทศไทยไว้ว่า “ในกรณีที่ประเทศไทยร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งความผิดอันเป็นมูลเหตุที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นต้องระวางโทษถึงประหารชีวิตตามกฎหมายไทยแต่ไม่ถึงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอ และรัฐบาลจำเป็นต้องให้คำรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิต ก็ให้มีการเจรจาตกลงเพื่อให้มีการรับรองดังกล่าวได้ ในกรณีนี้ หากศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิต ให้รัฐบาลดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้มีการบังคับตามคำพิพากษาโดยวิธีจำคุกตลอดชีวิตแทนการประหารชีวิต ทั้งนี้ ห้ามมิให้บุคคลนั้นได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ เว้นแต่เป็นการพระราชทานอภัยโทษ”

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ.๑๙๔๐ ซึ่งแม้ประเทศไทยจะยังคงมีความผิดบางฐานที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิต แต่รัฐบาลไทยสามารถรับรองได้ว่าจะไม่มีการประหารชีวิต และสามารถเจรจาตกลงเพื่อให้มีการรับรองเช่นนั้นได้ กล่าวคือ แม้มีการพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต ก็จะไม่มีการลงโทษเช่นนั้นจริง เพื่อให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดดังกล่าวได้ ดังนี้ ย่อมสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งเป็นปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์ประการหนึ่ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ได้แก่ ปัจจัยด้านคติความเชื่อ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากร ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ และปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมานั้น กลับมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในแต่ละสมัยที่แตกต่างกันไป โดยในอดีต ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปัจจัยที่มีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตมากที่สุดคือปัจจัยด้านคติความเชื่อ ในขณะที่ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่าง

ประเทศไม่มีผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในช่วงดังกล่าวเลย แต่ปัจจุบันปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศกลับมีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตมากที่สุด ในขณะที่ปัจจัยด้านคติความเชื่อมีอิทธิพลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตลดลงมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในปัจจุบันเลย

เหตุที่ทำให้ปัจจัยที่มีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยด้านคติความเชื่อในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมาสู่ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบัน เนื่องจากในสมัยบรรพกาลนั้น มนุษย์มีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่อ่อนแอ และไม่สามารถกำหนดชะตากรรมและวิถีชีวิตได้ด้วยตนเอง แต่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในโลกได้ก็โดยถูกกำหนดวิถีชีวิตและชะตากรรมจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือโลก^{๑๑} ประกอบกับการที่มนุษย์ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม พายุพัดกระหน่ำ ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลได้ จึงเชื่อว่าปรากฏการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้นจากอำนาจหรือการบันดาลของพระเจ้าหรือเทพยดา^{๑๒} ซึ่งเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติ หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของพระเจ้าหรือเทพยดา ย่อมต้องถูกลงโทษด้วยกระบวนการอันรุนแรง ด้วยเหตุนี้ ในสมัยก่อน ปัจจัยด้านคติความเชื่อจึงมีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตเป็นอันมาก ซึ่งในแง่ของประเทศไทย ก็มีความเชื่อในแนวทางดังกล่าวด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ดี ด้วยความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ฝังรากลึกในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ประเทศไทยจึงมีความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรมตามแนวทางของพุทธศาสนา แต่แนวความคิดดังกล่าวไม่เป็นรูปธรรมและมีอาจจับต้องได้ เมื่อผู้ใดกระทำความผิดหรือก่อกรรมตามความเชื่อทางพุทธศาสนา จึงต้องมีการลงโทษ โดยนำการลงโทษในรูปแบบเดียวกับการลงโทษทางศาสนามาใช้ เพื่อแสดงให้เห็นว่ากฎแห่งกรรมนั้นมีอยู่จริง ซึ่งเมื่อมีผู้กระทำความผิด ผู้นั้นย่อมได้รับผลกรรมจากการกระทำของตนในโลกนี้ทันที

อย่างไรก็ดี เมื่อมนุษย์เริ่มพิสูจน์และอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ เพราะมนุษย์มีความรู้มากขึ้น และสามารถนำวิทยาศาสตร์มาใช้ในการอธิบายสิ่งต่างๆ คติความเชื่อที่เคยดำรงอยู่จึงมีผลต่อการดำเนินชีวิตและวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตน้อยลง อนึ่ง ในบริบทของประเทศไทยนั้น เมื่อมีการติดต่อและเชื่อมสัมพันธ์ไม่ตรีกับชาติตะวันตก ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อยมาจนกระทั่งสมัยพระบาทสมเด็จพระ

^{๑๑} ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์, วิชาญาณวิทยา: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาญาณกรรม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๓ - ๔.

^{๑๒} วิษณุ เครืองาม, “กฎหมายกับสภาพบังคับ” ใน เอกสารการสนทนาศึกษากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ ๑-๗, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗๕.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความรู้และแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์จึงได้เริ่มเข้ามาสู่ประเทศไทย ประกอบกับในช่วงนั้น การติดต่อกับชาติตะวันตกมิใช่เพียงการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี แต่เป็นการใช้อำนาจบังคับของชาติตะวันตกด้วย ประเทศไทยจึงจำต้องรับแนวความคิดเหล่านั้นมา และเมื่อนำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี และสามารถพิสูจน์ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดจากแนวความคิดเดิมในด้านคติความเชื่อมาสู่แนวความคิดใหม่ที่ได้รับจากชาติตะวันตก โดยเฉพาะวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตจากกระบวนการที่โหดร้ายทารุณมาสู่กระบวนการลงโทษที่เบาบางลง

นอกจากนี้ ในระหว่างศตวรรษที่ ๑๖ ถึง ๑๘ ความเชื่อในศาสนาคริสต์ของชาวยุโรปได้ลดลง และเกิดความคิดในเชิงมนุษยนิยม (Humanism) และเหตุผลนิยม (Rationalism) ซึ่งเน้นธรรมชาติของมนุษย์ว่ามีสติปัญญาหรือเหตุผล จึงส่งผลต่อกฎหมายสมัยใหม่เป็นระบบที่มีเหตุผล และคำนึงถึงมนุษยธรรม คนธรรมดาสามารถทำความเข้าใจกฎหมายได้ด้วยเหตุผลที่มีอยู่ในตัวมนุษย์เอง^{๑๖} มนุษย์จึงพยายามอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลที่ตนมี มนุษย์เริ่มเกิดความสงสัยว่ากระบวนการลงโทษประหารชีวิตที่มีความรุนแรงแต่เดิมนั้นถูกต้องจริงหรือไม่ กระบวนการที่เคยใช้ในการลงโทษประหารชีวิตมานั้นมีข้อผิดพลาดประการใดบ้างหรือไม่ เมื่อมนุษย์เกิดข้อสงสัยและพยายามใช้เหตุผลของตนในการอธิบายมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้ความเชื่อที่เคยมีอยู่เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีผลต่อมนุษย์ลดลง และเมื่อประเทศไทยได้รับแนวความคิดในด้านมนุษยนิยมและเหตุผลนิยมดังกล่าว จึงส่งผลให้ปัจจัยด้านคติความเชื่อมีอิทธิพลลดลงด้วยเช่นกัน

จากการที่ประเทศไทยได้มีการติดต่อและรับความรู้ รวมทั้งแนวความคิดใหม่จากต่างประเทศ ในปัจจุบันนี้แนวความคิดดังกล่าวจึงยังคงดำรงอยู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย นอกจากนี้ ปัจจุบันการใช้อำนาจบังคับของต่างประเทศ มิได้มุ่งหมายในเรื่องดินแดนดังเช่นสมัยก่อน หากแต่เป็นการใช้อำนาจบังคับในเชิงเศรษฐกิจ เช่น การไม่ติดต่อคบค้าสมาคมด้วย จึงส่งผลกระทบต่อสภาพการณ์ในปัจจุบันซึ่งต้องมีการพึ่งพาอาศัยและติดต่อกับต่างประเทศ ประกอบกับในปัจจุบันประเทศต่างๆ มีการรวมตัวกันในระดับพหุภาคี และพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมโลก ประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในประชาคมโลก และได้เข้าร่วมในการทำสนธิสัญญาในระดับพหุภาคีด้วย จึงปฏิเสธที่จะไม่ปฏิบัติตามกระแสของโลกไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศจึงมีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยมากที่สุด

^{๑๖} สมยศ เชื้อไทย, นิติปรัชญาเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๒), หน้า ๙๔.

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การลงโทษประหารชีวิตเป็นรูปแบบของการลงโทษที่มีการค้นพบในประวัติศาสตร์ของโลกอย่างยาวนาน แม้ยังไม่มีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรและยังมีการใช้จารีตประเพณีอยู่ แต่ก็พบว่าการลงโทษประหารชีวิตแล้ว ดังนั้น โทษประหารชีวิตจึงนับเป็นการลงโทษที่มีความเก่าแก่ที่สุดและมีความรุนแรงที่สุดอีกด้วย ทั้งนี้ จากทฤษฎีทางอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์ในการลงโทษไว้เป็นหลากหลายประการ จะเห็นว่า โทษประหารชีวิตนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษอันเป็นการแก้แค้นทดแทน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์แรกในการลงโทษและมีมาอย่างยาวนานที่สุดในบรรดาวัตถุประสงค์ของการลงโทษทุกประเภท นอกจากนี้ โทษประหารชีวิตยังสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษอันเป็นการข่มขู่ยับยั้งและป้องปรามมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดในลักษณะเดียวกันอีก ซึ่งเป็นการพิจารณาในแง่ของบุคคลอื่น อีกทั้ง เป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งเป็นการพิจารณาในแง่ของบุคคลผู้ที่กระทำความผิดนั่นเอง และการลงโทษประหารชีวิตนั้นเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม และมีผลเป็นการตัดโอกาสมิให้กระทำความผิดซ้ำอย่างถาวร

แม้การลงโทษประหารชีวิตจะมีมาอย่างยาวนาน แต่กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตในแต่ละสมัยก็มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน จึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตนั้นมีวิวัฒนาการในตัวเอง ซึ่งหากพิจารณาในส่วนของประเทศไทยแล้วนั้น จะพบว่า การลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยก็มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ตามลำดับเวลา ดังนี้

๑. ในสมัยที่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น แม้ปรากฏว่ามีกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของศิลาจารึกหลักที่ ๑ ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพ รวมถึงปรากฏกฎหมายเกณฑ์มากมาย ทั้งในเรื่องเกี่ยวกับการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การที่ทรัพย์สินตกทอดเป็นมรดก ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการบัญญัติกฎหมายที่เรียกกันว่า กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายมหาชนในปัจจุบัน แต่ในแง่ของกฎหมายอาญา ซึ่งว่าด้วยความผิดและโทษนั้นกลับมีไม่มากนัก บทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษนั้นไม่พบในศิลาจารึกหลักที่ ๑ นี้ อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าในสมัยสุโขทัยไม่มีการลงโทษประหารชีวิต ทั้งนี้ จากหลักฐานที่ปรากฏในสมัยสุโขทัย พบว่า มีอาณานิคมอีกแคว้นแคว้นหนึ่งซึ่งมีความรุ่งเรืองในช่วงเวลาเดียวกับที่

กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี คืออาณาจักรของพระเจ้ามังราย ซึ่งปรากฏว่ามีกฎหมายที่ใช้อยู่และมีความรุ่งเรืองในช่วงนั้น คือ กฎหมายมังรายศาสตร์ หรือ วินิจฉัยมังราย ซึ่งได้กล่าวถึงความผิดที่มีโทษถึงขั้นประหารชีวิตและการลงโทษประหารชีวิตไว้ แต่ก็ไม่ได้กำหนดกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตไว้อย่างชัดเจน

๒. วิวัฒนาการในสมัยต่อมา เกิดขึ้นในสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งปรากฏว่ามีกฎหมายลายลักษณ์อักษรในสมัยดังกล่าว โดยวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นในสมัยนี้ เริ่มตั้งแต่วิวัฒนาการในแง่ของแนวความคิดในการปกครอง จากสมัยสุโขทัยที่ปกครองในระบอบธรรมราชา และปิตาธิปไตย (พ่อปกครองลูก) ก็มีการเปลี่ยนแนวความคิดมาเป็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเทวราชา และมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทั้งนี้ กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิต ก็มีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในสมัยกรุงศรีอยุธยานี้เช่นกัน กล่าวคือ กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตมีความชัดเจนขึ้น โดยกฎหมายที่สำคัญซึ่งกำหนดเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตไว้อย่างชัดเจน คือ กฎหมายลักษณะกบฏศึก ซึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น มีการกำหนดกระบวนการก่อนลงโทษประหารชีวิตว่าต้องมีการทรมานร่างกาย เช่น การเขียนตีรวมถึงมีการกำหนดการลงโทษประหารชีวิตไว้ ๒๑ สถาน ตามกฎหมายลักษณะกบฏศึก ซึ่งการลงโทษประหารชีวิตแต่ละสถานนั้นมีความโหดร้ายทารุณเป็นอย่างมาก เช่น การตอยกระบาล ศีรษะเล็กออกแล้วเอาคีมคีบก้อนเหล็กแดงใหญ่ใส่ลงไป ให้มันสมองศีรษะพุ่งพุ่งขึ้นตั้งหม้อเขี้ยว น้ำส้มพะอูม การเอามัดที่คมเชือดเนื้อให้ตกออกมาจากกายที่ละตำลึงจนกว่าจะสิ้นมังสา การให้สุนัขรุมทิ้ง นอกจากนี้ ภายหลังจากที่มีการประหารชีวิตแล้ว ยังมีกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยจะมีการประจานให้ประชาชนเห็นว่าผู้ที่ถูกประหารชีวิตนั้นเป็นผู้กระทำความผิด เช่น การตัดหัวเสียบประจานเป็นต้น อนึ่ง นอกจากกฎหมายที่ใช้กับประชาชนทั่วไปแล้ว ยังมีกฎหมายเฉพาะที่ใช้กับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ คือ กฎมณเฑียรบาล ซึ่งกำหนดกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีการประหารชีวิตด้วยท่อนจันทน์แทนการใช้การประหารชีวิต ๒๑ สถาน ตามกฎหมายลักษณะกบฏศึก ทั้งนี้ แม้กรุงศรีอยุธยาล่มสลาย และมีการก่อตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี กระทั่งเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ แต่กฎหมายในสมัยอยุธยา ก็ยังมีบทบาทในสมัยหลังนี้ด้วย และเมื่อมีการชำระกฎหมายขึ้นใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เกิดกฎหมายตราสามดวงขึ้น แต่กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตก็ยังคงเป็นไปในทำนองเดียวกับกฎหมายสมัยอยุธยา กล่าวคือ มีการทรมานร่างกายก่อนการประหารชีวิต และการประหารชีวิตเป็นไปตามพระไอยการกระบดศึก ซึ่งกำหนดการประหารชีวิตไว้ ๒๑ สถาน รวมถึงมีการประจานภายหลังจากการดำเนินการประหารชีวิตแล้วเช่นกัน

๓. วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในชั้นต่อมา เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในสมัยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งในด้านของระบบราชการและระบบกฎหมาย โดยในช่วงนั้นมีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศแถบตะวันตกมากกว่าในสมัยที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับประเทศไทยนั้นมิได้มุ่งที่จะมีความสัมพันธ์ทางการค้าเพียงเท่านั้น หากแต่ต้องการยึดครองประเทศไทยเป็นอาณานิคม ในช่วงนี้ประเทศไทยจึงต้องมีการปฏิรูปประเทศในหลากหลายด้านเพื่อให้พ้นจากการถูกยึดครองเป็นอาณานิคมดังกล่าว หากพิจารณาในแง่ของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตแล้ว ในช่วงที่ชาติตะวันตกเข้ามาในประเทศไทยนั้น กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของไทยถูกมองว่าเป็นกระบวนการที่ป่าเถื่อน โหดร้ายทารุณ และไม่มีความทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ จึงมีการทำสนธิสัญญาก่อตั้งสิทธิสภาพนอกอาณาเขต อันเป็นการกำหนดให้คนชาติและคนในบังคับของชาติตะวันตก เมื่อกระทำความผิดไม่ต้องขึ้นศาลไทย แต่ให้ขึ้นศาลกงสุลของประเทศตน ซึ่งจากสนธิสัญญาดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นการกระทบต่อเอกราชทางการศาลของไทยเป็นอย่างมาก จึงมีการปฏิรูประบบกฎหมายให้มีความเป็นสากลและทัดเทียมนานาอารยประเทศ โดยเบื้องต้นนั้นเริ่มจากการออกพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษ ร.ศ. ๑๑๕ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการตรวจสอบการลงโทษประหารชีวิตว่า แม้ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต แต่คำพิพากษาดังกล่าวก็ยังไม่ถึงที่สุด ต้องให้ศาลอุทธรณ์ได้กลับกรองและตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งเสียก่อน หากศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นจึงจะถือว่าคำพิพากษานั้นเป็นที่สุด และแม้คำพิพากษาถึงที่สุดแล้วก็ยังอาจทูลเกล้าฯ ต่อพระมหากษัตริย์เพื่อให้ทรงโปรดฯ งดเว้นโทษประหารชีวิตได้ จึงนับเป็นวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในชั้นแรก ต่อมา จึงมีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ อันเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดหลักเกณฑ์ในแง่ของกฎหมายอาญาไว้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งจากกฎหมายดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตไว้อีกชั้นหนึ่ง กล่าวคือ จากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มิได้มีการกำหนดเกี่ยวกับการทรมานร่างกายก่อนมีการประหารชีวิตไว้เช่นสมัยก่อน และการประหารชีวิตนั้น ได้เปลี่ยนจากการลงโทษประหารชีวิต ๒๑ สถาน มาเป็นการประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะ นอกจากนี้ กระบวนการในการประจานผู้ถูกประหารก็มีได้ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ กลับมีบทบัญญัติที่อนุญาตให้ญาติของผู้ถูกประหารมารับศพไปทำพิธีปลงศพได้ เพียงแต่จำกัดว่าห้ามมิให้จัดการปลงศพโดยเอิกเกริกเท่านั้น ในสมัยของการปฏิรูประบบกฎหมายนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตอย่างเห็นได้ชัด

๔. เมื่อต่อมามีการแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ในช่วง พ.ศ.๒๔๗๗ ตลอดจนเมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาใน พ.ศ.๒๔๙๙ กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยก็ได้มีวิวัฒนาการมาอีกลำดับขั้นหนึ่ง กล่าวคือ มีการเปลี่ยนรูปแบบในการลงโทษประหารชีวิตจากการตัดศีรษะมาเป็นการยิงเสียชีวิต อีกทั้ง มีการกำหนดกระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตที่ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น เช่น การส่งหมายและคำพิพากษา การกำหนดสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการประหารชีวิต การกำหนดหลักเกณฑ์ในการทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษ การตรวจสอบทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง ขั้นตอนในการดำเนินการประหารชีวิต รวมถึงการวางหลักเกณฑ์อันเป็นการงดเว้นการลงโทษประหารชีวิต กล่าวคือ หากผู้ต้องโทษประหารชีวิตเป็นหญิงมีครรภ์ ก็ต้องรอให้คลอดบุตรก่อนจึงจะประหารชีวิตได้ หรือหากเป็นบุคคลวิกลจริต ก็ต้องได้รับการรักษาให้หายก่อนจึงจะนำไปประหารชีวิตได้ แต่หากความวิกลจริตนั้นไม่หายภายใน ๑ ปี หลังมีคำพิพากษาก็ให้ลดโทษจากประหารชีวิตเหลือเพียงจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น นอกจากนี้ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังกำหนดกระบวนการในการตรวจสอบการลงโทษประหารชีวิตโดยศาลอุทธรณ์ กล่าวคือ แม้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต และไม่มีการอุทธรณ์ แต่คำพิพากษาดังกล่าวก็ยังไม่ถึงที่สุด จนกว่าศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน คำพิพากษาดังกล่าวจึงเป็นที่สุด

๕. แม้จะมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีการใช้กันมาจนกระทั่งปัจจุบัน แต่กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตก็มีได้หยุดนิ่ง หากมีวิวัฒนาการขึ้นมาอีกลำดับขั้นหนึ่ง กล่าวคือ ใน พ.ศ.๒๕๔๖ มีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา โดยเปลี่ยนรูปแบบในการลงโทษประหารชีวิตจากการยิงเสียชีวิต เป็นการฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย ซึ่งมีการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการประหารชีวิตไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการประหารชีวิต กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในขณะที่กระทำความผิดและความผิดที่กระทำมีโทษถึงประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ให้เปลี่ยนระวางโทษดังกล่าวเป็นจำคุกเป็นระยะเวลา ๕๐ ปีแทน และมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน พ.ศ.๒๕๕๐ ว่ากรณีกับผู้ต้องโทษประหารชีวิตเป็นหญิงซึ่งมีครรภ์อยู่ ต้องรอให้คลอดบุตรเสียก่อน และให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอดบุตรแล้ว จึงให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต เว้นแต่เมื่อบุตรถึงแก่ความตายก่อนพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวก็ให้คงการประหารชีวิตไว้เช่นเดิม อย่างไรก็ตาม ในระหว่างสามปีนับแต่คลอดบุตร ให้หญิงนั้นเลี้ยงดูบุตรตามความเหมาะสมในสถานที่ที่สมควรแก่การเลี้ยงดูบุตรภายในเรือนจำ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าวในช่วงที่มีประมวลกฎหมายอาญาและมีการแก้ไขมาจนถึงที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้มีวิวัฒนาการและมีการเปลี่ยนแปลงจากบทบัญญัติเดิมเป็นอันมาก

จากวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษในประหารชีวิตในต่างประเทศ ทั้งประเทศที่มีระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น ประเทศอังกฤษ ซึ่งปัจจุบันมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว ประเทศที่มีระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับประเทศไทย เช่น ประเทศญี่ปุ่น และประเทศที่ปกครองในระบอบสังคมนิยม เช่น ประเทศจีน ซึ่งปัจจุบันเป็นประเทศที่มีการลงโทษประหารชีวิตมากที่สุดในโลก จะพบว่า วิวัฒนาการของประเทศไทยและประเทศตัวอย่างเหล่านี้เป็นไปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ในยุคเริ่มแรกของแต่ละประเทศ กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตจะมีการทรมานร่างกายก่อน และในการประหารชีวิตนั้นก็ใช้รูปแบบที่มีความโหดร้ายทารุณ เช่น ในประเทศอังกฤษ ซึ่งแต่เดิมมีการประหารชีวิตด้วยการเผาให้ตาย การต้มในน้ำเดือด จนถึงแก่ความตาย การแขวนคอ การลาก และการแยกร่างกายออกเป็นชิ้นส่วน และมีกระบวนการในการประจานภายหลังมีการประหารชีวิตของทุกประเทศในทำนองเดียวกันหรือมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ ด้วยวัตถุประสงค์ในการลงโทษร่วมกันของทุกประเทศ คือ การแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับความผิดที่กระทำ การข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดอีก การตัดโอกาสในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดเอง แต่ต่อมา เมื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวเปลี่ยนแปลง กระบวนการในการลงโทษประหารชีวิตของแต่ละประเทศก็เริ่มใช้รูปแบบในการลงโทษที่มีความโหดร้ายน้อยลง คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ลดการทรมานร่างกายและการประจานอันเป็นการไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยและประเทศกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้จะเป็นไปในทำนองเดียวกัน แต่วิวัฒนาการของแต่ละประเทศก็เกิดขึ้นในเวลาที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ เมื่อสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยต่างๆ ของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ปัจจัยที่มีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตจึงมีความแตกต่างกันไปด้วย

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยนั้น จากการศึกษาพบว่า กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิต ได้แก่ ปัจจัยด้านคติความเชื่อ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากร ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์

๑. ปัจจัยด้านคติความเชื่อ

ปัจจัยด้านคติความเชื่อนั้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยแรกๆ ของประเทศไทย กล่าวคือ สมัยอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ตอนต้น โดยเริ่มตั้งแต่การรับแนวความคิดเรื่องเทวราชามา ดังนั้นพระมหากษัตริย์จึงเปรียบเสมือนเทพผู้ดูแลและปกครองบ้านเมือง ดังนั้น หากมีผู้ใดกระทำความผิดต่อพระมหากษัตริย์ เช่น การประทุษร้ายพระมหากษัตริย์ ก็ต้องได้รับโทษรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต และกระบวนการลงโทษย่อมต้องมีความโหดร้ายทารุณ เพราะเป็นการประทุษร้ายต่อองค์เทพเจ้า นอกจากนี้ ยังส่งผลถึงกฎหมายเกี่ยวกับการประหารชีวิตพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ กล่าวคือ เมื่อมีแนวความคิดว่าพระมหากษัตริย์คือเทวราชา พระบรมวงศานุวงศ์คือลูกหลานของเทพเจ้า ซึ่งโดยหลักแล้วไม่ควรถูกลงโทษประหารชีวิตได้ แต่เนื่องจากประเทศไทยมีการปกครองอยู่บนพื้นฐานของหลักกษัตริย์ราชา พระมหากษัตริย์จึงเป็นเทวราชผู้ทรงเป็นธรรมราชา ดังนั้น หากพระมหากษัตริย์องค์ใดมิได้อยู่ในธรรมหรือปกครองด้วยความเป็นธรรม ก็อาจเกิดการประหารชีวิตได้ แต่ด้วยแนวความคิดของการเป็นเทวราชของพระมหากษัตริย์ การลงโทษประหารชีวิตพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์จึงต้องมีกระบวนการในการลงโทษโดยเฉพาะดังที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นการลงโทษประหารชีวิตที่โหดร้ายทารุณ

อย่างไรก็ดี ปัจจัยด้านคติความเชื่อนั้น ย่อมหมายความว่าความรวมถึงปัจจัยทางศาสนาด้วย ซึ่งศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยอย่างมาก ก็คือศาสนาพุทธ ซึ่งจากการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง จะพบว่ามีคล้ายคลึงกับการลงโทษคนพาลตามพระสุตตันตปิฎก รวมถึงการลงโทษคนนรกในหนังสือไตรภูมิพระร่วง และมีการลงโทษประหารชีวิตบางประการที่เป็นกระบวนการเดียวกับการลงโทษในพระไตรปิฎก และหนังสือไตรภูมิพระร่วง เช่น การให้สุนัขข่มขู่ การใช้หอกดาบแทง การแลชิ้นเนื้อ และมีการทรมานร่างกายด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไป จึงเห็นได้ว่าปัจจัยทางด้านศาสนานั้นมีความเชื่อมโยงกับวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตอย่างเห็นได้ชัด และแม้จะมีความเห็นว่าการลงโทษประหารชีวิตที่โหดร้ายทารุณดังที่ปรากฏในกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวงไม่มีการปฏิบัติจริง มีขึ้นเพียงเพื่อการข่มขู่เท่านั้น หากแต่การลงโทษประหารชีวิตที่ใช้ในทางปฏิบัติจะเป็นการตัดศีรษะ อย่างไรก็ตาม การตัดศีรษะด้วยดาบ ก็มีอิทธิพลจากพระสุตตันตปิฎก ซึ่งกำหนดให้การตัดศีรษะด้วยดาบ เป็นรูปแบบของการลงโทษคนพาลรูปแบบหนึ่งเช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจัยทางศาสนาจะมีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิต แต่จากการศึกษากลับพบว่าความเชื่อของศาสนาพุทธมีผลต่อวิวัฒนาการดังกล่าวมากที่สุด แต่ความเชื่อของศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาอิสลาม กลับมิได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่มีต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยแต่อย่างใด

๒. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากร

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรนับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งเศรษฐกิจและทรัพยากรในที่นี้มิได้หมายความว่าเพียงระบบเศรษฐกิจและภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น หากยังหมายความรวมถึงความสามารถในการจัดหาและพัฒนาทรัพยากรของรัฐด้วย กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากกระบวนการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายสมัยอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง ซึ่งในช่วงนั้นสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยยังเป็นไปในลักษณะของการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง อาชีพหลักยังเป็นการทำเกษตรกรรม และหากพิจารณาในแง่ของทรัพยากรหรืออาวุธที่จะนำมาใช้ในกระบวนการลงโทษประหารชีวิตได้นั้น ก็จะเป็นเพียงหอก ดาบ หรือขวาน ที่มีการใช้และพัฒนาอยู่ในสมัยนั้น กล่าวคือ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในขณะนั้นมาเป็นเครื่องมือในการลงโทษประหารชีวิต โดยที่รัฐมิได้แสวงหาทรัพยากรในรูปแบบใหม่มาใช้ดำเนินการประหารชีวิตแทน และในขณะนั้น แม้มีการใช้อาวุธปืนหรือปืนใหญ่อยู่บ้าง แต่ก็ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีราคาสูง และจะใช้ในยามสงครามเท่านั้น มิได้นำมาใช้ในการลงโทษแต่อย่างใด แต่ต่อมาเมื่อระบบทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการค้าและการอุตสาหกรรมมากขึ้น ทรัพยากรที่มีอยู่ก็มีการพัฒนา จึงมีการเปลี่ยนการลงโทษประหารชีวิตด้วยการใช้ดาบ มาเป็นการยิงเสียชีวิต โดยการใช้อาวุธปืนแทน ทั้งนี้ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดเหตุการณ์ในช่วงสงครามโลก ประกอบกับอาวุธปืนเป็นทรัพยากรที่มีการใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้น ส่งผลให้การเข้าถึงทรัพยากรสะดวกมากขึ้น จึงมีการใช้ปืนในการลงโทษประหารชีวิตแทน และเมื่อต่อมามีการใช้การฉีดยาหรือสารพิษ ก็มีการพิจารณาถึงต้นทุนในการดำเนินการเช่นกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ราคาของยาหรือสารพิษที่ใช้มีราคาต่ำกว่าการใช้ปืนในการลงโทษประหารชีวิต ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน

๓. ปัจจัยทางสังคม

ภาวะทางสังคมย่อมส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเมื่อภาวะทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป กฎหมายก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตาม ซึ่งกฎหมายในที่นี้ย่อมหมายความว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษประหารชีวิตด้วย ทั้งนี้ เนื่องด้วยเป้าหมายของสังคมและทัศนคติของคนในสังคมในสมัยก่อน กล่าวคือ ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น เป้าหมายในการลงโทษประหารชีวิตคือการแก้แค้นทดแทนและการข่มขู่ยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิด อีกทั้งทัศนคติของคนในสังคมมองว่าเมื่อมีการกระทำความผิด โทษที่จะได้รับก็ควรที่จะสาสมกับความผิดที่กระทำและควรตัดผู้กระทำ

ความผิดออกจากสังคมโดยเด็ดขาด นั่นคือการประหารชีวิต ประกอบกับสภาพสังคมในสมัยนั้น สังคมยังมีขนาดเล็ก มีการไปมาหาสู่และข่าวสารไปถึงกันโดยง่าย ดังนั้น กระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยนั้นจึงมีกระบวนการในการประจาน เช่น การตัดหัวเสียบประจาน หรือการขึ้นขาหยั่งประจาน และมีการประหารชีวิตในที่สาธารณะซึ่งประชาชนสามารถเห็นได้โดยง่าย ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองและสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ประสงค์ให้เป็นการข่มขู่ยับยั้งและป้องปรามมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดอีก แต่เมื่อเป้าหมายของการลงโทษเปลี่ยนแปลงไปเป็นการแก้ไขฟื้นฟู ประกอบกับสภาพสังคมเป็นสังคมที่ขยายกว้างมากขึ้น กระบวนการลงโทษประหารชีวิตก็แปรเปลี่ยนไป ไม่มีการประจานดังเช่นแต่ก่อน เพราะไม่อาจปรับให้เข้ากับสังคมที่ขยายตัวขึ้นได้ และการดำเนินการประหารชีวิตก็ไม่ได้ดำเนินการในที่สาธารณะเช่นในสมัยก่อน ทั้งนี้ เพราะเมื่อเป้าหมายเปลี่ยนแปลงไป ทศนคติของคนในสังคมแปรเปลี่ยน กระบวนการลงโทษประหารชีวิตจึงมีวิวัฒนาการไปด้วยเช่นกัน

๔. ปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ

ปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์กับนานาประเทศนั้นมีความสำคัญและส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในทุกสมัย กล่าวคือ ในสมัยอยุธยาที่มีการรับแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นทวารวาชของพระมหากษัตริย์จากขอม ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ว่าเมื่อมีการกระทำความผิดต่อพระมหากษัตริย์ก็ต้องมีการลงโทษที่รุนแรงและโหดร้ายทารุณ ครั้นเมื่อต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประเทศไทยมีการติดต่อกับชาติตะวันตกเป็นอย่างมากในสมัยนั้น ประกอบกับการเสียดิสทิสภาพนอกอาณาเขต อันเป็นผลให้คนชาติและคนในบังคับตะวันตกไม่ต้องขึ้นศาลไทย จึงเป็นแรงผลักดันให้ประเทศไทยทำการปฏิรูประบบกฎหมายให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศและพัฒนาสู่ความเป็นสากลมากขึ้น โดยมีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งทำให้กฎหมายอาญาเป็นหมวดหมู่ และด้วยแนวความคิดด้านสิทธิมนุษยชนที่กำลังแพร่หลายและเจริญก้าวหน้าในแถบตะวันตกในยุคนั้น จึงส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยซึ่งบัญญัติในกฎหมายลักษณะอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เริ่มมีแนวความคิดด้านสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แฝงอยู่ในกฎหมายดังกล่าว

๕. ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

หากพิจารณาถึงวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย ในช่วงหลังนับตั้งแต่ที่มีการติดต่อกับประเทศแถบตะวันตกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนกระทั่งปัจจุบัน พบว่าปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยนั้น มิใช่เพียงความสัมพันธ์กับประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือเกี่ยวกับการปัจจัยด้านสังคมการเมืองโดยเฉพาะ หากเป็นความสัมพันธ์ของนานาประเทศร่วมกัน ในระดับพหุภาคี จึงเกิดปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์ที่มีผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยอีกประการคือกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ มิใช่บุคคลต่อบุคคลดังเช่นกฎหมายภายในประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศย่อมต้องผูกพันตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านี้ด้วย ทั้งนี้ มีสนธิสัญญาอันเป็นบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศบางฉบับซึ่งมีเจตนารมณ์และบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิต และเมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีตามอนุสัญญาดังกล่าวย่อมต้องมีพันธกรณีและต้องถูกบังคับตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาเหล่านั้นด้วย

อนึ่ง กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิตซึ่งประเทศไทยให้การรับรองและเข้าเป็นภาคีนั้น ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ ซึ่งรับรองสิทธิของมนุษย์ว่ามีสิทธิในการมีชีวิตอยู่ ผู้ใดจะมาพรากสิทธิดังกล่าวไปจากมนุษย์ตามอำเภอใจไม่ได้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ ซึ่งรับรองสิทธิในการมีชีวิตอยู่เช่นกัน แต่หากรัฐภาคียังคงมีการใช้โทษประหารชีวิตอยู่ โทษประหารชีวิตนั้นก็จะต้องใช้กับความผิดที่ร้ายแรงที่สุดตามกฎหมายเท่านั้น อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ว่า ต้องมิให้บุคคลใดตกอยู่ภายใต้การทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งให้การคุ้มครองเด็กซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี โดยรัฐต้องประกันว่าจะไม่มีการลงโทษประหารชีวิตกับเด็กที่กระทำความผิด ซึ่งเมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาดังกล่าว จึงเป็นผลที่มีต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยด้วย

นอกจากนี้ สนธิสัญญาอีกฉบับที่ส่งผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยก็คือ สนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. ๑๙๙๐ ทั้งนี้ เนื่องจากการ

ที่ประเทศไทยยังคงมีการใช้โทษประหารชีวิต จึงเป็นอุปสรรคในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นที่มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญาต้นแบบดังกล่าวได้วางแนวทางไว้สำหรับกรณีที่มีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนสำหรับคดีที่มีระวางโทษประหารชีวิต โดยวางหลักว่ารัฐผู้รับคำร้องขอสามารถปฏิเสธไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ หากรัฐผู้ร้องขอให้หลักประกันว่าจะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือแม้มีการลงโทษประหารชีวิตก็ จะไม่มีการปฏิบัติตาม ซึ่งในข้อนี้ส่งผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย ในกรณีที่ต้องมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนมาดำเนินคดีที่มีโทษประหารชีวิตในประเทศไทย ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้ประเทศไทยมีการยกเลิกพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.๒๕๗๒ และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.๒๕๕๑ เพื่อเป็นการสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามสนธิสัญญาต้นแบบดังกล่าว จึงเห็นได้ชัดเจนว่าปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศมีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยเป็นอย่างมาก

แม้ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตจะมีอยู่หลายปัจจัย แต่จะเห็นได้ว่า แต่ละปัจจัยนั้นกลับมีผลมากหรือน้อยแตกต่างกันตามแต่ละสมัย เช่น ปัจจัยด้านคติความเชื่ออาจมีผลมากต่อวิวัฒนาการในสมัยอยุธยา แต่อาจมีผลน้อยลงในปัจจุบัน แต่ในบางช่วงของการเปลี่ยนแปลงปัจจัยทั้งหมดก็มีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทยอย่างสอดคล้องกันจนไม่อาจแยกได้ว่ากระบวนการลงโทษประหารชีวิตนั้นเกิดจากปัจจัยใดมากกว่า หรือปัจจัยใดที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากกว่า ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยต่างๆ ทำงานด้วยกันอย่างเป็นระบบเพื่อผลักดันให้เกิดวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตมาจนปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาวิวัฒนาการในช่วงหลังมานี้จนถึงปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มของวิวัฒนาการที่จะเป็นไปในอนาคต จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดคือปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์ โดยเฉพาะปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

อนึ่ง สาเหตุที่ปัจจัยด้านคติความเชื่อซึ่งมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยอยุธยามากที่สุด มีอิทธิพลลดลงมากในปัจจุบัน ในขณะที่ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งแต่เดิมนั้นไม่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตกลับมีอิทธิพลมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากในสมัยก่อน มนุษย์ยังไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติได้ จึงเชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติที่บันดาลให้เกิดสิ่งต่างๆ เหล่านั้น หากบุคคลใดฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสิ่งเหนือธรรมชาติย่อมต้องได้รับการลงโทษที่

รุนแรง ประกอบกับประเทศไทยมีคติความเชื่อในทางพุทธศาสนา โดยเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดย่อมต้องได้รับผลกรรมเป็นสิ่งตอบแทน ดังนั้น การลงโทษจึงต้องรุนแรงเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อในกฎแห่งกรรมดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยด้านคติความเชื่อจึงมีผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในสมัยก่อนเป็นอันมาก

อย่างไรก็ดี เมื่อประเทศไทยได้มีการติดต่อกับชาติอื่นที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและถ่ายทอดความรู้จากต่างประเทศ ก่อให้เกิดความรู้ในทางวิทยาศาสตร์และได้รับแนวความคิดใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งเมื่อประเทศไทยรับแนวความคิดดังกล่าวมาใช้แล้วพบว่า เป็นแนวความคิดที่ดีและสามารถอธิบาย อธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ จึงเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเดิมของตนมาสู่แนวความคิดใหม่ ประกอบกับมนุษย์เริ่มมีแนวความคิดเรื่องมนุษยนิยมและเหตุผลนิยม โดยเชื่อว่ามนุษย์มีสติปัญญาหรือเหตุผลของตนเอง จึงพยายามอธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง จึงส่งผลให้คติความเชื่อเปลี่ยนแปลงไป และมีอิทธิพลลดลง และเมื่อประเทศไทยได้รับแนวความคิดดังกล่าวมาด้วย จึงเป็นเหตุให้ปัจจัยด้านคติความเชื่อมีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยลดลง ด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศมีผลต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยมากที่สุดในปัจจุบัน จะพบว่า เหตุผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการมีปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ กล่าวคือ มีการเปิดประเทศ ติดต่อด้านชายและมีความสัมพันธ์กับประเทศแถบตะวันตกมากยิ่งขึ้น ประกอบกับเกิดลัทธิแสวงหาอาณานิคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ประชาคมโลก และจากกระแสของโลกที่แปรผันไปในทิศทางของการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น จึงเป็นแรงผลักดันให้ประเทศไทยต้องเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาต่างๆ ในระดับพหุภาคี ประเทศไทยจึงปฏิเสธที่จะไม่ปฏิบัติตามพันธะกรณีดังกล่าว รวมถึงกระแสของประชาคมโลกไม่ได้

นอกจากนี้ เมื่อมีปัจจัยด้านวิเทศสัมพันธ์ ทั้งในด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศและด้านกฎหมายระหว่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องหรือกำหนดแนวทาง การเปลี่ยนแปลงกระบวนการลงโทษประหารชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะการติดต่อเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กันระหว่างนานาประเทศมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น การตรวจสอบอย่างไม่เป็นทางการของนานาประเทศกว้างขวางมากขึ้น และเกิดการใช้อำนาจบังคับในเชิงเศรษฐกิจแทนที่การทำสงครามเช่นแต่เดิม ประกอบกับภายใต้แนวความคิดของยุค

โลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน จึงส่งผลให้ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศมีบทบาทมากที่สุดต่อวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการลงโทษประหารชีวิตให้สอดคล้องกับปัจจัยด้านต่างๆ แต่ยังมีกระบวนการบางส่วนที่ยังไม่สอดคล้องและเป็นไปตามปัจจัยดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยควรมีวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตต่อไป และควรมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการลงโทษประหารชีวิตดังต่อไปนี้

๑. จากการที่ประเทศไทยให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ และเข้าเป็นภาคีด้วยการภาคยานุวัติติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ ซึ่งเป็นสนธิสัญญาสืบเนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีในกติการะหว่างประเทศดังกล่าว โดยการเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ใน พ.ศ. ๒๕๔๖ ทั้งนี้ จากรายงานดังกล่าวนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยังคงมีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับความผิดที่มีโทษประหารชีวิตและการถอนข้อสงวนของประเทศไทย ซึ่งการที่ประเทศไทยยังกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงมีโทษประหารชีวิตนั้น ย่อมไม่เป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติของกติการะหว่างประเทศดังกล่าว ที่กำหนดว่าโทษประหารชีวิตพึงใช้กับความผิดที่ร้ายแรงที่สุดเท่านั้น ประเทศไทยจึงควรทบทวนยกเลิกการใช้โทษประหารชีวิตกับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้แนวทางในการบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกรณีของการเป็นผู้ซื้อหรือผู้เสพ รวมทั้งใช้แนวทางในการจำคุกพร้อมทั้งสร้างอาชีพอื่นให้แก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในกรณีของการเป็นผู้ขายแทน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการประหารชีวิตกันเองอย่างไม่เป็นทางการด้วย นอกจากนี้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการถอนข้อสงวนของประเทศไทย คือในการเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศฉบับนี้ ประเทศไทยได้ตั้งข้อสงวนในมาตรา ๖ วรรค ๕ ของกติกาดังกล่าวที่กำหนดว่ารัฐภาคีต้องไม่ใช้โทษประหารชีวิตกับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ซึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ ประเทศไทยได้แก้ไขบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ทั้งนี้เป็นผลจากพันธกรณีตามกติการะหว่างประเทศนี้ ประกอบกับการมีพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กให้เป็นไปตามสนธิสัญญาซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีแล้ว ประเทศไทยก็ควรถอนข้อสงวนในส่วนนี้

๒. จากการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ว่า ต้องมิให้บุคคลใดตกอยู่ภายใต้การทรมาน หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

เมื่อพิจารณาจากคำนิยามของคำว่า การทรมาน รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติและให้ความหมายของ คำว่า การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี แล้ว จะเห็นได้ว่าการ ใช้เครื่องพันธนาการ การใช้โซ่ตรวน ซึ่งประเทศไทยยังคงมีการใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นย่อมเป็นการ ปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ทั้งนี้ โดยหลักแล้วเครื่อง พันธนาการนั้นไม่อาจนำมาใช้ได้ แต่จะใช้ได้เมื่อมีการควบคุมตัวนักโทษไปยังศาลเพื่อพิจารณาคดี หรือมีการนำนักโทษออกจากเรือนจำเท่านั้น แต่ในกรณีของนักโทษประหารชีวิตนั้น ตามแนวทาง ปฏิบัติของประเทศไทยกลับมีการใช้เครื่องพันธนาการกับนักโทษประหารชีวิตตั้งแต่ศาลชั้นต้นมีคำ พิพากษา ซึ่งขัดกับหลักการตามรัฐธรรมนูญว่าบุคคลต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ บริสุทธิ์ และแม้ขณะที่อยู่ในเรือนจำก็มีการใช้เครื่องพันธนาการเช่นกัน โดยมีการกล่าวอ้างว่าเพื่อ ป้องกันการหลบหนีและป้องกันการฆ่าตัวตายของนักโทษ ซึ่งอันที่จริงแล้วการใช้เครื่องพันธนาการ หรือใช้โซ่ตรวนดังกล่าวเป็นการปฏิบัติที่ขัดกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการ ประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ประเทศไทยจึงควรแก้ไข กระบวนการในการควบคุมตัวนักโทษที่มีคำพิพากษาให้ประหารชีวิต โดยควรนำเครื่องมือ อีเล็กทรอนิกส์มาใช้กับการควบคุมตัวนักโทษแทนการใช้โซ่ตรวนแบบเดิมซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และในการป้องกันนักโทษหลบหนีหรือทำร้ายตนเองนั้น อาจใช้ระบบติดตั้ง กล้องวงจรปิดเพื่อใช้ในการสอดส่องดูแลนักโทษแทนการควบคุมตัวแบบเดิม นอกจากนี้ การขัง เดี่ยวนักโทษเป็นเวลานาน ย่อมถือเป็นการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือ ที่ย่ำยีศักดิ์ศรีเช่นกัน ซึ่งในทางปฏิบัติของประเทศไทยแล้ว การควบคุมตัวนักโทษประหารของ ประเทศไทยจะไม่มีการขังเดี่ยว แต่ก็มีบางกรณีที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.๒๕๗๙ กำหนดให้ มีการขังเดี่ยวได้ ซึ่งหากมีการขังเดี่ยวเช่นนั้นก็สมควรขังเป็นระยะเวลาสั้นเกินไปจนอาจทำให้นักโทษได้รับความทรมาน หรือเป็นการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมได้

๓. การที่ประเทศไทยได้ยึดหลักการตามสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้าย ข้ามแดน ค.ศ.๑๙๙๐ และนำหลักเกณฑ์ตามสนธิสัญญาดังกล่าวมาแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย เกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย โดยการยกเลิกพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.๒๕๗๒ และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.๒๕๕๑ นั้น จาก บทบัญญัติในมาตรา ๒๙ ของพระราชบัญญัตินี้ที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการร้องขอให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อนำมาดำเนินคดีที่มีโทษประหารชีวิตโดยมีการกำหนดให้สอดคล้องกับ หลักเกณฑ์ตามสนธิสัญญาต้นแบบ โดยบัญญัติว่า “ในกรณีที่ประเทศไทยร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้าม แแดน ซึ่งความผิดอันเป็นมูลเหตุที่ขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นต้องระวางโทษถึงประหารชีวิตตาม กฎหมายไทยแต่ไม่ถึงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอ และรัฐบาล

จำเป็นต้องให้คำรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิต ก็ให้มีการเจรจาตกลงเพื่อให้มีการรับรองดังกล่าวได้ ในกรณีนี้ หากศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิต ให้รัฐบาลดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้มีการบังคับตามคำพิพากษาโดยวิธีจำคุกตลอดชีวิตแทนการประหารชีวิต ทั้งนี้ห้ามมิให้บุคคลนั้นได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ เว้นแต่เป็นการพระราชทานอภัยโทษ” แม้การบัญญัติหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะเป็นการสอดคล้องกับสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและเป็นการขจัดอุปสรรคในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ในกรณีที่มีการขอส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อดำเนินคดีที่มีโทษประหารชีวิต แต่เมื่อพิจารณาแล้ว บทบัญญัติดังกล่าวกลับเป็นการกระทบต่ออำนาจของศาล ซึ่งโดยหลักแล้วคำพิพากษาของศาลต้องมีความศักดิ์สิทธิ์และต้องมีการบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวอย่างเคร่งครัด แต่ในกรณีตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.๒๕๕๑ นี้ กลับให้รัฐบาลมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงการบังคับตามคำพิพากษาว่าแม้ศาลจะพิพากษาลงโทษประหารชีวิต แต่รัฐบาลก็สามารถดำเนินการเพื่อให้มีการบังคับตามคำพิพากษาดังกล่าวด้วยการจำคุกตลอดชีวิตแทนการประหารชีวิตแทนได้ จึงส่งผลว่าแม้ศาลจะมีอำนาจตุลาการในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่คำพิพากษาที่ออกมา นั้น กลับไม่อาจใช้บังคับได้จริง การกำหนดบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงกระทบต่อการใช้อำนาจตุลาการของศาลอันเป็นอำนาจอธิปไตยประการหนึ่ง และอาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้อำนาจบริหารเข้าไปก้าวล่วงอำนาจตุลาการ อย่างไรก็ดี หากจะมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ควรแก้ไขกฎหมายให้เป็นไปในการทำงานเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตกับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี โดยกำหนดว่าในกรณีที่มีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนสำหรับดำเนินคดีที่มีโทษประหารชีวิตนั้น ให้เปลี่ยนระวางโทษเป็นจำคุกตลอดชีวิต ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการรับรองต่อประเทศผู้รับคำร้องขอว่าจะไม่มีการลงโทษประหารชีวิตตามสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ยังเป็นการเคารพในอำนาจตุลาการและดำรงความศักดิ์สิทธิ์ในคำพิพากษาของศาลด้วย

๔. เมื่อพิจารณาจากวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยเปรียบเทียบกับกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศกลุ่มตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าวิวัฒนาการของกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เริ่มจากการลงโทษประหารชีวิตที่มีความโหดร้ายทารุณ มีการทรมานร่างกายก่อนประหารชีวิต มีขั้นตอนในการประจานภายหลังการประหารชีวิต แต่ต่อมาก็มีกระบวนการลงโทษประหารชีวิตที่เบาบางลง กระทั่งมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปในที่สุด ซึ่งแม้บางประเทศรวมถึงประเทศไทยจะยังไม่มีการยกเลิกโทษดังกล่าว แต่แนวโน้มของการยกเลิกโทษประหารชีวิตนั้นก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ พบว่ากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน อาทิ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ตลอดจนสนธิสัญญาต้นแบบว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ค.ศ. ๑๙๙๐ แม้จะไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนซึ่งบังคับให้รัฐภาคีต้องยกเลิกโทษประหารชีวิต แต่เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติต่างๆ และเจตนารมณ์ของกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านั้นแล้ว จะเห็นได้ว่า สนธิสัญญาต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้น ต่างมีเจตนารมณ์และมุ่งหมายให้รัฐภาคีที่ยังคงมีการใช้โทษประหารชีวิตอยู่ ใช้โทษประหารชีวิตน้อยลง จนกระทั่งมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตในที่สุด

ดังนั้น หากพิจารณาจากกระแสต่อต้านการลงโทษประหารชีวิตและการแสดงความคิดเห็นว่าควรมีการยกเลิกโทษประหารชีวิต ประกอบกับทิศทางของกฎหมายระหว่างประเทศที่มีเจตนารมณ์ให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต แนวโน้มของวิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย รวมทั้งประเทศอื่นๆ ที่ยังคงมีการลงโทษประหารชีวิต ในท้ายที่สุดแล้ว ก็คงจะจบที่การยกเลิกโทษประหารชีวิตตามกระแสและแรงผลักดันของประชาคมโลก อย่างไรก็ดี หากประเทศไทยจะมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตดังกล่าวก็ไม่ควรคำนึงถึงเหตุผลด้านสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีผลต่อกระบวนการลงโทษประหารชีวิตด้วย เช่น ปัจจัยด้านสังคม โดยพิจารณาว่าสังคมไทยในปัจจุบันสามารถยกเลิกโทษประหารชีวิตได้หรือไม่ การมีโทษประหารชีวิตในประเทศไทยยังส่งผลต่อการข่มขู่ยับยั้งและปราบปรามอาชญากรรมได้หรือไม่ และหากมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว อาจต้องมีการรวบรวมสถิติว่าความผิดซึ่งเดิมมีโทษถึงประหารชีวิต เมื่อมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว สถิติในการกระทำความผิดสูงขึ้นหรือไม่ เพื่อพิจารณาประสิทธิผลของการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตอย่างต่อเนื่อง และอาจพัฒนาไปสู่คำตอบของการมีหรือยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤตยชญ์ ศิริเขต. กฎหมายกับสังคมไทยในอดีต. ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ ๑-๗. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวิสา ฉัตรไพฑูริย์ ผู้แปล. มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เด็อนตุลา, ๒๕๔๘.
- การต่างประเทศ, กระทรวง. กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน [ออนไลน์]. ๒๕๕๑. แหล่งที่มา: http://www.mfa.go.th/humanrights/2011/index.php?option=com_content&view=article&id=86&Itemid=54 [๒๕๕๔, เมษายน ๒๓]
- การต่างประเทศ, กระทรวง. ประวัติปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน [ออนไลน์]. ๒๕๕๑. แหล่งที่มา: http://www.mfa.go.th/humanrights/2011/index.php?option=com_content&view=article&id=87&Itemid=55 [๒๕๕๔, เมษายน ๒๓]
- คณพล จันทน์หอม. เหตุใดหลักการในกฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ จึงทันสมัยข้ามศตวรรษ?. ใน กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๒๗, หน้า ๑-๓๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- คำพูน บุญทวี. เพชฌฆาตผู้ฆ่าคนไม่ผิดกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: เบลโล่การพิมพ์ (๑๙๘๘), ๒๕๔๔.
- จตุพร วงศ์ทองสวรรค์. โทษประหารชีวิต. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๑, (ปีการศึกษา ๒๕๒๐): ๑๑๗.
- จิตติ ดิงศภักดิ์. กฎหมายอาญา ภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์, ๒๕๔๖.
- จารุณี สุวรรณธารณ์. อิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อระบบกฎหมายไทย. วารสารศาลยุติธรรมปริทัศน์.
- ชนิษฐ์ ศิริธีระวิศาล. การลงโทษประหารชีวิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาคศึกษานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.
- เชาวเรศน์ จารุบุญ. บันทึก...แดนประหาร: คู่มือบางขวาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐, ๒๕๕๓.
- ณรงค์ ศิริปะชะนะ. ความเป็นมาของกฎหมายอิสลามและดาโต๊ะยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์ นเรศ นโรปกรณ์, ๒๕๑๘.

เด่น ไต้ะมีนา. กฎหมายอิสลาม. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗), ๒๕๒๘.

ถนอมจิต วนวัฒนากุล. แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอาญาที่สอดคล้องกับการต่อต้านการทรมานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ธงทอง จันทรางศุ, คณพล จันทน์หอม และ ชัชพล ไชยพร. เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์
กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

นพนิธิ สุริยะ. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๗.

นัทธี จิตสว่าง. การประหารชีวิตโดยเครื่องฉีดยา. บทบัญญัติ ๕๖ (มีนาคม ๒๕๔๓): ๘๙-๙๘.

นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา. ประวัติศาสตร์กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิริยะการพิมพ์,
๒๕๐๒.

นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา. ศิลาจารึกกฎหมายไทย. นิติวิทยาสาร ฉบับพิเศษ (สิงหาคม
๒๕๙๖): ๑๐๓-๑๑๔.

ปกรณ์ มณีปกรณ์. อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: เอ็ม. ที. เพรส, ๒๕๕๓.

ปกรณ์ ยิงวรรณ. การให้ประชาชนเข้าร่วมการพิจารณาคดีอาญาในกฎหมายญี่ปุ่น. ดุลพินิจ ๕๗,
๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๓): ๑๒๗, ๑๓๐.

ประสพสุข บุญเดช. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน. ใน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, หน้า
๔๐. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๔๘.

ประเสริฐ วนนคร. มังรายศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บุรพาสาส์น, ๒๕๒๑.

ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๓.

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคณะ. คุณค่าและการประเมินคุณค่าเกี่ยวกับชีวิตและสังคม: โทษประหาร
ชีวิต. กรุงเทพมหานคร: วี.พริ้นท์ (๑๙๙๑), ๒๕๕๑.

ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสาร
ประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙.

ปรีดี พิศุกมิตติ. กฎหมายเทียบบาล: ความสำคัญ โครงสร้าง และเนื้อหา. ใน กฎหมายเทียบบาล ฉบับ
เฉลิมพระเกียรติ ผลงานวิจัย, หน้า ๒๕๙-๒๙๐. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยเมธี
อาวุโส สกว., ๒๕๔๘.

ปิตินสาร ธารสุวรรณวงศ์. สนธิสัญญาแม่แบบของสหประชาชาติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน: การ
ปรับปรุงกฎหมาย และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

ประชัย เปี่ยมสมบุญ. อาชญาวิทยา: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์. พระสูตรและอรรถกถา แปล มัชฌิมนิกายอุปัฏฐาก
ปกรณ์าสกั เล่มที่ ๓ ภาคที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: เฉลิมชาฎการพิมพ์, ๒๕๒๕.

มูฮำหมัดซาคี เจ๊ะหะ. บทลงโทษในกฎหมายอิสลาม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อิสลาม
มีคอะเคเดมี, ๒๕๔๗.

วิชา มหาคุณ. วิวัฒนาการของกฎหมายไทยสมัยชุมชนบุพกาล-สมัยอยุธยา. วารสารกฎหมาย
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๓, ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๒๐): ๘๐.

วิระดา สมสวัสดิ์. มองกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๒๖.

วิไลเลขา บุรณศิริ, สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร และศิวพร สุนทรวิภาต. ประวัติศาสตร์ไทย ๒. พิมพ์ครั้งที่
๑๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

วิศิษฎ์ เจนนานนท์. โทษประหารชีวิต: ศึกษาวิธีการบังคับโทษด้วยการฉีดยากับกฎหมายที่
เกี่ยวข้อง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

วิษณุ เครืองาม. กฎหมายกับสภาพบังคับ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการ
เปลี่ยนแปลงของสังคม หน่วยที่ ๑-๗. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๕.

วีรกร ตรีเศศ. โทษประหารชีวิตของญี่ปุ่น [ออนไลน์]. ๒๕๔๘. แหล่งที่มา:

<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2005q2/article2005june10p1.htm> [๒๕๕๔,
เมษายน ๒๓]

ศิลป์การ, กรม. รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลีต (วัน วลีต). กรุงเทพมหานคร: โชติ
วงศ์ ปริ้นติ้ง, ๒๕๔๖.

ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล. หน่วยที่ ๖ อาณาจักรอยุธยา. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์
ไทย หน่วยที่ ๑-๘. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: ประชาชน, ๒๕๔๒.

สมบูรณ์ ประสบเนตร. โทษประหารชีวิตในประเทศไทย. บทบัญญัติ ๕๖ (มีนาคม ๒๕๔๓): ๗๗-
๘๘.

สมยศ เชื้อไทย. นิติปรัชญาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา,
๒๕๕๒.

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, สหพันธ์สิทธิมนุษยชนสากล. สรุปข้อสังเกตของคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนในการพิจารณารายงานของประเทศไทยตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วย
สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์เพรส, ๒๕๔๘.

สวัสดิ์ ศรีลัมภ์. ประวัติศาสตร์กฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. พันธกรณีระหว่างประเทศ [ออนไลน์]. ๒๕๕๒.

แหล่งที่มา: http://www.nhrc.or.th/menu_content.php?doc_id=29 [๒๕๕๔, เมษายน ๒๓]

สำนักงานสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาสังคม. ความเห็นทั่วไปว่าด้วย สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่รับรองโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๕.

เสถียรโกเศศ. เล่าเรื่องในไตรภูมิ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕.

เสน่ห์ จามริก. สิทธิมนุษยชน: เกณฑ์คุณค่าและฐานความคิด. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: ศิวพร, ๒๕๑๐.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๑.

หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๘.

หลักการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ไทย. เอกสารประกอบการเสวนาเรื่อง “เมื่อราชฎีกาถวายฎีกา: กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ, ๒๕๕๒.

อรสม สุทธิสาคร. คุก: ชีวิตในพันธนาการ. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๐.

อโณทัย วัฒนาพรรณนิก. การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ.๑๙๘๔. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

อัจฉรา ฉายากุล, ชมพูนุท เฉลิมศิริกุล และ ปิยนุช สิริพัฒนะ. พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

อัธยา โกมลกาญจน. อารยธรรมตะวันตก. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑.

อำนาจ เนตยสุภา. Death Penalty in Thailand. บทบัญญัติ ๖๔ (๒๕๕๑): ๕๙-๘๖.

อุทัย อาทิวา. การดำเนินคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดนของพนักงานอัยการ: ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต และข้อเสนอแนะ. ใน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, หน้า ๒๓๐. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๔๘.

ภาษาอังกฤษ

- Anderson. Homicide in islamic law. Bull. Of the School of Oriental and African Studies, 1951.
- Andrews, William, F.R.H.S. Old-time punishments. London: The Tabard Press, (n.d.).
- Associated Press. "Human Rights in Saudi Arabia: A deafening silence," Human Rights Watch Article (April 2000) in Miethe, T. D. and Lu H. Punishment: A comparative historical perspective. United Kingdom: Cambridge University Press, 2005.
- Epstein, G. A. The death penalty in China [Online]. 2004. Available from: http://www.zonaeuropa.com/20041201_1.htm [2011, April 23]
- Fumio, A. The death penalty must be retained. Tokyo: n.p., 1982, Cited in Schmidt, P. Capital punishment in Japan. Netherlands: n.p., 2002.
- Guangze, W. The mystery of China's death penalty figures [Online]. 2007. Available from: http://hrichina.org/public/PDFs/CRF.2.2007/CRF-2007-2_Mystery.pdf [2011, March 30]
- Hagen, J. Modern criminology: Crime, criminal behavior and its control. New York: McGraw-Hill book, 1987.
- Harumasu, S. The history of Japanese law. Tokyo: n.p., 1980, Cited in Schmidt, P. Capital punishment in Japan. Netherlands: n.p., 2002.
- Hong L. China's death penalty: Reforms on capital punishment [Online]. 2008. Available from: <http://www.eai.nus.edu.sg/BB412.pdf> [2011, April 23]
- Hong L., and Lening Z. Death penalty in China: The law and the practice. Journal of Criminal Justice 33 (July-August 2005): p.367.
- Johnson, D. T. The death penalty in Japan: Secrecy, Silence, and Saliency. in Cultural lives of capital punishment. United States of America: Stanford University press, 2005.
- Johnson, D. T., and Zimring F. E. The next frontier: National development, political change, and the death penalty in Asia. United States of America: Oxford University Press, 2009.
- Kaoru, M. Capital punishment in Japan. Tokyo: n.p., 1990, Cited in Schmidt, P. Capital punishment in Japan. Netherlands: n.p., 2002.
- Kenzo, M. Study on the abolition of capital punishment. Tokyo: n.p., 1990, Cited in

- Schmidt, P. Capital punishment in Japan. Netherlands: n.p., 2002.
- LaFave, W. R., and Austin, W. S., Jr. Criminal law. United States of America: West Publishing, 1972.
- LaFave, W. R. Criminal law. Fifth Edition. United States of America: West Publishing, 2009.
- Miethe, T. D. and Lu H. Punishment: A comparative historical perspective. United Kingdom: Cambridge University Press, 2005.
- Mitsuo, R. Studies on Ritsuryo. Tokyo: n.p., 1981, Cited in Schmidt, P. Capital punishment in Japan. Netherlands: n.p., 2002.
- Noda, Y. Introduction to Japanese law. Japan: University of Tokyo press, 1976.
- Peters, R. Crime and punishment Islamic Law: Theory and practice from the Sixteenth to the Twenty-first Century. United Kingdom: Cambridge University Press, 2005.
- Reggio, M. H. History of the death penalty [Online], 1997. Available from: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/execution/readings/history.html> [2011, April 23]
- Roth, M. P. Crime and punishment, a history of the criminal justice system. United States of America: Thomson Wadsworth, 2005.
- Scott, G. R. The history of capital punishment, including an examination of the case for and against the death penalty. London: Torchstream Books, 1950.
- Schmidt, P. Capital punishment in Japan. Netherlands: n.p., 2002.
- The abolition of hanging in Britain [Online]. n.d. Available from: <http://www.capitalpunishmentuk.org/abolish.html> [2011, February 28]
- Timeline of capital punishment in Britain [Online]. n.d. Available from: <http://www.capitalpunishmentuk.org/timeline.html> [2011, February 28]
- Tomoyuki, S. The history of capital punishment in Japan. Tokyo: n.p., 1994, Cited in Schmidt, P. Capital punishment in Japan. Netherlands: n.p., 2002.
- Yasuda, Y. The death penalty in Japan. in The death penalty: beyond abolition, p.218. Germany: Council of Europe publishing, 2004.
- Yoshihira, I. The law of Japanese antiquity. Kyoto: n.p., 1959, Cited in Schmidt, P. Capital punishment in Japan. Netherlands: n.p., 2002.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณัฐพร นครอินทร์ เกิดวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๙ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสตรีวิทยา ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ จากสภาทนายความ เนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เข้าศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย